

**В. М. Жуковський, О. В. Павлова,
Н. І. Ротченкова, В. Й. Когут, О. П. Коваль, Т. І.
Октисяк, Г. С. Самолюк, О. М. Пономаренко**

Основи християнської етики. 7 клас

Ісус Христос – Ідеал для наслідування

З М І С Т

Розділ 1. ХРИСТИЯНСЬКІ ВИТОКИ МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ

ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ

ТЕМА 2. ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛЮДИНИ

ТЕМА 3. ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ

ТЕМА 4. ВАЖЛИВІСТЬ РОДУ

ТЕМА 5. ЦІННІСТЬ ІМЕНІ

ТЕМА 6. ВІРНІСТЬ БАТЬКАМ

ТЕМА 7. ВІДДАНІСТЬ БАТЬКІВЩИНІ

ТЕМА 8. ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА ТЕМОЮ

Розділ 2. СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ ЛЮДЕЙ В КОНТЕКСТІ ХРИСТИЯНСЬКИХ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ.

ТЕМА 9. ПІДГОТОВКА ДО СЛУЖІННЯ ЛЮДЯМ

ТЕМА 10. ЦІННІСТЬ ЗНАНЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

ТЕМА 11. ДОПОМОГА НУЖДЕНИМ

ТЕМА 12. СТАВЛЕННЯ ДО ДРУЗІВ

ТЕМА 13. СТАВЛЕННЯ ДО НЕДРУГІВ

ТЕМА 14. СТАВЛЕННЯ ДО ХВОРИХ

ТЕМА 15. ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА ТЕМОЮ

Розділ 3. ХРИСТИЯНСЬКІ ЧЕСНОТИ – ОРІЄНТИРИ ЛЮДСЬКОГО ЖИТТЯ

ТЕМА 16. ЧЕСНОТИ ТА ДУХОВНЕ ЗРОСТАННЯ ЛЮДИНИ

ТЕМА 17. ЖЕРТОВНІСТЬ

ТЕМА 18. ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ

ТЕМА 19. ДОБРОТА ТА ЛАГІДНІСТЬ

ТЕМА 20. МУДРІСТЬ І РОЗСУДЛИВІСТЬ

ТЕМА 21. СПРАВЕДЛИВІСТЬ

ТЕМА 22. МИЛОСЕРДЯ

ТЕМА 23. ПРОСТОТА

ТЕМА 24. СКРОМНІСТЬ І СМирЕННЯ

ТЕМА 25. МУЖНІСТЬ

ТЕМА 26. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ТЕМА 27. НАПОЛЕГЛИВІСТЬ

ТЕМА 28. ТЕРПЕЛИВІСТЬ

ТЕМА 29. ПРАЦЕЛЮБНІСТЬ

ТЕМА 30. ЩЕДРІСТЬ

ТЕМА 31. ГІДНІСТЬ

ТЕМА 32. ЧЕСНІСТЬ

ТЕМА 33. ВДЯЧНІСТЬ

**ТЕМА 34. ВІДДАНІСТЬ І ВІРНІСТЬ ХРИСТИЯНСЬКИМ
ПЕРЕКОНАННЯМ**

ТЕМА 35. ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА РІК

Дорогі семикласники і семикласниці!

Упродовж декількох років ви засвоюєте в школі біблійні істини та закони духовного світу на основах християнської етики. Сподіваємось, ці уроки вам дуже подобаються, бо допомагають пізнавати Бога, людину і причинно-наслідкові зв'язки подій. Важливість християнської етики особливо виявилася під час російсько-української війни. Суспільне життя підкреслює необхідність цього предмета в українській школі.

«Душа наша надію складає на Господа – Він наша поміч і щит наш, бо Ним радується наше серце», – сказано в Псалтирі. Оскільки Ісус Христос показав, як жити в гармонії в чотирьох сферах взаємовідношень (з собою, іншими людьми, природою і Богом), Його життя є основою для наслідування.

У сьомому класі вам розкриється багатомірність Постаті Ісуса Христа як справжнього Ідеала, Взірця для наслідування всіх чеснот найвищого ступеню. Духовне зростання полягає в уподібненні Христові. Кожен повинен відображати моральну красу Христа. «Я – Дорога, Правда і Життя», – казав Він про Себе. Праведники всіх часів сяють духовною красою в тій мірі, в якій уподібнювалися Христу. Щоб змінюватися в образ Христа, створити в себе спосіб мислення Сина Божого, треба спочатку Його добре пізнати. І пізнати християнство як релігію радості.

На шляху пізнання Ісуса Христа нам допоможе посібник, який значною мірою схожий із посібниками для п'ятого та шостого класів, але є дещо інше. Матеріал став складніший, обсяг текстів збільшився, питання вимагають глибших роздумів.

Посібник – ваш путівник і порадник у світі нових знань. Кожна тема має цікаві рубрики і завдання, які допоможуть зорієнтуватися на уроці й удома.

Урок починається **ситуацією морального змісту**. Її аналіз допоможе підготуватися до використання біблійних моральних цінностей у повсякденному житті.

Звертаймо особливу увагу на **золотий вірш** до кожного уроку, адже там закладено Божественну мудрість, що відповідає темі. Рубрика **На уроці дізнаєтесь** допоможе зорієнтуватись у структурі уроку. У **Скарбничці мудрості** наведено терміни та поняття, їх треба засвоїти для кращого розуміння матеріалу уроку.

Тексти з Біблії, пов'язані з темою, вміщено під рубрикою **Біблійна історія**. У рубриці **Пізнавальний текст** викладено основну інформацію з теми. Короткі розповіді про реальних людей та їхній духовний зв'язок із Богом пропонує рубрика **Життєва історія**. Рубрика **Повчальна історія** містить твори зарубіжних і вітчизняних письменників, журналістів, педагогів із прикладами людського досвіду. Про духовні святині країни і видатні постаті, які надихають і мотивують інших жити згідно з Божими Заповідями, ви дізнаєтесь з рубрики **Гордість України**.

Щоб добре орієнтуватися в посібнику, пропонуємо звертати увагу на умовні позначення:

Моральний практикум – інтерактивні завдання з метою закріплення правил моральної поведінки.

Удосконалюємо мовлення – навчальні матеріали для засвоєння і використання біблійних та інших висловів, що характеризують мовлення високоморальної особистості.

Підсумовуємо – підсумковий етап уроку, осмислення вивченого.

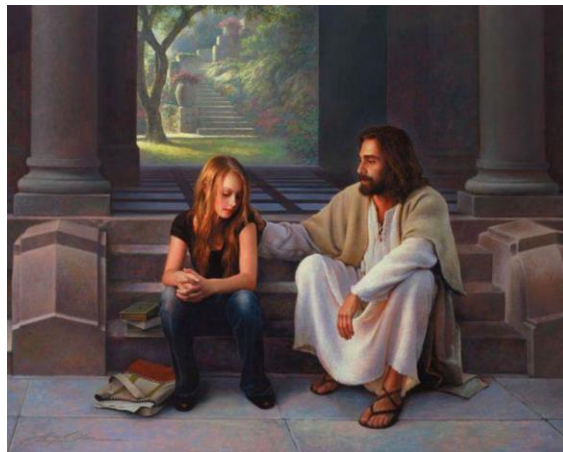
Виконуємо вдома – домашні завдання для обов’язкового виконання (відповідно до власних уподобань).

Наприкінці посібника є **Додатки**, в яких розміщено міркування відомих людей на духовно-моральну тему та умовні скорочення назв цитованих книг Біблії.

Щиро бажаємо вам успіхів і досягнень у навчанні!
З повагою – автори посібника

ТЕМА 1

ВСТУП ДО КУРСУ

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

У відвертій розмові про життєві пріоритети один 13-річний хлопець сказав: «Мої кумири – брати Клички, Олег Скрипка і Біл Гейтс, а у моїх друзів – різні американські блогери та кінозірки».

На картині сучасного американського художника Грега Олсена Ісус Христос кладе руку на плече дівчинці-підлітку, хоче привернути її увагу до Себе. Ми бачимо, що дівчинка в книжках шукає істину, ідеали. Здається, Ідеал поруч. Але вибір за дівчинкою. Чи стане для неї прикладом для

наслідування Той, Хто більш ніж дві тисячі років тому народився в далекій Палестині?

- На вашу думку, навіщо людина шукає ідеали та обирає собі кумирів?
- Чи можна вважати помилкою наслідування кумирам?
- Чи можуть бути «гарні» та «погані» кумири?
- Чи є необхідність «осучаснення» образу Ісуса Христа для того, щоб наблизити Його вчення до молоді?
- Чому так багато людей обирають Ісуса Христа Ідеалом для самовдосконалення?
- Хто для вас є улюбленим героєм?

Золоті вірші уроку:

«Я – Дорога, і Правда, і Життя. До Отця не приходять ніхто, якщо не через Мене»

(Ів.14:16; 15:14).

«Більше за все бережене зберігай серце твоє, тому що з нього джерела життя»

(Прип. 4:23).

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Чому люди шукають свій ідеал.
2. Що таке справжні та хибні ідеали.
3. Чому Ісус Христос вважається високим Ідеалом для наслідування.
4. У чому полягає досконалість.
5. Про важливість цінностей у формуванні досконалої, цілісної особистості.
6. Про закон збереження совісті (сумління).
7. Чому моральна деградація небезпечна для людства.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Досконалість – стан особи, що характеризується зрілістю, внутрішньою та зовнішньою довершеністю.

Цілісна особистість – це зріла і сформована людина, достатньо самостійна духовно; здійснює свою діяльність на основі ціннісно-моральних орієнтацій.

Сумління (совість) – голос Бога в людині, внутрішній закон Бога.

Ідеал – це найвища мета, якої прагне кожна людина; взірець досконалості, приклад для наслідування.

Моральний ідеал – найкращий приклад моральних цінностей; взірець моральної поведінки.

Християнський ідеал – взірець, поданий у Новому Завіті як позитивний.

Справжні ідеали – приклад для наслідування кожній людині, що базується на вічних християнських цінностях, які лежать в основі загальнолюдських цінностей.

Хибний ідеал – взірець, який базується на тимчасових, минутих цінностях, помилковість яких усвідомлюється з часом.

Ідол (кумір) – особа, річ або ідея, яка цілком поглинає увагу людини й визначає її поведінку, що проявляється у негативному (надмірному) перебільшенні його авторитету та поклонінні йому.

Моральна деградація – втрата кращих людських якостей: доброти, милосердя, співчуття тощо.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. У пошуку ідеалу на шляху до досконалості

Пізнання власного «Я» – дуже складний шлях. Всі шукають орієнтири, що допоможуть простувати життєвою дорогою гармонійними, впевненими в собі, **цілісними людьми**. У простому розумінні **цілісна людина** – це та, у якої слова не розходяться з ділом і яка має стрижень. У широкому розумінні – це людина, у якої тіло, розум і душа розвинені і діють єдиним цілим.

Мислителі, богослови, видатні діячі усіх часів досліджували питання ідеальності (ідеалу) – **досконалості**. Вважають, що досконалість має чотири складові: **фізичну, розумову, моральну та духовну**. Вони полягають у гармонії, досягаються в постійній праці. Згідно Божому плану, фізичне та психічне становлення людини повинне супроводжуватись духовним становленням, що допомагає досягнути себе і привести до Богоспівкування.

«Найдосконалішою з людей можна вважати ту людину, яка прагне до досконалості».

Сократ

«Високі ідеали потрібно захищати всякими способами і якою б то не було ціною».

Уїнстон Черчілль

Види досконалості

	Види досконалості	Особливості досконалості
1.	фізична	вміння доглядати за собою, слідкувати за здоров'ям, розвивати силу і витримку
2.	розумова	вміння розрізняти добро і зло, робити правильні висновки; досягається навчанням
3.	моральна	слідування загальнолюдським цінностям; моральна поведінка в будь-яких ситуаціях

4.	духовна	багатий внутрішній світ; духовна єдність з Богом; володіння чеснотами як духовними благами; стан між двома дійсностями – небесної досконалості і земної недосконалості; досягається найважче
----	---------	--

Для формування цілісної людини необхідні моральне вдосконалення та духовне зростання. Ціна досконалості дуже дорога, бо людина змушена завжди багато працювати над собою. Але водночас найцікавіше, що є в житті людини, – робота над собою. Людина завжди повинна розвиватися і прагнути до нових вершин.

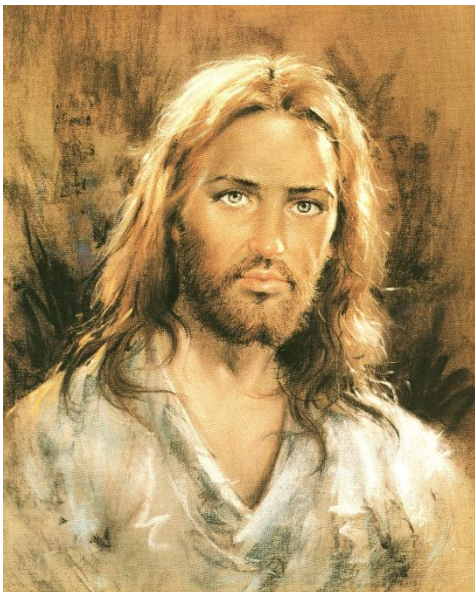
Кожна людина намагається знайти собі свій ідеал для наслідування. У кожного існує власне уявлення про взірць досконалості. Особливо сильно прагнення ідеалу

проявляється у дитячому та підлітковому віці. Всі у цей час хочуть бути схожими на літературних героїв, кіноакторів, артистів, політичних діячів, спортсменів тощо: носять схожий одяг, роблять подібну зачіску, подекуди навіть повністю копіюють свій улюблений взірць поведінки. Але ми не завжди замислюємось над тим, що наші кумири – це реальні люди зі своїми проблемами і насправді не зовсім такі, як ми вимріяли. На жаль, відомі люди не позбавлені недоліків характеру і слабкостей.

Томаш Ален Копера. F13. 2013

Іноді молодь розчаровується у своїх кумирах, коли ті виявляються фальшивими, не вартими уваги, і задають собі питання: «Як міг не помітити цього відразу?». Кумир перестає сприйматися як щось високе, прекрасне, гідне. Так відбувається тому, що людям просто подобається зовнішній вигляд якоїсь особи – це вводить в оману. Завжди потрібно брати для себе найкращі внутрішні якості певної особистості – доброту, працелюбність, щирість, сумлінність, а не буквально копіювати тих чи інших відомих знаменитостей. Господь забороняє створювати ідолів, шукати кумирів і поклонятися їм.

Отже, слід замислитися над тим, чи є хтось бездоганим, ідеальним у цьому світі? Так, є. Для християн **Ідеал досконалості** – Ісус Христос. Саме з Христа маємо брати приклад праведного життя. Господні мудрість, віра, любов до ближнього потрібні для нас. Багатогранність постаті Ісуса Христа має бути Взірцем для наслідування. Духовне зростання християнина полягає в уподібненні Христу. Ми покликані відображати моральну красу Христа. «Я – Дорога, Правда і Життя», – казав Він про Себе. Праведники всіх часів сяють духовною красою в тій мірі, в якій вони уподібнилися Спасителю. Щоб досягнути способу мислення Сина Божого, треба спочатку добре Його пізнати. Для цього потрібно дотримуватися Заповідей Божих.

Таким чином, людина є складним створінням (належить водночас як матеріальному світу, так і духовному), тому потребує як матеріальних цінностей, так і духовних. Кожен визначає сам для себе, які цінності є пріоритетними. Цей вибір і скеровує напрямок життєвого шляху людини, вибір ідеалу. Все ж таки головними цінностями є духовні, адже саме вони визначають сенс життя людини на Землі та її майбутнє життя у Вічності.

Пам'ятайте, що ніколи (нічого) корисного для свого народу не досягнете через супротивну Божому законові поведінку!

Митрополит Андрей Шептицький

Найважливіше в сучасності – бути пильними до життя суспільства, не піддаватися пропаганді руйнуючих цінностей, аморальної поведінки як норми. Вчення Ісуса Христа – кращий захист від хибних ідеалів, стрижень цілісної, досконалої особистості. Ця істина перевірена багатьма поколіннями.

1. У чому полягає досконалість і які види досконалості існують?
2. Чому розуміння сутності ідеалу важливо для людини?
3. Чи є хтось ідеальний у цьому світі? Чому?
4. Яким чином скеровується напрямок життєвого шляху?
5. Як захистити себе від хибних ідеалів суспільства?
6. Чи є серед вашого оточення ідеал?
7. На вашу думку, про що хоче нагадати глядачам своєю картиною «F13» сучасний польський художник Томаш Ален Копера?

2. Сумління як Божий дар людству

Заслужений діяч науки і техніки України, доктор психологічних наук, директор Інституту проблем виховання НАПН Іван Дмитрович Бех після багаторічних досліджень створив свою особливу **теорію виховання – теорію сходження особистості до духовно-моральної культури людства**. Головну мету нової української школи професор бачить у **формуванні благочестивої особистості, для якої почуття совісті є глибинним ціннісним сенсом**.

В мережі «Інтернет» є тисячі матеріалів, присвячених совісті. Часто можна почути від людей, що вони страждають від мук совісті і не роблять чогось, бо їх зупиняє совість. То що ж таке совість (сумління) – одна із великих таємниць Всесвіту?

Існує **зовнішній закон** Бога – це відомі людству Божі Заповіді: 10 Заповідей Мойсея, 9 Заповідей блаженства, 2 Заповіді любові. **Внутрішній закон** Бога – це совість. Про що йдеться?

У раю людина спілкувалася з Творцем і чула Його голос. Після гріхопадіння Господь не залишив людину і подарував їй особливу здатність нібито приховано чути Його через тихий голос сумління, який чують наші внутрішні духовні вуха (за вченням апостола Павла). Голос Бога каже «так» або «ні», коли ми опиняємось у моральній дилемі. Совість є внутрішнім свідком, формою правди. Совість як непідкупний суддя завжди виносить справедливий вирок за послух та непослух. Дари чистої совісті – спокій, мир, тиша, радість, почуття повної задоволеності, щастя

в душі. Чим платимо ми за непослух сумлінню? Нечистою совістю – втратою внутрішнього миру, занепокоєнням, душевними муками.

Совість – один із найчудовіших дарів Бога, образ Божий усередині людини. Через совість і зовнішні обставини діє промисел Божий.

Існує **Закон зберігання совісті**. Голос совісті ніжний. Здатність чути його легко втратити. Щоб совість не заснула, її треба дбайливо зберігати. Ми не можемо вбити Божий голос у собі, навіть якщо будемо його глушити зайнятістю, музикою, навчанням, роботою. Якщо з совістю спілкуються, вона не засинає. Намагаєшся помічати свої недоліки – посилюється здатність бачити ті, які раніше не помічав. Чуйна совість оцінює як справи, слова, так і думки. Якщо не каєшся у гріхах, то голос совісті завмирає зовсім.

по совісті = по-Божому

Як для окремих осіб, так і для народів найбільшим нещастям на цій землі є змішування понять добра й зла.

Чи це не якесь дивне божевілля – не розрізняти поняття правди і неправди, добра і зла, світла і темряви, культу Бога і культу демона та закону Божого і закону бандитів?

Митрополит Андрей Шептицький

«Ми маємо достатнє керівництво – совість, і неможливо, щоб хтось був позбавлений її допомоги».

св. Іван Златоуст

«Совість – тисяча свідків».

Квінтіліан

«Совість є законом законів».

Ламартін

«Дві речі наповнюють душу все новим та зростаючим захопленням і благоговінням, що частіше і що триваліше я про них розмірковую: зоряне небо наді мною і моральний закон в мені».

Еммануїл Кант

«Вищий суд – суд совісті».

В. Гюго

В останні роки гостро стає питання виховання **сумлінного молодого покоління**, бо **безсовісне покоління** може погубити все життя і культуру на землі. Саме відсутність совісті, небажання чути її голос приводить до всіх соціальних катаклізмів.

Гаррі Андерсон. Ісус стукає у вікна ООН. 1962

Необхідно навчитися кожному завжди і скрізь перед початком будь-якої справи радитись із совістю: «А чи добре те, що я роблю?». Совість завжди кличе на вершини морально кращого, морально досконалого.

Тільки з совістю – постійне життя з Богом.

9. Чи має відношення поняття «сумління» до царини науки?

10. Як Еммануїл Кант бачив совість?

11. Що стоїть за поняттями «зовнішній закон Бога», «внутрішній закон Бога»?

12. Чи пов'язана совість з Богом? Як саме?

13. У чому сенс Закону збереження совісті?

14. Чому педагогіка опікується вихованням сумлінних поколінь?

15. В одному підручнику з етики йдеться, що совість – це риса характеру. Чи можна з цим погодитися?

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, які риси вам хотілося б перейняти від пророка Даниїла, якого вважають одним із прообразів Ісуса Христа.

З Богом посеред левів. Переможна молитва пророка Даниїла

(Дан. 6:1-23)

Одного разу вавилонський цар Дарій видав указ, за яким протягом тридцяти днів не можна було звертатися з жодним благанням чи проханням ні до кого, окрім нього. А того, хто порушить цей закон, слід укинути до ями з левами. Коли Даниїл почув про новий закон, то відразу пішов додому. Там він молився Богу тричі на день. І тепер він знову став на коліна, щоб ушанувати Бога. Але Даниїлові вороги, прагнучи його звинуватити, шпигували й побачили, як Даниїл палко молиться Богу. Вони пішли до царя і сказали: «Хіба ти не оголошував, щоб протягом тридцяти днів усі зверталися лише до тебе й ні до кого іншого – ні до Бога, ні до людей? А того, хто порушить цей закон, слід укинути до ями з левами?».

Пророк Даниїл – історична постать, що згадується поруч із Ноем та Йовом. Походив зі знатного, можливо, навіть царського роду. Мав неабияку вроду та гострий розум, був праведником. При першому завоюванні Навуходоносором Єрусалима (у 606 р. до Р. Х.) юний Даниїл потрапив у вавилонський полон. Із іншими знатними юнаками його відправили до школи на підготовку до служби при царському дворі. Даниїлу тоді було від 14 до 17 років.

Цар
відповів:

«Авжеж, я так сказав. Це закон для всіх, і його не можна змінити». Тут урядники повідомили: «А от Даниїл, один із юдеїв, не звертає уваги на твої слова! Він порушує твій закон! Тричі на день він стає навколішки й молиться своєму Богу».

Брайтон Рів'єр. Даниїл у ямі з левами. 1890

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/1/1b/Daniel%27s_Answer_to_the_King%2C_by_Briton_Riviere%2C_GMIII_MCAG_1937_123-001.jpg/315px-Daniel%27s_Answer_to_the_King%2C_by_Briton_Riviere%2C_GMIII_MCAG_1937_123-001.jpg

Почувши це, цар засмутився. Йому хотілося врятувати Даниїла. Проте урядники не давали цареві спокою. Вони твердили: «Закон у твоїй країні не можна змінити – це закон для всієї Мідії й Персії».

І цар мимоволі звелів, щоб Даниїла вкинули в яму з левами. А Даниїлові при цьому сказав: «Сподіваюся, що Бог, Якому ти віддано служиш, урятує тебе». Даниїла кинули до ями, а зверху її закрили великим каменем, аби покараний не зміг утекти. Цар запечатав камінь власною печаткою та печатками своїх міністрів і пішов до палацу.

Того вечора він відмовився від вечері й упродовж усієї ночі не міг заснути. На світанку цар подався до лев'ячої ями.

З острахом і тривогою він гукнув: «Даниїле! Чи зміг Бог, Якому ти так віддано служиш, врятувати тебе?». «Царю! – озвався з ями Даниїл. – Навіки живи! Мій Бог послав ангела, й він позамикав левам пащі. Вони мене не чіпали. Богу відомо, що я чистий перед Ним. І перед тобою, царю, я не провинився». Цар надзвичайно зрадів і звелів підняти Даниїла з ями. Всі побачили, що він цілий і неушкоджений.

Тоді цар наказав схопити ворогів Даниїла й кинути їх до лев'ячої ями. Леви вмиг розшматували їх. Після цього цар Дарій до всіх народів і племен свого царства звернувся з листом, у якому написав: «Я наказую, щоб у моєму царстві всі шанували Бога, Якому служить Даниїл. Він – Бог Живий тепер і довіку. Царство Його нездоланне, Він владарює вічно. Він рятує і звільняє. Він творить чудеса в небі й на землі. Це Він урятував Даниїла від лев'ячих зубів».

Даниїл став прикладом того, що потрібно завжди бути вірним Господу й дотримуватися християнських принципів. Його віра, мудрість, твердість переконань урятували йому життя. Адже Бог завжди допомагає праведним, тим, хто вірить у Нього, надіється на Нього, любить Його.

У християнській традиції пророк Даниїл почитається символом урятованої душі і прообразом Христа: його знаходження з левами трактується як прообраз страстей Христових, Його воскресіння і перемоги над пеклом.

1. Чи правильно вчинив цар, прийнявши закон про заборону молитися до Бога?
2. Чому Даниїл продовжував молитися навіть тоді, коли це було заборонено?
3. Чому так погано став почувати себе Дарій після рішення кинути пророка до левів? Із чим може бути пов'язаний стан здоров'я людини?
4. Хто допоміг Даниїлу вижити в лев'ячій ямі?
5. Яким зобразив пророка Даниїла Брайтон Рів'єр на своїй картині? Як поводить себе леви?
6. Чи траплялися в вашому житті випадки, коли Бог допомагав у важку хвилину?

Довіряймо своє життя Господеві без жодного страху та нарікань. Господом наповнений цілий світ. Господь володіє знанням кожної людини, відає її найпотаємніші помисли, перед Ним не існує таємниць. У Господа все, як на долоні: чітко і ясно.

Повчальна історія

Прочитайте притчу і скажіть, чому чоловікові вдалося прибрати свій занедбаний дім.

Має прибути Бог

Якось один чоловік довідався, що його збирається відвідати Бог. «Мене? – занепокоївся чоловік. – У моєму домі?» Він почав гарячково бігати всіма кімнатами, піднявся сходами, вийшов аж на дах. Знову спустився та швидко увійшов до пивниці. Тепер, коли до нього мав прийти Бог, він подивився на свій будинок іншими очима.

– О, неможливо! О, бідний я! – лементував чоловік. – Я не можу приймати гостя у такому безладі. Все брудне, скрізь повно сміття. Немає жодного відповідного місця, де можна було б прийняти Бога. Бракує навіть повітря, немає чим дихати!

Чоловік широко відчинив вікна і двері.

– Браття! Друзі! – загукав він. – Нехай хтось допоможе мені прибрати дім, але швидко!

Чоловік узявся енергійно прибирати. Крізь стовп пилуки, який піднімався звідусюди, побачив когось, хто прийшов йому допомогти. Удвох було легше. Вони викинули непотрібні речі, поскидали їх на купу та спалили. Помили підлогу і сходи. Багато відер води пішло на те, щоб помити всі вікна. Повимітали бруд, який був у кутках.

– Ми ніколи не закінчимо! – нарікав чоловік.

– Закінчимо! – спокійно відповів другий.

Вони працювали разом, пліч-о-пліч цілий день. Врешті дім виглядав оновленим, чистим, у ньому приємно пахло. Коли вже стемніло, вони пішли до кухні й накрили стіл.

– Тепер, – сказав чоловік. – Може прийти мій Гість. Тепер мій Бог може прийти!

– Я вже тут, – сказав Незнайомець. І сів за стіл. – Сідай і ти й розділи зі Мною трапезу!

Бруно Ферреро

1. Чому чоловік вирішив прибрати свій дім?
2. Скільки друзів прийшло йому на допомогу?

3. Як вдалося чоловікові зробити дім чистим і охайним?
4. Чого навчає ця притча?
5. Що єднає цю історію з біблійною історією про пророка Даниїла?

Життєва історія

Познайомтеся з прикладами поведінки, що притаманна цілісним особистостям з почуттям совісті. Поділіться враженнями.

1. Співчутливі спортсмени

Розповідають, що на параолімпійських іграх у Сіетлі дев'ять учасників забігу на 100 метрів, усі з фізичними чи розумовими вадами, вийшли на дистанцію.

Після стартового сигналу всі побігли, не з однаковою швидкістю, але з однаковим бажанням показати свій найкращий результат, закінчити дистанцію і виграти. Усі, окрім одного хлопця, який спіткнувся, впав на доріжці і заплакав.

Інші вісім учасників почули плач, уповільнили біг, озирнулися назад і, не змовляючись, розвернулися і пішли до того, хто впав. Одна дівчина із синдромом Дауна допомогла хлопцю піднятися, поцілувала і сказала:

– Усе скоро заживе.

І вдев'ятьох, взявшись за руки, вони повернулися на початкову лінію.

Увесь стадіон встав і аплодував декілька хвилин. Може, в атлетів і були розумові вади, але їм точно не бракувало чуйності і співчуття.

Ці спортсмени показали всьому світу, що бути самотнім переможцем не головне в житті, а головне – допомогти іншим перемогти, навіть якщо це означає уповільнити крок і змінити напрям.

Носіть тягарі один одного і так здійсніте закон Христа. (Послання до Галатів св. ап. Павла 6:2)

1. У чому особливість параолімпійських ігор?
2. Що сталося на змаганнях у Сіетлі?
3. Чи знаєте ви, як проявляється синдром Дауна?
4. Чого навчили спортсмени увесь світ?

2. Дитяча любов

Вулицею йшла дівчинка і вела за руку дуже п'яну жінку, яка горбилась і лаяла когось. Її волосся було розкуйовджене, а одяж – дуже брудна. Люди навколо не приховували своєї огиди й відхилялися вбік, а хтось обурено сказав:

– Жахіття! Яка п'яниця!

Дівчинка зупинилася, повернулася заплаканим обличчям до перехожих і, затремтівши, закричала з болем:

– Не п'яниця вона! Не п'яниця! Це моя матуся!

Для істинної любові немає грішників.

чернець Симеон Афонський

5. Чому дівчинка захищала на вулиці свою маму від людей?

6. Дайте характеристики людям і дівчинці. Чи правильно вона робила?

Моральний практикум

Робота в парах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чи може людина стати морально та духовно досконалою без опори на ідеал поведінки?

Чи можна вважати Ісуса Христа недосяжним Ідеалом? Чи це погано? А чи є ідеали, які можна досягнути?

Чи варто шукати ідеал серед людей?

Чи згодні ви, що «совість» – це несучасне поняття?

2. Проаналізуйте проблемну ситуацію й поміркуйте, як би ви вчинили у ній.

Ви довго були фанатом одного відомого рок-гурту. Його вокаліст – талановитий виконавець, а музика та тексти пісень – милозвучні й гармонійні. Ваш кумир перед телекамерами завжди виглядав привітним, ввічливим, що зовсім не характерно для «рокерів». Проте одного дня з мережі «Інтернет» ви почули жахливу звістку – ваш кумир потрапив у автокатастрофу через передозування наркотиками.

Звичайно, ви переживатимете, почувши таку новину. Чи змінить вона ваше ставлення до співака? Чи зміните ви своє уявлення про ідеал?

Робота в групах

3. Скласти асоціативний куш до поняття «совість». Скористуйтеся пізнавальним текстом «Сумління як Божий подарунок людству» та матеріалами «Для довідок». Додайте свої характеристики.

Для довідок: звістка від Бога до людини, частка Бога в людині, голос Бога в душі, внутрішній голос, внутрішній суддя, радник, законодавець, цензор, почуття моральної відповідальності, схованка душі, шлагбаум, внутрішня правда.

4. Дискусійні питання

– Чи погоджуєтесь ви з висловом англійського письменника Оскара Вайлда: «Совість і боягузливість, по суті, те ж саме. «Совість» – офіційна назва боягузства»?

– Чи можливо виховання сумлінних, благочестивих особистостей по всьому світові водночас? Запропонуйте шляхи вирішення проблеми.

5. Знайдіть синоніми, антоніми до слова «сумління».

6. Конкурс команд. Підготуйте інсценізацію «Зла думка».

Розділитися на команди, обрати акторів на ролі **Хлопчика, Злої думки, Совісті, Маленької дівчинки**. Придумати репліки для Злої думки, яка стоїть ліворуч від Хлопчика та спокушає його штовхнути Маленьку дівчинку, щоб та впала та почала плакати; для Совісті (стоїть праворуч і застерігає Хлопчика від злого учинку); для Хлопчика – що він вирішить нарешті зробити. Маленька дівчинка протягом сценки дуже повільно йде на відстані від інших героїв.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку (**методом кучугура, ланцюжком, у групах тощо**).

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати проєкт: «Значення християнських цінностей в твоїй родині».
2. Підготувати презентацію: «Ісус Христос як Ідеал у світовому та українському мистецтві».
3. Взяти у друзів (однокурсників, учителів, членів родини тощо) інтерв'ю: «Якби зараз на Землю прийшов Ісус Христос».
4. Підготувати усну розповідь на тему: «Чи варто шукати ідеалів серед людей?».
5. Намалювати свічу своєї совісті.
6. Скласти інструкцію «Як поводитися з совістю».
7. Наведіть приклади мук совісті з літератури, кінематографа, життя.

ТЕМА 2

ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛЮДИНИ

Томас Коул. Подорож життя: дитинство. Національна галерея мистецтв, Вашингтон. 1842

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Розмовляючи з однокласником про те, що є основою життя людства й заради чого потрібно жити, ви почули від нього фразу: «Завжди були й будуть головними в житті гроші. Вони керують світом, вирішують усе та роблять наше життя щасливішим». Але в світі існує інше бачення сенсу життя.

На картині «Подорож життя: дитинство» Томас Коул зображує початок весни. Сонце сходить у правій частині композиції, даючи зрозуміти, що народжується новий день. Зі сходом сонця у світі з'являється хлопчик-немовля на човні, який керується ангелом. Човен пливе річкою життя, і ця річка буде напрямком течії життя хлопчика. Прекрасні квіти та пишна зелень прикрашають вхід у світ, немов вітаючи немовля та ангела. Човен прикрашений зображеннями ангелів, а на носі човна ангел тримає пісочний годинник, піднявши його до неба, даючи зрозуміти, що час хлопчика обмежений.

Американський художник Томас Коул бачив життя у вигляді подорожі річкою. Так народився його тетраптих (чотири картини, об'єднані загальною ідеєю), присвячений дитинству, юності, зрілості, старості. Ці незвичайні картини розкривають життя як таємницю, примушують замислитися над духовною стороною буття.

— Чи погоджуєтесь ви, що в ситуації морального змісту йдеться про матеріальне та духовне сприйняття сенсу життя? Чому?

— Який погляд на основу життя вам ближче?

— Що є сенсом життя для вас?

Золотий вірш уроку:

«Випробуй, Боже, мене, і пізнай моє серце, досліди Ти мене, і пізнай мої задуми, і побач, чи не йду я дорогою злою, і на вічну дорогу мене попровадь!»

(Пс.138:23-24).

Про що йдеться у цьому золотому вірші уроку?

Як пов'язаний він з темою уроку?

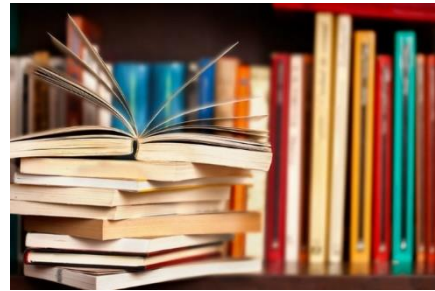
На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке життєвий шлях людини.
2. Про призначення різних періодів життя людини: народження, дитинства, отрочтва (підліткового віку), юності, зрілості, літнього віку.
3. Яким було земне життя Ісуса Христа.

4. Чому людське життя буває непростим. Причини внутрішніх вікових криз.
5. Про небезпеку спотворення сенсу життя.
6. Про доленосні зустрічі з Богом.
7. Про важливість відповідальності за власне життя.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Життя (життєвий шлях) – просторово-часовий рух, в процесі якого особистість розвивається, набуває знання, навички, досвід, витрачаючи енергію і взаємодіючи з іншими.

Сенс життя – філософська та духовна проблема, що стосується визначення мети життя людини та людства; світоглядне поняття, що має основне значення

для духовно-морального становлення особистості.

Місія – важливе доручення, завдання, яке ставить перед собою окрема особистість або група людей; високе призначення, відповідальна роль.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поясніть, як треба прожити своє життя, щоб воно відповідало Божому задуму.

Життєвий шлях людини

Життя... Скільки прихованих уявлень укладено в це слово, тому воно має близько 7 мільярдів тлумачень, бо всі по-своєму його розуміють і відповідно до цього будують своє життя. Життя людини завжди пов'язане з такими важливими поняттями, як «честь», «гідність», «відповідальність».

Життєвий шлях – це сукупність учинків, які здійснила людина за своє життя. Добре, коли цей шлях світлий. Ми відповідальні за те, як проживемо своє життя.

Як гідно прожити, щоб не було соромно нам і нащадкам? Питання про сенс життя, місію людини – одна з традиційних проблем релігії, філософії, психології, мистецтва, насамперед, художньої літератури.

Відомо, що тривалість людського життя в середньому становить 600 тис. годин. Із них на підтримку фізичного стану (сон, їжу, гігієну) витрачається 400 тис. годин. Отже, на життя з сенсом залишається приблизно третина – 200 тис. годин. Як використати їх, щоб увійти в ті духовні виміри, де буде гармонія з собою та світом?

Акіан Крамерік. Князь миру.
2002

[https://credo.pro/wp-](https://credo.pro/wp-content/uploads/2018/03/Akiane3.png)

[content/uploads/2018/03/Akiane3.png](https://credo.pro/wp-content/uploads/2018/03/Akiane3.png)

Пошук сенсу на життєвому шляху може спричинити внутрішню напругу, однак саме він є необхідною умовою психічного здоров'я. Дуже небезпечно спотворити сенс життя, втратити його. Це породжує байдужість, зневіру, апатію, відчай, тривожність, нервові розлади, депресії. Найважливішою складовою здоров'я мають стати духовні цінності, вибір моральних пріоритетів, внутрішній гармонійний стан, відчуття вдячності Богу за все.

Цінність людського життя – це найвища суспільна цінність. Але напевно можна назвати людське життя простим. Як правило, на життєвих дорогах трапляються різні випробування, пов'язані з навчанням, вибором професії та працевлаштуванням, фінансами, станом здоров'я, стосунками. Але попри все важливо залишатися Людиною, чинити так, як ми хотіли б, щоб чинили з нами, робити те, що приємне не лише нам, а й іншим людям. Для цього держава та різні соціальні служби напроцьовували низку законів, правил, вимог, які ми повинні виконувати. Але найважливішим нашим порадиником є Біблія з Божими Законами та християнськими Заповідями. Наскільки простішим стало б життя людини та суспільства, коли б усі жили за Словом Божим! Зникли б злочинці та тюрми, припинилися б сімейні чвари, війни та будь-які інші негаразди – всі жили б у мирі та злагоді, в любові та повазі одне до одного! Осмисленість життя забезпечує система цінностей.

У Всесвіті не буває випадковостей, хаосу, все має свою потаємну суть, свій зміст і призначення. Всі події в нашому житті є наслідком того, що ми робили раніше: кожна наша думка і вчинок стають причиною, яка

породжує нові наслідки та нові події. Що посієш, те й пожнеш! Все пов'язано між собою, як ланки в ланцюзі. Тобто сенс життя людини – нести суспільне добро, разом виводити світ на новий рівень, робити рай на землі.

Згадаймо земний життєвий шлях Ісуса Христа та біблійних особистостей. Йосип зазнав величезних страждань та поневірянь, аж поки став намісником фараона в Єгипті. Пророка Даниїла цар Вавилону Навуходоносор кинув у рів із левами, а потім зробив своїм особистим

радником. Пастух Давид став царем свого народу, перемігши в бою велетня Голіята – надію армії філістимлян. Ісус Христос із апостолами зазнав мук за проповіді Слова Божого. Важко назвати життя всіх, кого ми згадали, легким. Проте вони жили по-справжньому, довіряючи кожен свій крок Богу й цілковито віддаючи все в Його святі руки. Саме завдяки цьому досягли своєї мети й отримали вінці Царства Небесного.

Стилем життя називаються особливості поведінки, мислення, принципи, засновані на власних уявленнях про те, як правильно і цікаво жити. Він визначає ступінь зрілості і цілісності особистості, причетності до суспільства. Досить часто людина не формує стиль життя самотійно, а примикає до групи людей, які, на його думку, роблять все так, як йому хотілося б. Ми можемо копіювати стиль життя іншої людини (інколи так буває в підлітковому віці, коли у нас з'являються кумири з числа однокласників або зірок шоу-бізнесу та спорту). Бувають «національні» стилі життя, притаманні менталітету певних народів.

Кожний період життя людини: народження, дитинства, отрочтва (підліткового віку), юності, зрілості, літнього віку – має своє призначення. Вік – це ґрунт, в якому зріє глибокий досвід, пробуджується свідомість і розкриваються скарби душі, яка проходить через природні етапи свого розвитку. Одна і та сама подія часто має зовсім різні значення, якщо вона відбувається у різному віці: змінюється її сенс, реакція людини і той досвід, який вона повинна здобути. Сучасна наука виділяє наступні 12 вікових періодів життя.

Американка Акіан Крамерік (род. 1994 р.) почала малювати, коли їй було 4 роки. Образ Ісуса, який вона намалювала у 8 років, став одним із найвідоміших зображень Христа у світі.

Акіан — художник-самоучка. За її словами, в ранньому дитинстві їй були об'явлення, під час яких вона отримала від Бога талант живописця. Хоч Акіан виховувалась в атеїстичній сім'ї, малює вона релігійні картини. Завдяки дочці батьки увірували в Ісуса.

Назва вікового періоду	Тривалість (роки)	Тривалість (роки)
	Хлопчики / чоловіки	Дівчата / жінки

1. новонародженості	Період	Перші 10 днів	Перші 10 днів
2. Грудний період		11-ий день – 1 рік	11-ий день – 1 рік
3. Раннє дитинство		1 – 3 роки	1 – 3 роки
4. Перше дитинство		3 – 8 років	3 – 8 років
5. Друге дитинство		8 – 12 років	8 – 11 років
6. Підлітковий період		13 – 16 років	12 – 15 років
7. Юнацький період		17 – 21 років	16 – 20 років
8. Зрілий вік, 1-ий період		22-35 років	21-35 років
9. Зрілий вік, 2-ий період		36-60 років	36-57 років
10. Похилий вік		61-74 роки	58-74 роки
11. Старечий вік		75-90 років	75-90 років
12. Довгожителі		Старше 90 років	Старше 90 років

На етапі молодості або весни життя (до 35 років) відбувається поступовий розквіт усіх сил і потенціалів людини. Карл Юнг називає цей період «етапом екстраверта», оскільки в ньому проявляється одна характерна тенденція: вся енергія людини, її психологічні, розумові і творчі потенціали спрямовані на дії у зовнішньому світі, щоб знайти в ньому своє місце і побудувати взаємовідносини з ним.

Молодь на початку життєвого шляху думає про його безкінечність, а старенькі на схилі років говорять про миттєвість буття. Кожен повинен розуміти свою відповідальність за обраний шлях життя. Погодимося, що саме релігія розкриває сокровенні таємниці та сенс існування людини на землі.

1. Що таке життя?
2. Як ви розумієте поняття «життєвий шлях» і «стиль життя»?
3. Як пошук життєвого сенсу пов'язаний зі здоров'ям?
4. Хто є моральним Дороговказом людини?
5. Яким було життя Ісуса Христа і святих праведників?
6. Що треба робити, щоб прожити своє життя достойно?
7. Назвіть відомих вам літературних героїв, історичних діячів, життєвий шлях яких викликає захоплення?

2. Вікові кризи на життєвому шляху людини

Ідея творчості життя (мистецтва жити) давно хвилює мислителів. Кожна особистість може спроектувати свій шлях, створити програму, яка розгорнеться в життєві плани та цілі. Оволодіння мистецтвом жити допомагає вирішувати проблеми, а не втікати від них.

На думку багатьох науковців, усе життя людини закономірно супроводжується чергуванням певних періодів. Філософи давнини створили вчення про 12 етапів – 12 циклів цілісного розвитку людини. Говорять також про сім циклів по 12 років і про три цикли по 28 років. У Гіппократа, наприклад, по 7 років, у інших по 9. На кожному етапі вирішуються нові задачі та опановуються нові ролі. Якщо період проходить гостро, може розвиватися криза.

Деякі вікові життєві кризи практично непомітні. Інші змушують повертати життя на 180 градусів. Іноді кризу не вдається пройти взагалі. Найчастіше криза відбувається при переході з одного вікового періоду в інший. Часто людину охоплює тривога, апатія, депресивний настрій, виникає бажання змінити коло спілкування чи стосунки, зникає інтерес до роботи, відбувається крах життєвих цінностей. Момент успішного подолання кризового періоду ні з чим не сплутаєте – це надихаюче відчуття спокою, задоволення й підйому енергії. Треба пам'ятати: в труднощах завжди треба звертатись до Бога і Він завжди допоможе.

Ці складні періоди дають можливість особистісного зростання, нагоду зрозуміти себе і відкрити нові грані свого «Я». Трудний і тернистий життєвий шлях людини на землі. Тілесні хвороби, смерть близьких і дорогих людей, незаслужені образи, раптові біди та різноманітні нещастя тяжким тягарем лягають на плечі будь-якої людини. На цьому тернистому шляху найкращою втіхою і радістю є молитва.

Джерело: <https://azarova-aleks.com/uk/vikovi-zhyttevi-kryzy/>

8. Чого важливого ви дізналися про вікові кризи людини?
9. Як будете використовувати ці знання?

Як подолати вікову кризу

1. Звертатися до Бога по допомогу в молитвах.
2. Усвідомити та прийняти ситуацію.
3. Більше спілкуватись із друзями, людьми, які надихають.
4. Слідкувати за режимом дня.
5. Знаходити час на себе.
6. Зрозуміти нові пріоритети і цінності.
7. Не порівнювати себе з іншими.
8. Бути фізично активним.

Біблійні історії

Прочитайте біблійні історії, поміркуйте і поясніть сенс життєвого шляху Івана Хрестителя та самарянки.

1. Провісник Сина Божого

(Мт. 11: 1-5)

Іван Хреститель, почувши у в'язниці про дії Христа, послав своїх учнів запитати Його: «Чи Ти Той, Хто має прийти, чи нам чекати Іншого?». Ісус відповів їм: «Ідіть і перекажіть Іванові, що ви чуєте й бачите: сліпі прозрівають, криві ходять, зцілюються прокажені, чують глухі, померлі оживають, а вбогим звіщається Добра Новина. Блаженний, хто через Мене спокуси не матиме!» Про Івана Ісус сказав до людей: «На що ви ходили в пустелю дивитися? Чи на очерет? Чи на чоловіка, одягненого у м'які шати? Бо ті, хто носить м'яке, – по царських палатах. По що ж ви ходили? Може, побачити пророка? Так, навіть більш ніж пророка. Це той, про якого написано: “Ось перед обличчя Твоє посилаю Свого посланця, який перед Тобою дорогу Твою приготує!” По правді

Адам Ельсгаймер. Іван Хреститель проповідує на берегах Йордану. 1602

кажу вам: між народженими від жінок не було більшого над Івана Хрестителя! Та найменший у Царстві Небеснім – той більший від нього! Від Івана Хрестителя й досі Царство Небесне

здобувається силою, й ті, хто вживає зусилля, досягають його. Усі Пророки й Закон про Івана провіщали. Коли ж хочете знати, – Ілля він, що має прийти. Хто має вуха – нехай слухає!»

1. Де перебував Іван Хреститель, коли почув про Ісуса Христа?
2. Що запитали учні у Христа?
3. Яку відповідь їм дав Господь?
4. Прокоментуйте фразу: «Хто має вуха – нехай слухає!».

5. Чи важкий, на вашу думку, був життєвий шлях Івана Хрестителя? А Ісуса Христа? Чому?
6. Чого навчає життєвий шлях Івана Хрестителя?

2. Жива вода для самарянки

(Ів. 4:1-30)

Господь довідався, що фарисеї почули про прихильне ставлення людей до Його проповідей і про масові хрещення, які проводилися дванадцятьма учнями, то покинув Юдею та знову пішов у Галілею. Йому потрібно було переходити Самарію. Отож, Господь прибув до самарського міста Сіхар, недалеко від криниці Якова. Ісус, зморений дорогою, сів на цямрину криниці. А Його учні пішли в місто купити їжі. Було біля дванадцятої години дня. Підійшла самарянка набрати води. Ісус каже до неї: «Дай Мені напиться!». Тоді самарянка відповідає Йому: «Як же Ти, юдей, просиш води у мене, самарянки? Бо юдеї не спілкуються з самарянами». Ісус промовив: «Коли б ти знала Божий дар, ти б у Нього просила, і Він дав би тобі живої води». Жінка запитала Його: «Звідки ж Ти маєш живу воду? Чи Ти більший за нашого отця Якова, що нам дав цю криницю?» Ісус відповів їй: «Кожен, хто цю воду п'є, буде прагнути знову. А хто питиме воду, що Я йому дам, прагнути не буде повік, бо та вода тече в життя вічне». Каже жінка до Нього: «Дай мені, Пане, цієї води, щоб я пити не хотіла й сюди не приходила брати». Говорить до неї Ісус: «Іди поклич свого чоловіка й вертайся сюди». Жінка відповіла: «Не маю чоловіка». Відказав Ісус: «Ти добре сказала: не маю чоловіка. Бо ти мала п'ятох чоловіків, а той,

Генріх Семирадський. Христос і самаритянка. 1890

кого маєш тепер, не муж тобі. Ти правду сказала». Каже жінка до Нього: «Бачу, Пане, що Ти Пророк. Отці наші вклонялися Богу на цій горі, а ви твердите, що потрібно в Єрусалимі». Ісус промовляє: «Повір, надходить час,

коли ні на горі, ані в Єрусалимі вклонялись не будете ви. Вклоняться будуть Отцеві в дусі та в правді, бо Отець Собі прагне таких богомольців. Бог є Дух, і ті, що Йому вклоняються, повинні в дусі та в правді вклонялись». Відказує жінка: «Я знаю, що прийде Месія Христос і все нам розповість». Промовляє Ісус: «Це Я, що розмовляю з тобою». Надійшли Його учні й дивувалися, що Господь розмовляв із жінкою. Проте жоден із них не спитав: «Про що з нею говориш?» Покинула жінка Ісуса, побігла до міста й каже людям: «Ходіть, побачте пророка. Чи Він не Христос?». І вони прийшли до Нього.

7. На ґрунті чого сперечались юдеї з самарянами?
8. Чому Христос почав бесіду з самарянкою?
9. Що зробила жінка в подяку Ісусу за проповідь?
10. Як до спілкування Христа з самарянкою поставилися учні?
11. Яку істину відкрив Ісус Христос самарянці?

Пізнавальний текст

Храм святої Фотинії Самаритянки в місті Наблусі

Як вгамувати духовну спрагу

Ісус Христос залишив Юдею та вирушив у Галілею – з півдня на північ Ізраїлю. Він обрав для цього короткий шлях, але непристойну для єврея дорогу через Самарію. Відколи Самарію було знищено Асирією, її територія заселилася язичниками і народ Ізраїлю змішався з ними, порушивши закон. Юдеї через те не мали зносин із самарянами.

Ісус чинить волю Отця. В дорозі Він затримується біля криниці, бо був дуже утомлений. Справа в тому, що вся подія розгортається опівдні: шоста година відповідає нашій дванадцятій. Це повнота дня, коли сонце в зеніті – повнота світла, спеки, виснаження і спраги (про шосту годину згадають усі євангелісти як про вершину розп'яття, коли затьмарилось сонце і завіса храму роздерлась надвоє).

У той час незаміжніх дівчат для одруження шукали біля криниці. Отже, тут Ісус зображений як Наречений, Котрий шукає самарянку. Вона подвійно здивована тим, що чоловік розмовляє з жінкою і що єврей спілкується з нею.

Ісус просив води, щоб дати воду, і вода була приводом. Він говорить жінці про духовне, а вона не розуміє, бо почуте сприймає не в переносному значенні, а в буквальному, матеріальному. Вона ішла до цього джерела з пустою посудиною та зі спустошеною душею, роздумуючи про своє життя. Що з того, що мала красу, але не мала долі! Мала п'ятьох чоловіків. Зараз живе ще з одним, але, можливо, і він її залишить, бо нема шлюбу – нема відповідальності перед Богом. Співрозмовниця Христа думала про своє майбутнє, про свою долю. Біля криниці вона зустріла Самого Христа. Господь приходить до людини, щоби звільнити від гріха, дати щастя, наповнити Духом. Тут, біля криниці Якова, два світи зійшлися разом. Бажання самарянки і бажання Христа переплітаються. Вона бажала щастя, а Він хотів дати щастя. Прекрасна самарянка стала Нареченою Христа, стала сама тим життєдайним дзбаном води, апостолом для свого міста і свого народу.

З передання відомо, що самарянка Світлана (Фотина) весь останок життя присвятила проповіді Євангелія Христового. За це жорстоко постраждала: у 66 році при імператорі Нероні була кинута мучителями у криницю.

Людина йде по безкрайній пустелі життя під жарким сонцем всіляких проблем і відчуває нестерпну спрагу, яка пронизує все тіло, весь її духовний світ. Тому вона шукає джерело чистої води, а милосердний Спаситель приходить до нас, як до жінки-самарянки, і кличе: «Коли хто спраглий, нехай прийде до Мене і п'є!». Господня вода заспокоює вічні прагнення людини. Тому кожен, хто в своєму житті обтяжений труднощами чи гріхами, має нагоду через цей євангельський приклад побачити Спасителя в своєму житті і не зневірюватися, не опускати рук, а йти за Господом, бо тільки Він є «Дорога, Правда і Життя».

Цікаво, що саме з колодязем у різних народів пов'язана більшість легенд, притч і переказів. Колодязь – це і символ життя, і символічний вхід в інший, духовний світ, тому має сакральне значення. Згідно зі слов'янським фольклором, колодязь – це портал для переходу в духовний вимір. Сакральне значення колодязя – у втамуванні жаги вищого пізнання, пити воду з колодязя – те саме, що пити з джерела духовного життя.

Історія зустрічі Христа з самарянкою – це історія зустрічі духовного світу та людства, що заблукало, але має шанс набутися знання та жити Духовним.

1. Чого навчає історія про зустріч Ісуса Христа з самарянкою?
2. Чи можна вважати цю зустріч з Ісусом Христом доленосною для самарянки та людства? Як ви розумієте поняття «доленосна зустріч»?

Повчальна історія

Прочитайте притчу і скажіть, як чоловік змілювався від духовної хвороби постійно нарікати на Бога, і проаналізуйте один із найвідоміших творів Василя Стуса (потужне мотиваційне послання-заклик до стійкості, самопізнання та віри у власне життєве призначення).

Три бажання

Один чоловік постійно нарікав на Бога, що Той не виконує його молитовних прохань.

Якось уві сні з'явився чоловікові Ангел і сказав:

– Господь виконає три твоїх бажання. Серйозно обдумай, що ти хочеш попросити.

Зраділий чоловік без вагань виклав перше прохання:

– Мені вже настільки набридли і моя робота, і люди, з якими мені доводиться жити, і навіть ця хата, що я хочу, аби усе це зникло. Хочу почати нове життя.

Його бажання було негайно виконане. Він опинився у великому місті, серед чужих, байдужих до нього людей і швидко зрозумів, що те, від чого він так легко відрікся, було не таким уже й поганим.

Тоді він попросив Господа повернути все назад, як було раніше. Це було його друге прохання. Залишалося ще одне – останнє.

Цього разу він намірився не помилятися, бо не буде жодного шансу виправити помилку.

За порадою чоловік звернувся до знайомих.

Дехто радив йому попросити безсмертя. «Але що доброго в безсмерті, – говорили інші, – якщо він не матиме міцного здоров'я? А в здоров'ї, якщо не матиме грошей? А в грошах, якщо не матиме друзів?»

Минав час, а він все ще не зробив вибору: довге життя чи здоров'я, багатство чи владу просити в Господа? Чи, може, любов?

Урешті-решт чоловік спитав у Бога:

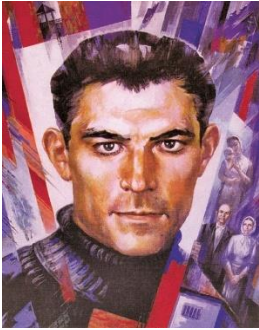
– Що мені попросити?

– Попроси вміння бути задоволеним тим, що ти маєш, – відповів Господь.

1. Якою духовною хворобою страждав герой притчі?
2. Чи вважаєте ви, що перше бажання чоловіка може бути притаманне дуже багатьом людям? Чому?
3. Чому герой притчі вважав друге бажання помилкою і вирішив радитися зі знайомими?
4. Між якими бажаннями був вибір чоловіка?
5. Що нарешті попросив нещасний?

6. Чи можна вважати героя притчі узагальненим символом людства?

Гордість України

«Терпи, терпи – терпець тебе шліфує...»

Терпи, терпи – терпець тебе шліфує,
сталить твій дух – тож і терпи, терпи.
Ніхто тебе з неволі не врятує,
ніхто не зіб'є з власної тропи.
На ній і стій, і стрій – допоки скону,
допоки світу й сонця – стій і стій.
Хай шлях – до раю, пекла чи полону –
усе пройди і винести зумій.
Торуй свій шлях – той, що твоїм назвався,
той, що обрав тебе навіки вік.
До нього змалку ти заповідався
до нього сам Господь тебе прирік.

«Погані фільми дивитися —
шкідливо, як і погані читати книги.
Вони зменшують, а не збільшують
читача. Краще вже — кудись у парк,
ліс, на озеро, в концерт.
Бійся телевізора, подивляйся тільки
справжній мінімум. Є такі хвороби,
які непомітно посідають людину.
Одна з них — любов до
телепередач».

Василь Стус

В. Стус

7. Чи ви погоджуєтесь, що автор вірша закликає до стійкості, мужності та віри у власні сили на шляху до самопізнання та реалізації свого життєвого призначення? Наведіть рядки.

8. Чи можна вважати темою вірша терпіння, яке є ключовим для виживання, розвитку та самоствердження особистості в складних життєвих обставинах? Чому?

9. Наведіть рядки, присвячені шляху. Про який шлях ідеться?

Моральний практикум

Робота в парах

1. Проаналізуйте життєвий шлях Сина Божого Ісуса Христа. Поміркуйте, в чому особливість Його шляху.

Одному швейцарському журналісту поставили таке запитання: «Хто такий Ісус Христос?». Він відповів:

«У хімії – перетворював воду на вино.

У біології – народився від Діви.

У фізиці – не підпорядкувався закону тяжіння, коли вознісся на небо.

В економіці – нагодував 5000 чоловік 2 рибами та 5 хлібинами.

У медицині – зцілював хворих та сліпих без анестезії і навіть воскрешав мертвих.

В історії Він – Альфа і Омега, початок і кінець.

На думку суду, на Його плечах лежить царювання, і Він є Царем усіх земних царів.

У релігії – до Отця ніхто не приходить, окрім як через Нього.

Це – Ісус Христос!

Син Божий, Який добровільно став людиною, щоб люди через Його жертву стали дітьми Божими.

У Нього немає рабів, але Його називають Паном.

Він не отримав наукових ступенів, але до Нього казали: «Учитель».

Він не виписував рецепти, а казали: «Лікар».

Він не мав армії, але царі боялися Його.

Він не вигравав військових битв, а підкорював світ Своєю любов'ю.

Він не вчинив жодного злочину, але Його розіп'яли.

Його поховали, але Він воскрес!

Він живий!

Він із кожним із нас!

Сьогодні!

І до кінця віку!

Амінь!»

2. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.

Чому не всі люди вміють цінувати життя?

Чи можна радіти життю кожного дня?

Чи погоджуєтесь ви, що жити «правильно», по-християнськи – це складно, сумно і не цікаво? Аргументуйте свою відповідь.

Робота в групах

3. Уважно роздивіться репродукції картин Томаса Коула з серії «Подорож життя», присвячені дитинству, юності, зрілості, старості. Жеребкуванням оберіть одну з робіт художника. Скориставшись матеріалами мережі «Інтернет», поділіться, що хотів донести людству митець.

Томас Коул. Подорож життя: Молодість (юність). 1842

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/a2/Thomas_Cole_-_The_Voyage_of_Life_Youth%2C_1842_%28National_Gallery_of_Art%29.jpg/1280px-Thomas_Cole_-_The_Voyage_of_Life_Youth%2C_1842_%28National_Gallery_of_Art%29.jpg

Томас Коул. Подорож життя: зрілість.

Томас Коул. Подорож життя: старість.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати презентацію: «Життєвий шлях Ісуса Христа».
2. Взяти інтерв'ю у близького оточення: «Чи можна навчитися радіти життю кожного дня?».
3. Підготувати повідомлення: «Як я розумію сенс свого життя».
4. Які проблеми сучасного людства відобразили автори цих колажів?

ТЕМА 3

ПОКЛИКАННЯ ЛЮДИНИ

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Англійський художник Карл Генріх Блох (1834-1890) сидить в задумі біля своєї картини. Мабуть, пригадує ті юнацькі роки, коли щодня задавався питаннями: «Для чого я живу? У чому моє покликання?». Як християнин, дуже боявся його не виконати...

А тепер він малює одну з 23 картин про життя Ісуса Христа для каплиці короля Крістіана IV. Ці картини з історій Нового Завіту зробили Блоха одним з найбільш популярних живописців своєї країни. І, можливо, саме в цей момент художник розуміє й дякує Господу, що Він відповів на його побоювання й допоміг не розминутися з покликанням свого життя.

Тепер ці картини про Спасителя розуміють не тільки освічені люди, але навіть ті, які не вміють читати.

За своє коротке життя Карл Блох написав 250 картин і 75 гравюр і втілював покликання в життя.

- Чи підтверджує історія Карла Блоха, що пошук свого покликання – складне заняття? Чому?
- Чи можна стверджувати, що християни особливо відповідально ставляться до реалізації свого покликання? Чому?
- Як пов'язані між собою сенс життя, покликання, таланти, успішність, щастя?

Золоті вірші уроку:

**«І почув я голос Господа, що говорив: кого я пошлю, і хто піде для Нас?
А я відказав: «Ось я – пошли Ти мене!»**

(Іс. 6:8).

**«Ми – Його твориво, створені в Христі Ісусі на добрі діла, які Бог
наперед приготував, щоб ми в них перебували»**

(Еф.2:10).

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

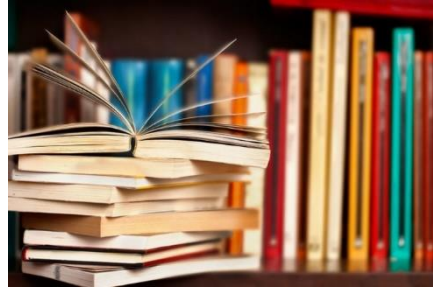
На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке покликання.
2. Що таке духовно-моральне очищення.
3. Як співпрацювати з Богом.

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Покликання – особлива здібність до певної справи, поклик, призначення; це талант, відданий на служіння Богу і людям, направлений в те русло, яке передбачив Господь.

Духовно-моральне очищення – звільнення від недоліків, гріхів; повернення до внутрішньої чистоти.

Співпраця з Богом – спільна праця людини з Богом для досягнення високої мети.

Відповідальність за долю народу – усвідомлення необхідності виконувати своє життєве призначення перед Богом, державою, народом; відчуття любові до свого народу, прикладання всіх зусиль, щоб зробити те, до чого маєш хист, на благо народу.

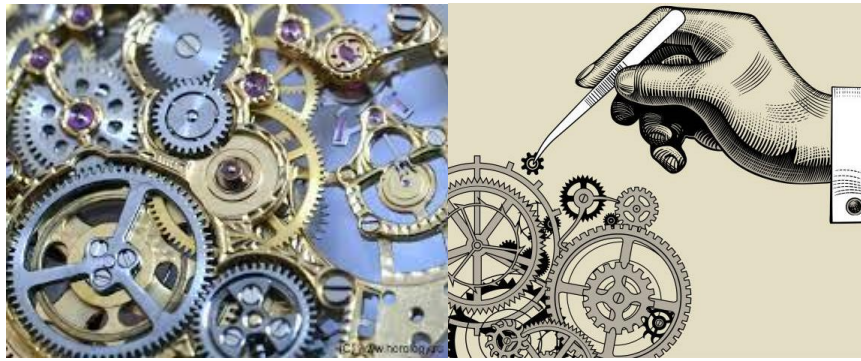
Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Покликання як співпраця з Богом

Бог все створив з певною метою і нема нічого, що було б випадковим чи безцільним у нашому світі. Це можна прослідкувати в природі й у суспільстві.

Розглядаючи будову механічного годинника, ми бачимо зубчасті колеса, які, зачепившись одне за одне, крутяться, і годинник працює. Це ціла система, де є передаточне, секундне, часове, хвилинне й інші колеса. Кожне на своєму місці й виконує певну функцію. Уявімо, що якогось з них не було б, чи йшов би годинник?

Якщо в механізмі годинника кожне колесо, навіть найменше, важливе, то тим більше кожна людина важлива для Бога. Господь хоче, щоб усі брали участь в Його величному плані. Не важливо, яким колесом ви будете в Божому годиннику, головне – мати своє місце й виконувати Божу волю щодо свого життя.

У людини, створеної за образом і подобою Божою, є певне призначення – **покликання**. В книзі Єремії йдеться, як одного разу Бог сказав цьому пророку: «Ще поки тебе вформував в лоні матері, Я пізнав був тебе,...тебе посвятив, дав тебе за пророка народам!». Ще до народження Єремії Бог мав певне бачення на його життя, залав в ньому здібність до Божої праці. Це закономірність. Вона стосується життя не тільки пророків, а й кожного з нас. У відповідний час Бог хоче, щоб людина виконала своє покликання. Запам'ятаймо: покликання є вищим і більш значущим, ніж талант.

Нам всім потрібно виконати певну місію на Землі – проявити свою божественність і **покращити оточуючий світ**. Тому **реалізацію покликання можна вважати справжньою співпрацею з Богом**. Ми маємо своє призначення, яке дається Богом, і в житті настає той момент, коли Бог кличе до певної праці. Питання лише в тому, чи почує людина Його голос і чи відгукнеться на Його поклик.

Бог хоче, щоб людське життя не було безцільним. Розуміємо: кожна річ має своє використання, так і люди створені для певної мети. Ця Божа мета є дуже доброю для людини.

1. У чому особливість всього Божого творіння?
2. Чи є щось безцільне, зайве в світі, Творцем якого є Господь Бог?
3. Те, що людина створена за образом і подобою Божою, чи це означає, що вона має певне унікальне призначення (покликання)?
4. Що Бог наперед приготував особисто для кожної людини (відповідно до Еф. 2:10)?
5. Чому покликання ще можна назвати співпрацею з Богом?

2. Як знайти своє покликання і не помилитися

Покликання розкривається протягом усього життя. Як же сьогодні підліткам і молоді знайти своє покликання? Це похвально, коли християнин задає собі питання: «Для чого я живу?». Біблія дає відповіді на це складне питання. По-перше, Бог хоче, щоб ми проводили чисте життя, пізнавали Його. По-друге, необхідно поступати з іншими так, як хочемо, щоб поступали з нами, – з любов'ю. По-третє, якомога більше робити добрих справ, тому що Сам Бог є Добро. Зробиш одну справу, іншу – й побачиш, що до душі, що краще виходить, де проявляються таланти.

Інколи потрібно бути наполегливим у здійсненні покликання та слухати своє серце, а не тих, хто щось помилково вам підказує. Один хлопчик з раннього дитинства хотів бути пожежником і тим допомагати людям. Класна керівниця вважала, що ця професія не для його здібностей, радила поступати до якогось престижного університету. Але учень мав стійкий характер і вирішив не зраджувати своїй мрії. Через декілька років у будинку вчительки сталася пожежа і вона викликала рятувальників – тільки на них була вся надія. Яке ж було диво, коли саме той колишній учень приїхав на допомогу нещасним. Вчителька попросила пробачення у свого вихованця, який став майстром свого діла.

Інколи буває, що на певному життєвому етапі людина зрозуміє: вона обрала не ту професію, бо боялася бути самотійною і вважала покликання батька чи друга своїм покликанням. Від цього – психологічні кризи й незадоволення собою. Праві ті, хто сміливо змінює фах та сферу діяльності заради душевної радості, – нехай із запізненням, але знаходиться ціль свого буття. Бог підказує нам шлях до щастя.

Коли ви знаєте, хто ви й для чого живете, життя набуває зовсім іншого змісту. Покликання знаходить той, хто не лінується, а використовує кожну нагоду, щоб служити іншим. Лише таким чином можна розпізнати своє покликання. «Просіть – і буде вам дано, шукайте – і знайдете, бо кожен, хто просить – одержує, хто шукає – знаходить», – так сказав Ісус Христос в Нагірній проповіді.

Кожне життя – це покликання, і кожна людина – покликана. Покликання пов'язане з пошуком себе справжнього. У кожної людини є своє призначення, бо всі ми різні, унікальні. Не можна шукати все життя, врешті-решт треба ризикнути. Кожне рішення про вибір конкретного шляху вагається між страхом і ризиком. У покликанні не йдеться про стовідсоткову впевненість.

Це велике щастя – виконувати те, що Бог запланував саме для вас! Кожна людина прагне досягти успіху. Це цілком можливо, адже кожен має свій власний талант. Якщо живеш у згоді із внутрішнім «я», зі своїм покликанням, відчуєш себе щасливим. Тоді приходить усвідомлення, що життя прожите не даремно.

6. Які поради дає Біблія щодо пошуку життєвого сенсу?

7. Чому потрібно бути наполегливим у здійсненні покликання?
8. Чи можна помилитися з реалізацією свого покликання?
9. Як зрозуміти своє покликання?
10. Коли людина може відчувати себе щасливою?

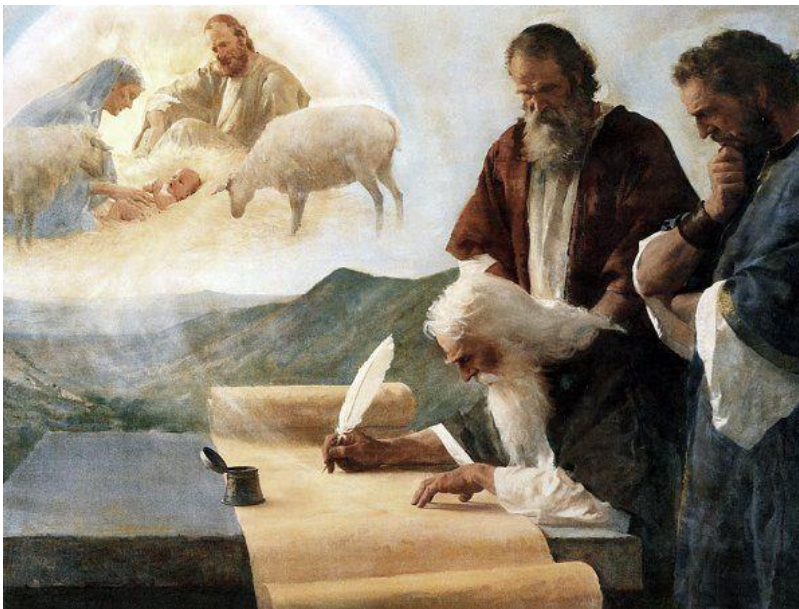
Біблійна історія

Прочитайте біблійні історії, зверніть увагу, як біблійні персонажі реагували на Божий поклик.

1. Очищення й покликання Ісаї

(Іс. 6:1-9)

Якось Ісая прийшов у храм помолитись. Але стало відбуватися щось

неймовірне. Перед його поглядом наче відкрилась завіса, і він побачив, що відбувається у духовному світі: Там, де віттар, на високому, піднесеному престолі був Господь. Серафими літали навколо і прославляли Бога: «Свят, свят, свят, Господь Саваот, уся земля повна слави його!». Вони захоплювались Божою святістю! Від цих

зачудованих вигуків аж захитались підвалини Божого храму і він переповнився димом! Божий чоловік раптом усвідомив,

Гаррі Андерсон. Пророк Ісая передрікає народження Христа

що стоїть перед святим Богом і в той же час являється грішником! Він із жахом вигукнув: «Горе мені, загинув я! Бо я людина з нечистими устами і живу посеред народу нечистоустого, а мої очі бачили Царя, Господа Бога!» Перебуваючи у Божій присутності, Ісая побачив свій гріх, якого раніше не усвідомлював! В сльозах почав щиро каятись. Бог почув цей плач і прийняв каяття та очистив його уста (сам цього зробити ніколи б не зміг). В ту мить Ісая відчув, що його гріх прощений! Його уста і душа були очищені від гріха! Одразу ж відчув легкість в своєму серці. Контраст був разючим: до каяття – тягар, нечистота, пригніченість; після – легкість, очищення, прощення! Наче крила вирости за спиною! О! Як Ісая щиро дякував за це Господу!

В цю мить він зрозумів, що став свідком наради Святої Трійці й Вона вирішує, кого послати на землю свідчити про Спасителя. «І почув я голос Господа, що говорив: кого Я пошлю, і хто піде для Нас? А я відказав: «Ось я – пошли Ти мене!» На той час муж Божий вже трудився для Господа. Але тепер Бог доручив йому служіння пророка, щоб передавати народу всі Його слова.

З тих пір Ісая був вірним своєму покликанню. Завжди ретельно записував Божі попередження, настанови – взяв на себе обов'язок відповідати за певну ділянку Божої роботи. Пророк виконав Боже покликання, адже це стало найважливіше у його житті. Ісая підкорився Богу, виконав Господню волю щодо свого життя – він служив Богові і людям. Багато пророцтв збулось протягом його життя, багато після його смерті, а багато ще мають збутися в майбутньому. По суті Ісая взяв на себе відповідальність за долю свого народу, бо погодився передавати Божі слова, настанови і застереження. А від цього залежало життя і майбутнє цілого народу.

1. Яка особлива подія сталася в житті «п'ятого євангеліста» – пророка Ісаї?
2. Що зрозумів Ісая, перебуваючи в Божій присутності?
3. Чи очистився Ісая від гріха? Як саме?
4. Як Ісая відгукнувся на Божий поклик?
5. Ким став Ісая після прощення, очищення?
6. Чи потрапили в Біблію пророцтва Ісаї, яка це книга?

2. Естер рятує свій народ

(Естер 4:1-17; 5:1-4; 7:1-10; 8:3-12)

Вороги задумали знищити ізраїльський народ. До Естер-цариці прийшов родич, який промовив: «Якщо ти промовчиш в цей час, то звільнення і свобода прийде для народу з іншого місця, а ти загинеш. І хто

знає, чи не ради цього часу досягла ти царського престолу». Естер вирішує йти до царя. До такого державного діяча, як цар, не можна було звертатись без попередньої домовленості. І за те, що його відволікають від державних справ, людину страчували. Естер ризикувала своїм життям! Але вона на це не

зважала, бо дуже вболівала за долю свого народу. Вона і весь народ постили, молилися три дні.

Едвард Армітидж. Свято Естер. 1865

Бог почув молитви усього народу, побачив піст – і це принесло свободу людям. Естер виконала Божу волю щодо свого життя, виконала своє призначення, покликання. Настав той момент, коли вона сказала: «Ось я – пошли мене!».

7. Чому саме від Естер залежала доля народу?
8. Коли вона ризикувала своїм життям?
9. Чи виконала Естер свою місію?
10. На кого цариця покладала свої сподівання та від кого чекала допомоги?

Гордість України

На уроках із різних предметів можна почути про багатьох людей, які виконали своє покликання. Наприклад, про княгиню Ольгу та її онука – князя Володимира. В її княжому роді Рюриковичів вона була першою княгинею-християнкою. Княгиня виховувала своїх онуків у пошані до Христової віри, в любові до Бога й до Його Слова, адже розуміла, що хтось з них буде правити Київською Руссю. Княгиня дуже хотіла, щоб майбутній князь був послідовником Христа і втілював Заповіді Божі не тільки в своєму житті, а й у керівництві країною. Молитви, старання, надії Ольги на Бога дали свої плоди: Україна стала християнською державою завдяки тому, що її онук, князь Володимир, у 988 році офіційно запровадив християнство на Русі-Україні.

І княгиня Ольга, і князь Володимир виконали Боже покликання, Божу волю в своєму житті.

Ворота Володимирського Собору в Києві

1. Як княгиня Ольга та князь Володимир виконали Боже покликання?

Життєва історія

Познайомтеся з життєвою історією та поміркуйте, як чудесним образом Бог може діяти в житті людини.

Два хлопчики 6-ти й 7-ми років гралися на пагорбі. Вони знайшли невідомий предмет і вирішили подивитись, що це таке. В цей час батько одного з них, підійшовши до воріт свого подвір'я, гукнув: «Юрко, додому!

Чекаю тебе в майстерні!». Юра знехотя підвівся: «Я тут, тату! Зараз йду!». А другові сказав: «Ходімо зі мною. Тато працює в майстерні, допоможемо йому. Буде цікаво!». Хлопці побігли до Юркового батька. Вони вже були біля дому, як на тому місці, де вони щойно гралися, пролунав вибух. Це вибухнув снаряд, що залишився після Другої світової війни...

Це лише один день з життя Юрія Богачова, який пізніше став заслуженим артистом України, відомим у своїй країні та за її межами як оперний співак і обдарований актор. Його змалечку вчили слухатись. І в той день він із своїм товаришем залишилися живими лише тому, що відгукнулися на поклик батька, послуhalися і виконали його прохання.

До речі, Юрій Богачов теж виконав Боже покликання щодо свого життя: прославляв Бога своїм співом, писав вірші, пісні, книги, свідчив про покаяння своє та сім'ї. Бог не даремно зберіг його в дитинстві від вибуху, а потім беріг впродовж усього життя.

1. Чому послух батькам такий важливий?
2. Як саме Юрій Богачов виконав Боже покликання?

Пам'ятка

Як зрозуміти своє покликання

1. Говорити з Творцем про своє покликання.
2. Зануритися в самоаналіз.
3. Розвивати чутливість до потреб інших.
4. У всіх і всьому шукати гарне.
5. Розширювати знання про професії.
6. Відкинути грошові пріоритети.
7. Вести здоровий спосіб життя (фізичний і духовний).

Робота в парах

1. Поміркуйте, чи виконали ці відомі біблійні особистості Боже покликання щодо свого життя та як саме: Мойсей; пророк Самуїл; Діва Марія; учні Ісуса Христа; багатий юнак, що розмовляв з Ісусом; Син Божий Ісус Христос.
2. Створіть пам'ятку «7 перешкод на шляху покликання». Скористайтесь матеріалами для довідок. Розташуйте пункти в порядку значущості.

Для довідок: гонитва за вигодою і грошима; суспільні стереотипи; лінь і пасивність; невпевненість у собі, комплекси і страхи; відсутність необхідних знань; порівнювання себе з іншими не на користь собі; прагнення бути модним, а не справжнім.

Дискусійні питання

3. Поміркуйте, дайте відповіді:

Чи кожна людина розуміє своє покликання?

Чи може людина прожити життя і не здійснити свого покликання?

4. Створіть на дошці колективний асоціативний куш «До чого я покликаний?».

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

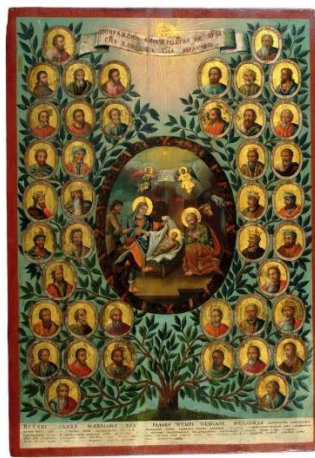
Завдання за вибором

1. Створити презентацію: «Здійснення покликання відомого історичного чи культурного діяча».

2. Взяти інтерв'ю у найближчого оточення: «Як здійснюється моє покликання».
3. Написати повідомлення: «Як я розумію своє покликання».
4. Написати есе: «Чи можуть шкідливі звички зруйнувати таланти, завадити самореалізації людини».
5. Зробити малюнки / колажі до історії пророка Ісаї та цариці Естер.

ТЕМА 4

ВАЖЛИВІСТЬ РОДУ

Українська ікона від пізнього Середньовіччя до кінця XVII століття

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Роздивляються онуки давні фотографії, а бабуса їй розказує, хто там з їхнього роду.

– Оце моя мама, – каже бабуса. – А біля неї – її сестра. Вона гарно вишивала. А ось ця жінка – мамина троюрідна сестра Тетяна. Дуже любила співати... А ось це – мій тато. Нам казали, що він безвісті зниклий, а коли повернувся додому – ото було щастя!!!

Слухають діти бабусю, і перед ними постає історія не тільки сім'ї, а й села, звідки родом бабуса. Цікаво дізнатися про надбання свого роду, а також про життя всього села. Хтось залишився в пам'яті навіки благородним і світлим, а про когось соромно їй згадувати...

– Скільки поколінь свого роду ви знаєте?

– Хто вам про них розповів?

– Чому важливо знати своїх предків?

Золоті вірші уроку:

«Побожний і богобоязливий з усім своїм домом; він чинив народові великі милостині й завжди Богові молився»

(Діян. 10:2).

«А коли хтось про своїх, особливо ж про домашніх не дбає, той віри відцурався: він гірший, ніж невірний»

(1 Тим. 5:8).

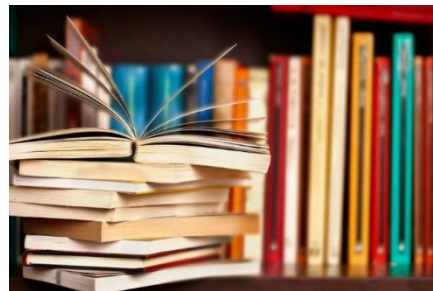
*Прочитавши золоті вірші,
поміркуйте, про що йтиметься
на уроці.*

На уроці дізнаєтесь:

1. Про унікальне місце людини в світі в контексті родини і родоводу.
2. Про родовід Ісуса Христа.
3. Чому важливо досліджувати свій родовід.
4. Славетні роди є наслідком дбайливого ставлення до честі свого роду.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Родина – соціальна група людей (які зазвичай перебувають у шлюбі), їхніх дітей (власних або прийомних) та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів, що здійснює свою життєдіяльність на основі спільного економічного, побутового, морально-психологічного укладу, взаємної відповідальності, виховання дітей.

Рід – ряд поколінь, що походять від одного предка.

Родовід – походження, послідовність, історія поколінь певного роду; історія якоїсь однієї родини, роду.

Покоління – сукупність родичів однакового ступеня спорідненості щодо спільного предка; група людей, що народилися в певний хронологічний проміжок часу.

Чесť – сукупність вищих моральних принципів, якими людина керується у своїй громадській і особистій поведінці.

Чесť роду – сукупність вищих моральних принципів, якими людина, представник певного роду, керується у своїй поведінці.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

«Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього»

Відомий український поет Максим Рильський підкреслював важливість збереження національної пам'яті: «Хто не знає свого минулого, той не вартий свого майбутнього». Коли людина наближена до глибин власного родоводу, вона відчуває себе часткою глобальної історії та знаходить шлях до розуміння своїх здібностей і хисту, розуміє себе в контексті родини і родоводу.

Зрозуміло, що родовід – це поєднання багатьох поколінь. Усі ми маємо 4 прабабусі й 4 прадідуся – це вже аж 8 людей. 90% українців насилу згадують імена своїх прабабусь і прадідусів, і, на жаль, часто не знають їхніх імен, точних дат народження та смерті. А в ідеалі всі повинні знати предків до сьомого коліна! Проте Голодомори, війни, депортації, русифікація, знищення архівів – усе це призвело до того, що сучасне покоління не завжди

вважає за потрібне досліджувати своє походження. Водночас у часи епідемій та воєн пошук національного коріння видається першочерговим завданням. Саме в часи таких глобальних випробувань потреба розуміння своєї національної ідентичності набуває великої значущості. Для перемоги нам потрібно самоусвідомити себе

українцями, збагнути, що в нас є національна мова, самобутня культура й особиста історія розвитку. Маємо знайти відповіді на запитання «Ким ми є?».

Ми зовсім інакше будемо сприймати особистісну цінність, якщо дізнаємося, за яких складних обставин формувалася наша державність, яким тернистим був історичний шлях наших предків. Не одне століття викорінювалась наша самобутня культура, заборонялась рідна мова, вичищалась національна пам'ять. В ХХІ столітті нас продовжують знищувати і фізично, і ментально. Радянська влада продовжила «традицію»: евакуювала архіви у східні регіони СРСР під час Другої світової війни, а те, що не вивозилося, – навмисне спалювалося чи руйнувалося, викрадалися цінні історичні документи. Це спричинило втрату цілих пластів історії української державності.

І в наш час у російсько-українській війні ворог нищив національну пам'ять нашого багатостраждального народу. За підрахунками ЮНЕСКО, армія-агресорка знищила в Україні 331 історично або культурно значущу споруду, у тому числі 29 музеїв, 13 бібліотек і одну будівлю архіву. Ще, як мінімум, п'ять архівів постраждали частково (у листопаді 2022 року, при відступах з Херсона, російські загарбники розграбували Державний архів

Херсонської області й викрали документи з архівів судів, міської ради та РАЦСу).

Фото: Державна архівна служба України

Упродовж століть спочатку російська імперія, а потім СРСР докладали величезних зусиль, щоб максимально українців «зробити» росіянами: за допомогою суфіксів -ов, -ев, -ін зросійщували українські прізвища. Коваль ставав Ковальовим, Заєць – Зайцевим, Куліш – Кулешовим. Або ж суто українські частини прізвищ «відпадали». Відомий художник із козацького роду Ілля Ріпин через зросійщення став Іллею Рєпіним.

Чому так робили люди? У Радянському Союзі всім із українськими прізвищами було в рази важче досягти кар'єрних успіхів, а подекуди – взагалі неможливо. Тому, прагнучи займати посади, зрікалися свого прізвища – своєї родової пам'яті. В пам'ять про всіх, хто вистояв і не зігнувся перед ворогом, ми маємо зрозуміти, хто ми є.

Національна українська традиція – знати й шанувати своїх предків. У кожного з нас є свій рід, свої пращури. Майже всі наші дідусі, бабусі, прадіди і прабабусі – християни, що вірили в Бога, Ісуса Христа, жили Його Заповідями. Хрестили своїх дітей. Ростили їх так, щоб вони також вірили в Бога, робили добро, як Він заповідав. Молились Богу, просили в Нього допомоги в житті.

Шануймо свій рід! Для цього треба жити так, щоб продовжити ті добрі справи, які робили наші предки. Пам'ятаймо про важливість існування роду на біблійних цінностях, охороняти його честь і чистоту. Необхідно бути відповідальним за майбутнє свого роду, наслідувати кращі риси представників свого роду.

Великий духовний сенс дослідження родоводу – можливість удосконалити кожну людину. Шанувати свій рід – жити так, щоб нашим родичам і нащадкам не було соромно за нас.

1. Чому важливо зберігати знання про предків та нас самих?
2. Як може допомогти знання родоводу?
3. Чи припускаєте ви, що ваше прізвище зрусифіковано?

4. Чи хтось у вашій родині цікавився власним родоводом? Хто створив генеалогічне дерево?

Сім поколінь людини

Перше покоління (Я)

Друге покоління (батьки – 2 чол.)

Третє покоління (бабусі і дідусі – 4 чол.)

Четверте покоління (прабабусі і прадідусі – 8 чол.)

П'яте покоління (батьки прадідів – 16 чол.)

Шосте покоління (діди прадідів – 32 чол.)

Сьоме покоління (прадіди прадідів – 64 чол.)

Якщо 64 людини розібрати по цифрам, то ось що виходить: $6 + 4 = 10$ -? $1 + 0 = 1$ – знову перше покоління. Таким чином, замикається коло роду семи поколінь.

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, які з названих біблійних постатей вам відомі та чим саме.

Родовід Ісуса Христа (Мт. 1:1-17)

Книга родоводу Ісуса Христа, Сина Давидового, Сина Авраамового: Авраам породив Ісака, а Ісак породив Якова, а Яків породив Юду й братів його. Юда ж породив Фареса та Зару від Тамари. Фарес же породив Есрома, а Есром породив Арама. А Арам породив Амінадава, Амінадав же породив Наассона, а Наассон породив Салмона. Салмон же породив Вооза від Рахави, а Вооз породив Йовіда від Рути, Йовід же породив Єссея. А Єсей породив царя Давида, Давид же породив Соломона від Урієвої. Соломон же породив Ровоама, а Ровоам породив Авію, а Авія породив Асафа. Асаф же породив Йосафата, а Йосафат породив Йорама, Йорам же породив Озію. Озія ж породив Йоатама, а

Олександр Охупкін. Ісус Христос. Ікона
<https://i.arts.center/works/1849196.webp>

Йоатам породив Ахаза, Ахаз же породив Єзекію. А Єзекія породив Манасію, Манасія ж породив Амоса, а Амос породив Йосію. Йосія ж породив Йоякіма, Йояким породив Єхонію й братів його за вавилонського переселення. А по вавилонським переселенні Єхонія породив Салатіїля, а Салатіїль породив Зоровавеля. Зоровавель же породив Авіюда, а Авіюд породив Еліякіма, а Еліяким породив Азора. Азор же породив Садока, а Садок породив Ахіма, а Ахім породив Еліюда. Еліюд же породив Елеазара, а Елеазар породив Маттана, а Маттан породив Якова. А Яків породив Йосипа, мужа Марії, що з неї родився Ісус, званий Христос. А всіх поколінь від Авраама аж до Давида чотирнадцять поколінь, і від Давида аж до вавилонського переселення чотирнадцять поколінь, і від вавилонського переселення до Христа поколінь чотирнадцять.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Реалізація Божого плану у родоводі Ісуса Христа

Перед нами євангельський текст (на перший погляд дуже простий), який містить лише імена. Маючи проблеми зі знанням своїх родоводів, ми можемо вважати це дуже дивним. Для юдеїв такий початок був абсолютно нормальним, бо вони мали пам'ятати імена своїх предків аж до Авраама (щоб стати священником, потрібно було знати свій рід). За цим дуже пильнували, писалися спеціальні книги родоводу. Також було важливо знати про Месію, який мав вийти з роду Авраама та Давида.

У пророків Старого Завіту відношення чоловіка та жінки в сім'ї були прообразом відношення людини та Бога. З перших книг Старого Завіту це були стосунки, побудовані на патріархальних принципах. Щось подібне можемо знайти в деяких суспільствах сьогодні, де чоловік має домінуючу роль у суспільстві, а жінка виконує домашні функції. Матвій у Новому Завіті подає родовід Ісуса Христа тільки по чоловічій лінії. На той час жінка не мала таких прав, як чоловік. Після смерті батька спадок отримували тільки сини, а дочки йшли заміж в іншу сім'ю.

Господь не так просто помістив імена всіх Своїх предків до першої книги Нового Завіту: тут є три важливі істини.

Родовід Ісуса Христа розділено на три частини, як написано у вірші 17: «Від Авраама аж до Давида 14 поколінь, і від Давида аж до вавилонського переселення 14 поколінь, і від вавилонського переселення до Христа поколінь 14». З чим пов'язаний такий поділ?

Бог усе спланував за тисячі років до народження Свого Сина. Зміг точно визначити, коли народиться Месія, та з родоводом Ісуса показав історію спасіння всього людства і кожної окремої людини. Як родовід Ісуса ділиться на три окремі частини, так і історія спасіння кожного ділиться на три окремі періоди:

- історія від Авраама до Давида символізує, що Бог створив людину для величчя, царювання і панування над всім;
- період від Давида до вавилонської неволі показує, що людина втратила свою величчя;
- історія від вавилонського переселення до Христа показує можливість для кожної людини знову повернути свою втрачену величчя.

1. Чи важливою є згадка про родовід Ісуса Христа?
2. Що вразило вас в родоводі Христа?
3. Із чим пов'язаний поділ родоводу Христа на три періоди?
4. Чи є щось спільне, що пов'язує всіх представників роду Ісуса Христа?

Гордість України

Познайомтеся з історичними дослідженнями щодо відомих славетних та шляхетних родів України і поміркуйте над їх роллю в духовному житті народу.

1. Священство представників шляхетного роду Попель гербу Сас

Нарід, що забуває минуле, ніколи не буде нацією.

А. Шептицький

Існує два важливі покликання Божі, які особливо потрібні людям: лікарське – для зцілення тіла і священницьке – для допомоги духовної.

Ще з давніх-давен належати до духівництва було престижно. Кандидат у священники повинен був мати високі моральні й інтелектуальні якості, а також вільне походження. Тож цілком закономірно, що часто ними ставали представники знатних родів. Ці люди віддано служили українській церкві й народові. Священство ставало справою честі

цілих родів.

На Галичині така традиція існувала у відомому шляхетському роді Попелів гербу Сулима і гербу Сас. Гербом Сас володіли нащадки саксонського графа Гуйда, що пристав на військову службу до князя Данила Галицького. Рід цей охоплює понад 350 прізвищ. З нього протягом кількох століть вийшли найкращі представники духівництва. Згадаємо найвідоміших.

Перш за все – Методій Терлецький (? – 1649), єпископ Холмський, єпископ Української греко-католицької церкви. Був утаємничений у

переговори митрополита Петра Могили та Адама Киселя щодо об'єднання з Римом та створення Київського патріархату.

Йосиф (Іван) Шумлянський (1643/1644 – 1708) – православний, а згодом уніатський єпископ Львівський. Його заслуга в тому, що доручив духівництву провадити метрики, склав інструкції, як поводитися в церкві і поза нею. Підтримував зв'язки з гетьманом Петром Дорошенком та Іваном Мазепою.

Варлаам Ясинський (1627/1630 – 1707) – православний Київський митрополит. Випускник Могилянської колегії, він неусипно дбав про свою alma mater. Саме за його митрополитства вона отримала статус академії.

Юрій Вінницький (1660 – 1713) – київський уніатський митрополит. Заснував у місті духовну семінарію, виклопотав у короля звільнення духовних осіб від військової повинності. Призначив Львівським єпископом архімандрита Варлаама Шептицького.

Атанасій Шептицький (1686 – 1746) – Львівський єпископ від 1715 року.

Лев Шептицький (1717 – 1789) – єпископ Львівський (1749–1779).

Юліан Сас-Куїловський (1826 – 1857) – митрополит Галицький і архієпископ Львівський (1898–1900 рр.). Жив скромно, багато жертвував церковним храмам, особливо на оновлення «кафедрального храму».

Чи не найвизначнішою постаттю серед духівництва гербу Сас є митрополит Андрей Шептицький (1865 – 1944), представник шляхетних польських й українських родів. Його постать настільки глибока й багатогранна, що потрібне не одне фундаментальне дослідження, щоб розкрити її. Він доклав великих зусиль для процвітання українського народу й незалежності України, а його епістолярна спадщина є цінним джерелом для істориків.

Джерело:

<https://misionar.in.ua/publish/doslidzhennia-i-povchannia/svyashchynstvo-priedstavnikov-shlyakhyetnogo-rodu-popyel-gyerbiv-sas-i-sulima-v-galichini-v-khikh-khkh-st/>

1. Історія кого зі священників гербу Сас вас вразила?
2. Чи доводилося вам чути про Андрея Шептицького?
3. Що вразило вас у родоводі Андрея Шептицького?
4. Чи престижно зараз бути священником? Чому?

2. «Три покоління благовірності»

18 листопада 2021 року у соборі святої Софії відбулася презентація меценатського проєкту «Три покоління благовірності» – продовження наукового дослідження «Три покоління благовірності: Інгігерда Шведська, Анна Київська та Едігна Баварська».

Інгігерда Шведська, Анна Київська та Едігна Баварська належали до однієї родини і представляли три покоління одного роду: мати-донька-онука. Вони поєднали сімейними зв'язками правителів середньовічної Швеції, України, Франції, Німеччини, Британії та інших держав. Їх долі яскраво демонструють генетичну та духовну спорідненість України з усім європейським християнським світом.

На превеликий жаль, московити все зробили для того, щоб ми забули життєпис багатьох величних українок, особливо часів Середньовіччя, зокрема XI–XII століть. Будучи справжніми християнками, багато княгинь Русі-України стали прикладом для наслідування в доброчесних діяннях, справах милосердя і благодійності та свідченням вірності Христовим Заповідям. Їх добрі справи є для нас взірцем.

Вартують нашого наслідування і Велика княгиня Київська Інгігерда, і князівна Київська, королева Франції Анна, і небесна покровителька Баварії блаженна Едігна – фундаторки церков, миротвориці, подвижниці, цілительки і молитвениці.

Інгігерда (дочка шведського короля Олафа) стала вірною сподвижницею свого чоловіка Ярослава Мудрого, знаковою фігурою для середньовічної України. За їх правління Русь сягнула свого найвищого розквіту. Ярослава та Інгігерду називали тестем та тещею Європи, адже їх троє доньок стали королевами відомих європейських держав – Норвегії, Франції та Угорщини, а шестеро синів обійняли майже всі престולי Русі.

Одна з доньок, Анна, в 15-річному віці залишила дім своїх батьків, поїхала до Франції і там стала дружиною короля Франції Генріха I. Пам'ять про неї, про її побожність ретельно зберігається в містечку Санліс (Франція), де є її статуя. У Франції добре пам'ятають про українське коріння Анни, яка, будучи королевою Франції, стала благодійницею храмів, монастирів й праматір'ю багатьох монархів –до сучасних європейських вінценосців. Відповідно і дітей виховувала на християнських цінностях.

Її донька – блаженна Едігна – стала взірцем християнської побожності та відданості, її проголосили небесною покровителькою німецької землі Баварія. Вона незаслужено забута (а то й незнана) в Україні, має бути повернена із забуття та належно пошанована в Україні.

Саркофаг Ярослава Мудрого з похованням його дружини

Як буде можливість, прочитайте книгу О.А. Ясинецької «Три покоління благовірності».

5. Що зацікавило вас в тексті?
6. Що здивувало?
7. Чи були у вашій родині жінки, життя яких вартує наслідування?

Повчальна історія

Прочитайте та поміркуйте, яким темам, проблемам присвячені ці поезії.

1. Ой, роду наш красний (У полі калина) Українська народна пісня

У полі калина,
У полі червона.
Хорошенько цвіте.

Приспів:
Ой, роду наш красний,
Роду наш прекрасний,
Не цураймося, признаваймося,
Бо багатько нас є.

Що перший цвіточок —
То рідний батенько.
Хорошенько цвіте.

Приспів.

Що другий цвіточок —
То рідная ненька.
Хорошенько цвіте.

Приспів.

Що третій цвіточок —
Рідна сторононька.
Хорошенько цвіте.

Приспів.

Дмитро Добровольський. Червона калина

2. Що в імені і прізвищі твоїм...

Що в імені і прізвищі твоїм,
Вкраїнцю мій, чи древо роду знаєш?
Ким предок був в стражденнім світі цім:
Звитяжцем вольниці козацької святої
А чи холуй, запроданець, стукач, злодюга,
Кат рідного народу, кар'єрист, бандюга,
Чи суверенної України мужній воїн?!
Тож відроди козацьку силу й вроду,
Шануй, примножуй честь свого роду, –
Кріпимо єдність, силу волі й права,
Бо з міці роду, а не виродків, будується держава.

А. Поповський

1. Чи погоджуєтесь ви, що ці вірші присвячені
одній темі? Якій саме?

2. Які рядки вас найбільш вразили. Чому?
Наведіть приклади.

Дослідження родоводу необхідне, якщо ви прагнете:

- ✓ Залишити свій слід в історії родини.
- ✓ Зберегти інформацію та пам'ять про предків для ваших нащадків.
- ✓ Зрозуміти глибше себе, своє місце у суспільстві, подіях та часі.
- ✓ Здобути натхнення, щоб ставати кращим і успішнішим.
- ✓ Підкреслити ваш високий рівень культури та освіченості.
- ✓ Зробити цінний подарунок рідним, дорогим, важливим для вас людям.

Моральний практикум

Робота в парах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чи існують якісь причини недбалого ставлення сучасних українців до свого родоводу?

Чи можна сказати, що інтерес до власного роду свідчить про певний рівень культури людини?

Науковці стверджують, що для українського суспільства особливо важливе поширення генеалогії. Як ви вважаєте, чому?

2. Виділена літера в імені батька означає першу літеру в імені його сина.

Якщо цієї допомоги замало, Біблія допоможе вам довідатися, хто чий син.

Адам (Бут.4:2)

Хам (Бут. 9:22)

Терах (Бут. 1:26)

Метушалах (Бут.5:25)

Арпахшад (Бут.11:1)

Ісак (Бут.25:19 -5)

Яків (Бут. 35:25 -26)

Самуїл (1Хр.6:13)

Манасія (2 Хр. 33:20)

Йосія (2 Хр. 36:1)

Боаз (1 Хр. 2:12)

Яфет (1 Хр. 1:5)

Захарій (Лк. 1 :59-60)

Ханаам

Авель

Ламех

Авраам

Шелак

Ісав

Амон

Авійя

Веніамин

Овед

Йоахаз

Іван

Яван

3. Поділіться цікавими сторінками своєї родинної історії.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Взяти інтерв'ю: «Які покоління вашого роду ви знаєте?»
2. Підготувати презентацію: «Родовід Ісуса Христа».
3. Виконати проекти: «Особливості другого родоводу Ісуса Христа в Євангелії від Луки (3:23-38)», «Шляхетні роди України».
4. Підготуйте розповідь про реліквії свого роду. У спадок від старших нам залишилась не тільки мудрість, поради, але й речі, які вони зробили своїми руками, або придбали чи одержали в нагороду. Такі речі стають реліквіями, бо вони цими речами відстоювали або захищали честь свого роду.
5. Створити своє родинне дерево. Поговорити із найстаршими членами своєї родини.

ТЕМА 5

ЦІННІСТЬ ІМЕНІ

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Очікуючи народження дитини, батьки завжди хочуть обрати якесь особливе ім'я. Одна побожна українська сім'я вирішила своєму синові дати

«духовне» ім'я Серафим, щоб воно допомагало сину на складних життєвих дорогах (недарма позначає ангела найвищого рангу). І, хоча ім'я сприймається як несучасне, у українців давно вже є мода на старовинні, рідкісні імена.

Іноді батьки придумують такі імена, яких і близько немає у переліку імен. Одна європейка назвала свою дочку на честь запашної спеції, бо вона її улюблена. Йдеться про гвоздику. Тож тепер і маленьку дівчинку звати Гвоздика. Щоправда, таку ідею не підтримали користувачі соцмереж, з якими жінка поділилася новиною. Мовляв, в майбутньому донька буде на неї ображатися.

– Як би ви себе почували, коли б вас саме так назвали батьки?

– Поділіться думками щодо імен для українських дітей.

Золотий вірш уроку:

«Добре ім'я ліпше, ніж великі багатства»

(Прим. 22:1).

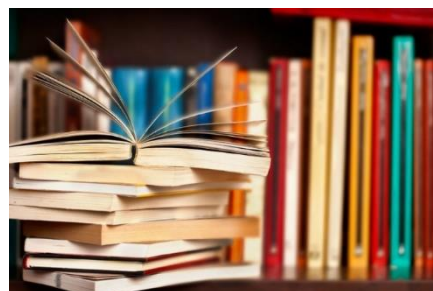
Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке ім'я Бога, ім'я людини.
2. Про важливість імені в житті людини.
3. Про відповідальність людини за честь свого імені.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ім'я людини – власна назва людини; соціальний і культурний знак, який акумулює норми, цінності, знання, традиції суспільства і вводить людину в соціум.

Сакральність – характеристика всього, пов'язаного з божественним, релігійним, небесним, ірраціональним, містичним.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

1. Важливість імені в житті людини

Ім'я – одна з таємниць світу, одна з його сакральних речей.

Мова – ДНК нації. Ім'я, прізвище – ДНК роду. Особистість формують

багато різних чинників: гени, освіта, життєвий досвід, оточення тощо. Серед усього – і вплив імені, яке з кожним від народження (якщо не вирішимо його змінити). В давнину вважали, що від імені залежить доля.

Можливо, саме тому заради слави зірки мистецтва досить часто змінюють своє ім'я та

прізвище.

Ім'я дають дитині в перший місяць життя. Історія людства не знала епохи, коли у людей не було імен. Ім'я – це велика цінність. Знайомлячись, ми запитуємо: «Як Вас звати?». Першим враженням про особу є враження від її імені. Відкриття імені означає вияв довіри, дружби, любові. Усім подобається, коли нас називають по імені, і неприємно, коли наше ім'я забувають. Тож у чому полягає феномен імені у житті людини?

Наталія Чернова. Великодні гуляння. 2005

З давніх-давен відомо, що ім'я – це своєрідний знак, символ, що відображає внутрішній сенс речей. Католицька Церква зазначає: «Ім'я кожного – святе. Ім'я – це ікона людини». Ім'я людини у християнстві – священне, Богом дане. Забрати у людини ім'я – немов позбавити її існування, принизити гідність. Так карали ув'язнених у концтаборах, замінюючи ім'я номером. Як зазначив у 1961 році один із засновників психології особистості Гордон Олпорт, «якорем нашої ідентичності протягом усього життя залишається наше ім'я».

Господь наказав Адаму надавати імена усьому творінню, таким чином демонструючи вищість людини над світом. Вагу імені у біблійній культурі підкреслюють численні родоводи, які зустрічаються як у Старому, так і Новому Завітах. Для євреїв вибір імені – особливо важливий момент, адже

ім'я дитини може містити в собі певну інформацію про переживання батьків, настанову від Бога чи пророцтво на майбутнє. Іудеї вважають, що, змінюючи ім'я, ми розриваємо зв'язки з батьками. Ім'я в біблійному розумінні відображає особливості та здібності його носія. Людина сприймалась за принципом: «яке її ім'я, така й вона». Господь кликав по імені всіх осіб, яких обирав для служіння: Мойсея, Самуїла та ін. Часом Бог змінював імена деяким Своїм обранцям, що означало нову роль: Яків став Ізраїлем, Аврам – Авраамом, апостол Симон – Петром (від слова «скеля»).

Сьогодні маємо звичай зміни імені ченця під час постригу, що символізує зміну покликання людини. У деяких народів, щоб врятувати важко хворого від смерті, людині дають нове ім'я.

Наречення дитини є важливим моментом у її житті. Батьки несуть відповідальність за вибір імені дитини. Дати ім'я своїй дитині – непросте завдання, дуже відповідальна місія. На жаль, батьки не завжди усвідомлюють, що ім'я може зіграти роль у формуванні вдачі дочки чи сина. «Ім'я служить для ідентифікації людини і щоденного спілкування з нею, і отже, воно стає основою сприйняття себе», – пояснює Девід Чжу, психолог з Університету Аризони, який вивчає психологію імені. Американські дослідження, проведені після терактів 11 вересня, виявили: ім'я арабського походження в резюме знижувало шанси кандидата на посаду. І це, звичайно, несправедливо. Навіть у межах однієї культури імена можуть бути більш

поширеними або рідкісними, можуть мати певні позитивні чи негативні асоціації, можуть бути привабливими і ні, модними і застарілими. Всі ці особливості неминуче впливають на те, як інші сприймають нас і як ми ставимось до себе. Батькам радять уважно обирати імена своїм малюкам, беручи до уваги асоціації, які ім'я викликає в їхній культурі.

Ірина Потапенко. Хроніки з підвалу

Інші дослідження також вказують і на корисний вплив імені на долю людини. Милозвучні імена, які легко вимовити, сприяють тому, що їхнього носія частіше вважають приємною людиною з усіма перевагами, які з цього випливають.

Дослідження 2000-х років, проведене американською психологинєю Джин Твенге, показало, що люди, яким не подобалося власне ім'я, гірше адаптувалися психологічно. Американські психіатри провели дослідження і дійшли висновку, що люди, які мають дивні й кумедні імена, схильні в чотири рази більше до різного роду психічних комплексів. Дитина, чиє ім'я викликає глузування оточуючих, змушена з самого дитинства знаходиться в оборонній

позиції, бути постійно готовою боротися за нормальне ставлення до себе. Все це накладає свій відбиток на розвиток психіки людини, впливає на формування її характеру і ставлення до життя.

В кожній мові існує певний перелік імен. В українській мові серед інших завжди були популярні біблійні імена. Наприклад, останні декілька років – імена Давид та Данило, Єва.

Бог знає кожного з нас на ім'я. Свідченням цього є поминання вірних на Літургії: священник вголос зачитує саме імена, без прізвищ і по батькові. Тому не личить християнам давати одне одному прізвиська, «клички», тим більше, якщо вони ображають особу. Бог знає людину саме по імені, тоді чому ми маємо називати її якимось по-іншому?

1. Як ви вважаєте: навіщо людині ім'я? А прізвище?
2. Як ви думаєте: чи одразу з'явилося ім'я людини з її появою? Аргументуйте свою відповідь.
3. Що таке прізвисько? Чи у сучасному суспільстві існують прізвиська людей? Із чим це пов'язано? За якою ознакою дають прізвиська? Свою думку обґрунтуйте.
4. На які дослідження сучасних науковців ви звернули увагу? Чому?

2. Ім'я та гідність людини

Українці завжди цінували добре ім'я людини, берегли в пам'яті імена героїв, патріотів рідної землі. Але навіть якщо проста людина жила по правді, по совісті, і тоді добре ім'я зберігалось прикладом для майбутніх поколінь.

В Україні існує гарна традиція нарекати дитину іменами своїх предків та іменем того святого, в день пам'яті якого вона народилась. Сьогодні ми здебільшого носимо імена християнських святих. Батьки вибирають дитині небесного покровителя, який своє земне життя присвятив Богові і тепер буде просити за свого підопічного перед Господом. Ім'я має пригадувати людині життя і чесноти святого, спонукати до його наслідування. День, присвячений вашому святому, вважається днем ваших іменин. Більшість християнських імен мають єврейське, грецьке, римське та слов'янське коріння.

На світі багато імен, і кожне має свою маленьку таємницю. Але головне – пам'ятати, що кожна людина несе відповідальність за честь свого імені. «Не ім'я красить людину, а людина – ім'я», – кажуть люди. Ознакою доброго імені людини є слово честі, яким вона скріплює свої обіцянки. Пам'ятаймо, що своїм іменем ми міцно пов'язані з іменем Ісуса Христа і

Його святими. Молімось до свого небесного покровителя, вивчаймо його житіє, наслідуймо його чесноти.

Не обов'язково бути генієм, щоб зрозуміти, що власним іменем люди пишаються. Коли ви випадково зустрінете друга, з яким дуже давно не бачилися і відразу ж, привітавшись, назвете його на ім'я, а не на прізвисько – вважайте, що ви зробили йому найкращий комплімент з усіх можливих. Спробуємо запам'ятати всі імена тих, із ким спілкуємось, і в розмові вживати їх без помилок та заминок. Прикро, коли однокласники вживають прізвища та прізвиська замість імен, даних батьками своїй дитині з великою любов'ю. Булінг щодо імен інших людей, вигадкування образливих прізвищ, кличок – приклад аморальної поведінки, яка руйнує особистість, гідність того, хто це робить.

Мудрий цар Соломон казав: «Добре ім'я людина може втратити в одну мить, а здобути його не вистачить і всього життя».

Пам'ятаймо, що кожне ім'я – це Божа благодать людині.

5. Які гарні традиції, пов'язані з іменами, існують в українського народу?

6. Як зберігати честь свого імені?

7. Чим небезпечний булінг щодо імен людей?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, при яких обставинах Діва Марія вирішила назвати Сина Ісусом.

Вибір імені Ісуса Христа (Лк. 1:26-33)

А шостого місяця від Бога був посланий Ангол Гавриїл у галілейське місто, що йому на ім'я Назарет, до діви, що заручена з мужем була, на ім'я йому Йосип, із дому Давидового, а ім'я діви Марія.

Ніно Чакветадзе. Благовіщення. 2011

І, ввійшовши до неї, промовив:
– Радій, благодатная, Господь із тобою! Ти благословенна між жонами!

Вона ж затривожилась словом та й стала роздумувати, що б то значило це привітання.

А Ангол промовив до неї:

– Не бійся, Маріє, бо в Бога благодать ти знайшла! І ось ти в утробі зачнеш, і Сина породиш, і даси Йому ймення Ісус. Він же буде Великий, і Сином Всевишнього званий, і Господь Бог дасть Йому престола Його батька Давида. І повік царюватиме Він у домі Якова, і царюванню Його не буде кінця.

1. Із яким великим християнським святом пов'язана подія обрання Божою Матір'ю імені своєму Сину?
2. Чи погоджуєтесь ви, що біла лілія в руках Ангола на репродукції картини Ніно Чакветадзе негадує гострий спис? Що може символізувати ця лілія?

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над їхнім змістом.

1. Що означає ім'я Ісус

Ім'я Ісус досить поширене у євреїв. Саме Ісус Навин був провідником для народу ізраїльського у землю обітовану.

Однак ім'я «Ісус» у єврейській мові звучить як «Ієшуа» або «Єгошуа». Звучання в українській мові «Ісус» є результатом перекладу Біблії. На різних мовах це ім'я звучить по-різному.

Нам важливо зрозуміти: в імені Сина Божого закладена інформація, що близько до нас перебуває Небесний Отець. Читаємо у пророків: «Ось діва в утробі зачне, і Сина породить, і назвуть Йому Ймення Еммануїл» (в перекладі – «З нами Бог»).

Тепер давайте звернемося до оригінального написання імені Ісус, тому що більшість книг Біблії написана єврейською. У євреїв «Ісус» читається יֵשׁוּעַ або יְהוֹשֻׁעַ, дослівно Єгошуа, а ім'я Бога Отця – יְהוָה, дослівно Єгова. Вперше така назва Всевишнього зустрічається у другій книзі Мойсея «Вихід»: «Господь Муж війни, Єгова Йому Ймення». А вже ім'я Сина Божого складається з двох слів: «Єго» та «шуа», що означає: «Бог спасає», бо через Свого Сина Бог Отець спасає людей від гріхів.

Частина книг Біблії перекладена з грецької мови. Тому інколи ми можемо зустріти у Біблії іншу назву Божого Сина, яка звучить (Ἰησοῦς Χριστός) – Христос. «Христос» в перекладі означає «Помазанець», а в євреїв – «Месія». Слово «Помазанець» у єврейських текстах Біблії вживається як

епітет, що позначає причетність до Святого Духа внаслідок помазання елєєм. У Старому Завіті помазаниками називалися царі, пророки та первосвященники після прийняття ними посади та подальшого помазання як свідoctва обраності. Таке помазання було на Ісусі Христі. Слово «Христос» не має нічого спільного зі словом «хрест».

Саме Ісус Христос є надія для нашого життя. Про це свідчить Його Ім'я.

1. Що означає ім'я Ісус?
2. Чому ім'я Ісуса вважають молитвою?
3. Поясніть значення слова «Христос».

2. Сила Божого імені

євр.). Бог об'являє себе як

Гаррі Андерсон.

Особа, а Його ім'я особливе, святе. Ім'я Його означає, що Бог є самим буттям: Боже ім'я передає нам сутність Бога. Людина живе у часі та просторі: росте, старіє, вмирає. Бог є понад часом і простором. Він не змінюється, завжди Той Самий. Це велика тайна, що Бог є вічний.

Ставитися з повагою до Божого імені навчає нас друга Божя Заповідь: «Не призивай Імені Господа, Бога твого, надаремно». Ми мусимо ставитися до імені Бога з найвищою пошаною та повагою, повинні освячувати всі наші слова та вчинки в ім'я Ісуса. Ми знаємо, що Ісус знає ім'я кожного з нас. Господь відчуває сум, коли хтось намарно вимовляє або проклинає Його ім'я. Нечисті духи, як правило, не можуть вимовляти святих імен. Наприклад, вони називають Ісуса «Він» або «ваш начальник». Якщо духовні вороги тремтять від самої думки про ім'я Боже, то чому ми говоримо про Нього з такою легковажністю? Вживати марно Господнє ім'я є богохульством.

У молитві «Отче наш» Ісус навчає всіх важливості Божого імені, починаючи зі слів «Нехай святиться ім'я Твоє». Ім'я «Ісус» – це також молитва. «І все, що попросите в Моє Ім'я, те вчиню, щоб Отець у Сині прославився», – каже Господь. Ім'я Ісуса просякнуте силою, тому кожного, хто

закликає Його, буде врятовано. Ще на початках християнства знали: хто вимовляє ім'я «Ісус», входить у сферу Його міцї та сили. Святе Письмо розповідає, що іменем Ісуса лікували хворих, усували зло, творили чудеса. Молитва в ім'я Ісуса завжди буде вислухана. Ісус Христос застерігає нас від клятв іменем Бога.

Прикликання імені Ісуса єднає з Ним. Практика Східної Церкви полягає у багаторазовому повторенні імені «Ісус» (у чернецтві). З часом виникла усталена молитовна формула «Ісусова молитва»: «Господи Ісусе Христе, Сину Божий, помилуй мене грішного». Ісусова молитва має велику силу. Існує її коротша, дуже потужна формула «**Господи, помилуй**», але суть цих молитов одна й та ж: досягти єднання з Богом.

4. Про яке ім'я Боже дізнався пророк Мойсей, розмовляючи з Богом біля палаючого куща? Поясніть його значення.
5. Чого навчає Друга Заповідь Божа?
6. Чим цікава молитва «Отче наш»?
7. Розкажіть напам'ять Ісусову молитву. У чому її сила?

Пам'ятка

10 добрих порад щодо імені людини

- Ім'я – найважливіше для людини слово.
- Звертайтеся до всіх і до друзів на ім'я.
- Називайте друга такою формою імені, яка йому найбільше подобається.
- Якщо ви щойно познайомилися з людиною і не запам'ятали її імені, перепитайте ще раз.
- Під час розмови з людиною повторюйте її ім'я декілька разів.
- Вибачтеся, коли ненавмисно скажете прізвисько людини.
- Не ображайтесь на тих, хто кличе вас на прізвисько. Не відгукуйтесь на нього.
- Бережіть честь свого імені.

Наука свідчить

*

Цікаво, що більше 70 прізвищ походить від слова «Бог»: Божич, Богачик, Божа, Богун, Богуцький, Божик, Богонос, Богомаз, Божар, Молибога та ін.

*

Історики згадують, що Юлій Цезар, Олександр Македонський, перський цар Кір знали в обличчя і на ім'я всіх воїнів своїх армій – близько 30 тисяч чоловік, а давньогрецький державний діяч Фемістокл – кожного з 20 000 жителів Афін.

*

Бажаючи залишити своє ім'я в історії за будь-яку ціну, навіть за ціну злочину, один древній грек спалив прекрасний храм. Він навіки згасьбив своє ім'я – Герострат.

*

Всі російські тираны мають чомусь прізвища чи псевдоніми, які закінчуються однаково – на -ін. Щоб роздмухати червоний терор, Володимир Ульянов став Леніним. Йосиф Джугашвілі заморив голодом мільйони українців та розправився в ГУЛАГу з мільйонами громадян Радянського Союзу, ставши Сталіним. Через Єльцина прийшов Володимир Путін – воєнний злочинець, тиран, лідер рашизму.

*

Історія розвитку українського прізвища складна й неоднозначна. Українське прізвище – одне із найстаріших у Європі. Вже в XVII столітті переважна більшість населення мали його. Прізвище вказує на родинний зв'язок із попередніми та майбутніми поколіннями. Значна їх частина виникла на ґрунті прізвищ,

які відображали як

Лев Скоп. Архангел Михаїл

зовнішній портрет людини, так і внутрішні якості, вдачу, належність до роду занять. Прізвища можна зустріти у давньоруських князів, як-от: Ярослав Мудрий, Володимир Великий, Володимир Мономах. Прізвища не передавали з покоління в покоління.

Повчальна історія

Прочитайте вірш і розкрийте значення згаданих прізвищ, а також поміркуйте над історією, що сталася з молодим воїном.

1. Ким наші прадіди були...

Ким наші прадіди були,
Нам прізвища розповіли.
У кожному класі, в кожній школі
Кравців і Гончарів доволі.

Шевців, Ткачів і Бондарів,
Килимників і Снісарів,
Кушнір є, Липник, Золотар
Котляр, Тютюнник і Ківтар,

Хто краяв сукні – став Кравець,

Хто шив взуття – прозвали Швець,
Котли виготовляв Котляр,
А ківшик для води – Ківтар.

Кушнір кожухи добре шив,
А Снісар дерево різьбив,
Для сала бодню збив Бодняр,
Горшки випалював Гончар.

Для суден линви чи канати
Робили Линники, мій брате.
Цирульник бороди голив,
Калачник калачі ліпив.
Трудились з ранньої зорі
Землі твоєї трударі.

Невідомий автор

2. «Зміни своє ім'я!»

Одному ще досить молодому
воїнові вперше довелося піти у бій.
Страшний переляк охопив юнака
напередодні! Це не могло не
збентежити його командира, який
промовив наступне: «Даремно в тебе
ім'я Олександр, що означає «захисник
людей, мужній оборонець»! Якщо ти
боягуз, то зміни своє ім'я!».

– А що означає ваше ім'я?

Життєва історія

Познайомтеся з реальною історією, поміркуйте над її моральними уроками.

Цю історію зі шкільного життя розповів Микола, який уже давно закінчив і школу, і університет, одружився, виховує власних діточок. Історія не унікальна, можна сказати, розповсюджена, але не дає спокою його душі.

Разом із Миколою навчався хлопчик Богдан, над яким увесь час нещадно кепкували однолітки, звертаючись до нього тільки образливими прізвиськами. Так швидко промайнули шкільні роки.

Однокласники вирішили зібратися на вечері випускників. І Богдан приєднався до групи, бо давно пробачив усім... Випускники, всі дорослі успішні люди, звернули увагу, що цього невдаху вони так і продовжують між собою зневажати.

Але невдовзі розпочалася україно-російська війна. Богдан одразу записався до тероборони, мужньо захищав Батьківщину і загинув у 2022 році. На похороні всі однокласники плакали та просили вибачення у загиблого. Який виявився справжнім Героєм.

Павлова Оксана

1. З яким неприємним явищем української школи пов'язана ця історія?
2. Як ви розумієте вислів Е. М. Ремарка «В темні часи добре видно світлих людей»?

Моральний практикум

Робота в групах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:
Чи можливе життя людини в майбутньому без імені?
Іменем послуговується людина, тварина – кличкою. Це випадковість чи закономірність? Чим це можна пояснити?
2. До імені кожного однокласника та однокласниці доберіть пестливий варіант та напишіть перелік чеснот (5-7), які ви бачите у цієї людини.

3. Створіть перелік імен однокласників / однокласниць вашого класу. Проведіть пошукову роботу щодо походження та значення цих імен. Наприклад, візантійські християнські імена запозичені разом із запровадженням християнства в Київській Русі. До них належать популярні в Україні імена: Олексій («захисник»), Євгеній («благородний»), Михайло («рівний Богу»), Петро («камінь»), Ганна («милостива»), Олена («сонцесяйна»), Катерина («чиста»).

4. Пограймо в ігри, присвячені іменам.

Гра «Знайди ім'я». Переставити букви так, щоб утворилося ім'я хлопчика: Траса – ... , Тонна – ... , Норма – ... , Рамка – ...

Гра «Слово в слові». У кожному слові «сховалося» ім'я дівчинки. Знайдіть його:

Доля, підсолена, вітаміни, фольга.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Написати дослідження: «Біблійні імена мого роду».
2. Підготувати презентацію: «Імена видатних українців XX, XXI століть».
3. Підготувати повідомлення: «Найпопулярніші українські імена», «Старовинні українські імена».
4. Підготувати проєкт: «Що означають наші імена».

ТЕМА 6

ВІРНІСТЬ БАТЬКАМ

Тарас Шевченко. Хата батьків у Кирилівці. 1843 р.

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Відома американська письменниця та мотиваційна спікерка Ліз Муррей є втіленням у життя американської мрії. Вона зростала в злиднях у сім'ї батьків-наркоманів, доки мати, а потім і батько не померли від СНІДу. Дівчинка проводила багато часу на вулиці та сама про себе піклувалася. Безхатченко вижила та перемогла, поступивши до Гарвардського університету, стала дипломованим психологом. Ліз ніколи не тримала образ на батьків, завжди намагалася згадувати тільки добре. Своїм дітям співала колискові своєї матері. Про життя цієї сильної, доброї дівчини було знято фільм «Гарвардський бомж». Увесь світ почув історію про Ліз, що надихає долати всі перешкоди.

1. Що вас вразило в цій реальній історії?
2. Чи завжди успішні діти виховуються успішними батьками?
3. Як ви вважаєте: потрібно бути вірними «поганим» батькам? Відповідь аргументуйте.
4. Роздивіться уважно репродукцію картини Тараса Шевченка. Поділіться враженнями. Що знаєте ви про ставлення поета до своїх батьків?

Золотий вірш уроку:

«Діти, будьте слухняні у всьому, бо це Господеві приємно»

(Колос. 3:20).

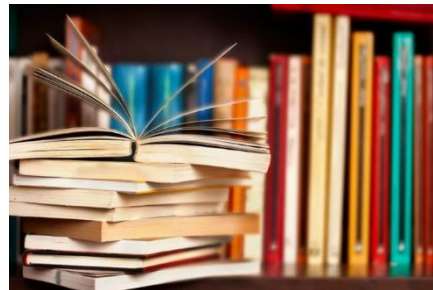
Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, чому Бог цінує саме слухняність дітей.

На уроці дізнаєтесь:

1. Про актуальність теми «батьки і діти».
2. Про Святу Сім'ю Ісуса Христа.
3. У чому цінність батьківства.
4. Які обов'язки мають діти щодо батьків.
5. Чому від родини залежить добро Батьківщини.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Небесний Отець – Бог-Творець.

Земні батьки – батьки (батько та матір), що народжують дитину для земного життя.

Хрещені батьки – духовні батьки (хрещений і хрещена) у християнській традиції, які під час таїнства хрещення приймають відповідальність перед Богом за духовне виховання та благочестя похресника.

Земне життя – життя людини на землі.

Життєвий досвід – знання життя, засноване на пережитому, випробуваному.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. У чому полягає вірність батькам

Тема «батьки та діти» завжди актуальна. Вона відкриває безліч аспектів взаємин між поколіннями: від конфліктів та компромісів до взаєморозуміння.

Християнська сім'я повинна брати приклад із Пресвятої Родини з Назарету, в якій виросла й виховалася найкраща Дитина – Син Божий. Йосиф, Марія та Ісус – Взірці для всіх батьків, матерів і дітей.

Батько й мати дарують дитині найцінніший дар – життя. Від них ми отримуємо не лише генетичні риси, а й життєвий досвід, цінності, переконання. На батьках – відповідальність перед Богом і людьми за виховання дитини. Дуже важливо з любов'ю творити нову гарну людину, допомагати їй стати на ноги. На дітей дуже впливає щира віра батьків у них. Добре виховання – це скарб, який залишається у спадок дітям. На цьому тримається світ.

Кук Едвард Вільям. Млин батька Рембрандта. ХІХ ст.

Але існують не тільки обов'язки батьків. Сам Господь окреслив обов'язки дітей щодо батьків: «Шануй свого батька та матір!», тому що батьки – це заступники Самого Бога для власних дітей. Одна з найбільших людських чеснот – любов та повага до батьків. Бог передав батькам частину Своєї влади та звелів виховувати дітей для Його слави. З цього виходять обов'язки дітей щодо батьків.

Обов'язки дітей щодо батьків	Зміст обов'язків
Похана	Діти зобов'язані шанувати своїх батьків, бо вони представляють Божий авторитет. Діти повинні поважати батьків як щось вище, ніж вони самі. Батько й мати завжди стоять вище дітей, навіть якщо менше вчені, менше виховані та бідніші за своїх дітей. Дитина ніколи не зрівняється в гідності з батьками, бо вони тим самим, що привели її на світ, стоять вище. Ніщо не може змінити цієї нерівності та вищості. Бог звелів шанувати батька і матір, незважаючи на те, вони святі чи

	грішники, далекі від ідеалу. Пошана до батьків – пошана до Бога.
Любов	Діти мають любити своїх батьків, бо після Бога ті – найбільші їхні добродії. Бог поділився з батьками Своєю творчою силою: не було б дітей, якщо б на світі не було батьків і матерів. За щоденний хліб, одяг, опіку від злого, труди виховання, за незчисленні добродійства, добрі поради батькам належить любов від дітей.
Послух	Діти мають завжди та в усьому слухати батьків, виняток – коли ті наказують щось суперечне Божому Закону. Послух обов'язковий для дитини, бо вони не має життєвого досвіду. Послухом вона допомагає батькам, бо вони відповідають за вчинки дітей перед Богом, Церквою і Батьківщиною.

Найважливіше – прийняття своїх батьків, послух, глибоке шанування, вірність батькам. Бог не благословляє тих дітей, що не дбають, не турбуються про своїх батьків. «Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько», – каже українське прислів'я. А четверта Заповідь Декалогу пояснює: «Шануй батька і матір, і добре тобі буде, і довго будеш жити на землі». У біблійній мові словосполучення «довго» також означає «щасливо». Отже, якщо хочеш жити довго та щасливо – шануй своїх батьків.

Дорослі діти повинні пам'ятати, що як вони поступають зі своїми старенькими батьками, так колись їхні власні діти поступатимуть із ними. Бог довготерпеливий, але й справедливий.

Добрі діти завжди моляться за своїх батьків, живих чи померлих.

Сім'я, родина – це Божа інституція, яка має продовжувати у світі людський рід. Від родини залежить добро Батьківщини. Здорова родина – це джерело добрих християн і вірцевих громадян. Лиха, безбожна і безрелігійна родина – це причина упадку народів і послаблення Церкви. Батьки праведного митрополита Андрея Шептицького народили семеро синів, а батьки патріарха Йосифа Сліпого – дві доньки і теж семеро синів. Ось звідки походять українські велетні духа.

У людини можуть бути і хрещені батьки («хрещений», «хрещена») – духовні батьки у християнській традиції, які під час таїнства хрещення приймають відповідальність перед Богом за духовне виховання, благочестя, удосконалення душі дитини. Хрещені батьки між собою та біологічними батьками іменуються кумами, а дитина, яку вони хрестять, – хрещеник (хрещениця) або похресник (похресниця). Вони не тільки прирівнюються до

земних батьків, а ще й в дечому перевищують їх. Часто хресні заміняють рідних батьків, коли є така необхідність. Особливо важливою є участь хрещених батьків у духовно-релігійно-моральному житті людини.

Бережемо своїх батьків, щоб вони довго були з нами.

1. Чому тема «батьки та діти» є вічною?
2. У чому цінність батьківства?
3. Які обов'язки мають діти щодо батьків?
4. Чому від родини залежить добро Батьківщини?
5. Як ви розумієте місію хрещених батьків?

7 заповідей батьківства

- 1. Якщо дитину постійно критикують – вона вчиться ненавидіти.***
- 2. Якщо дитина живе у ворожнечі – вона вчиться агресивності.***
- 3. Якщо дитину висміюють – вона стає замкненою.***
- 4. Якщо дитині постійно докоряють – вона вчиться жити з почуттям провини.***
- 5. Якщо дитину хвалять – вона вчиться бути вдячною.***
- 6. Якщо дитину підтримують – вона вчиться цінувати себе.***
- 7. Якщо дитина живе в розумінні добра й доброзичливості – вона вчиться знаходити любов у цьому світі.***

Біблійна історія

Прочитайте біблійну розповідь про спілкування Ісуса Христа з Небесним Отцем в останню ніч перед Своїми стражданнями.

Моління про чашу до Отця Небесного (Мт. 26:36-46)

Тоді з ними (апостолами) приходить Ісус до місцевості, званої Гетсиманія, і промовляє до учнів:

– Посидьте ви тут, аж поки піду й помолюся отам.

І, взявши Петра й двох синів Зеведеєвих, зачав сумувати й тужити. Тоді промовляє до них:

– Обгорнена сумом смертельним душа Моя! Залишіться тут і попильнуйте зі Мною...

І, трохи далі пройшовши, упав Він долілиць та молився й благав:

– Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене... Та проте, не як Я хочу, а як Ти..

І, вернувшись до учнів, знайшов їх, що спали, і промовив Петрові:

– Отак, не змогли ви й однієї години попильнувати зо Мною?...
Пильнуйте й моліться, щоб не впасти на спробу, бадьорий бо дух, але

немічне тіло. Відійшовши ще вдруге, Він молився й благав:

– Отче Мій, як ця чаша не може минути Мене, щоб не пити її, нехай станеться воля Твоя!

Гаррі Андерсон. Христос у Гетсиманії

І, прийшовши, ізнову знайшов їх, що спали, бо зважніли їм очі були. І, залишивши їх, знов пішов, і помолився втретє, те саме слово промовивши. Потому приходить до учнів і їм промовляє:

– Ви ще далі спите й спочиваєте? Ось година наблизилась, і до рук грішникам виданий буде Син Людський... Уставайте, ходім, ось наблизився Мій зрадник!

1. Навіщо Ісус Христос із друзями-апостолами йде вночі до Гетсиманського саду?
2. У якому емоційному стані був Ісус Христос, коли звертався до Небесного Отця? Знайдіть у тексті характеристики цього стану.
3. Скільки разів і навіщо Син звертався до Отця?
4. Чому апостоли постійно спали, хоча Ісус сподівався на їхню допомогу?
5. Чи погоджуєтесь ви, що всі звертаються до Небесного Отця, коли ніхто інший на землі не може допомогти? В яких саме ситуаціях?

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. Коли ми звертаємось до Небесного Отця

Учні звикли бачити Ісуса Христа сильним. У Нього завжди була наготові відповідь супротивнику, тому що в Його уяві завжди існував прекрасний образ Царства Божого, який давав сили.

У житті кожного бувають моменти, коли нібито земля починає йти з-під ніг і підступає тьма тяжких випробувань. Навіть Ісус потребував підтримки Своїх учнів... Коли ти відчуваєш, що хочеш здатися, не треба цього робити. Просто слідуй за Христом.

Архип Куїнджі. Христос у Гетсиманському саду. 1901

Ісус Христос у Гетсиманії підносить вражаючий урок – ніколи не можна опускати руки та спати, коли треба гаряче молитися за себе й ближнього.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/00/Kuindzhi_Jesus_Christ_1901.jpg/420px-Kuindzhi_Jesus_Christ_1901.jpg

1. Що давало сили Ісусу Христу в часи випробувань?
2. Який урок нам підносить Христос у Гетсиманії?

2. Шанування Ісусом Христом земних батьків

У часи Ісуса Христа юдейський хлопчик вважався дорослою людиною вже у 12 років. Саме у цьому віці з Ним трапилося щось особливе.

На Пасху сім'я Ісуса вирушила у довгу подорож до Єрусалимського храму. Після цього Йосип і Марія повернулися додому, думаючи, що Ісус іде з ними. Коли почали шукати Його серед родичів, то не змогли знайти. Ця подія не свідчить про безтурботність батьків.

За традицією, жінки зі свята відправлялися додому раніше чоловіків, тому що вони подорожували повільніше. Потім чоловіки зустрічалися із жінками у таборі для ночівлі. Йосип міг думати, що дитина пішла з мамою, а Марія – що з батьком Йосипом. Мабуть, уже в дитинстві Ісус був дуже товариським, міг спілкуватися з різними людьми, тому батьки вважали, що Він йде з родичами чи земляками.

Батьки повернулися до Єрусалима і три дні шукали свого сина. Зрештою зайшли до храму – там і побачили Ісуса, Який сидів посеред духовних учителів, уважно їх слухав і ставив глибокі запитання. Учителі були вражені, що Він так глибоко розуміє Закон Божий. Бесіда в храмі попередила майбутнє вчительство Сина Божого.

Йосип з Марією дуже переживали. Марія сказала: «Дитино, ми шукали Тебе всюди! Де Ти був увесь той час?». Ісус відповів: «Хіба ви не знали, що Я маю бути тут, у домі Свого Батька?». Саме в ті дні Він усвідомив, що є Сином Божим. У цей день Господь зрозумів, Хто Він є. Це відкриття не зробило Його гордим. Він не став дивитися зверху вниз на Своїх скромних батьків, а пішов з ними до Назарета і був у покорі у них. Як Син Божій, був водночас досконалим Сином земних батьків. Божа людина не зневажає свої земні зв'язки, а віддано виконує земні обов'язки.

Як особливу рису євангеліст підкреслює послух Христа волі своїх земних батьків. Ще не прийшов час Його служіння – і Він слухняно з дома Небесного Отця пішов під дах Своїх земних батьків.

Чому тільки ця подія з дитинства Спасителя є в Євангеліє? Тому що Ісус уже в дитинстві розумів Свою місію. Відсутність Христа три дні серед близьких є прообразом Його відсутності на землі після Голготи.

3. Чого нового ви дізналися з історії про 12-річного Ісуса Христа?

4. Чому саме ця подія з дитинства Спасителя є в Євангеліє?

Повчальна історія

Прочитайте найвідоміше повчання батька, київського князя, й поясніть, яку науку передав своїм дітям Володимир Мономах.

Повчання дітям

Я недостойний, дідом своїм Ярославом Мудрим і батьком своїм, і матір'ю своєю з роду Мономахів був наречений руським іменем Володимир. Сидячи на снях, тобто збираючись уже помирати, звертаюсь до вас із цим словом. Слухаючи мою грамотицю, не посмійтесь над нею, а прийміть її до свого серця, і не лінуйтесь, а щиро трудіться.

Що таке людина, як подумаєш про це? Велика розумом людина, та не може досягнути вона всіх чудес землі. Дивіться, як все мудро влаштовано на світі: як небо влаштовано, або як сонце, або як місяць, або як зірки, і тьма, і світло, і земля як на водах

покладена, Господи, завдяки Волі Твоїй! А звірі, а птиці різні, а риби всілякі! І цьому диву подивуємося, як створено людину і які різні та багатоликі людські обличчя; якби і всіх людей зібрати, то кожен має свій вид і образ обличчя. І тому подивуємося, як птиці небесні із раю-вирію летять. І перш за все до нашого дому; але не поселяються в одній країні, а сильні й слабкі розлітаються по всіх землях, щоб наповнилися щебетом ліси і поля. Все це дано людям на користь, на їжу і на радість їм. І знов скажемо: великі блага послані нам, грішним людям. Ті ж птиці небесні: коли їм звелено, то заспівають і звеселяють людей, а коли ні – то, маючи і мову свою, оніміють.

Прочитавши оці слова, діти мої, похваліть Творця Всього земного й небесного, а все, що далі, то мого слабого розуму повчання.

Перш за все не забувайте убогих, а якщо можете, по силі годуйте їх і подавайте сиротам. І вдову захистіть, не дайте сильним губити людину. Хто б то не був, правий чи винний перед вами, не вбивайте і не веліть убивати його; якщо і завинив хто в смерті, не губіть християнської душі.

Якщо ж вам доведеться цілувати хрест перед братами своїми або перед будь-ким, то перше спитайте свого серця, на чому ви зможете стояти твердо, і тільки тоді цілуйте. А поклявшись, не переступайте клятви, бо загубите душу свою.

Ніколи не майте гордошів у своєму серці і в розумі, а скажіть: сьогодні живий, а завтра помру; смертні ми.

Старих шануйте, як батька, а молодих, яко братів.

Пам'ятайте, як учив мудрий Василь, зібравши круг себе юнаків: при старших годиться мовчати, премудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними і молодими мати згоду і бесіду вести без лукавства, а щонайбільше розумом вбирати. Не лютувати словом, не ганьбити нікого в розмові, не сміятися багато. Очі тримати донизу, а душу вгору.

В домі своєму не ледачкуйте, а за всім приглядайте самі, не покладайтесь на слугу або на отрока, щоб не посміялися люди ні над домом вашим, ні над вашим обідом.

Брехні остерігайтесь, і пияцтва, і облуди, від того душа гине і тіло.

Куди б ви не верстали шлях своєю землею, не давайте отрокам своїм чинити зло і шкоду ні селам, ні посівам, щоб люди не проклинали вас. А куди б не прийшли і де б не зупинилися, напійте і нагодуйте нужденного.

Найбільше шануйте гостя, звідки б він до вас не прийшов: простий чи знатний, чи посол; якщо не можете пошанувати його дарунком, то пригостіть його їжею і питвом, бо він, мандруючи далі, прославить вас у всіх землях доброю чи злою людиною.

Хворого навідайте. Покійника проведіть в останню дорогу, бо всі ми смертні.

1. Які поради давав Володимир Мономах своїм дітям?

2. Чи є вони актуальними сьогодні? Аргументуйте відповідь.

3. Що з повчань князя Володимира вас найбільше вразило?

Життєва історія

Познайомтеся з прикладом поведінки дочки-християнки, яка обрала вірність Христу.

1. Історія святої Варвари

Вірність є характерною рисою справжніх християн.

Відносини у родині теж є полем битви за вірність.

В третьому столітті у фінікійському місті Іліюполі жила дівця Варвара, яку виховував батько – багатий переконаний язичник. Але Варвара стала християнкою, і її вірність Христу не похитнули ні погрози батька, ні

тортури мучителів. За це Варвару засудили до страти і рідний батько відсік їй голову. За цей гріх на шляху додому його вдарила блискавка.

Після смерті Варвари біля її могили ставалися чудеса – хворі одужували, паломники отримували допомогу та втіху. Варвара вшановується як свята великомучениця католицькою, православною, коптською і вірменською церквами.

Інколи доводиться вибирати між найближчими родичами і вірністю Богу. Жоден батько не може привласнити собі дітей, бо вони є

Ікона Великомучениці Варвари і Катерини. 1740-ві. Національний художній музей України

Божі, і жодні діти не можуть привласнити собі батьків, бо вони дані їм Богом. І тільки в площині вірності Богу може бути вірність в родині між батьками та дітьми.

Вірність завжди є несенням хреста.

1. Яка трагедія сталася в сім'ї святої Варвари?
2. Чому свята Варвара обрала вірність Христу, а не батьку?
3. Як Господь наказав жорстокосердного батька?
4. Які церкви вшановують великомученицю Варвару?
5. Чому на українській іконі святі Варвара та Катерина зображені разом?
6. Чи існує у сучасному світі протистояння батьків і дітей? Наведіть приклади.

Моральний практикум

Робота в групах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чому сьогодні часто проявляється зневага дітей до батьків, відчуженість між ними?

Пошана до батьків – пошана до Бога?

Чи згодні ви з таким твердженням: хто шанує батьків – той здатен шанувати ближнього свого?

Чи залежить довголіття батьків від поведінки дітей?

2. Визначте, які права належать батькам, а які дітям.

Давати поради, вказівки; заохочувати; вибирати школу, секції, гуртки; отримувати любов, повагу, увагу; мати право на помилку; приймати або не приймати поради; мати і виражати свою думку; вибирати свій імідж і спосіб дозвілля; отримувати любов і увагу; вибирати друзів; контролювати виконання обов'язків; помилятися і бути пробаченим.

Робота в парах

3. Скласти «Список звернень батьків до дітей» (1 група) та «Список звернень дітей до батьків» (2 група).

4. Гра «Яблуко від яблуньки...».

Написати на аркуші позитивні та негативні риси, які ви отримали від батьків.

5. Продовжіть речення «Я прошу у Бога, щоб мої батьки...».

6. Створити сенкан (1 рядок – головне слово іменник «Батьки», 2 рядок – два прикметники, 3 рядок – три дієслова, 4 рядок – фраза, що виражає ставлення, 5 рядок – знову іменник).

7. Українська народна мудрість повчає повазі до батьків.

Прокоментуй прислів'я.

Все купиш, лише тата й мами – ні.

Добрі діти – батькам вінець, а злі діти – кінець.

Жалій батька з матір'ю – інших не знайдеш.

Коли є батько і мати, так дитині благодать.

Лихі діти сіють батькові в голову сивину.

Молодь багата мудрістю батьків.

Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Зробити дослідження: «Причини зневажливого ставлення дітей до батьків».
2. Підготувати презентацію: «Батьки в житті видатних особистостей світу (св. Августина, Василя Великого тощо)».
3. Підготувати проєкт: «Батьки відомих українців».
4. Вивчи молитву за батьків.

Молитва дітей за батьків

Милосердний Боже! Дякую Тобі за моїх батьків та за всі добра, що Ти мені дав через них. Вони виховали мене і навчили любити Твої Святі Заповіді. Я люблю їх і хочу завжди їх шанувати і слухати. Господи, допоможи мені, щоб я цю постанову виконав. Боже, благослови батьків всяким добром та довгим і щасливим життям, бережи від злого і дай їм силу перемогти всі труднощі. Дай, щоб вони на старості літ діждалися потіхи від своїх дітей, а по смерті прийми їх до Небесного Царства. Амінь.

ТЕМА 7

ВІДДАНІСТЬ БАТЬКІВЩИНІ

МОЛИТВА ЗА БАТЬКІВЩИНУ

Боже Великий, Боже Всесильний! Ми, грішні діти Твої, у покорі сердець наших приходимо до Тебе і схиляємо голови наші. Отче! Прости

провини наші та провини батьків, дідів і прадідів наших. Прийми нині, благаємо Тебе, щиру молитву нашу і подяку нашу за безмежне милосердя Твоє до нас.

Вислухай наші молитви і прийми благання сердець наших. Благослови нашу Батьківщину Україну, Перемогу, долю та щастя їй дай. Премилосердний Господи, усім, хто вдається до Тебе з благанням, милість Твою подай. Благаємо Тебе, Боже, за воїнів, владу, волонтерів, лікарів, братів і сестер наших, за вдовиць, за сиріт, за калік і немічних, і за тих, хто Твого милосердя та допомоги Твоїї потребують.

З'єднай нас усіх в єдину велику Христову сім'ю, щоб усі люди, як брати, славили величне ім'я Твоє завжди, і нині, і повсякчас, і на віки віків. Амінь.

– Які слова молитви вас найбільше вразили? Чому?

– Які б слова ви хотіли додати до тексту
молитви?

– Запропонуйте свій варіант молитви за
Батьківщину.

Золотий вірш уроку:

«Блаженний народ, у якого Бог є Господом»

(Пс.32:12).

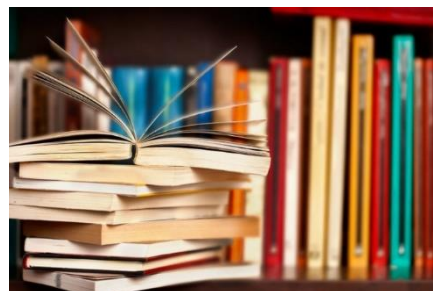
*Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, за що
і як Бог може нагороджувати народи.*

На уроці дізнаєтесь:

1. Що любов до Батьківщини – одна з важливих християнських цінностей, обов'язок християнина.
2. Про сутність патріотизму.
3. Що любов до Батьківщини впливає з любові до батьків.
4. Про прояви любові до Батьківщини.

Скарбничка мудрості

Ознайомтеся з **поняттями**
й термінами уроку.
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте їхнє значення.

Батьківщина – країна, що належить певному народові; місце народження і життя людини; вужче – рідний край, місце народження тієї чи іншої людини.

Мала батьківщина – це рідний дім, місто чи село, де ми проводимо дитинство, виростаємо і навчаємося, це наші рідні і друзі.

Патріотизм – почуття, в основі якого лежить любов до духовних, культурних і матеріальних цінностей своєї Батьківщини; готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї та стати на її захист у разі необхідності.

Божі дари – усе, що Бог дає людині; благодатні прояви Святого Духа у людей.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. Ростемо патріотами – захисниками рідної землі

Святий апостол Павло, якого називають «учителем любові до Батьківщини», услід за Христом пояснив, що у вертикальному вимірі всі народи стоять перед обличчям Бога. Місія Христа – об'єднати всіх у один народ Божий. Існує і горизонтальний вимір – наші стосунки з земною Батьківщиною. Любов до неї Церква Христова визнає обов'язком.

Отже, дорога до Небесної батьківщини проходить через земну Батьківщину. Любов до неї впливає з четвертої Божої Заповіді: «Шануй батька і матір своїх». Батьківщина – «земля батьків» (грец. *патріс*, лат. *patria*), звідки і поняття патріотизму. Християни покликані любити рідну землю.

«Християнин має любити всіх людей. Однак це зовсім не перешкоджує йому найпершою любов'ю любити свою родину і свою Батьківщину», – казав митрополит Андрей Шептицький. Зі Святого Письма дізнаємося, що поняття «народ» тісно пов'язане з поняттям «сім'я» (Авраам народив Ісаака, Ісаак – Якова, останній став батьком 12 ізраїльських колін). Тому народ – це велика родина, яку має любити та захищати справжній громадянин.

Історія християнства свідчить, що служіння Богові та служіння Вітчизні пов'язані. Коли Ісуса зі спокусою запитали фарисеї, чи давати їм податок кесареві, Христос сказав: «Богові – Боже, а кесареві – кесарево». Тобто ми маємо служити однаково Богові, народові та державі. Повинні бути їй корисним: примножувати духовне і матеріальне багатство. Справжній патріотизм є дієвим: сприяє збереженню та розвитку національної культури й самосвідомості.

Рідна Батьківщина – найкраще місце для реалізації покликання. «Де народився, там і згодився», – наголошує на значущості місця народження

«Свою Україну любіть!
Любіть її!... Во врем'я люте,
В останню тяжкую минуту,
За неї Господа моліть!»

Тарас Шевченко

«... ми мусимо навчитися чути себе
українцями – не галицькими, не
буковинськими українцями, а
українцями без офіційних кордонів»

Іван Франко

українське прислів'я. Той, хто залишається вірним своїм корінням, зберігає свою індивідуальність. Вийзд за кордон на заробітки чи на науку не є поганим. Якщо людина в своїй державі не може забезпечити собі гідного життя, то вона має право виїхати в іншу країну. Але втеча з Батьківщини для збагачення та шукання кращого життя є проявом браку любові і пошани до Вітчизни, і тому це гріх. Україна має свій історичний і життєвий шлях. Може, він не дуже легкий, простий, є багато недоліків, але ж вона наша Матір. І діти мають допомагати своїй мамі.

Сумно, коли хтось каже, що любить Бога, але не любить той край, де народився, і той народ, до якого належить з Його волі. Із нашим ближнім нас єднає одна земля, одна нація, одна мова. Не можна соромитися Батьківщини, треба гордитися, що ми є українцями, хоч, може, і різного походження. Байдужість до справ свого народу – це брак шляхетних християнських почуттів. Зрада інтересів Батьківщини є негідним моральним учинком для народів усього світу.

Потрібно шанувати права інших народів і країн. Великим злочином є ненависть, приниження інших націй і рас – вияви шовінізму та расизму.

Дуже важливо бути готовими захищати свою країну під час викликів. Бог допомагає народам, які боронять себе, – це природне явище в житті кожного громадянина. Увесь світ вражає відвага і мужність численних дочок і синів України, що відвойовують її волю і незалежність. Активна участь у суспільному житті та захисті Вітчизни завжди належить молоді.

Патріотизм і жертівність – найвищі прояви любові до Батьківщини, ознака національного менталітету українців.

Ми маємо бути вдячними Богові за Україну, маємо молитися за неї, дбати про її добро. «Нам пора для України жити...» – заповідав Іван Франко. Потрібно жити так, щоби усі в державі почувалися добре, щоб ми були народом миру, за який заплачено дуже високу ціну. Потрібно бути прикладом іншим народам, особливо в духовному плані.

Ми повинні жити так, щоб наша Батьківщина була Царством Ісуса Христа і Його Пречистої Матері.

1. Як ставиться Біблія до патріотизму?

2. Як розумів любов до Батьківщини Андрей Шептицький?

3. Чому рідна Батьківщина є найкращим місцем для реалізації покликання?

4. Що поєднує шовінізм та расизм?

5. Назвіть найвищі прояви любові до Батьківщини.

Шовінізм (фр. chauvinisme) — ідеологія, яка пропагує переваги одного народу (нації) над іншими народами (націями) з метою обґрунтування свого «права» на їхню дискримінацію або пригнічення.

Расизм (фр. racisme, від race — рід, порода) — політична ідеологія, що стверджує вищість одних рас чи етносів над іншими та упередження й дискримінація, пов'язані з такою вірою.

2. Палестина – земля Ісуса Христа

Бог наш Ісус Христос народився в Палестині, яка розташовувалася в самому центрі стародавнього світу – в Західній Азії. Вона була близькою до держав Африки, Європи та Азії – на стику трьох континентів. Адже сам Бог говорив через пророка Єзекіїля: «...Єрусалим – Я поставив його в середині народів».

Палестину називали також Землею євреїв, Землею Ізраїлевою, Землею Обітованою. Ми називаємо її Святою Землею або Землею Господнею, бо там жив Син Божий.

У різні часи границі Палестини мінялися. Місцевість Палестини горбиста. Ріка Йордан з прилеглою розподіляє її на східну і західну частини. Східна частина переходить у пустелю, де євреї мандрували 40 років. Колись у вавилонському полоні вони по-особливому зрозуміли ціну втраченої Батьківщини. Про це йдеться в відомому 136 псалмі: «На ріках вавилонських, там ми сиділи і плакали, коли згадували Сион наш... Як же нам співати пісню Господню на землі чужій?».

Клімат Палестини дуже корисний для здоров'я. Природа надзвичайно красива, багата рослинним і тваринним світом. Із Біблії видно, що Палестина – найпрекрасніша і найродючіша земля.

У 63 році до Різдва Христового Палестину завоювали римляни і приєднали до Римської провінції Сирії. До Різдва Христового Палестина була під гнобленням Римської імперії. Палестина розподілялася тоді на чотири частини: Галілею, Самарію, Юдею і Перею. Для контролю над країною римляни поставили жорстокого царя Ірода, якого називали Ірод Великий. Він управляв Палестиною тоді, коли там народився Ісус Христос. Династія Іродів була аморальна, груба, людиноненависницька, жила задля матеріального блага свого і своїх нащадків. Водночас Ірод багато уваги приділяв прикрашенню Єрусалиму та його храму. Будував театри, гімназії, іподром, ввів змагання та ігри за римським зразком.

Ісус Христос проявляв особливе ставлення до Своєї Батьківщини і Свого народу. На прохання хананеянки зцілити її біснувату дочку Він відповів: «Я посланий лише до загиблих овець дому Ізраїлевого», лише через велике упокорення язичниці зцілив її дочку.

У Новому Завіті бачимо, що Ісусу Христу не було байдуже до долі Його земної Батьківщини – Він дбав про неї. Він переживав за Хоразин і Витсаїду, які не розпізнали знаків часу. Христос чітко наголошує, що «ніхто неспроможен любити більше, ніж тоді, коли він за своїх друзів своє життя віддає».

Приклад любові до своєї земної Батьківщини дав усім сам Ісус Христос, коли оплакував Єрусалим, передбачаючи його зруйнування. Він журився містом, у якому навчав людей духовним знанням і чинив чуда.

1. Назвіть географічні і природні особливості Палестини.
2. Як історична доля Палестини вплинула на долю Ісуса Христа?

3. Яким було ставлення Спасителя до Своєї Батьківщини

Біблійна історія

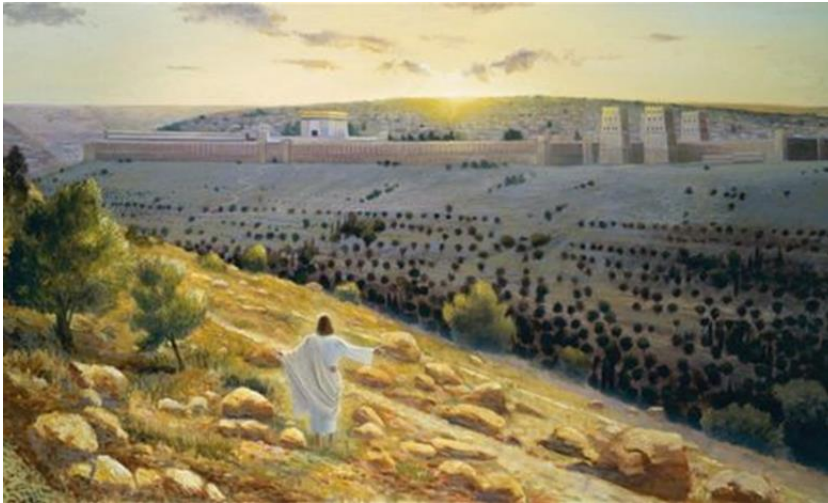
Познайомтеся з уривками Євангелій, де Господь оплакує Єрусалим

Плач Господній за Єрусалимом

(Мт. 23, 37-39)

«Єрусалиме, Єрусалиме, що вбиваєш пророків та каменуєш посланих до тебе! Скільки разів Я хотів зібрати діти твої, як та квочка збирає під крила курчаток своїх, та ви не захотіли! Ось ваш дім залишається порожній для вас! Говорю бо Я вам: «Відтепер ви Мене не побачите, аж поки не скажете: «Благословенний, Хто йде у Господнє Ім'я!»»

(Лк. 19, 41-44)

*Гері Сміт.
Христос оплакує
Єрусалим*

І коли Він
наблизився, і місто
побачив, то заплавав за
ним. І сказав:

– О, якби й ти
хоч цього дня пізнало,
що потрібне для миру

тобі! Та тепер від очей твоїх сховане це. Бо прийдуть на тебе ті дні, і твої вороги тебе валом оточать, і обляжуть тебе, і стиснуть тебе звідусюди. І зрівняють з землею тебе, і поб'ють твої діти в тобі, і не позоставлять у тобі каменя на камені, бо не зрозуміло ти часу відвідин твоїх...

1. Чому Ісус Христос плавав,
дивлячись на Єрусалим?

2. Порівняйте уривки з двох
Євангелій. Знайдіть спільне і чим
різняться.

3. Чи є, на ваш погляд, зв'язок між моральністю людей і долею країн?

Плач Господній за Єрусалимом — це біблійна історія про те, як Ісус заплавав, дивлячись на Єрусалим з Оливної гори, перед Своїм входом до міста. Він оплакував майбутню долю міста, передбачаючи його руйнування через відмову прийняти Його як Месію.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

У 66 – 73 роках після Різдва Христового тривала юдейська війна – повстання селян і ремісників у Юдеї проти римлян. Римляни скористалися міжусобною боротьбою євреїв і після 5-місячної облоги в 70 році зруйнували Єрусалим разом із храмом.

З 395 року після Різдва Христового Палестина входила до складу Візантії, в VII столітті її завоювали араби, в XI столітті – хрестоносці, в XII столітті – єгипетські султани. У 1516 році Палестину підкорила Османська імперія, у 1917 році вона була окупована англійськими військами, у 1920 – 1947 роках стала мандатною територією Великобританії.

29 листопада 1947 року Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) ліквідувала англійський мандат і створила на території Палестини дві незалежних держави: єврейську та арабську. Єрусалим виділився в самостійну адміністративну одиницю під управлінням ООН. 14 травня 1948 року на частині території Палестини виділилася держава Ізраїль, яка під час війни в 1948 – 1949 роках із сусідніми арабськими державами захопила частину території, що призначалася арабській державі. Другу частину території арабської держави приєднала собі Йорданія, а район сектора Гази відійшов під контроль Єгипту. Ізраїльські збройні сили вигнали із захопленої території більше 900 тисяч арабів. Так виникла проблема палестинських біженців. У червні 1967 року Ізраїль захопив всю територію колишньої підмандатної Палестини та ще деякі території. Кількість біженців у цій війні склала понад 1,5 мільйонів. Створилася Організація визволення Палестини, яка очолила боротьбу палестинських арабів за свою незалежність.

І зараз на цій землі неспокій, постійний стан війни. У Єрусалимі навіть є Стіна Плачу – унікальна святиня Ізраїлю та всього єврейського народу. Вона є вцілілою західною частиною стіни, що оточувала Другий Єрусалимський Храм, зруйнований під час Юдейської війни.

Апостол Павло завжди пишався тим, що він єврей. Його слова є підтвердженням великої любові до свого народу, до людей, котрих об'єднує їхня національність. На прикладі ізраїльського народу Бог показує нам приклад справжнього патріотизму.

Поширеною проблемою в світі залишаються

антисемітизм, який існує століттями, і **антисіонізм**. Під час Голокосту у Другу світову війну нацисти і їхні співники вбили шість мільйонів євреїв.

Християни-українці, знаючи традиції ізраїльського народу, повинні не цуратися своїх, передавати їх своїм нащадкам. Тож навчимося від євреїв любові до земної Вітчизни, до народу, серед якого ми народилися, бо це воля Божа, щоб ми його любили. Молімося, щоб наш край і наш народ були благословенними в Господі, щоб Україна стала по-справжньому християнською державою, а українці – зразком істинних християн, сповнених любові до Господа й до ближнього!

1. Які сторінки історії Святої Землі вас найбільше вразили?

Антисемітизм – упередження щодо євреїв.

Антисіонізм – опозиція до існування держави Ізраїль.

2. Що показує нам Бог на прикладі ізраїльського народу?
3. Чим схожі долі українського та ізраїльського народів?

Гордість України

Прочитайте тексти і поміркуйте над внеском Івана Мазепи в розбудову України.

1. Великий гетьман України

Його ім'я добре відоме всьому світові: його прославляли, про нього складали поеми, знімали фільми, йому ж оголосили анафему...

Іван Мазепа (1639 – 1709) – український військовий, політичний і державний діяч, відомий гетьман Війська Запорозького та голова козацької держави на Лівобережній Україні. Саме він розпочав українське відродження літератури, архітектури, живопису, філософії, став великим покровителем і меценатом національної культури та православної церкви.

Гетьман сприяв розвитку освіти в Україні. У Києві, Чернігові, Переяславі та інших містах і навіть селах фундував школи, бурси, шпиталі, допомагав монастирям, які на той час мали власні школи і друкарні. Іван Мазепа взяв під свою опіку Києво-Могилянську академію – і вона стала

Осип Курилас. Портрет Івана Мазепи. 1909

https://scontent.fiev7-4.fna.fbcdn.net/v/t1.6435-9/54375840_1241693975985234_118798417450237952_n.jpg?_nc_cat=109&ccb=1-7&_nc_sid=127cfc&_nc_ohc=RKxBy-z0DicQ7kNvgGooPti&_nc_zt=23&_nc_ht=scontent.fiev7-4.fna&_nc_gid=ARLIEjWXJ6NkTxDlDJAKnF&oh=00_AYDpwe3aBVG47c5kXFYVeSumV-74km9vWjcj-jyRJFO2ig&oe=675455A8

науковим центром всієї України. А Київ – духовним центром нашої держави. Гетьман відстоював інтереси українського православ'я.

Мазепа дарував церквам дорогоцінні речі (зокрема – Пересопницьке Євангеліє, на якому присягають українські президенти), прикрасив українські міста спорудженими й реставрованими чудовими храмами у стилі «Мазепино барокко». Величні, розкішні споруди прикрашають Києво-Печерську Лавру: Троїцька Надбрамна церква, Успенський собор, Церква Різдва Богородиці тощо.

Гетьман своїм коштом обновив Софійський Собор та побудував Софійську дзвіницю. Історики називають її пам'ятником українському

гетьманові Мазепі. Зберігся дзвін, встановлений Іваном Мазепою. Точної ваги велета ніхто не знає, бо його ніколи не зважували.

Софійська дзвіниця

Невимовним боєм для гетьмана була доля України. В боротьбі за незалежність він кинув виклик могутньому російському цареві Петру I та уклав союз зі шведським королем Карлом XII, згідно якого Швеція мала забезпечити звільнення України з-під влади Москви. Мазепа усвідомлював, що у випадку невдачі йому загрожуватиме смертна кара. Це не зупинило його, адже він прагнув позбутися московського ярма та об'єднати Лівобережну і Правобережну Україну у єдину могутню державу, яка зможе дати відсіч будь-якому ворогові. Та не судилося... Після поразки в Полтавській битві Іван Мазепа відступив у Бендери (Молдова), де й помер у ніч на 22 вересня.

За розпорядженням Петра I Мазепі оголосили анафему. У вересні 2018 року Вселенський патріархат повідомив, що ніколи не визнавав цієї неканонічної анафemi.

«Я кличу всемогутнього Бога у свідки і заприсягаюся, що не заради високих почестей..., а для ... добра матері нашої, бідної України, для користі всього народу українського...», – казав Іван Мазепа.

Боротьба гетьмана була не даремною і протягом

Військовий Микільський собор у Києві, збудований коштом Івана Мазепи у 1690–1696 роках. Шедевр українського бароко. Перший київський православний храм у національному архітектурному стилі. Зруйнований комуністами у 1934 році. Фото к. XIX ст.

трьох століть його ідея жевріла в серцях найкращих синів і дочок українського народу.

В Україні не було ставлення до гетьмана Івана Мазепи як до зрадника. Із власної ініціативи й власним коштом Іван Мазепа побудував 46 соборів та церков, і Українська церква завжди за нього молилася. Це єдиний гетьман в українській історії, який перебував при владі 22 роки, використовуючи всі свої дипломатичні здібності. Це свідчить про те, якого рівня керівника мала Гетьманщина.

1. Як ви думаєте, чи був Іван Мазепа справжнім християнином? Чому?

2. Чи був Іван Мазепа відданим Україні?
3. Які з пам'яток «Мазепиного барокко» ви бачили?

2. «Служити Богу й Україні»

Григорій Ващенко (1878–1967) – видатний український педагог, психолог, письменник. Походив із давнього козацького роду. Творець національної педагогіки з 1920-х років досліджував питання виховання і самовиховання молоді. Був автором підручника «Загальні методи навчання», який радянська влада заборонила та вилучила з бібліотек, оскільки його концепція навчання була заснована не на принципах колективізму, а ґрунтувалася на національних традиціях українців та християнських цінностях.

Професор Г. Ващенко в основу виховного ідеалу українця поклав загальнолюдські та національні цінності, моральні закони творення добра і боротьби зі злом. Ці цінності він виводив із християнської віри і релігії.

Основою української ментальності педагог бачив працелюбність, правдивість, жертвенну любов до України, людяність, щиросердність, гостинність, вірність і відданість, оптимістичність, замилювання до краси і мистецької творчості, до музики, співу,

Григорій Ващенко. Фото.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/uk/2/24/%D0%92%D0%B0%D1%89%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B9.JPG

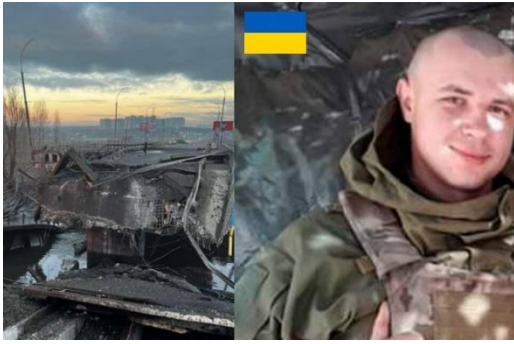
танців, вірність у коханні, статеву стриманість і здоровий сімейний побут тощо.

Метою виховання у вільній Україні має бути благо і щастя Батьківщини. Григорієві Ващенку належать такі слова: «Наше гасло є Бог і Батьківщина. Але це не мусить бути лише порожніми словами. Коли ми з Христом, то мусимо бути і душою і серцем з Ним. Тому, ставлячи в своєму гаслі на першому місці Бога, мусимо ставити Його на перше місце і в своїй діяльності взагалі...».

Життєва історія

Познайомтеся з прикладами поведінки, що притаманна героям – справжнім синам України. Поділіться враженнями.

Подвиг заради Батьківщини

Віталій Скакун народився в Бережанах на Тернопільщині та зростав звичайним хлопчиком у дружній, люблячій сім'ї. З підліткового віку захоплювався читанням історичних та пригодницьких романів. А ще у 7 класі він проявив талант художника: малював ілюстрації до

«Кобзаря».

«Він взагалі ріс дуже уважним хлопцем – щойно навесні з'являлася перша квітка, відразу ж ніс її мамі... І у школі був дуже добрим, веселим, товариським. У старших класах друзів багато не мав, але ті, хто були – були справжніми», – з любов'ю та смутком згадує мати.

Навчався, працював у Польщі, повернувся в Україну, хотів розбудовувати свою країну. Працював за фахом на заводі у Львові, а згодом вирішив пов'язати долю з військом: підписав контракт із ЗСУ у листопаді 2019 року та пішов до

35-ої окремої бригади морської піхоти імені контр-адмірала Михайла Остроградського. Його розподілили до інженерно-саперного підрозділу. Перше бойове хрещення отримав під час першої ротації на Сході, тож на час повномасштабного вторгнення матрос Скакун здобув і бойовий, і професійний досвід.

24 лютого 2022 року мама Віталія намагалася додзвонитися до сина. Не змогла. А син ти часом робив свої останні кроки до межі, яка відділяла його від безсмертя...

Побратим і друг Олександр Ткач згадує: «На початку січня командування вже знало про можливий наступ ворога... Вибухівки було багато... То був світанок – година шоста чи сьома... На мосту ми були

удвох. Підготувавши все, відійшли на безпечну відстань, 500 метрів, та чекали наказу. Невдовзі радіостанція озвалася голосом командира: «Міст підірвати!». Натиснули – і нічого не вийшло, напевно, машини, які на той час ще їхали мостом, зачепили «полівку». Часу на роздуми не було – танкова колона ворога стрімко просувалася Херсонщиною з Криму. До мосту, який з'єднує Арабатську стрілку з Генічеськом, залишалося не більше ніж п'ять кілометрів. І тоді Віталій прийняв рішення повернутися на міст і підірвати його. Він знав, що йде туди, звідки не повернеться... Розуміючи, наскільки важливе стратегічне значення має Генічеський автомобільний міст і чим загрожує величезна колона техніки ворога, він прийняв єдине, на його переконання, можливе у тій ситуації рішення – загинути, але не пропустити рашистів, тобто здійснити підрив безпосередньо на місці. Від командира ми

отримали наказ відходити. Та Віталік кинув мені: «Саня, відходь, я все зроблю!», взяв капеемку (КПМ – конденсаторна підривна машинка) і побіг до мосту. Ще розвернувся до мене, усміхнувся й побіг далі. А секунд за п'ять пролунав вибух...».

Ціною власного життя 25-річний морський піхотинець Віталій Скакун зупинив колону танків. Наступ московитів було уповільнено, командування отримало деякий час, щоб передислокувати підрозділи та організувати оборону.

Віталій, гідний син України, щоб зберегти життя сотень, а то й тисяч, незнайомих військових та цивільних, загинув.

Пам'ятаймо наших героїв-захисників. **«Ніхто більшої любові немає над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх».**

1. Яким був у дитинстві та юності майбутній герой?
2. Як удалося Віталію Скакуну зупинити ворога і врятувати тисячі людей?
3. Хто з сучасних героїв вам відомий?

Повчальна історія

Патріоти

Два хлопці укупі стояли,
А третій дививсь оддалі,
Як ті гаряче розмовляли
Про долю своєї землі.

Один у широкій промові
Народні права боронив;
Він докази всі наукові
По пунктах як слід розложив.

Народну окремість натури,
І склад особливий думок,
І давність своєї культури –
Довів він усе те з книжок.

А другий про теє доводив,
Як дійде народ своїх прав,
І в поступі інших народів
Він місце йому показав.

Так двоє вели язиками
Роботу для краю свого,

Гукали й махали руками,
Де річ вимагала того.

А третій не мовив нічого:
Він мовити красно не міг,
Але задля діла святого
І жив він, і в землю б поліг.

Ті двоє, з балачки втомившись,
Веселі собі розійшлись,
А третій стояв зажурившись
І наче дивився кудись.

Але він не тую картину
Вбачав, що круг нього була;
Він бачив душею Вкраїну
І все, що вона добула.

Вбачались йому патріоти
Із купою слів голосних,
А поруч мільйони голоти,
І темність, і вбожество їх.

1889 р.

Володимир Самійленко

1. Як у вірші засуджуються балакуни-псевдопатріоти?
2. У яких словах стверджується, що справжній патріотизм проявляється в конкретній діяльності на благо народу?
3. Чому поведінку третього хлопця поет також не схвалює?

Цікаві факти про Україну (куар-код)

1. Ансамбль унікальних фресок у Софійському соборі в Києві є **найдавнішим** зразком українського монументального живопису. Цим фрескам уже майже 1000 років. Загальна їхня площа становить 3000 квадратних метрів.
2. **Найбільше** перекладений літературний твір – «Заповіт» Т. Г. Шевченка. Його перекладали на 147 мов народів світу.
3. **Найчастіше** вживаною літерою з українського алфавіту є «п», із якої починається найбільша кількість слів. «**Найпасивнішою**» є «ф». В українській мові звук, що починається цією літерою, зустрічається тільки у небагатьох запозичених словах.
4. **Найпершим** вищим навчальним закладом в Україні була Острозька Колегія, заснована в 1576 році у місті Острог князем Костянтином

Острозьким. Другий вищий навчальний заклад – Києво-Могилянська академія, заснована у 1623 році. Це були на той час єдині вищі школи у східнослов'янському світі.

5. **Найдавніший** міст в Україні знаходиться у місті Феодосії. Цей грецький міст функціонує ще й сьогодні, був збудований генуезцями в XIII столітті. Довжина його 10 метрів. Дещо молодшим від нього є «Турецький міст» над рікою Смотрич біля фортеці у Кам'янці-Подільському. Його було побудовано у XVI столітті.

6. **Найбільші** сходи в Україні – Потьомкінські сходи в Одесі – одна з видатних кам'яних споруд 1-ої половини XIX століття. Це складна інженерна споруда висотою 24 метри і довжиною 142 метра має 142 кам'яних сходинки і 10 площадок.

7. **Найзнаменитішими** дітьми можна вважати трьох дочок Ярослава Мудрого, які стали королевами в різних країнах. Анна стала дружиною французького короля Генріха I, а після його смерті управляла Францією до повноліття сина – короля Філіпа. Друга дочка була одружена з норвезьким королем Геральдом Сміливим, а третя – з угорським королем Андрієм.

8. **Найнезвичнішою** дзвіницею на території України є, мабуть, дзвіниця Києво-Печерської лаври, яка відхилена від вертикалі, як знаменита Пізанська вежа. При загальній висоті дзвіниці 96 652 метрів відхилення становить 60,3 сантиметрів. Отже, падіння київській дзвіниці не загрожує.

9. Станція метро «Арсенальна» у Києві **найглибша** у світі. Вона споруджена на глибині 105 метрів. Настільки глибоку станцію довелося збудувати через складний рельєф поблизу Дніпра. Її здали в експлуатацію однією з перших – ще в 1960 році. Це єдина у Київському метрополітені станція «англійського типу» – з коротким середнім залом.

10. Українська «Трембіта» – **найдовший** музичний духовий інструмент у світі, який сягає близько 3 метрів.

Моральний практикум

Робота в групах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Під час повномасштабного вторгнення росії на територію України багато громадян і громадянок нашої держави добровільно вступили до лав Збройних сил України, щоб чинити опір російській агресії.

Чи є цей вчинок проявом патріотизму? Обговоріть і поясніть свою відповідь.

2. За словами американського мислителя XIX-XX століття Джорджа Сантаяни, «ногами людина має вrostи в землю своєї Батьківщини, але нехай її очі бачать увесь світ». Як ви розумієте це твердження?

3. Дискусійні питання

Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чому в Україні так багато людей, що не люблять і не шанують рідну державу?

Пошана до батьків – пошана до Батьківщини?

Деякі психологи стверджують, що віра в Бога і патріотизм – дуже складні, тонкі почуття, які не можливо виховати, бо це Божі дари.

Чи погоджуєтесь ви з цим? Поділіться міркуваннями.

4. Знайдіть продовження:

▪ Бережи кордон,	той справжній патріот.
▪ Кожному мила	як зіницю ока..
▪ Головне в житті –	служити Вітчизні.
▪ Для своєї батьківщини	ні сил, ні життя не шкодуї.
▪ Жити –	батьківщині служити.
▪ Хто любить Батьківщину і народ,	своя сторона
▪ Мала пташка,	Батьківщини нашої.
▪ Немає в світі краше	а й та своє гніздо береже.
▪ Батьківщина – мати,	серцю рай.
▪ Рідна земля	і в жмені мила.
▪ Рідний край –	умій за неї постояти
▪ Та земля мила,	хто Батьківщину не словом, а ділом любить.
▪ Тільки тому шана буде,	як насіння без землі.
▪ Людина без Батьківщини –	де мати народила.

5. Проаналізуйте афоризми видатних людей про патріотизм.

«Нападати на мову народу – це означає нападати на його серце» (Г. Лаубе).

«Різдво відбувається сьогодні в Україні. Україна – це один великий Вифлеєм, бо Бог приходить туди, де є темнота, туди, де немає світла, тепла, де є насилля» (митрополит Борис Гудзяк).

«Мова і патріотизм – це ті Божі та вселенські протосили, які програмують унікальність людини, нації та вмонтовують їх у вселюдський прогрес» (Володимир Гонський).

«Війна – варварство, коли нападають на мирного сусіда, але це освячений борг, коли захищають батьківщину» (Гі де Мопассан).

«І доки рідний край Єгиптом буде? Коли новий загине Вавилон? (Леся Українка).

«Патріотизм творить великих людей і великі нації» (Симон Петлюра).

«Треба на власному прикладі показувати, що таке бути патріотом України. При цьому дитину треба привчати до того, що все треба робити без корупції та хабарів. Виховання йде зі сім'ї. Це теж патріотизм» (Олексій Гарань).

«Вітчизна – це не хтось і десь, Я – теж Вітчизна» (Іван Світличний).

«Війна не може бути на певній території, якщо вона заходить – це біда для всіх. Нейтральним бути не можна» (Кузьма Скрябін).

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Заповніть таблицю відповідними визначеннями. Як ви розумієте різницю між поняттями «громадянин» і «патріот»?

Громадянин	Патріот

2. Проведіть дослідження: «Патріоти мого роду».

3. Підготуйте презентацію: «Життєвий шлях України».

4. Напишіть повідомлення: «Прояви любові до Батьківщини під час випробувань».

5. Підготуйте проєкт: «Молитва за Україну в українському мистецтві». Скористайтесь матеріалами інтернет-ресурсів.

ТЕМА 8

ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА ТЕМОЮ «ХРИСТИЯНСЬКІ ВИТОКИ МОРАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ»

Зарваницька Божя Матір. Мозаїка коло храму Благовіщення у Назареті. 2014

Завдання за вибором

Підготувати проекти:

- «Значення християнських цінностей для розвитку цивілізації»;
- «Батьки відомих українців»;
- «Шляхетні роди України»;
- «Що означають наші імена»;
- «Молитва за Україну в українському мистецтві».

Створити презентації:

- «Ісус Христос як Ідеал у світовому та українському мистецтві»;
- «Життєвий шлях Ісуса Христа»;
- «Імена видатних українців XX, XXI століть»;
- «Батьки в житті видатних особистостей світу (св. Августина, Василя Великого тощо)»;
- «Життєвий шлях України».

ТЕМА 9

ПІДГОТОВКА ДО СЛУЖІННЯ ЛЮДЯМ

Шнорр фон Карольсфельд Юлиус. Ісус омиває ноги учням. 1860

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Мама попросила Тетяну посидіти з молодшим хворим братиком, поки вона сходить в аптеку купити ліки. Дівчинці хотілося пограти в гру в телефоні, тому вона засмутилася.

– Ну чому я завжди маю з ним сидіти? Зателефонуй бабусі – вона ж нічим не зайнята.

– Але ж їй далеко їхати до нас, та й важко.

– А мені теж нелегко, – огризалася донька.

Служіння ближнім – нелегка справа, бо вимагає жертвності, відмови від комфорту. На картині ми бачимо Ісуса Христа, який покірно омиває ноги своїм учням. Він – Син Божий, за його велінням буря втихає, а Спаситель, як слуга, робить Свою справу і не соромиться цього.

Ось справжній приклад служіння ближньому.

1. Чи доводилось вам бувати в такій ситуації, як у Тетянки?
2. Чи легко виконувати бажання інших? Коли це робити легко? А коли важко?
3. Чого вчить нас Ісус Христос, омиваючи ноги своїм учням?

«Я серед вас як слуга» (Лк. 22:27).

Про що йдеться у золотому вірші уроку?

Як пов'язаний він з темою уроку?

На уроці дізнаєтесь:

1. Чому Спаситель хоче, щоб ми служили людям.
2. Про хрещення як важливий етап перед служінням людям.
3. Про духовну боротьбу як засіб самовдосконалення.

Скарбничка мудрості

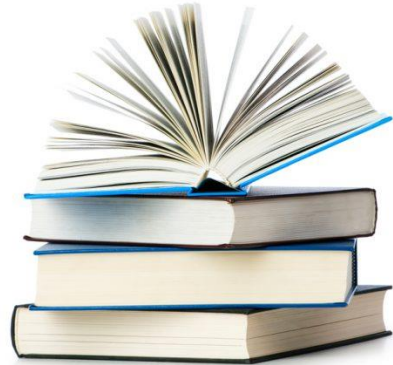
Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Служіння – це допомога людям, яким вона потрібна.

Послух – виконання чийх-небудь наказів, розпоряджень, побажань, підкорення чийсь волі; покора.

Хрещення – це таїнство у християнських церквах, що символізує духовне народження в церкві.

Піст – утримання, добровільне самообмеження в їжі, розвагах, спілкуванні зі світом.

Спокуса – те, що викликає сильне бажання мати що-небудь, робити щось заборонене Божими Заповідями.

Духовна боротьба – це боротьба зі злом, спрямована на досягнення святості в цьому світі та життя в стані блаженства з Богом.

Самоосвіта – процес, у якому особистість активно займається власним навчанням та розвитком без прямого керівництва вчителя.

Самовиховання – це засіб оволодіння власним досвідом, воно дозволяє найбільш повно використовувати свої можливості в навчанні, праці, у спілкуванні з іншими людьми.

Світоглядні переконання – це уявлення, знання, ідеї, що стали мотивами поведінки людини й визначають її ставлення до різних сфер дійсності.

Самопожертва – це жертвування собою, своїми інтересами заради блага інших.

Гуманізм – це філософська течія, яка ставить у пріоритет загальнолюдські цінності, права людини на щастя, свободу, особистий розвиток.

Альтруїзм – безкорислива турбота про інших, коли ми діємо з бажання допомогти, не очікуючи нічого натомість, а не через обов'язок.

Філантропія – це добродійність, благодіяння як спроба полегшити людську бідність, періодична допомога тому, хто соціально слабкий.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

Чому Спаситель хоче, щоб ми служили людям

Протягом усього життя ми залежимо від допомоги інших. Коли були малятами, батьки годували нас, одягали й піклувалися щодня. Коли підрости, вихователі, учителі прищеплювали нам різні навички й світогляд. Багатьом потрібен був медичний догляд під час хвороби. Якщо нам постійно допомагають, ми маємо робити так само – служачи тим Богові.

Служіння – це допомога людям, яким вона потрібна. Усі ми повинні мати бажання служити, яким би не був наш статок, вік або соціальний стан. Дехто вважає, що тільки бідні повинні служити. Інші припускають, що служіння повинно виконуватися багатими, бо вони мають статок. Але Ісус

вчив іншому. Він став Взірцем служіння людям. Коли мати двох Його учнів попросила Ісуса вшанувати їх у Його царстві, Він відповів: «Хто великим із вас хоче бути, – хай буде слугою він вам. А хто з вас бути першим бажає, – нехай буде він вам за раба».

Ісус сказав: «Я серед вас як слуга». Спаситель подав ідеальний приклад служіння. Він говорив, що не прийшов на землю, щоб Йому служили, а щоб служити і віддати Своє життя за нас. Протягом Свого земного життя Він допомагав

бідним, неосвіченим, грішникам, зневаженим усіма людям. Він навчав Євангелію, годував натовпи голодних, які приходили по допомогу, зцілював хворих і воскрешав померлих.

Веніамін Кушнір. Автопортрет зі свічкою.

<https://museum.khpg.org/files/img/1299577335.jpg>

Ісус Христос є нашим Богом, Спасителем і Господом всесвіту і, незважаючи на це, багато й смиренно служив людям. Перед Тайною вечерею Він взяв миску з водою і рушник та омив ноги Своїм учням. У ті часи омивання гостю ніг було виявом пошани, і це, як правило, робив слуга. Ісус зробив це як приклад любові та служіння. Коли ми добровільно допомагаємо людям, то стаємо подібними до Христа.

Господь навчає: роби добре діло і для тих, хто ніяк тобі не віддячить. Звісно, що у світі, де все відбувається за схемою «ти мені – я тобі», то дивна справа. Але Ісус ніби каже: «Твоя доброта безцінна, коли не чекаєш вигоди». Такі речі записуються на Небесах, тому, як раптом не дочекаєтесь навіть «дякую», – не ображайтесь.

Є багато способів служити іншим. Ми можемо допомагати нужденним фінансово, соціально, фізично й духовно. Варто поділитися їжею або чимось ще із тими, хто цього потребує. Важливо стати другом для людини, яка щойно переїхала у ваше село чи місто. Добре засадити город для літньої людини або доглядати хворого. Навчати Євангелію когось, хто шукає істину, і втішати засмучених.

Ми можемо служити і в малому, і у великому. Не слід обходити допомогою когось, вважаючи, що ми не здатні зробити щось вагоме для них. Одна вдова розповідала, як невдовзі після переїзду до нового міста до неї прийшло двоє дітей. Вони принесли кошик з продуктами, у якому була записка: «Якщо вам потрібна допомога, зателефонуйте нам». Цю вдову приємно вразив такий прояв доброти, і вона ніколи не забувала цього.

Однак інколи, щоб послужити людині, доводиться чимось жертвувати, бо служіння потребує самопожертви та відданості. Сам Спаситель віддав власне життя, служачи нам.

Коли ми служимо людям, то здобуваємо важливі благословення, **учимося любити**, перестаємо бути егоїстичними. Пам'ятаємо про важливість **альтруїзму** – протилежності егоїзму і безкорисливе прагнення до діяльності на благо інших. У підготовці до служіння людям звернемо увагу на освіту і самоосвіту, виховання та самовиховання. Вирішуючи проблеми інших, побачимо свої негаразди не такими вже й серйозними.

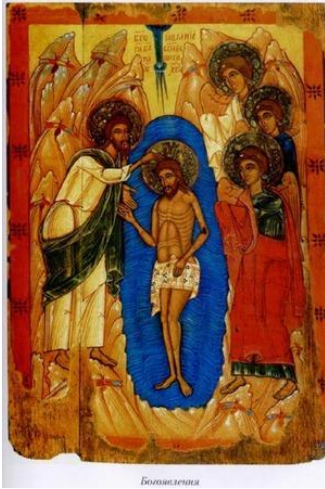
Служіння іншим пов'язано з поняттям **лідерства**, а саме **позитивного, відповідального**. Це коли ти своїми думками і переконаннями формуєш добрі зміни в оточенні, суспільстві чи країні. І розумієш свою відповідальність за ці зміни, і від того ще більше прагнеш бути лідером таких змін.

Ми повинні допомагати іншим, щоб здобути вічне життя. Бог сказав, що ті, хто бажає жити з Ним, повинні любити Його дітей і служити їм.

1. У чому полягає суть служіння людям?
2. Чому ми повинні служити іншим?
3. Назвіть біблійні приклади служіння ближнім.
4. Про що ми можемо дізнатися з прикладу служіння Спасителя?
5. Яким чином можна служити ближнім?
6. Що людина отримує у відповідь на служіння?
7. Хто у вашій сім'ї чи громаді має економічні, соціальні, фізичні чи духовні потреби? Як ви можете їм послужити?
8. Що хотів сказати своєю картиною Веніамін Кушнір?

Прочитайте тексти і поміркуйте над змістом євангельських подій.

1. Хрещення Ісуса Христа (Мт. 3:13-17)

Тоді прибуває Ісус із Галілеї на Йордан до Івана, щоб хреститись від нього. Але перешкоджав він йому й говорив: «Я повинен хреститись від Тебе, і чи Тобі йти до мене?».

А Ісус відповів і сказав йому: «Допусти це тепер, бо так годиться нам виповнити усю правду». Тоді допустив він Його.

І охрестившись, Ісус зараз вийшов із води. І ось небо розкрилось, і побачив Іван Духа Божого, що спускався, як голуб, і сходив на Нього.

І ось голос почувся із неба: «Це Син Мій

Улюблений, що Його Я вподобав!».

1. Для чого Ісус хрестився, якщо Він безгрішний?
2. Чим важливе і що означає його хрещення?
3. Хто охрестив Ісуса?
4. Які надзвичайні явища супроводжували хрещення Сина Божого?
5. Яке значення має хрещення в житті людини?

2. Три великі спокуси Ісуса Христа у пустелі

Тоді Дух повів Ісуса в пустиню, щоб диявол спокушав Його. Він постив сорок день і сорок ночей і нарешті зголоднів.

Тоді підійшов до Нього спокусник і сказав: «Коли Ти Син Божий, звели, щоб це каміння та й стало хлібом». А Той відповів: «Написано: Чоловік житиме не самим хлібом, а кожним словом, що виходить із уст Божих».

Тоді диявол бере Його у святе місто, ставить на храму і каже: «Коли Ти Син Божий, кинься додолу, Він ангелам своїм волітиме про Тебе, і вони візьмуть Тебе на руки, щоб Ти Своєю ногою часом не спотикнувся об камінь». А Ісус сказав до нього: «Написано також: Не будеш спокушати Господа, Бога твого».

Хрещення Христа перед служінням людям - це ознака послуху Отцю.

Християнське хрещення є засобом, за допомогою якого людина робить публічне визнання віри і учеництва. Хрещення ілюструє смерть, поховання та воскресіння Христа. Водночас воно символізує нашу смерть для гріха і нове життя у Христі. Коли грішник приходить до Господа Ісуса, він умирає для гріха і воскресає для нового життя.

наріжник
написано бо:

Знову бере Його диявол на височенну гору й показує Йому всі царства світу і їхню славу, кажучи: «Оце все дам Тобі, як упадеш ниць і мені поклонишся». Тоді Ісус сказав до нього: «Геть, сатано! Написано бо: Господу, Богу твоєму, поклонишся і Йому єдиному будеш служити».

Молитва і піст християнина – засоби очищення від моральних недоліків.

Лишив тоді Його диявол. І ось ангели приступили й почали Йому слугувати.

1. Яким чином Ісус Христос готувався до служіння людям?
2. Що таке піст? Чи доводилось вам постити?
3. Які три спокуси диявол пропонував Сину Божому?
4. Що відповідав Ісус Христос?
5. Чи погоджуєтесь ви, що три великі спокуси Ісуса Христа у пустелі були пов'язані з пожадливістю тіла, марнославством і пристрастю до багатства? Наведіть докази.
6. Чому тільки після цих випробувань Спаситель вийшов на служіння?
7. Для чого людині посилаються спокуси?

Повчальна історія

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

ПОГАНІЙ ПРИКЛАД

Шестилітній Джон їхав із батьком машиною. За перевищення швидкості їх зупинив дорожній інспектор. Батько Джона, подаючи права їзди, вклав туди двадцятидоларову банкноту.

– Усе в порядку, синку, всі так роблять.

Коли Джонові було дев'ять років, він пішов з мамою за покупками до супермаркету. Касир помилково видав їй забагато здачі. Поклавши гроші до гаманця, мати шепнула на вухо синові:

– Всі так роблять.

Коли Джонові виповнилося шістнадцять років, він вперше отримав роботу – в супермаркеті. Його праця, серед іншого, полягала в тому, щоб на дно кошика класти перезрілі помідори, а найкращі, свіжі, зверху. Шеф сказав йому:

– Так робиться добрий бізнес.

Коли Джонові виповнилося вісімнадцять років, він поступив у коледж. Одного дня перед екзаменами до нього підійшов якийсь студент і запропонував купити готові відповіді на тест. Джон купив їх, але на екзамені шахрайство викрилося і його виключили з коледжу. Довідавшись про це, батьки були дуже невдоволені. Вони запитали сина:

– Як ти міг так нечесно вчинити?

Якщо на світі серед дорослих є щось, чому не можна давати поблажки, то це власне вчинки нечесних людей.

Поль Дж. Вортон

1. Чого навчало оточення Джона протягом життя?
2. Як такі випадки називаються в християнстві?
3. За яких обставин Джону вперше дали зрозуміти, що так робити не можна?
4. Чи трапляються з вами такі історії? Як ви виходите з них?
5. Як має чинити християнин, коли насуваються спокуси?

Гордість України

Познайомтеся з фактами життя видатного українця Євгена Чикаленка. Поділіться враженнями.

Нещодавно одна з найпрестижніших світових нагород – Пулітцерівська премія – присудила спеціальну нагороду українським журналістам, які висвітлювали події російсько-української війни. Але мало хто знає, кому завдячує українська журналістика своїми витокami. Це Євген Чикаленко (1861–1929) – український меценат, видавець, громадський діяч. Він автор вислову «Легко любити Україну до глибини душі. А ви спробуйте любити її до глибини кишені!».

Життя Євгена Чикаленка припало на ті роки, коли любити Україну і не потрапити на каторгу було завданням не з простих. Багатий успішний агроном та землевласник міг спокійно жити в російській імперії, але він розумів важливість української національної ідеї, тому щедро підтримував літераторів, українські журнали та книги.

Чикаленко платив Михайлу Коцюбинському 1000 золотих карбованців на рік (на той час дуже великі гроші), бо розумів: українські письменники мають щось їсти, щоб писати. Меценат допомагав М. Грушевському, В. Винниченку, І. Франку, О. Кобилянській. Матеріально підтримав видання «Словника

Євген Чикаленко. 1897

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/e/e3/%D0%84%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD_%D0%A7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%

[D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.jpg/375px-%D0%84%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%A7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.jpg](http://book-ye.com.ua/D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.jpg/375px-%D0%84%D0%B2%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D0%A7%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.jpg)

української мови» Б. Грінченка. Дав грошей на першу українську щоденну газету, українську школу, книгарню, перше велике українське видавництво. «Хоч і поганенька "Рада", але все-таки вона свідчить – ми живі як нація, ми ще не вмерли! Смерть такої газети від анемії – це друге Берестечко, величезний удар по нашому національному рухові».

Євген Чикаленко профінансував будівництво Академічного дому у Львові, де пізніше збиралися Бандера та Шухевич.

Фотій Красицький. Портрет Євгена Чикаленка.

Викупив землю в Алупці, щоб збудувати пансіон для хворих українських письменників. Міг продати один зі своїх будинків або частину своїх земель, коли бракувало коштів на черговий український проєкт.

Книжка Чикаленка «Розмови про сільське хазяйство» за популярністю у селян була другою після Кобзаря. Видання книжки українською автор добивався п'ять років, оскільки українська мова на той час була забороненою.

Євгена Чикаленка з великою шаною називають ідейним українцем і будителем української нації.

1. Чого нас навчає приклад життя Євгена Чикаленка?
2. Що він вважав найважливішим для українців?
3. Звідки брав гроші цей меценат?
4. Чи хотіли б ви працювати під керівництвом такої людини?
5. Назвіть сучасників, які «люблять Україну до глибини кишені».

Життєва історія

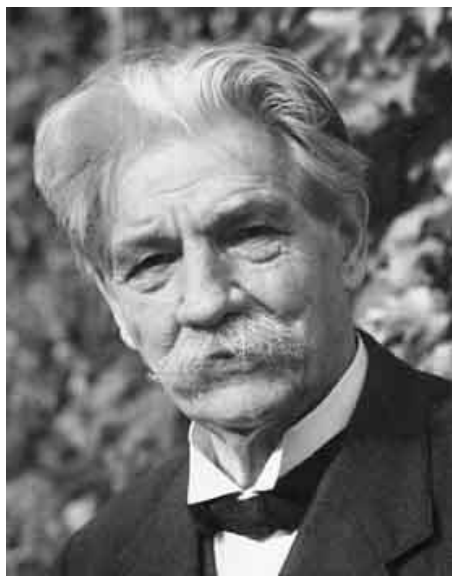
Познайомтеся з неймовірним життєвим шляхом Альберта Швейцера – автором етики «благоговіння перед життям». Поділіться враженнями.

Життєвий подвиг Альберта Швейцера

Альберт Луї Пилип Швейцер (1875–1952) – неймовірна постать ХХ століття, автор етики **благоговіння перед життям**, подвижник, відомий кропіткою працею на благо людей, найвищими злетами духу, служінням високим ідеалам добра і милосердя та протидією злу на планеті.

Німецький філософ, богослов, лікар, місіонер, музикант, мистецтвознавець, публіцист... Не лише колосальний талант, а й надзвичайна скромність, готовність завжди допомогти нужденним вирізняли його з-поміж інших. Йому присвячені десятки книг, сотні статей,

Швейцер від народження був морально обдарованим: з дитинства чітко обирав добро. Вінстон Черчилль назвав його «генієм совісті і людяності». «Тринадцятий

апостол»,
«лицар
ненасильства»,
«людина з

великою душею», «гідний взірець для
наслідування» – це все про Швейцера.

Альберт Швейцер поважав кожного незалежно від расової, національної або релігійної приналежності. Власним прикладом показав дієвість свого вчення, адже його слова завжди відповідали вчинкам. Розбіжності між поведінкою людей і постулатами Святого Письма дуже засмучували великого гуманіста, який намагався втілити в життя справжню євангельську братню любов. Саме

самопожертва заради цих цінностей визначила його непростий життєвий шлях.

«Високі моральні якості важливіше
для дослідника, ніж талант»

А. Ейнштейн

Альберт Швейцер

<https://www.hetorgel.nl/wp-content/uploads/2011/01/schweitzer.jpg>

Швейцер ще в юності опікувався безпритульними дітьми, облаштовував життя безхатченків і колишніх в'язнів. У автобіографії так писав про цей період: «Одного разу вранці я сказав собі, що до тридцяти років маю право читати проповіді, займатися наукою і музикою, але після цього рубежу присвячу себе безпосередньо служінню людям». У 30 років Швейцер був відомим теологом, педагогом і проповідником, визнаним знавцем І. С. Баха і будови органа. 1904 рік став для нього переломним: на столі в своєму кабінеті серед іншої пошти він побачив брошуру про труднощі місіонерської діяльності в Африці та нагальну потребу в лікарях в Габоні і вирішив опанувати фах медика. Він залишив свої улюблені заняття і приступив до вивчення медицини в університеті. Родичі і друзі вважали рішення Альберта божевільним дивацтвом. Його учитель, відомий французький органіст Шарль-Марі Відор, сказав: «Генерали не ходять у бій

із гвинтівкою». Швейцер пішов (відмовився від долі процвітаючого європейця, блискучого вченого, педагога, музиканта) і в 38 років почав нове життя: бився до кінця за здоров'я знедолених людей колоніальної країни.

У 1913 році Альберт Швейцер разом з дружиною, медичною сестрою Елен Бреслау, виїжджає до Африки. Там він на власні кошти відкриває лікарню в Ламбарене (Габон), яка стала для Швейцера головною справою життя. Великий гуманіст не лише лікував, а й виховував тамтешніх мешканців. Повага до людської гідності, батьківське ставлення і глибока людяність стали запорукою успішності лікувального процесу.

Альберт Швейцер також назавжди запам'ятався людству як палкий поборник миру і заборони використання ядерної зброї. У день застосування першої атомної бомби він остаточно вирішив, що час мовчазного спостереження скінчився, а забезпечити мир можна лише за повної відмови від військових дій через моральні принципи. Маючи прекрасні ораторські здібності та літературний талант, лікар-гуманіст неодноразово виступав проти ворожнечі, що призводить до збройного протистояння та вбивств і становить серйозну загрозу для життя. У 1952

році діяльність лікаря-філософа на захист миру було відзначено Нобелівською премією. Всю її він витратив на будівництво лепрозорію на 40 місць в своїй лікарні в Ламбарене. На той час вона мала 50 корпусів і могла приймати 600 пацієнтів.

Етика благоговіння перед життям поєднує самовдосконалення з самозреченням і стверджує постійну відповідальність за інших. Швейцер казав, що душу людини легко спокусити, а розум заглушити. «Етика благоговіння перед життям – це етика любові, розширена до всесвітніх меж». Богослов активно протистояв духовному занепаду людства. Кожна людина, вважаючи учений-етик, може виконати свій борг – служити людям, протягнути руку допомоги тим, хто її потребує. Ця думка була для нього життєво важливою.

Альберт Швейцер ще за життя здобув величезну популярність і неймовірну повагу, став дороговказом для багатьох, хто вважав його легендою та прагнув стати схожими на нього. Він був почесним доктором Цюрихського, Празького, Единбургського, Оксфордського, Сент-Андруського, Чикагського, Марбургського, Кембриджського, Тюбінгенського, Мюнстерського, Берлінського університетів.

Сьогодні постать Альберта Швейцера є символом братерства народів і жертвовного героїзму, професіоналізму, високої моральності, безкорисливого служіння людству.

1. Чому Вінстон Черчилль назвав Альберта Швейцера «генієм совісті і людяності»?

2. Чим здивував вас життєвий шлях Швейцера?

«Добро — все те, що служить збереженню і розвитку життя, а зло — те, що знищує життя чи перешкоджає йому»

«Для істинно моральної людини будь-яке життя священне, навіть те, яке з нашої людської точки зору здається нижчевартісним»

«Коли однією-єдиною бомбою вбивають сто тисяч людей — мій обов'язок довести світові, наскільки цінне одне-єдине людське життя!»

Альберт Швейцер

3. Чи потрібні людству такі люди, як Швейцер? Чому?

Моральний практикум

Робота в парах

1. Поміркуйте та проаналізуйте.

Чи можна вважати три спокуси Ісуса Христа в пустелі прикладом духовної боротьби на шляху самовдосконалення? Чому?

Яке значення для людей має служіння Ісуса Христа? Поміркуйте, у чому полягає ваше служіння у родині, у класі, у школі – «чим я можу бути корисним»?

Чи здатні егоїсти служити людям?

Чи легко бути меценатом? Чи хочете ви стати такою людиною?

Чи потрібно перед початком служіння людям удосконалювати власне володіння рідною мовою?

Робота в групах

2. Проаналізуйте матеріали інтернет-ресурсів і дайте відповіді.

1. Знайдіть інформацію про те, чому ім'я Луї Брайля святе для всіх людей на землі, хто з різних причин втратив зір. Поділіться отриманими знаннями з однокласниками.

2. На прикладі життя священника Омеляна Ковча доведіть, що для людей важлива допомога не тільки матеріальна, а й духовна. Розкажіть, за які подвиги цю духовну людину причислено до лику святих.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-9 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Взяти інтерв'ю у рідних: «Підготовка до служіння людям у моїй родині».
2. Підготувати проєкт: «Світоглядні мотиви служіння людям: релігійні переконання, патріотизм, гуманізм, альтруїзм, філантропія».

3. Підготувати повідомлення: «Чому людині посилаються спокуси?».

УРОК 10

ЦІННІСТЬ ЗНАНЬ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

https://t4.ftcdn.net/jpg/10/28/14/17/240_F_1028141718_eGYKCqO9qAgdziM9njsmK KsxNVSPyIKf.jpg

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Директорка приватної школи одного з міст України якось на нараді сказала своєму колективу, що в сучасному світі знання вже не важливі. Зараз стає актуально не мати якісь знання, а розуміти, де їх можна швидко отримати. Людині потрібно знати тільки те, що приведе її до успіху. Також необхідно встановити правила використання ІІІ для навчання. Це може бути щось схоже на кодекс честі, який учителі зможуть розробити разом з учнями.

- Чи погоджуєтесь ви, що наш час потребує нового ставлення до оволодіння знаннями?
- Як ви ставитесь до використання ІІІ в навчанні?

Золотий вірш уроку:

«Знання надимає, а любов же буде»

(1 Кор.8:1).

*Прочитавши золотий вірш,
поміркуйте, про що йтиметься на
уроці.*

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке знання і незнання.
2. Про значущість духовно-моральних настанов Ісуса Христа.
3. Про сенс життя в постійному навчанні.
4. Про важливість духовних знань.
5. Про небезпеку порушень Божих законів щодо слова та мови.

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова
уроку. Чи знайомі вони вам?*

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Знання – сукупність понять, уявлень, даних про світ, набутих у процесі повсякденного досвіду, навчання та спеціальних способів дослідження.

Незнання – протилежність знанню, що характеризується відсутністю або нестачею понять, теоретичного матеріалу, даних про світ.

Навчання – це процес набуття нових знань, навичок, поведінки чи цінностей через досвід, освіту чи роздуми.

Премудрість – форма особливої мудрості, як її трактує богослов'я: мудрість, дарована людині Богом для життя і творчості.

Премудрість Божа – таємнича постать, що з'являється у текстах Старого Завіту, а в Новому Завіті та християнському богослов'ї пов'язується з Особою Сина Божого.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

1. Знання як найважливіша частина життя

Ми часто чуємо, що сьогодні людство знаходиться в інформаційному суспільстві і сенс його життя – постійне здобуття нових знань. Знання бувають різні: загальні та спеціальні, знання про фізичний та духовний світ. **Знання** – це обізнаність у певній галузі, пізнання дійсності в окремих її проявах і в цілому. Знання набуваються певними зусиллями у процесі навчання. Здобути знання – це добра нагода стати розумною людиною. Розвинутий розум потрібен людині насамперед для того, щоб жити за моральними принципами, для реалізації задумів, правильної оцінки ситуації, знаходження виходу зі скрутного становища. Знання – це справжня цінність і дорога до світла.

Незнання – це відсутність знань та бажання їх отримувати. Воно виникає через обмеженість пізнавальних можливостей людини або небажання вчитися. Справді, є чимало сфер, де ще попереду удосконалення знань. Лікарі хочуть знайти шляхи подолання тяжких хвороб, астрономи – відкрити таємниці космосу, фізики – пізнати найменші частинки матерії. Подекуди знаходяться досі невідомі види тварин і рослин, виникають нові штами бактерій і вірусів. Оточуюча реальність повсякчас змінюється під впливом цивілізації.

На жаль, непізнаними та невідомими більшості залишаються реалії духовного світу, які існують незалежно від того, віримо ми в них чи ні. Багато проблем у людини буває від атеїстичного, матеріалістичного світобачення, коли духовні закони заперечуються, вважаються міфом. Учителем **духовних знань** для християн залишається Ісус Христос. Він мовби відкрита книга, з Якої кожен може прочитати науку життя.

Ісус Христос – духовний лідер, Який невпинно навчав людей притчами, проповідями, особистими розмовами, власним прикладом. Христос став провідником до дороги спасіння: **«Я – Дорога, Правда і Життя»**. Хто хоче жити по-Божому, той мусить спочатку пізнати Ісуса Христа. Навіть для більшості християн Він є Богом незнаним. «О глибино багатства, і премудрости, і знання Божого! Які невідомі присуди Його і недосліджені дороги Його!» Ми присвячуємо свій час задля вивчення різних наук, але жаліємо праці для набуття найвищої науки – знання Ісуса Христа. Адже з цього випливає надприродна мудрість, якою гордився апостол Матвій: **«Я постановив не знати нічого іншого між вами, як тільки Ісуса Христа...»**.

Якщо хочете пізнати Ісуса Христа, старайтеся про Нього роздумувати, говорити, слухати, читати. Удосконалюйтесь в чеснотах, особливо в любові. Не кажіть, що не маєте часу на молитву і духовне читання. Здобування виключно земних наук нагадує блукання довкола царського палацу, коли не можеш знайти двері і зайти всередину. Якщо почнеш вивчати сутність людини, то ввійдеш через браму і будеш ходити по території замку. А коли почнеш вивчати Божу науку, то ввійдеш у царські палати і будеш особисто розмовляти з царем. Тому потрібно передусім пізнати і полюбити Бога, пам'ятаючи, що наше перебування на землі дуже коротке.

Господь нагородив кожну людину різноманітними талантами: їх треба виявляти в собі й не дозволити їм згаснути. Він благословив нас на істинний шлях, дав розум, знання, якими ми користуємося у житті. Вчені довели надприродне походження людського інтелекту – могутнього «комп'ютеру», засобу збору й обробки інформації, винятково складного механізму, що свідчить про мудрість і всемогутність Творця.

Слід зазначити: кожна людина розумна рівно настільки, наскільки в неї вистачає сили й бажання навчатися. Навчання – передумова подальшого життєвого успіху. Що більше ми освічені, то більше своїх планів можемо втілити в життя. Знання дають можливість утвердити себе як особистість. Рівень знань, умінь і навичок у всіх різний. То що ж насправді важливе? Духовна глибина, любов до Бога, людей, доброта і щедрість завжди будуть цінуватися понад усе.

Кожна людина повинна прагнути застосувати свої різнобічні знання для служіння народові та державі.

1. Для чого Бог дав людині розум?
2. Що таке знання?
3. Наскільки цінними є знання у житті людини?
4. Чому незнання існує в цьому світі?
5. З Ким і чим пов'язані духовні знання? Як саме?
6. Чого очікує Господь від людини, наділеної розумом?
7. У чому полягає важливість набуття людиною знань?
8. Хто із відомих вам учених був побожною людиною?

2. Мова – унікальний дар Божий

На жаль, ми не завжди замислюємося над тим, звідки виникла мова та що вона означає для нас. Мова – безцінний, унікальний Божий дар, найпотужніший інструмент, який Господь дав людині для здобуття знань. За допомогою мови ми спілкуємось між собою, виражаємо свої думки, почуття, зберігаємо досвід і передаємо його нащадкам. Мова – це знакова система для опису дійсності та духовних реалій життя.

«Аз Буки Веди Глагол Добро» – це назви перших літер абетки Кирила і Мефодія, яку вони створили для слов'ян після 40 днів посту і молитви. Сучасні вчені побачили в цих словах певне послання Бога до людей: «Я знаю букви і слова добра». Мову Бог дав людям на добро.

У книзі Буття описується, як Бог, створивши Адама, показував йому перших тварин і Адам їх називав. Бог жодного разу його не виправив, погодився з кожною назвою. Оскільки людина була безгрішною, то й слова Адама несли в собі відбиток Господньої Істини. Цей уривок із Біблії підтверджує, що мова – дар Божий – дана була людині від сотворіння. Як живий організм, вона з часом зазнає змін під впливом історичних, економічних та політичних умов. Відмирають одні слова, а замість них виникають нові, які більше відповідають вимогам часу. Мова має свої об'єктивні закони розвитку (наприклад, існує тенденція до спрощення).

Піклування про рідну мову, любов і пошана до неї мають бути в центрі уваги кожної нації. Суспільство і мова не можуть існувати окремо одне без одного. Мова – душа кожної нації як форма культури та традиції. «Рідна мова – то серце народу: гине мова – гине народ», – казав І. Огієнко. Існує мовний еталон – досконала літературна мова. Щоб його досягти, треба дбати про високу культуру мови повсякденно.

Мова будь-якого народу – це система, яка сприяє саморозвитку людини. Понад 3 тисячі мов є у світі, але кожному народу, кожній нації найближчою і найдорожчою є рідна мова. Рідною мовою української нації є українська мова. Вона є одним із важливих засобів формування патріотичних почуттів та виявом національної культури. На висоти людського духу підносить мову рідної України геній Тараса Шевченка. У його творах легко і природно звучить слово. Краса українського слова і української пісні надихає мешканців інших країн вивчати нашу мову.

Найбільший злочин – силою примушувати народ зрікатися рідної мови. **Лінгвоцид** української мови – цілеспрямовані заборони та утиски української мови з метою її викорінення в Україні та поза її межами під владами Речі Посполитої, Імперії Габсбургів, Російської імперії, Румунського королівства, Другої Польської Республіки, СРСР та російської військової окупації у першій половині ХХІ століття.

Мова – це характерна ознака особистості, що показує ступінь розвитку її свідомості. «Заговори, щоб я тебе побачив», – казав Сократ. Духовність людини зростає, коли вона прагне чистоти свого мовлення. Для цього потрібно уникати жаргонізмів, вульгарних і лайливих слів, які не відповідають нормам літературної мови і людської поведінки. Іншомовні слова теж засмічують мову, якщо вживаються надмірно й недоречно. Особливої шкоди завдає суржикове мовлення, коли змішуються українські й іноземні слова. Засмічують мову й слова-

*Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинуть обоє.*

Леся Українка

*Слова росли із ґрунту, мов жита.
Добірним зерном колосилась мова.
Вона як хліб. Вона мені свята.
І кров'ю предків тяжко пурпурова.*

Ліна Костенко

паразити. Надмірне вживання їх не тільки псує мову, а й робить беззмістовною. Здається, стільки всього відомо про слово, але в наш час майже не почуєш «здорове» мовлення. Чистота мовлення – це краса й ознака культури кожної людини, її позитивна ознака.

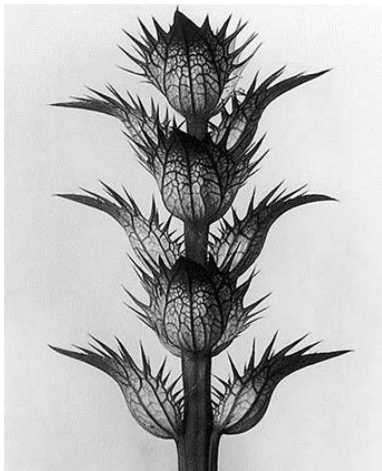
Серйозною проблемою сучасності стало широке вживання ненормативної лексики – мови пекла, мови темних духовних сил. Вживаючи її, ми звершаємо темний ритуал, закликаючи зло на свою голову і своїх близьких. Спочатку з'являються дрібні неприємності, потім великі, далі починаються проблеми зі здоров'ям, нарешті ламається саме життя. Проблемою лихослів'я займався інститут у Харкові. Там був створений центр **обцеології** (наука про ненормативну лексику). Учені прийшли до висновку, що лихослів'я не лише знищує людську особистість, але й сприяє її внутрішньому розтлінню: зникають сором і совість. Використання ненормативної лексики характерне для людей, які мають низький рівень культури або яскраво виражений негативізм щодо навколишнього світу. «Варто навчитися себе контролювати», – наголошують психологи.

Слід замислитися, що саме Бог дав певному народу ту чи іншу мову, тому не слід її міняти, уникати, соромитися. Необхідно плекати кожне слово рідної мови, передане нам у спадок від предків, вивчати, розвивати, берегти його, бо без рідної мови народ перестає існувати.

9. Як виникла мова в суспільстві?
10. Чи може мова розвиватись?
11. Чим мова відрізняється від мовлення?
12. Чого нового про мову ви дізналися з даного тексту?
13. Кого вважають творцем сучасної української літературної мови?
14. У чому велич української мови?
15. Чи добре ви володієте рідною мовою? Чому?
16. Чи користуєтесь ви словами, які засмічують ваше мовлення? Чому?
17. Хто для вас є зразком володіння українською мовою?
18. Чому потрібно шанобливо ставитися до рідної мови?

5 гріхів (хвороб) слова (плашка)

Усе починається з **багатослів'я**, яке є проявом гордині, бо людина хоче слухати тільки себе. Зараз усі стали дуже балакучі, а це показник духовної, душевної та розумової пустоти.

Цар Соломон казав: «При багатослів'ї не минути гріха». Під час довгих розмов обов'язково з'являються плітки, осуд, глузування та інше. Від цього втрачається благодать, з'являється зневіра, дратівливість.

«Не будь багатомовним, щоб не віддалився од тебе Дух Божий», – попереджав Антоній Великий.

Карл Блоссфельд. Фото початку XX ст.

Як позбутися багатослівності? Стримувати себе, навчитися слухати інших, контролювати слова, уникати повторів, суворо вибирати співрозмовників.

Багатослів'я – початок **пустослів'я**. Спаситель попереджав, що це дуже серйозний гріх і за нього люди будуть відповідати в день Страшного Суду.

Пустослів'я – розмови, які не мають духовного і практичного змісту. Наш дорогоцінний час для духовного удосконалення бездумно витрачається. Пусте слово – зайве, непотрібне, несерйозне, непристойне, марне. В ньому – марнославство, неприязнь, осуд, маловірство, заздрість тощо.

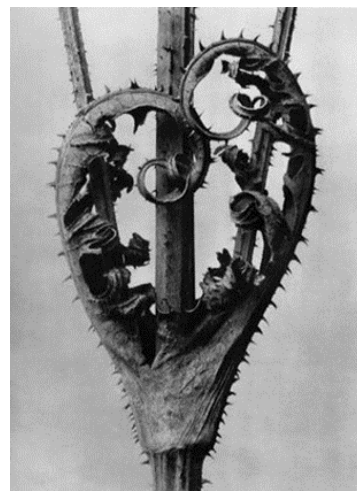
Карл Блоссфельд. Фото початку XX ст.

А для чого наші розмови? Втішити, підбадьорити, навчити корисному, поспівчувати, дати пораду, повідомити необхідну інформацію, дізнатися про справи, інтереси ближнього, повернути радість. Від пустослів'я втома, душа стає пустою.

За пустослів'ям іде ряд інших гріхів, часто важких. Коли ми когось засуджуємо, з'являється гріх **осуду**. Гріх повсюдний, який часто не помічається. Судимо родичів, друзів, знайомих, сусідів, начальників, колег, політиків, священників – кого завгодно. Особливо тяжкий гріх – осуд влади, духовенства. Засуджуючи священників, посягаємо на Самого Бога. Осуд як донос Богу на ближнього. Судити може тільки Бог.

Не забувайте відоме попередження: «Не судить, щоб і вас не судили».

Карл Блоссфельд. Фото початку XX ст.

В осуді немає чеснот любові, смирення, лагідності, терпіння. Немає любові до ближнього.

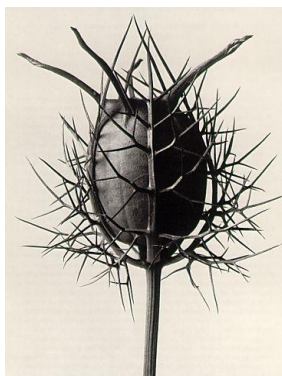
Дуже важка форма засудження – глузування, коли відсутня проста повага до людини.

Після осуду дуже погано на душі: душа пригнічена.

Гріх засудження легко перетворюється на **злослів'я**. Ми часто ображаємо, обзиваємо, лаємо людей. Скільки життів занапастила плітка. У роки репресій плітка стала доносом. Воістину плітка страшніша за зброю.

Іноді кілька слів можуть засмутити весілля, зруйнувати сімейний спокій, призвести до хвороби та смерті людини.

«Злослів'я є смерть душі», – кажуть святі отці Церкви.

Із злослів'я виростає жахливий гріх – **лихослів'я**. Зараз лихослів'я стає майже нормою. Позбутися його складніше, ніж тютюнопаління. Що це? Невинна звичка чи смертний гріх? Святитель Іван Златоуст говорив: «За лихослів'я Бог попускає на людину біди та багато хвороб».

Цікаво, що ті народи, де відсутні непристойні лайки, не мають захворювань Дауна і ДЦП.

Філологи називають мат «інfernальною лексикою», що в перекладі означає «пекельна, з пекла». За допомогою цих слів у давніх східних культах спілкувалися з демонічною силою. Мат – молитва навпаки. Від матюків іде духовний сморід, вони мостять дорогу до розпусти.

Апостол Павло попереджав: «Нехай жодне огидне слово не сходить із уст ваших».

Премудрість Божа (плашка)

Софія-Премудрість Божа – таємнича постать, що з'являється у текстах Старого Завіту, а в Новому Завіті та християнському богослов'ї пов'язується з Особою Сина Божого.

У Старому Завіті низка текстів говорять про Божу Премудрість просто як про рису Бога, що проявляється у творінні, у досконалій гармонії світу (*«Все в премудрості сотворив еси»*). Проте в інших текстах Софія набуває виразних особових і божественних прикмет: вона існує з Богом предвічно, раніше за будь-яке творіння, вона «помазана Богом», вона перебуває з Богом при створенні світу і бере у ньому участь як «майстриня», що вміло формує світ. Вона навчає людей мудрості, оселяється в Єрусалимському храмі як «дерево життя». Премудрість будує дім, витесуючи сім стовпів для нього, і влаштовує бенкет-учту для своїх дітей.

Свята Софія –
Премудрість Божа. Мозаїка.
Церква Святої Софії-
Премудрості Божої в УКУ

[https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Mozayika-v-tserkvi-001-scaled-1.jpg)

[content/uploads/2023/06/Mozayika-v-tserkvi-001-scaled-1.jpg](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/Mozayika-v-tserkvi-001-scaled-1.jpg)

Це дало підставу Отцям Церкви вбачати у цьому образі пророчу вказівку на троїчність Бога: Бог Отець творить світ не сам, Йому співдіють Софія-Премудрість і Дух Божий. Новий Завіт прямо ототожнює Софію із Сином Божим – Логосом, називаючи Христа «Божою Силою і Божою Премудрістю» і описуючи Його як «відблиск» слави Отця.

«Фонтан рівності» Сковороди (плашка) куар-код?

У Григорія Савича Сковороди є концепція під назвою «нерівна рівність», у якій він зобразив ідеал співіснування людства. Філософ узяв за центральний символ фонтан, з якого наповнюються різні за місткістю посудини. Фонтан цей зображено на аверсі купюри номіналом у п'ятсот гривень поруч із портретом автора концепту.

Кожна людина відрізняється від інших своєю внутрішньою природою, проте має достатньо передумов, щоб реалізуватися в житті – тобто наповнитися водою. Цю можливість забезпечує Бог як «фонтан рівності».

«Бог, – писав філософ, – багатому подібний фонтану, що наповнює різноманітні посудини по їхній місткості. Над фонтаном напис такий: «Нерівна всім рівність». Лються з різних трубок різні потоки в різні посудини, навкруг фонтана стоячі. Менший посуд менше має, але в тому рівний є більшому, що рівно є повний».

https://armyinform.com.ua/wp-content/uploads/2022/11/skovorodas_fountain.jpg

Це означає, що люди мають різні здібності, кожен свої. У цьому сенсі вони не рівні між собою. Але рівні є в тому, що кожен може повною мірою розвивати здібності, закладені в нього Богом. Саме тому у кожного своя доля, свій шлях у житті. Своєрідність виявів Бога у кожній людині визначає «різнопуття» людей.

Цей схематичний образ Сковорода прив'язує до багатьох прикмет. Найвиразнішою з них є символічне витікання зі спільного центру всього суцього в світі. «Нерівна рівність» – неодмінна умова мирного життя всього світу, «бо наш світ – це немов посаджений рукою Бога сад-квітник, де є і яблуні, і груші, й вишні, і сливи, й виноград, і жоржини, і троянди, й лілеї, і хризантеми, і матіоли, і все-все. Світ існує тільки тому, що різноманітний».

https://armyinform.com.ua/wp-content/uploads/2022/11/ek1fv_uw4aeyl2f.jpg

Так і різні етнічні групи, тобто народи, різні за своєю чисельністю, територією заселення, мовою, релігією, традиційними заняттями, але усі вони повинні мати однакові права. Згідно зі Сковородою, щоб досягти «нерівної рівності», треба оберігати і плекати національну ідентичність, мову і культуру кожного народу, але

водночас інтегрувати його до загальносвітових процесів, як повноправну частину людської цивілізації.

Війни росії – це зухвалий виступ проти самого Бога, проти Його задуму світу, в якому людське життя – найбільша цінність. Вони через порушення «нерівної рівності» демонічною московською владою втратили можливість повною мірою наповнювати свої унікальні посудини водою з «фонтану рівності» та забруднили їх мулом рашистської пропаганди. Концепція «руського міра» є абсолютною протилежністю «нерівної рівності». Вона забороняє й знищує ідентичність, мову й самобутність кожного поневоленого народу.

Для України завжди найважливішою були оборона і захист своєї землі, людського життя і людської гідності – наша місія та обов’язок, адже це відновлення Божого порядку і справедливості на Землі.

Джерело:

<https://armyinform.com.ua/2022/11/28/nerivna-rivnist-filosofskyj-koncept-xviii-stolittya-yakuj-porushyla-rosiya/>

1. У чому сенс концепції «нерівна рівність» Григорія Сковороди?
2. Кого символізує фонтан?
3. Як сучасна українська історія пов’язується з «фонтаном рівності»?

Біблійна історія

Прочитайте біблійні історії і поясніть, чому Христос шанував Закхея саявом своїх відвідин і як розповів Никодиму про важливість духовного народження.

1. Зустріч Закхея з Ісусом Христом (Лк. 19:1-10)

І, ввійшовши, Ісус переходив через Єрихон.

І ось чоловік, що звався Закхей, він був старший над митниками і був багатий, бажав бачити Ісуса, хто Він, але з-за народу не міг, бо малий був на зріст. І, забігши вперед, він виліз на фігове дерево, щоб бачити Його, бо Він мав побіч нього проходити. А коли на це місце Ісус підійшов, то поглянув угору до нього й промовив: «Закхею, зійди зараз додолу, бо сьогодні потрібно Мені бути в домі твоїм!».

Нільс Ларсен Стівнс. Христос і Закхей. 1913

І той зараз додолу ізліз, і прийняв Його з радістю. А всі, як побачили це, почали нарікати і казали: «Він до грішного мужа в гостину зайшов!». Став же Закхей та й промовив до Господа: «Господи, половину маєтку свого я віддам ось убогим, а коли кого скривдив був чим, верну вчетверо». Ісус же промовив до нього: «Сьогодні на дім цей спасіння прийшло, бо й він син Авраамів».

Син бо Людський прийшов, щоб знайти та спасти, що загинуло!

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/78/Niels_Larsen_Stevns_-_Zak%C3%A6us.jpg/420px-Niels_Larsen_Stevns-Zak%C3%A6us.jpg

«І спізнаєте правду, і правда
визволить вас»

(Ів. 8:32).

«Закхей шукав Христа, але йому
заважав натовп не стільки людей,
скільки його гріхів. У нього не
вистачало зросту, не стільки у
тілесному розумінні, скільки
духовно».

Кирило Александрійський

«Для нерозумних багатство є
спокосою до гріха, але для
мудрих воно допомагає чесноті».

Максим Туринський

1. Коли відбулася зустріч Закхея з Ісусом Христом?

2. Навіщо Закхей заліз на фігове дерево?

3. Чому він не засоромився це зробити?

4. Чому старший над митниками був визнаний гідним милосердя в руках Христа?

5. Чи можна вважати слова Закхея покаянням?

6. Поділіться своїми враженнями від зображення зустрічі Закхея з Христом на картині Нільса Ларсена Стівнса.

2. Ісус та Никодим

(Ів. 3:1-21)

Був один чоловік із фарисеїв на ім'я Никодим, начальник юдейський. Він до Нього прийшов уночі та й промовив Йому: «Учителю, знаємо ми, що прийшов Ти від Бога як Учитель, бо не може ніхто таких чуд учинити, які чиниш Ти, коли Бог із ним не буде». Ісус відповів і до нього сказав: «Поправді, поправді кажу Я тобі: коли хто не народиться згори, то не може побачити Божого Царства». Никодим Йому каже: «Як може людина родитися, буди старим? Хіба може вона ввійти до

Генрі Осава Танер. Никодим у гостях у Ісуса. 1899

<https://uploads3.wikiart.org/images/henry-ossawa-tanner/study-for-nicodemus-visiting-jesus-1899.jpg!Large.jpg>

утроби своїй матері знову й родитись?». Ісус відповів: «Поправді, поправді кажу Я тобі: коли хто не родиться з води й Духа, той не може увійти в Царство Боже. Що вродилося з тіла є тіло, що ж уродилося з Духа є дух. Не дивуйся тому, що сказав Я тобі: вам необхідно родитись згори. Дух дихає, де хоче, і його голос ти чуєш та не відаєш, звідкіля він приходить і куди він іде. Так буває і з кожним, хто від Духа народжений». Відповів Никодим і до Нього сказав: «Як це статися може?». Ісус відповів і до нього сказав: «Ти учитель ізраїльський, то чи ж цього не знаєш? Поправді, поправді кажу Я тобі: ми говоримо те, що ми знаємо, а свідчимо про те, що ми бачили, але свідчення нашого ви не приймаєте. Коли Я говорив вам про земне, та не вірите ви, то як же повірите ви, коли Я говоритиму вам про небесне? І не сходив на небо ніхто, тільки Той, Хто з неба зійшов, Людський Син, що на небі. І, як Мойсей підніс змія в пустині, так мусить піднесений бути й Син Людський, щоб кожен, хто вірує в Нього, мав вічне життя. Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне. Бо Бог не послав Свого Сина на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього світ спасся. Хто вірує в Нього, не буде засуджений; хто ж не вірує, той вже засуджений, що не повірив в Ім'я Однородженого Сина Божого. Суд же такий, що світло на світ прибуло, люди ж темряву більш полюбили, як світло, лихі бо були їхні вчинки! Бо кожен, хто робить лихе, ненавидить світло, і не приходить до світла, щоб не зганено вчинків його. А хто робить за правдою, той до світла йде, щоб діла його виявились, бо зроблені в Бозі вони».

Никодим – знаменитий законовчитель, фарисей і юдейський верховода, член синедріону із 70 чоловік. Він був вражений чудесами і повчаннями Ісуса Христа, щиро симпатизував Йому. Никодим увірував в Ісуса, але прийшов до Ісуса Христа вночі, потай від усіх, щоб про це не довідалися інші фарисеї та юдейські верховоди. Після бесіди з Ісусом він зробився Його послідовником і таємним учнем. Никодим знайшов у собі мужність відкрито захищати Ісуса в синедріоні. Серед тих, хто знімав розп'ятого Ісуса з хреста, був і Никодим, який приніс близько 100 літрів суміші зі смирни та алое.

7. Хто такий був Никодим і навіщо він вирішив розпитувати Ісуса вночі?
8. Які три питання були у знаменитого фарисея до Вчителя?
9. Що його здивувало у відповідях Христа?
10. Чого нового він дізнався?
11. У яких словах Ісус сказав Никодимові, що Він прийшов на землю постраждати і вмерти за людей, зійти не на царський престол, а на хрест?
12. Що вас найбільше вразило в цій розмові?

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

Просвітителі слов'ян Кирило та Мефодій

Зараз слов'янські народи мають свою писемність. Але тисячу років тому цього не було. Князь Ростислав, що очолював Великоморавське князівство, звернувся до візантійського імператора Михаїла з проханням прислати вчителів, які знають слов'янську мову, щоб його народів переклали Святе Письмо. З цією місією поїхали до Моравії Кирило і Мефодій. Творці слов'янської азбуки народилися в македонському місті Солуні (сучасне Салоніки). Їхній батько був болгарин, мати – гречанка. У сім'ї росло семеро дітей. Костянтин був наймолодшим (827-869), пізніше в чернецтві прийняв ім'я Кирило. Михаїл (820-885) – у чернецтві Мефодій. Брати отримали блискучу освіту.

Офіційною датою створення слов'янської писемності вважається 863 рік. Новий алфавіт отримав назву «кирилиця» за іменем одного із братів. Брати переклали на слов'янську мову Євангеліє, Апостол і Псалтир.

Заслуга Кирила і Мефодія в історії культури велика: вони започаткували старослов'янську літературну мову; багато років провели серед західних і північних слов'ян і сприяли поширенню грамотності серед цих народів.

Пам'ятник у Києві Кирилу і Мефодію

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/a/af/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%8F_%D0%9A%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D1%83_%D0%B8_%D0%9C%D0%B5%D1%84%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%8E_%D0%B2_%D0%9A%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%B5.jpg/800px-%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%8F_%D0%9A%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D1%83_%D0%B8_%D0%9C%D0%B5%D1%84%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%8E_%D0%B2_%D0%9A%D0%B8%D0%B5%D0%B2%D0%B5.jpg

1. У чому полягають історичні та культурні заслуги Кирила та Мефодія?

Повчальна історія

Прочитайте вірш і притчу і поясніть, у чому полягає велика сила слова.

1. Сила слова

Велика сила є у нашім слові,
Бо слово може в світ добро нести,
Живуть у слові думи пречудові
Й до сказу може слово довести
І ранити серйозно, навіть вбити,
Та зруйнувати мрії чарівні...
Тому слова потрібно нам любити
Й вживати в мові — мудрі та ясні.
Такі слова, щоб в серце проникали,
Й несли всім людям трепетне, своє,
Ніколи збайдужіти не давали,
Бо слово першим і було, і є!
Тому в свої слова любов вкладайте,
Красу і ніжність, віру і тепло...
Все до людей найкраще посилайте,
Щоб добре всім у світі цим було!
Велика сила й мудрість є у слові,
Тому у них несіть любов свою,
Вкладайте думи й мрії веселкові,
Щоб допомогли вони комусь в бою
Та додали і віри, і надії,
Та вистояти сили надали...
Й не загасили світанкові мрії,
А добрими й пророчими були.

Надія Красоткіна

1. Сформулюйте головні думки цього вірша.

2. ВІД НАШОГО ЯЗИКА ЗАЛЕЖИТЬ НАША ЗЕМНА ДОЛЯ

Одного разу один монах прийшов до іншого і знайшов його келію чисто прибраною, у бездоганному порядку. Вийшовши, він сказав: «Який хороший отець! Як келія його чиста, так і душа його чиста, на відміну від мене». Наступного дня цей монах відвідав келію іншого старця, у якого все

було перевернуто, у страшному безладді, на підлозі було багато бруду, а в кутах висіло павутиння. «Боже мій, який хороший монах! Він забув усе земне і думає тільки про духовне, на відміну від мене», – вигукнув чернець.

На Страшному Суді Господь буде судити нас так, як судимо ми на землі ближнього свого. «Є такий духовний закон: від нашого язика залежить наша земна доля. Саме своїм язиком, мовою, ми заробляємо або муки, або рай. І про це сказав сам Бог: «Не судіть, і не судимі будете». А в іншому місці Писання Господь говорить: «Якою мірою міряєте, такою і воздасться вам».

Зрозумійте, це дуже просто: якщо я засуджую іншого, я стаю суддею, а якщо я виправдовую іншого, і мене Бог виправдовує в усьому.

Афонський старець

1. Чого навчає нас поведінка монаха в притчі?
2. Від чого залежить наша земна доля? Чому?

Моральний практикум

Робота в групах

1. Скласти асоціативний куш до поняття «навчання».

2. Дискусійні питання
Поміркуйте і дайте відповідь.

Чому так складно навчатися?

Чи всім людям необхідні духовні знання?

Чи всім потрібно вчитися упродовж життя?

Для навчання потрібно завжди шукати вчителя-наставника чи можна отримати якісні знання самотійно?

Робота в парах

3. Створити інтелект-карту «Навчання людей».

4. «Відкритий мікрофон»

Згадайте епізод зі свого життя, коли знання вам серйозно допомогли.

Який шкільний предмет є вашим улюбленим?

Згадайте інший епізод, коли відсутність знань привели до серйозної проблеми.

Чи можна справити гарне враження на людей завдяки своєму вмінню користуватися мовою?

5. Записати у стовпчик характеристики української мови. У кого стовпчик довший – той переміг.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

1. Візьміть інтерв'ю у родичів чи знайомих: «Моє відношення до ненормативної лексики».
2. Напишіть список тих галузей знань, якими ви добре володієте, і тих, якими плануєте оволодіти у майбутньому.
3. Українська усна народна творчість про знання. Навести приклади.
4. Знайдіть 2-3 вислова відомих людей про мову, вивчіть напам'ять.

Тема 11

ДОПОМОГА НУЖДЕНИМ

Ель Греко. Христос, зцілюючий сліпого. Близ. 1570

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

У вашому класі з'явилася нова учениця з числа внутрішньо переміщених осіб, вона – дитина з особливими потребами (під час одного з обстрілів втратила зір). Подумай, яким чином ти можеш їй допомогти.

На картині зображено, як Ісус Христос цілює сліпонародженого біля купальні Сілоам. Таким чином Він навчає нас допомагати ближнім. Допомагаючи людям, ми служимо Богові.

1. Яким чином особистість може проявити свою людяність?
2. Чи легко бути благодійником?
3. Чи доводилось вам займатися доброчинністю?
4. Хто для вас є прикладом меценатства?

Важливість волонтерства в житті суспільства.

Золотий вірш уроку:

«Прийдіть до Мене всі струджені та обтяжені – і Я вас заспокою» (Мт. 11-28).

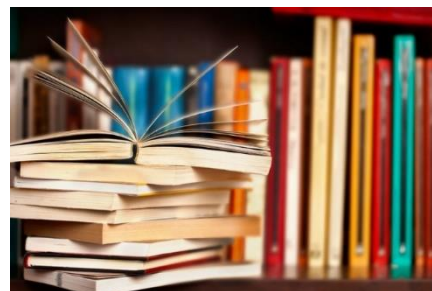
Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Про сутність Євангелія у спасінні людей.
2. Про допомогу нужденним (фінансову, соціальну, фізичну, духовну) як вияв любові.
3. Як справжні послідовники Христа використовують таланти і здібності для покращення життя іншим.
4. Про специфічні форми благодійності в Україні – меценатство та волонтерство.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Нужденний – той, хто терпить нужду, бідний, відзначається надзвичайною убогістю; злиденний, жебрацький.

Спасіння – у християнстві порятунок людини і людства в цілому від гріха.

Покращення життя – це поліпшення якості життя матеріально, духовно, психологічно.

Милосердя – це вияв любові не з обов'язку, а тому, що хтось потребує нашої допомоги, хоча, можливо і не заслуговує на неї.

Благодійність (добродійство) – безкорисливе надання допомоги потребуючим.

Меценатство – добродійство, спрямоване на розвиток науки, культури, мистецтва.

Волонтерство – це форма громадянської активності, яка базується на безкорисливості та бажанні допомагати оточенню.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

ДОПОМОГА ІНШИМ ЗА ВЕЛІННЯМ БОГА

Ми живемо в суспільстві поруч з іншими людьми і взаємодіємо з ними: співпрацюємо, дружимо, ділимося новинами, сперечаємося, допомагаємо, а іноді самі потребуємо допомоги. Людина може бути людиною тільки між людьми. Так Всевишній влаштував світ, щоб ми потребували одне одного та могли проявляти любов.

Сутність Євангелія – у спасінні людей. Живучи на Землі, Син Божий показував нам приклад, як ми маємо ставитися до ближнього. Знаємо, що Його учні збирали пожертви для годування голодних і підтримки всіх нужденних. Але найбільше у Святому Письмі йдеться про те, як Ісус Христос служив бідним, неосвіченим, зневаженим усіма: зіцілював хворих, воскрешав мертвих, захищав грішників, утішав нещасних, піднімав до рівня апостолів звичайних рибалок, бо головною метою приходу Месії у цей світ було спасіння людських душ. Тому до останньої хвилини Христос навчав, проповідував, через притчі розкривав таємниці Царства Божого, яке збудоване на любові.

Людяність – це схожість на Христа. Відповідно до вчення Спасителя, виділяють сім справ милосердя щодо тіла людини: голодного нагодувати, спрагненого напоїти, голого зодягнути, подорожнього в дім прийняти, недужому послужити, в'язня відвідати, померлого похоронити; і сім справ милосердя щодо душі людини: грішника навернути, ненавченого навчити, у сумніві порадити, засмученого потішити, кривду терпеливо зносити, образу від серця прощати, за живих і померлих молитися. Саме у всіх цих ділах добродійства (добродійництва) і проявляється наша любов до ближнього.

Існують такі види допомоги іншим: фінансова, соціальна, фізична, духовна. Фінансова – це підтримка нужденних грошима. Соціальна – допомога тим, хто потрапив у складні життєві обставини: дорослі чи діти, які за станом здоров'я потребують послуг (втратили рухову активність, мають інвалідність,

невиліковні хвороби, психічні розлади), а також їхні сім'ї; люди, які зазнали шкоди внаслідок пожежі, стихійного лиха, катастрофи, бойових дій, терористичного акту, збройного конфлікту, тимчасової окупації тощо. Фізична допомога – це комплекс заходів (фізичні вправи та заняття, масаж, різні терапії, а також загартовування і сонячні ванни), які направлені на відновлення організму. На жаль, унаслідок бойових дій в Україні дуже багато людей потребують саме такої допомоги. Важливо підібрати такий комплекс вправ та занять, що допоможуть швидко відновитись. Для багатьох людей, особливо тих, хто пережив важкі життєві обставини, духовна підтримка може бути ключем до фізичного та психологічного відновлення. Духовна підтримка допомагає військовим знайти внутрішній спокій та зосередженість в ситуаціях, які можуть бути дуже напруженими та небезпечними.

Маємо завжди пам'ятати: допомагаючи людям, ми служимо Богові. «Тоді Цар відповість їм: «Істинно кажу вам: все, що ви робили для когось із найменших братів Моїх, ви це робили для Мене».

Справжні послідовники Христа використовують свої таланти і здібності для покращення життя іншим. В Україні поширені такі форми благодійності: меценатство та волонтерська діяльність як безкорислива допомога нужденним. Найбільш популярними сьогодні є такі волонтерські організації як «Повернись живим», «Razom for Ukraine», «UNITED 24», «KSE Foundation», «КОЛО», «Гуманітарний Хаб «Житомир».

1. Як Всевишній влаштував стосунки між людьми?
2. Як Ісус Христос ставився до нужденних?
3. Назвіть сім справ милосердя щодо тіла людини.
4. Назвіть сім справ милосердя щодо душі людини.
5. Які є види допомоги ближнім? Проілюструйте кожную з них.
6. Назвіть меценатів – відомих поп-зірок.

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, як Спаситель допомагав немичним.

ЗЦІЛЕННЯ СЛІПОНАРОДЖЕНОГО (Ів. 9: 1-11)

А коли Він проходив, побачив чоловіка, що сліпим був з народження.

І спитали Його учні, говорячи: «Учителю, хто згрішив: чи він сам, чи батьки його, що сліпим він родився?» Ісус відповів: «Не згрішив ані він, ні батьки його, а щоб діла Божі з'явилися на ньому. Ми мусимо виконувати діла Того, Хто послав Мене, поки є день. Надходить он ніч, коли ніхто нічого не зможе виконувати. Доки Я у світі, Я Світло для світу». Промовивши це, Він сплюнув на землю, і зі слини грязиво зробив, і очі сліпому помазав грязивом, і до нього промовив: «Піди, умийся в купальні Сілоам, що означає «Посланий». Тож пішов той і вмився, і вернувся видющим... А сусіди та ті, що бачили перше його, як був він сліпий, говорили: «Чи ж не той це, що сидів та

просив?». Говорили одні, що це він, а інші казали: «Ні, подібний до нього». А він відказав: «Це я!» І питали його: «Як же очі відкрились тобі?» А той оповідав: «Чоловік, що Його звать Ісусом, грязиво зробив, і очі помазав мені, і до мене сказав: «Піди в Сілоам та й умийся». Я ж пішов та й умився, і став бачити».

1. Яке питання поставили учні Ісусу, побачивши сліпонародженого? Як ви розумієте це питання?
2. Що відповів Месія?
3. Який чином Христос зцілив сліпого?
4. Що означає назва купальні Сілоам?
5. Як ви думаєте, чи випадково Син Божий спрямовує сліпонародженого саме сюди?
6. Яким чином під час зцілення явилися діла Божі?
7. Як на зцілення відреагувало оточення?
8. Як зцілення сприйняв сам врятований?
9. Як ви реагуєте, коли вас минає якась небезпека?

Повчальна історія

Прочитайте притчу і скажіть, чого вона навчає.

ДАТИ БІДНОМУ — ЦЕ ТЕ САМЕ, ЩО ДАТИ ГОСПОДУ ІСУСУ ХРИСТУ

Один монах мав дві рясни: нову та стару. Якось узимку до нього прийшов жебрак і попросив, щоб той дав яку-небудь одежину, аби прикритись від холоду. Монах сказав, що в нього немає, що давати. Але жебрак продовжував просити, крізь сльози кажучи: «Помилуй мене, бо я зовсім не маю, що одягнути». Монах пожалів його. Пішов у келію, зняв стару рясу, одягнув нову, а стару віддав жебракові. Віддавши стару рясу, монах подумав: «Я ж не створив досконалої любові, віддавши бідному стару рясу, а собі залишивши нову. Христа ради він просив у мене. Так чому я дав гірше? Христос же найкращий від усіх!». Подумавши так, він повернув жебрака, забрав в нього стару рясу й дав йому нову. Бідняк взяв ту одежину і потім продав її в місті. Її перепродували декілька разів, аж поки не купила одна жінка.

Минув якийсь час. Монах пішов до міста продати свої вироби й побачив, що в його рясу була зодягнена жінка. Він так від того зажурився, що, коли повернувся в келію, почав плакати, приказуючи: «Не добру справу я зробив, віддавши нову рясу, краще б я її не давав». Коли нарешті засмучений заснув, то побачив уві сні Господа в рясі, яку він подарував жебракові. Господь доторкнувся до нього і сказав: «Брате, брате!». Монах від цього прокинувся й запитав: «Хто Ти, Господи?». Господь відповів: «Я — Ісус, поглянь на Мене». Монах подивився й

побачив Господа в рясі, яку він подарував жебракові. І стало світло в келії, і сказав йому Господь: «Впізнаєш ти цю одежину?». Він відповів: «Так, Господи, вона моя». І сказав йому Христос: «Не журися й не плач; коли ти віддав її бідному, Я прийняв її». І зрадів монах милосердю Божому.

Особливою силою милостиню похваляє Христос: «Всякому, хто просив у тебе, дай, і від того, що хоче позичити в тебе, не відвертайся» (Мф. 5, 42).

1. Хто прийшов до монаха? Що він просив?
2. Що віддав монах жебракові?
3. Чому він змінив своє рішення?
4. Що сталося з новою рясою?
5. На кому монах побачив її?
6. Як ви думаєте, чому його це засмутило?
7. Як втішив його Господь?
8. Чи доводилося вам переживати відчуття справжньої радості від того, що ви найкраще віддали нужденному?

Життєва історія

Познайомтеся з прикладом меценатства і волонтерства. Поміркуйте, чи тільки сильні, здорові та багаті мають бути в цій сфері.

Марія

Вона народилася в маленькому поліському селі. Дуже швидко батьки стали помічати, що донька не реагує на світло, часто дивиться в одну точку. До трьох років маленька ще розрізняла тіні, а потім настала темрява. Мама Наталя розуміла: треба щось міняти, вона мусить зробити все, щоб її доня почувалася повноцінною в цьому світі. І з малечєю на руках рушила до Львова, бо тільки там був дитячий садок, що спеціалізувався на цьому. За кілька місяців Марійка навчилася себе обслуговувати. А ще педагоги виявили її винятковий музикальний слух. Наталя возила доньку в музичну школу, хоч як часто не вистачало часу і грошей, бо ж життя в місті дороге, кожна копійка важлива. Як обидві раділи, коли дівчинку стали запрошувати на концерти, всеукраїнські та міжнародні конкурси та фестивалі. Грамоти, дипломи, подарунки. Потім було багато цікавих зустрічей із відомими людьми, які підтримали Марію, навіть записали кліп на професійній студії.

Та раптом Марія зрозуміла: це не її, вона хоче стати програмістом, щоб допомагати іншим. Для цього старанно вивчала іноземні мови (до речі, вільно володіє англійською, словацькою). У Словаччині здобула середню освіту, а тепер мріє про виш. У перервах між підготовкою працює волонтером. Ось пост у Фейсбукі Оксани Потимко, керівниці ресурсного центру Львівської політехніки та проєктів для незрячих: «Ці слова – про особливу дитину Марічку Сидорук. Особливу в тому, що це дитя послідовно й невтомно йде до

своєї мрії – стати програмістом. І ця мрія 100% здійсниться, бо як вода камінь точить, так і Марічка крок за кроком упевнено йде до своєї мети. Це не все. Цього тижня вона відкрила нові власні таланти: виявляється, дівчина ще й неабиякий викладач, і це настільки природно та гармонійно в неї виходить, що аж дух захоплює! А тепер уявіть, що Марічка вже третій день поспіль наполегливо навчає одразу чотирьох незрячих дітей (із Сум, Хмельницького, Рівненщини, Вінниці) володінню комп'ютером. Працює жертовно, вправно віддаючись цьому нелегкому заняттю. Скільки сил, терпіння, мудрості у цієї дитини! Що тут скажеш, окрім: «Браво, Марічко!» А мамі – респект!».

Хочеться сказати кілька слів про пані Наталю, яка сама завжди багато працює і є прикладом для доньки у наполегливості, старанності і відповідальності, а ще вона чудовий мотиватор і бездоганний пошановувач талантів своєї доньки. Низький уклін вам, трудівниці!

1. З якою особливістю народилася Марія?
2. Як це випробування сприйняла мама Наталя?
3. Який талант у Марічки виявили педагоги?
4. Як мама сприяла розвитку її здібностей?
5. Чи змінювалися наміри дівчини щодо використання своїх талантів?
6. Що робить вона для досягнення своєї мрії?
7. Як допомагає незрячим товаришам?
8. Чи захотіли ви щось змінити у своєму житті, дізнавшись про життя Марії?

*(Якщо потрібен дозвіл Марії чи її мамі – ось телефони:
0686158658- Марія, 0676726427 – Наталя)*

Моральний практикум

Робота в парах

1. Створити інтелект-карту «Допомога нужденним».

Робота в групах

2. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:
Чи кожному нужденному потрібно допомагати?
Чому шахраї інколи прикриваються волонтерством?

Іноді кажуть, що людині в біді не варто допомагати, бо вона сама має вийти з важкої ситуації, тоді стане сильнішою. А як на вашу думку?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Поясніть рідним і друзям значення біблійного вірша «Носіть тягарі один одного і так виконаєте закона Христового».
2. Підготуйте презентацію: «Благодійність і волонтерство як служіння людям».
3. Підготуйте повідомлення: «Як я допомагаю нужденним», «Допомагаючи людям, ми проявляємо до них свою любов».

ТЕМА 12

СТАВЛЕННЯ ДО ДРУЗІВ

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Першими, кого Христос назвав Своїми друзями, були Його учні – апостоли. Фреска Леонардо да Вінчі «Таємна вечеря» зображає святкову трапезу Христа і апостолів перед Його стражданнями і смертю. На фресці ми бачимо бурхливу реакцію апостолів на слова Христа про те, що один з них зрадник. Сивий Петро запитує в Івана, який сидить біля Спасителя: «Хто зрадить?» Юда Іскаріот міцно стискає мішечок з грошима, які одержав за зраду Вчителя. Решта учнів здивовано запитує: «Чи не я зраджу Тебе?»

І ми можемо зраджувати дружбу з Ісусом Христом – коли грішимо. Стараймося бути вірними Йому, а коли згрішили – просити прощення.

- Для чого людині потрібна дружба?
- Кого Ісус Христос називає Своїми друзями?
- Чому для апостолів вірність Спасителю була важливою?
- Що є зрадою нашої дружби з Христом?

Золоті вірші уроку:

«Немає більшої любові за ту, коли хто душу свою кладе за друзів своїх...»

(Ів. 15:13).

«Ви друзі Мої, якщо чините все, що Я вам заповідую»

(Ів. 15:14).

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Про сутність понять «дружба» і «друг».
2. Чому в житті потрібні друзі.
3. Які особливості дружніх відносин.
4. У чому полягає цінність дружби.
5. Як Ісус Христос ставився до друзів.
6. Чого потрібно остерігатись в дружбі.
7. Як зберегти дружбу.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Друг – це та людина, якій можна довірити будь-яку таємницю і бути впевненим, що вона не буде розголошена.

Дружба – безкорисливі взаємовідносини між людьми; вона заснована на довірі, щирості, взаємних симпатіях, спільних інтересах, захопленнях.

Коло спілкування – група людей, з якими людина взаємодіє.

Оточення – люди, які нас оточують.

Взаємоповага – взаємне виявлення поваги між особами, групами чи інституціями.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ним.

Дружба як опора в людському житті

Серед людських почуттів одним із найсильніших і найважливіших вважається дружба. Необхідність в ній існувала в усі часи і в усіх народів. Людині завжди було потрібно відчувати, що вона не самотня, а комусь потрібна, що хтось розуміє її, поділяє переживання, цінує її такою, якою вона є. Аристотель виділяв три її типи – дружбу заради вигоди, дружбу для взаємного задоволення та дружбу, засновану на спільних цінностях. Остання вважалася найрідкіснішою й найціннішою.

Наш особистий простір умовно поділяють на п'ять кіл: сім'я, друзі, знайомі, помічники (учителі, лікарі, поліцейські тощо), незнайомці. Як бачимо, друзі знаходяться в найближчому колі спілкування. Ми не дуже звертаємо увагу на поради просто знайомих, але прислухаємося до думок друзів, бо вони мають значний вплив на нас, а яким він буде – добрим чи поганим – залежить від того, кого обрано за друзів. Тому дружба може бути різною.

Про справжніх друзів кажуть: «Він мені як брат» або «Вона мені як сестра». Ми стаємо схожими на тих, з ким дружимо. Друзі впливають на наш розвиток, формування цінностей, цілей і поглядів на життя. Необхідно мати друзів, які допомагають ставати кращими. Друзі, які позитивно мотивують, обов'язково мають моральні принципи, чимось захоплені, оптимістичні,

завжди чомусь навчаються, працюють. Потрібне усвідомлене формування свого оточення.

Товаришування, дружба – це взаємини між людьми, які народжуються й міцніють на основі спільного навчання, інтересів, уподобань. Товаришувати можна з багатьма ровесниками, а от дружити – лише з одним чи кількома. Друзів пов'язує велика повага одне до одного, принциповість у взаєминах, симпатія, взаємодопомога. Дружба не може бути міцною, якщо в ній немає місця чесності. Друг завжди допоможе в біді, захистить, підтримає, і водночас він же перший запропонує виправити недоліки. Треба вміти пробачати друзів, коли вони помиляються.

Правила дружби ніде не записані і не закріплені. Вони є лише рекомендаціями, про які варто пам'ятати і яких слід дотримуватись тим, хто хоче мати друга і дружити. Найчастіше зародженню дружніх стосунків передують товариські: спільна робота допомагає побачити і зрозуміти того, хто подобається. Саме на підставі спільних інтересів, захоплень, взаєморозуміння й довіри виникає дружба.

Справжній друг – це той, хто ніколи не зрадить. У його присутності ми можемо почувати себе вільно, не боятись бути незрозумілими. Дружба базується на взаємоповазі та жертвності.

Кращими друзями в нашому житті можуть стати і наші рідні. Це люди, які люблять вас і завжди будуть із Вами. Ставтеся й ви до них із любов'ю, розумінням, добротою – це справжні друзі на все життя.

Найкращим прикладом друга і товариша є для нас Ісус Христос. У Нього були друзі, які були Йому вірні у всьому, і були такі, які Його зрадили. *«Немає більшої любові за ту, коли хто душу свою кладе за друзів своїх...»*, – навчав Господь.

Ісус Христос запрошує всіх людей стати Його друзями. Тих, хто слухає і виконує Слово Боже, Він називає друзями і рідними. За словами богословів, **християнство – це і є дружба з Ісусом Христом**. Ця концепція ґрунтується на кількох біблійних текстах, де Господь говорить про своїх учнів як про друзів. Ісус також виявляє якості друга, люблячи і піклуючись про своїх послідовників, готовий віддати життя за них. Коли ми спілкуємось з Христом через молитву і читання Євангелія, коли ми служимо Йому, дотримуючись Його Заповідей, – ми Його друзі. Наша дружба є відповіддю на Його безмежну любов: Ісус нас створив, дав життя, прийшов на Землю, приніс Себе в жертву, щоб ми могли визволитися від гріхів. Христос ніколи не залишає в біді, не забуває про тебе.

В історії українського суспільства дружба з усіма її якостями народжувалася не тільки у звичних традиційних умовах. Дружба українця гартувалася в більшості випадків у військових мандрах, походах і в боях за незалежність. Така дружба проходила випробування часом і припиняла своє існування тільки зі смертю своїх носіїв. Ця її особливість визначалася національним менталітетом.

Сучасні підлітки фактично не вибирають собі друзів за популярністю (всього 4% респондентів) чи інтелектом (14%). Найбільше тінейджери цінують гарне почуття гумору (82%), чесність (67%) і доброту (61%).

Близько 90% користувачів соціальних мереж впевнені в тому, що справжня дружба можлива тільки в реальному житті при наявності особистих зустрічей і спілкування.

Брак спілкування з близькими друзями погано позначається на здоров'ї людини. Ті, у кого мало друзів, схильні не тільки до безсоння, але і хронічної втоми. Такі люди на 90% частіше страждають депресією, ніж ті, у кого немає недоліку у спілкуванні з друзями.

Отже, дружба – це великий дар, а вірний друг – справжній скарб. Наші добрі бажання і вчинки допомагають знайти хороших друзів. Справжні друзі даються тому, хто сам вміє бути хорошим другом.

Міжнародний день дружби традиційно святкують 30 липня. Дата свята була обрана на 65-ій сесії Генеральної Асамблеї ООН в резолюції від 27 квітня 2011 року, щоб нагадати про важливість дружби між державами, культурами та всіма людьми на Землі. День покликаний зміцнити дружбу між народами світу.

Міжнародний день дружби – чудова нагода, щоб нагадати своїм друзям про те, наскільки вони важливі.

- Чому дружба існує в усі часи і у всіх народів?
- Чи допомагають спільні інтереси знайти друга?
- Що передує зародженню дружніх стосунків?
- Чого справжній друг ніколи не зробить?
- Що найбільше цінував і цінує Ісус Христос у Своїх друзях?
- Як знайти хорошого друга?

Запам'ятаймо!

Цінність дружби – у відвертості, ширості взаємин. Якщо стосунки будуються на вигоді та користолюбстві, така дружба не має майбутнього.

Біблійна історія

Прочитайте біблійні історії і поміркуйте над поняттям вірності в дружбі.

Зцілення паралізованого

(Мт.9:1-8; Лк 5:17-26)

І сталося одного із днів, коли Він навчав, і сиділи фарисеї й законовчителі, що походилися зо всіх сіл Галілеї й Юдеї та з Єрусалиму, а сила Господня готова була вздоровляти їх, і ось люди на ложі принесли чоловіка, що розслаблений був, і намагалися внести його і перед Ним покласти.

Не знайшовши ж куди пронести його з-за народу, злізли на дім і крізь стелю спустили із ложем його на середину перед Ісуса.

І, побачивши їхню віру, сказав Він йому: «Чоловіче, прощаються тобі гріхи твої!».

А книжники та фарисеї почали міркувати й казати: «Хто ж Оцей, що богозневагу говорить? Хто може прощати гріхи, окрім Бога Самого?».

Відчувши ж Ісус думки їхні, промовив у відповідь їм: «Що міркуєте ви в серцях ваших? Що легше: сказати: „Прощаються тобі гріхи твої“ чи сказати: „Уставай та й ходи“? Але щоб ви знали, що Син Людський має владу на землі прощати гріхи». Тож каже Він розслабленому: «Кажу Я тобі: уставай, візьми ложе своє та й іди у

Гюстав Доре. Ісус Христос

https://www.logos-kiev.org/_pu/0/s94190815.jpg

свій дім!».

І той зараз устав перед ними, узявши те, на чому лежав, і пішов у свій дім, прославляючи Бога.

І всіх жах обгорнув, — і славили Бога вони. І переповнилися страхом, говорячи: «Дивні речі сьогодні ми бачили!».

Герої євангельської історії, не шкодуючи себе, попіклувались про хворого друга. Їм важко було його нести, піднімати на дах і спускати на низ. Але вони відклали свої інтереси, щоб послужити другові. Велике значення мало клопотання друзів про розслабленого (паралізованого) до Ісуса Христа. Саме завдяки їхній вірі, проханням, наполегливості і жертовності, друг був зцілений Спасителем. Вони своїм вчинком довели, що їхня дружба справжня. Вона сприяла спасінню душі і зціленню тіла друга.

- Чому так багато людей приходило до Ісуса Христа?
- Яка чеснота спонукала чотирьох людей принести паралізованого друга до Ісуса Христа?
- Чи міг би хворий отримати зцілення без допомоги своїх друзів?
- Яка риса характеру допомогла друзям не зупинитись перед перешкодою?
- У чому полягає справжня дружба?
- Чи легко знайти таких друзів у наш час?

Воскресіння Лазаря (Ів. 11:1-44)

Був же хворий один, Лазар у Віфанії, із села Марії й сестри її Марти.
А Марія, що брат її Лазар був хворий, була та, що помазала Господа миром, і волоссям своїм Йому ноги обтерла.
Тоді сестри послали до Нього, говорячи: «Ось нездужає, Господи, той, що любиш його!».
Як почув же Ісус, то промовив: «Не на смерть ця недуга, а на Божу славу, — щоб Син Божий прославився нею».
А Ісус любив Марту, і сестру її, і Лазаря.
А коли Він почув, що нездужає той, то залишився два дні на тій місці, де був.
Після ж того говорить до учнів: «Ходімо знову в Юдею».
Йому учні сказали: «Учителю, таж допіру юдеї хотіли камінням побити Тебе, а Ти знов туди підеш?».
Ісус відповів: «Хіба дня не дванадцять годин? Як хто ходить за дня, не спіткнеться, — цього світне бо світло він бачить».
А хто ходить нічної пори, той спіткнеться, — бо немає в нім світла».
Оце Він сказав, а по тому говорить до них: «Друг наш Лазар заснув, — та піду розбудити Його».
А учні сказали Йому: «Як заснув, то він, Господи, видужає».
Та про смерть його мовив Ісус, вони ж думали, що про сонний спочинок Він каже.
Тоді просто сказав їм Ісус: «Умер Лазар. І Я тішусь за вас, що там Я не був, щоб повірили ви. Та ходімо до нього».
Сказав же Хома, називаний Близнюк, до співучнів: «Ходімо й ми, щоб із Ним помирати».
Як прибув же Ісус, то знайшов, що чотири вже дні той у гробі.
А Віфанія поблизу Єрусалиму була, яких стадій з п'ятнадцять.
І багато з юдеїв до Марти й Марії прийшли, щоб за брата розважити їх.
Тоді Марта, почувши, що наближається Ісус, побігла зустріти Його, Марія ж удома сиділа.

І Марта сказала Ісусові: «Коли б, Господи, був Ти отут, — то не вмер би мій брат. Та й тепер, — знаю я, — що чого тільки в Бога попросиш, то дасть Тобі Бог!».

Промовляє до неї Ісус: «Воскресне твій брат!».

Відказує Марта Йому: «Знаю, що в воскресіння останнього дня він воскресне».

Промовив до неї Ісус: «Я воскресіння й життя. Хто вірує в мене, — хоч і вмере, буде жити. І кожен, хто живе та хто вірує в Мене, — повіки не вмере. Чи ти віруєш в це?».

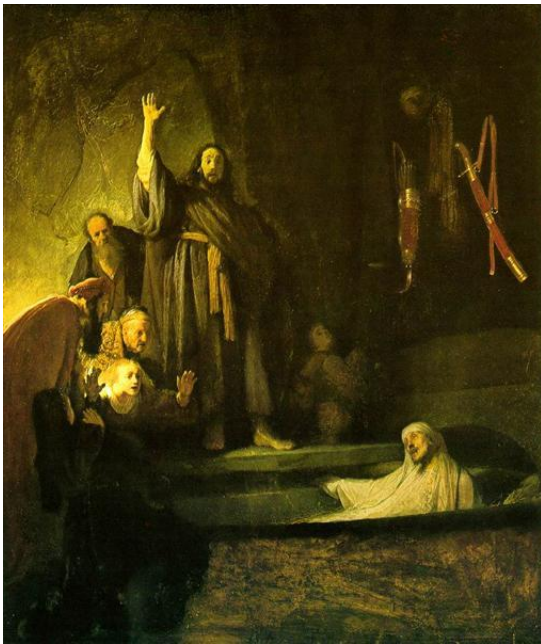
Вона каже Йому: «Так, Господи! Я вірую, що Ти Христос, Син Божий, що має прийти на цей світ».

І, промовивши це, відійшла та й покликала нишком Марію, сестру свою, кажучи: «Учитель тут, і Він кличе тебе!».

А та, як зачула, квапливо встала й до Нього пішла.

А Ісус не ввійшов був іще до села, а знаходивсь на місці, де Марта зустріла Його.

Юдеї тоді, що були з нею в домі й її розважали, як побачили, що Марія квапливо встала й побігла, подалися за нею, гадаючи, що до гробу пішла вона, — плакати там.

Як Марія ж прийшла туди, де був Ісус, і Його вгледіла, то припала до ніг Йому та й говорила до Нього: «Коли б, Господи, був Ти отут, то не вмер би мій брат!».

А Ісус, як побачив, що плаче вона і плачуть юдеї, що з нею прийшли, то в дусі розжалобився та й зворушився Сам і сказав: «Де його ви поклали?». Говорять Йому: «Іди, Господи, та подивися!».

І заплакав Ісус.

А юдеї казали: «Дивись, як любив Він його!».

А з них дехто сказали: «Чи не міг же зробити Отой, Хто очі сліпому відкрив,

Рембрандт ван Рейн. Воскресіння Лазаря. 1630

щоб і цей не помер?».

Ісус же розжалобивсь знову в Собі і до гробу прийшов. Була ж то печера, і камінь на ній налягав.

Промовляє Ісус: «Відваліть цього каменя!».

Сестра вмерлого Марта говорить до Нього: «Уже, Господи, чути, — бо чотири вже дні він у гробі».

Ісус каже до неї: «Чи тобі не казав Я, що як будеш ти вірувати, — славу Божу побачиш?».

І зняли тоді каменя. А Ісус ізвів очі до неба й промовив: «Отче, дяку приношу Тобі, що Мене Ти почув. Та Я знаю, що Ти завжди почуєш Мене, але ради народу, що довкола стоїть, Я сказав, щоб увірували, що послав Ти Мене».

І, промовивши це, Він скричав гучним голосом: «Лазарю, — вийди сюди!»

І вийшов померлий, по руках і ногах обв'язаний пасами, а обличчя у нього було перев'язане хусткою. Ісус каже до них: «Розв'яжіть його та й пустіть, щоб ходив».

— Як ви думаєте, чому плакав Ісус Христос?

— Як проявили себе сестри Лазаря в цій історії?

— Чому Лазарь часто розглядається прообразом воскресіння Ісуса Христа?

Повчальна історія

Прочитайте притчу і вірш і поділіться своїми думками щодо їх змісту.

1. Притча «Лев та мишеня»

Лев спав під деревом. Раптом Миша пробігла по його тілу. Лев прокинувся і зловив мишеня. Миша стала просити відпустити її. Вона сказала: «Дружба краща за бійку, якщо ти мене відпустиши – і я тобі добро зроблю». Лев

засміявся з того, що Миша обіцяє йому добро зробити. Але все ж таки відпустив її.

Згодом мисливці зловили Лева і прив'язали мотузкою до дерева. Миша почула левиний рев, прибігла, перегризла мотузку і сказала: «Пам'ятаєш, друже, ти сміявся з мене. Не думав ти, що я могла тобі

добро зробити, а тепер бачиш – буває і від миші добро». Отож робімо добро! «Будьте добрі одні до одних» (Ефесян 4:32).

— Чому Лев не повірив Миші?

Чи плакав Христос? Йому нічого не бракувало до досконалості; але Він прийшов розділити з нами це життя. Христос в Євангелії плакав рідко. Лише тричі. Тому до Його сліз потрібно ставитися з максимальною увагою.

Вперше Спаситель заплакав, коли дивився на Єрусалим (як колись пророк Єремія), знаючи, яка доля чекає це велике місто. Втретє і востаннє Спаситель плаче в Гетсиманському саду перед Своїм розп'яттям. Це був плач вселенського масштабу людяної і щирої душі Ісуса Христа. Він не безстрастний абсолют. Його людська душа у всьому споріднена нам.

Між цими плачами стоїть плач біля гробниці Його друга Лазаря. Христа зворушив плач інших над Лазарем. Так Він об'явив той принцип, який згодом коротко описав святий Павло: «Плачте з тими, що плачуть». Такі сльози — це глибокий вияв єдності зі стражденими.

- Чому Миша назвала Лева другом?
- Чи можна назвати героїв притчі друзями?

2. «Запрошень на біду друг справжній не чекає...»

«Що зламаний зуб і розслаблена нога,
то надія на ненадійну людину в день біди»
(Пр. 25:19)

Запрошень на біду
Друг справжній не чекає,
Як кров спішить до ран,
До друга поспішає.
Бо совість із душі
Так стукає завзято:
До друга поспіши,
Так, як спішиш до брата.
Іди, допоможи,
І ближче будь до Бога,
Бо друг твій у біді –
Потрібна допомога.
Ти з другом перейдеш
Високі гори, доли.
Буває, друг вмирає,
А дружба – ні! Ніколи!

10.12.2011

Григорій Васянович

1. Що найбільше вразило вас у цьому вірші?
2. Сформулюйте його головні настанови.

Запам'ятаймо!

**Кожне зроблене добро буде мати нагороду від Бога і людей.
За невіддячних Бог віддячує. Через добрі вчинки може народитися дружба.**

Життєва історія

Ознайомтеся з історією, поділіться враженнями.

Двоє друзів

Старший називався Франк і мав 20 років. Молодшого звали Тед, і йому було 18. Разом вони проводили багато часу. Їхня дружба сягала ще молодших класів школи. Разом вони прийняли рішення піти до війська. Перед виїздом з дому склали присягу перед собою і перед родинами, що берегтимуть одне одного.

Їм пощастило, і вони опинилися в одному батальйоні. А далі їх послали воювати. Це була страшна війна, що точилася посеред розпечених пісків

пустелі. Якийсь час Франк і Тед перебували в обозі. Та ось одного вечора надійшов наказ здійснити рейд на ворожу територію. Вояки під пекельним вогнем супротивника ішли вперед цілу ніч. Зранку добралися до якогось села. Проте Теда не було. Франк кинувся його шукати, аж натрапив на прізвище друга у списку пропалих безвісти. Франк підійшов до командира з проханням дозволити йому рушити на пошуки.

– Це надзвичайно небезпечно, – сказав командир. – Я уже й так втратив твого друга, а ти хочеш, аби позбувся й тебе? Там іде страшна стрілянина.

Проте Франк, попри все, подався шукати Теда. Минуло кілька годин, доки він знайшов його. Тед був смертельно поранений. Франк обережно взяв його на плечі. Але тут зненацька пролунав постріл. З останніх сил Франкові таки вдалося донести друга до табору.

– Чи ж варто було вмирати, аби рятувати вбитого? – спитав командир.

– Так, – прошепотів Франк. – Перед смертю Тед вимовив: «Я знав, що ти прийдеш».

«Немає більшої любові за ту, коли хто душу свою кладе за друзів своїх...»
(Ів. 15:13).

Бруно Ферреро

1. Чим вразила вас ця історія про друзів на війні?

2. Як ви вважаєте, чому так відповів другу Франк?

3. Що ви порадите людині, яка хоче мати друзів, але не може їх знайти?

Моральний практикум

Робота в парах

1. Створіть інтелект-карту за змістом Пізнавального тексту.

2. Уважно ознайомтеся з порадами і таблицею щодо міжособистісних стосунків, поміркуйте та проаналізуйте інформацію.

Товаришування, приятельство, дружба – важливі показники вихованості. З іншими треба бути скромними, легко, радісно жити пліч-о-пліч зі всіма, не акцентувати уваги на невдачах близьких, не хизуватися своїми успіхами, а

також авторитетом, службовим становищем батьків, престижними речами (модним одягом, телефоном, фотокамерою тощо).

Товаришування	Міжособистісні стосунки на ґрунті приналежності до одного колективу. Відносини між людьми, які волею випадку впродовж певного часу змушені діяти разом і спілкуватися.
Товариш	Людина, яка спільно з ким-небудь виконує якусь справу, бере участь у якихось діях.
Приязнь	Дружні стосунки між людьми, засновані на взаємній прихильності, симпатії, спільних інтересах та поглядах. Це щось більше, ніж просто знайомство, але може бути менш глибоким, ніж дружба.
Приязель	Людина, з якою перебувають у дружніх, товариських стосунках, близький знайомий. Це слово може вживатися як синонім до «друг», але часто має на увазі менш близькі стосунки, ніж «друг».
Дружба	Міжособистісні стосунки на ґрунті індивідуального вибору та особистої симпатії. Відносини між людьми, засновані на спільності інтересів і взаємних уподобань.
Друг	Друг – людина, зв’язана з ким-небудь дружбою, довірою, відданістю, спільними поглядами, на яку можна у всьому покластися.

3. Творче завдання «Наші вірні друзі».

- Треба перерахувати людей, яких можна назвати своїми вірними друзями, і пояснити, чому так вважаєте.
- Написати лист подяки найвірнішій людині у вашому житті.

Робота в групах

4. Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- Дружба має різні прояви, але закон у неї один. (М. Коцюбинський)
- Де б ми не були, з друзями завжди відчуємо себе як вдома.
▪ (Генрі Драммонд)
- Нещасні не мають друзів. (Джон Драйден)
- Довіра — перша умова дружби. (Жан де Лабрюйєр)
- Друг — це найкраще, що в тебе може бути, і найкраще, чим можеш бути ти. (Дуглас Пейджест)

Робота в парах

5. Які властивості дружби характеризують наведені українські прислів'я, приказки та вислови:

- Дружба та братство дорожчі від багатства.
- Нових друзів наживай, а старих не забувай.
- Дружба родиться в біді, гартується в труді.
- Насолода від спілкування – головна ознака дружби.
- Дружба передбачає рівність.
- Дружба – співучасть у добрих справах і випробуваннях.
- Дружба – це вміння мовчати вдвох.
- Дружба як дзеркало: розіб'єш – не складеш.
- Щоб зберегти друзів – треба їм вибачати.

6. Розв'язання проблемних ситуацій, завдань.

- Чи пробачите ви другові, якщо він позичив гроші й не віддав?
- Як діяти, коли друг потрапив у погану компанію?
- Таня і Наталя живуть в одному будинку, в одному під'їзді й обидві на восьмому поверсі. Вони разом ідуть у школу, завжди разом повертаються додому і тому називають себе «друзі-нерозливовода». А як ви гадаєте?

7. Встановіть відповідність:

– Скажи, хто твій друг,	а той, хто правду каже.
– Злий доброго зіпсує,	а сам добрим не стане.
– Дерево міцне корінням,	– велика туга.
– Не той друг, хто медом маже,	а людина друзями.
– Друга шукай,	і я скажу, хто ти.
– Без вірного друга	а знайдеш - тримай.

Робота в групах

8. Виконайте завдання.

Конкурс команд. Підготуйте інсценізацію «Як стати справжнім другом».

9. Дискусійні завдання

- Люди – відображення тих, з ким вони дружать?
- Чи всім людям потрібно мати друзів?
- Чи все можна пробачити другу?
- Чи погоджуєтесь ви з італійським прислів'ям «Шукай друга не гірше, а краще за себе»?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати повідомлення: «Чи хотіли би ви бути серед друзів Ісуса Христа?».
2. Взяти інтерв'ю у знайомих вам людей на вибір: «Мій найкращий друг/подруга», «Де знайти нових друзів», «Чого потрібно остерігатись у виборі друзів».
3. Скласти сенкан до поняття «Дружба».
4. Створити буклет «Правила справжньої дружби».

ТЕМА 13

СТАВЛЕННЯ ДО НЕДРУГІВ

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

На уроці математики писали контрольну роботу. Маринка кинула записку Даринці, щоб та допомогла їй розв'язати задачу. Однокласниця погодилася, хоч зазвичай Маринка її зневажала. «Після цього вона не буде мене ображати», – думала Даринка. Та, коли закінчилися уроки, Маринка знову обізвала Даринку «заучкою», «ботанічкою», у житті якої нема нічого цікавого, окрім підручників. Дівчинці було дуже боляче і вона вирішила, що більше ніколи не стане допомагати Маринці.

На відомій картині Ієроніма Босха у центрі композиції — умиротворений лик Христа, який наче губиться серед юрби, наруги, злих посмішок і знущань, жорстокості й цинізму. У нижньому лівому кутку бачимо ще одне чисте обличчя. Це Вероніка, яка витерла обличчя Христа своєю хусткою і отримала Його відбиток на полотні — нагороду за відважний учинок (було дуже непросто дістатися до Христа крізь цю вакханалію). Товстий воїн в обладунках символізує жадібність і прагнення наживи. Мовчазний Христос не схожий на жодного з персонажів. Він зосереджено несе хрест і занурений у споглядання невідомих оточуючим таємниць. Спокій Христа, як у дзеркалі, відображається на обличчі Вероніки. Зображення Ісуса з її хустки дивиться на нас, запрошуючи обирати між добром і злом (на відміну від зображення Христа у центрі картини, Його очі відкриті).

Ієронім Босх (1515–1516) — нідерландський художник, один із найвідоміших представників Північного Відродження. У його творах чітко видно межу між добром та злом. Він зображав не портрети, а душевний стан своїх героїв. Герої Босха часто гротескні, потворні і нереальні. Але ці монстри насправді криються у глибині людської душі. Митець спонукає нас бути чесними передусім із собою. Його образи зворушують наші затверділі серця і допомагають увійти у таємницю муки та страждань Спасителя. Обличчя для Босха — дзеркало душі: гарне обличчя ототожнюється з чистою душею, потворне — із гріхом та вадами.

Чи близька вам ситуація, описана вище?

Чи доводилося вам самим таке переживати?

Що ви порадите Маринці й Даринці?

Як ви думаєте, чому Господь не зупиняв злобних воїнів?

Золоті вірші уроку:

«А Я кажу вам: любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас; таким чином станете синами Отця вашого, що на небі»
(Мт. 5:44).

«Не дозволяй, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром»
(Рим 12:21).

На уроці дізнаєтесь:

1. Про ставлення Ісуса Христа до ворогів.
2. Як молитися за ворогів в контексті християнської моралі.
3. Про любов до ворогів у особистій та суспільній площинах.
4. Чому важливо не послуговуватися злими засобами в боротьбі зі злом.
5. Про необхідність розрізняти силу і насильство.
6. Що право та обов'язок людини й держави – застосовувати силу проти ворога.
7. Про справедливий суд над недругом як обов'язок держави.
8. Про ставлення до недругів в історії України.

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

1. Прочитайте ключові слова уроку.
2. Чи знайомі вони вам?
3. Як ви їх розумієте?
4. Запам'ятайте значення цих слів.

Недруг (ворог) – той, хто неприязно, недоброзичливо, вороже ставиться до кого-небудь.

Любов до ворогів – це вміння засудити дії ворогів, але водночас подати їм руку допомоги, якщо вони перебувають у складній ситуації.

Молитва за ворогів – прохання до Бога простити гріхи, які вчинили вороги, щоб урятувати їхні душі.

Боротьба зі злом – це моральна відповідальність кожного індивіда у суспільстві використовувати різноманітні методи і стратегії, аби ефективно протистояти злу та сприяти створенню більш справедливого світу.

Пізнавальні тексти

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

Як ставитися до ворогів?

Золоте правило моралі навчає нас ставитися з любов'ю до всіх людей. Новий Завіт говорить про любов навіть до ворогів. Може, Ісус Христос помилявся?

У Нагірній проповіді містяться слова, які багатьох християн сьогодні дуже непокоять. Ідеться про заклик Господа любити ворогів: «Ви чули, що було сказано: люби ближнього, ненавидь ворога свого. А Я кажу вам: любіть ворогів ваших і моліться за тих, що гонять вас... Бо коли ви любите тих, що вас люблять, то яка вам за це нагорода?.. Тож будьте досконалі, як Отець ваш Небесний досконалий».

Так навчав Своїх учнів і послідовників Ісус Христос. Любов до ворогів була **новим моральним вченням, вищим рівнем любові й водночас нелегкою частиною християнської етики, найважчим екзаменом духовного життя**. Ісус навчав нас умінню довіряти Богу, давати Йому право судити людей за їхні вчинки. Він радить віддавати ворогів Богові («...моліться за тих, що гонять вас»).

Украй важливо, щоб зло не знищило нас ізсередини, як нищить тих, які зло чинять. Тому апостол Павло каже: «Не дозволяй, щоб зло тебе перемогло, але перемагай зло добром»: «Як ворог твій голодний, нагодуй його хлібом, як хоче пити, подай води напитись». Можливо, саме цей вчинок викличе в душі ворога сором, спонукаючи змінитись, розкаятись. Христос подав приклад любові до людей, котрі були Йому ворогами. Він показав, що неможливе є можливим. Господь не абсолютизував любові до ворогів і гостро критикував противників: фарисеїв, саддукеїв, первосвященників і книжників.

Звернемо увагу, що найбільша складність виникає із заклику «любити ворога», бо слово «любов» у нас найчастіше асоціюється із почуттями. Проте «любити» в Новому Завіті означає «чинити добро», а не «відчувати захоплення». Саме тому в Євангелії від Луки є уточнення: «Любіть ворогів ваших, добро чиніть тим, які вас ненавидять». Мати сентиментальні почуття до ворога є нічим іншим, як психічним відхиленням.

Отже, «любити» – це «чинити добро». Ми маємо ставитися до інших людей так, як Бог ставиться до нас. А Він любить нас, знаючи всі наші гріхи. І коли ми відчуваємо ту теплоту Божої любові в собі, то легко можемо нею поділитися. Любити ворогів не означає погоджуватися з їхніми злими вчинками. Пам'ятаємо, ворог може бути одержимий нечистими духами, – про це неодноразово свідчить Біблія. Іноді навіть зупинити ворога силою зброї може бути виявом любові до нього.

«Христос Ісус, заповівши нам любов до ворогів, заповідав можливе для нас. Він не дав би нам в обов'язок того, чого б ми не змогли виконати».

Святитель Іван Золотоустий

Бо нема сильнішої зброї на супротивника, як справжня любов і щира праця для його добра!

... завжди і кожна ненависть є нехристиянською, завжди відводить від Бога і від правди, завжди є справжнім злом і нещастям, завжди більше шкодить тому, хто ненавидить, хоч і несвідомо, ніж тому, кого ненавидять.

Митрополит Андрій Шептицький

Поперше треба осмислити слова щоденної молитви «Отче наш»: «І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим». І попросити в Бога сили виконувати цю Заповідь належним чином. Важливо зрозуміти, які причини спонукають ворога ставитися до нас саме так. Можливо, ця злість має характер хвороби, а, може, ми справді чимось завинили перед ним. Ісус радить віддавати таких Богові та Його святій волі: «...моліться за тих, що гонять вас». Украй важливо, щоб зло не затягнуло нас і не знищило зсередини, як нищить злодіїв. Тому апостол Павло каже: «Мені помста належить, Я відплачу», – говорить Господь. Отож, як твій ворог голодний, нагодуй його; як він прагне, напій його, бо, роблячи це, ти згортаєш розпалене вугілля йому на голову. Не будь переможений злом, але перемагай зло добром!». Апостол підкріплює цю тезу цитатою з Приповідок: «Як ворог твій голодний, нагодуй його хлібом, як хоче пити, подай води напитись». Можливо, саме цей добрий учинок викличе в душі ворога сором, спонукаючи покаятись і змінитись. Фразу Ісуса «Не противтеся злому» треба розуміти як «не послуговуйтеся злими засобами в боротьбі зі злом» (не дати себе втягнути в коло смерті).

Спаситель навіть до Іуди, під час його останнього отруйного поцілунка, звертається зі словом «друг». Господь і справді є Любов'ю – великою, безумовною.

Любов до ворогів лежить у двох різних площинах – особистій та суспільній. Право та обов'язок людини й держави – застосовувати силу, щоб зупинити насильство ворога. Важливо протистояти аморальним учинкам інших. Обов'язок держави – справедливий суд над недругом, можливість застосовувати силу, щоб зупинити насильство. Не всяке застосування сили є насильством. Нам особисто варто сприймати ворога як грішника, що забув Творця й дозволив гріху зруйнувати себе, втратити добрі риси. Треба ненавидіти не людину, а гріх, якому вона служить. Необхідно молитися за ворогів – віддавати їх волі Божій: «Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять».

Але навіть на особистому рівні ми повинні зупинити вбивцю – саме це буде добром для нього, щоб він остаточно не занапастив своєї душі. Важливо не послуговуватися злими засобами в боротьбі зі злом.

Особливої сили й ваги набуває любов у часи воєнних випробувань. Любов у такий період виявляється в жертвності до рідних і близьких людей, до Батьківщини. Про таку любов Ісус Христос говорив: «Немає більшої від тієї любові, як хто душу свою покладе за друзів своїх». Поблажливе ставлення до ворога передбачає не застосовувати надмірної сили, більшої, ніж цього вимагає поставлене завдання, гуманне ставлення до полонених і поранених. У цьому виявляється християнська любов. Важливо залишитися людиною серед руйнувань і людського болю, зберігати своє високе покликання – любити так, як учить Ісус Христос. Чи ми маємо простити терористів? Чи можна залишити без кари геноцид українців, який влаштувала росія в Бучі, Бородянці, Ірпіні, Маріуполі, Чернігові? Хто має заступитися за жертв та їхні родини? Держава повинна

Найстрашніші потвори мекають в наших душах.

Едгар Алан По

подбати про справедливий суд, бо її завдання не прощати злочинців, а карати. Тому украй важливо розрізняти особу та державу, особисті стосунки та обов'язки держави. Бог наділив державу повноваженнями, щоб вона захищала невинних, зберігала мир та карала злочинців.

Наукові й медичні дослідження доводять, що злоба, ненависть є шкідливими й руйнівними для самих людей, негативно впливають на людський організм: підвищується тиск, болить серце, з'являються злоякісні пухлини. Для подолання ненависті необхідно стримувати себе, читати молитви, робити добрі справи. Також відомо, що кожне зло, спрямоване проти іншого, породжує та примножує вселенське зло.

Отже, вважається, що чим людина вища за своїми релігійно-моральними достоїнствами, тим повнішою і досконалішою є її любов і розуміння ближніх. Практикування любові у своєму житті, а особливо в критичних ситуаціях – це нелегка праця над собою. Будь-який прояв християнської любові ніколи не призводить до якоїсь втрати чи вади, а лише до надбання й самовдосконалення.

1. Яке правило моральної поведінки є найголовнішим для людства?
2. Коли Ісус Христос наголосив правила наших відносин із ворогами?
3. Що є найвищим рівнем любові християнина?
4. Чи маємо ми право судити грішних людей?
5. Як треба чинити, коли нас принижують, ображають?
6. Чому треба жаліти своїх ворогів?
7. Як потрібно ставитися до ворогів у час воєнних випробувань?
8. Як злоба і ненависть впливають на наше здоров'я?
9. Що означає любити так, як учить Ісус Христос?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, як Ісус Христос заповідав ставитися до ворогів.

Нагірна проповідь про любов до ворогів (Мт. 5: 1-2, 43-48)

Побачивши натовп, Ісус Христос вийшов на гору. А як сів, підійшли Його учні до Нього. І, відкривши уста Свої, Він навчати їх став, промовляючи: «Ви чули, що сказано: „Люби свого ближнього, і ненавидь свого ворога“».

А Я вам кажу: «Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує, щоб вам бути синами Отця вашого, що на небі, що наказує сходити сонцю Своєму над злими й над добрими і дощ посилає на праведних і на неправедних. Коли бо ви любите тих, хто вас любить, то яку нагороду ви маєте? Хіба не те саме й митники роблять? І коли ви вітаєте тільки братів своїх, то що ж особливого робите? Чи й погани не чинять отак? Отож, будьте досконалі, як досконалий Отець ваш Небесний!».

... коли ішли в бій, жертвуючи своє молоде життя для оборони Батьківщини і своїх найближчих, умираючи в боях, ставали подібними до святих мучеників, що життя віддавали для віри... Така жертва могла бути щирою жертвою любові ближнього.

Митрополит Андрей Шептицький

1. Що в Старому Завіті сказано про ставлення до ворогів?
2. Як про це говорить Ісус Христос?
3. Продовжіть рядки: «благословляйте тих, ...», «робіть добро тим, ...», «моліться за тих, ...».
4. Що обіцяє Син Божий тим, хто зможе це зробити?
5. Як ви розумієте вислів «щоб вам бути синами Отця вашого, що на небі»?
6. Чому не достатньо любити тих, хто нас любить?
7. Яким стає той, хто зможе перемогти свою ненависть до ворогів?

Гордість України

Познайомтеся з поезією, присвяченою жертовному подвигу пілота винишувача під час російсько-української війни.

... А він загинув, хлопчик, мамин син.
Він долетів до сонячних долин
І впав на них, і землю обійняв.
Він до останнього штурвал в руках тримав.

Що думав в ту останню світлу мить?
Про те, що буде й після смерті жить,
Про ті небесні зорі золоті.
Про ниви рідні і поля святі.

Льотчик F-16 Максим Устименко
(померло – Герой України)
загинув під час нічної масштабної
атаки ворога 29 червня 2025 року,
знишивши 7 повітряних цілей і
врятувавши сотні життів.

А потім видихнув в останнє і завмер.
Він своїм тілом цілий світ підпер,
Щоб той не впав і не зійшов на пси...
І він лежав холодний від роси.

Життя його закінчилось в польоті.
Він не служив на передку в піхоті.
Та він був завжди, завжди "на нулі".
Він був щитом для рідної землі.

Прощай, наш брате, і лети, лети
У синє небо смутку й самоти.
У вічний рай, де пташечка співає.
Тебе вже Бог до трапези гукає...

Галина Потопляк
29.06.25

1. Як пов'язаний цей вірш із темою уроку?
2. Кому присвячено поезію?
3. Які рядки вам сподобались найбільше?
4. Які риси морального ідеалу були у Героя?
5. Про що йдеться в останньому реченні?

Життєва історія

Познайомтесь із реальними історіями, які сталися під час російсько-української війни, і поміркуйте, чого вони навчають.

1. Чудеса на війні

Війна росії проти України дала світові чимало прикладів справжньої християнської любові українських воїнів до ворогів.

Це було на Донеччині. Під час важкого бою раптом припинилися обстріли з боку супротивника, який окопався в посадці. Наші бійці вирішили дізнатися, що трапилось. Поки добиралися до ворожих окопів, обстріли

почалися з інших сторін. Нарешті дісталися посадки й побачили, що артилерією ЗСУ живу силу й техніку ворога було знищено. Лише один із ворогів залишився живий, але був майже повністю присипаний землею, не міг самостійно вибратися з окопу. Українські воїни почали мерщій відкопувати молодого днрівця. У цей час запанувала повна тиша, чомусь вся зброя замовчала. Один із

захисників здивовано сказав: «Ти дивись, як Бог цього звірюку любить». Коли ворога відкопали, то побачили, що сам він не зможе йти, бо була травмована нога.

Три кілометри українські воїни по черзі несли на собі ворожого солдата до шпиталю, де тому надали медичну допомогу. Урятований був дуже вражений побаченням і сказав в інтерв'ю українському журналісту: «Які матері

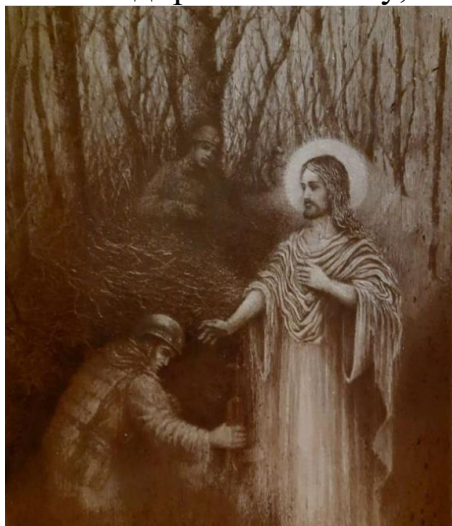
виховали таких синів? Як вони могли так пожаліти мене? Я буду молитися кожного дня за моїх визволителів, щоб кулі їх обминали і вони живими повернулися додому».

Оксана Павлова

1. Де відбувалися події, описані в оповіданні?
2. Кого знайшли наші воїни у ворожих окопах?
3. У якому він був стані?
4. Що здивувало наших хлопців?
5. Як вони вчинили з ворогом?
6. Що здивувало супротивника і що він пообіцяв?
7. Чи вважаєте ви, що українські воїни поставилися до ворога так, як учив Ісус Христос? Поділіться міркуваннями.

2. Теплі шкарпетки від бандерівця

Цією історією поділився священник Львівщини. Один захисник якось на сповіді розказав йому, як учинив із ворогом під час війни з росією.

Побратими узяли в полон рашиста. Воїн одразу звернув увагу на ноги «орка»: взуття зовсім розлізлося, а ноги, брудні, червоні від холоду, майже голі, стояли на підмороженій землі. Серце захисника стиснуло від жалю. Навіть сам здивувався своїм відчуттям. Він згадав, що у нього в бліндажі є нові теплі шкарпетки. Пішов за ними і повернувся, узявши ще пляшку з водою і черевики. Наблизився до недруга і запропонував вимити ноги, щоб потім

одягнути теплі шкарпетки і нове взуття.

Здивований рашист запитав: «А хто ти такий?» І почув у відповідь: «А я той бандеровець, якого ти прийшов убивати».

Молодь треба треба так виховувати, щоб вона розуміла велику шкоду, яку завдають спори, ворожнеча, процеси, роздори...

Митрополит Андрей Шептицький

Оксана Павлова

Богдан Пилипів. 20-ті роки 21 ст.

1. Що сталося на війні з воїном із Західної України?
2. На вашу думку, чому він вирішив сповідати свій учинок?
3. Як ви думаєте, що сказав у відповідь священник?

Моральний практикум

Робота в групах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.

Чи, може, Ісус Христос помилявся, коли навчав любити своїх ворогів та молитися за них?

Чи всі люди мають недругів?

Чи існують недруги, за яких не треба молитися?

Робота в парах

2. Доведіть, що Ісус не абсолютизував любові до ворогів, а гостро критикував Своїх противників.

Як розрізняти силу і насильство?

Поясніть зміст вислову «Право та обов'язок людини й держави – застосовувати силу для того, щоб зупинити насильство ворога».

3. Опрацюйте пам'ятку. Яка з порад для вас найактуальніша? Якою ви вже користуєтеся? Додайте 2-3 пункта.

Пам'ятка «Як зробити світ навколо себе добрішим»

1. Не звинувачуйте себе в невдачах.
2. Візуалізуйте досягнення.
3. Думайте про позитивне.
4. Оточіть себе позитивними людьми.

Підсумовуємо

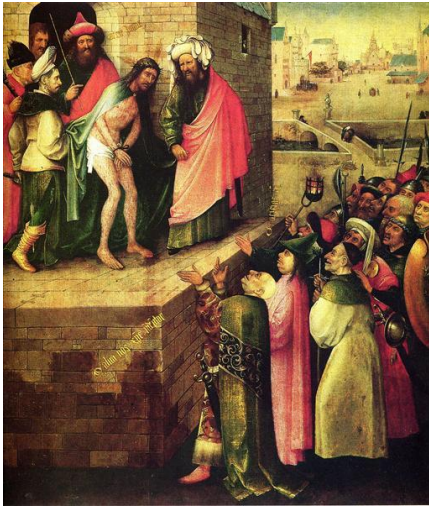
Створення підсумкового інформаційного тексту з вербальною основою «Чи змінив сьогоднішній урок моє ставлення до ворогів? Чому?».

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати аналіз повчань Нагірної проповіді щодо ворогів.

2. Написати повідомлення: «Чому жодну людину не можна ненавидіти?».

3. Самостійно познайомитись із описом картини Ієроніма Босха «Оце Людина» (1475-1480).

Поміркувати, як вона співвідноситься з темою уроку.

ТЕМА 14

СТАВЛЕННЯ ДО ХВОРИХ

Джеймс Тіссо. Зцілення Петрової теці

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Дівчина Олена їде влітку до бабусі автобусом. Вона сидить біля вікна і з цікавістю поглядає навколо. На одній із зупинок в автобус заходить чоловік на протезі. Оленка швидко підводиться зі свого місця і гучно говорить: «Сідайте на моє місце, ви ж інвалід, ще й, напевно, захисник!».

- Чи правильно вчинила дівчинка? Чому?

- А як би ви вчинили на її місці?

- Що ви знаєте про зцілення Ісусом Христом тещі апостола Петра?

Золотий вірш уроку:

«Кожен, хто покличе ім'я Господа, буде врятований» (Рим. 10:12)

*Прочитавши золотий вірш, поміркуйте,
про що йтиметься на уроці.*

На уроці дізнаєтесь:

1. Про цінність і моральний сенс хвороби в житті людини.
2. Як ставився до хворих Ісус Христос.
3. Що важливіше: духовне чи фізичне здоров'я.
4. Про необхідність виявлення діяльної любові до хворих.
5. Як отримати зцілення.
6. Про видатних лікарів-християн в історії України

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Здоров'я - це стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних дефектів; перша і найважливіша потреба людини, яка визначає здібність до праці і забезпечує гармонійний розвиток особистості.

Тілесні хвороби - захворювання тіла, окремих органів, систем, цілого організму.

Душевні хвороби (психічні розлади) - хвороби душі, які впливають на мислення, емоції, поведінку та загальне самопочуття людини.

Духовні хвороби (пристрасті) – хвороби, які виникають від порушення волі Божої (10 Заповідей і 2 Заповідей любові): одержимість владою, грошима, ненавистю, насолодами тощо.

Лікування - процес, спрямований на відновлення здоров'я.

Зцілення - це процес одужання як природним шляхом, так і за допомогою медичного втручання, а також може включати духовний (надприродний) та емоційний аспекти.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

ЗДОРОВ'Я – ДАР БОЖИЙ

Тема здоров'я є актуальною у всі часи і у всіх народів. Здоров'я – дар Божий, одне з найцінніших благ буття. Чому ми хворіємо? Хвороба – це покарання чи урок? Що важливіше: духовне чи фізичне здоров'я? Чи можливе зцілення і як його отримати? Це найголовніші питання в житті кожної людини.

Хвороби, фізичні страждання і старіння (зверніть увагу, всі старіють по-різному) даються для духовного зростання, розуміння Божого промислу і готують нас до вічного життя. Священне Писання пояснює, що хвороби – це наслідки гріхопадіння наших прабатьків. Після Всесвітнього потопу клімат на Землі змінився і з'явилися хвороби. Давні євреї вважали, що вони даються за гріхи. Тому і запитували учні Ісуса: «Учителю, хто згрішив – він чи батьки його, що сліпим народився?» І вони мали рацію. Коли людина відкидає Заповіді, відкриває для себе можливість чинити зло. Гріх дає відчуття миттєвого задоволення, але починається духовне нищення самої людини і тих, хто поруч. Духовні віруси (пристасті, спокуси, нахили) мають за ціль ввести людину у зло і залишити її там. Водночас в книзі Іова і в історії про сліпонародженого йдеться, що немочі не завжди – покарання за гріх.

Богослови називають декілька духовних причин хвороб: «Невже, скажеш, всі хвороби від гріхів? Не всі, але велика частина. Деякі бувають і від безпечності. Трапляються хвороби і для нашого випробування в добрі. Хвороба посилається іноді ... щоб смирити гордих». Хвороба – один із способів досягнення духовного здоров'я в зустрічі з Богом (усвідомлення своїх неправильних учинків, навчання співчувати стражданням інших). Терпіння хвороби є частиною життєвого досвіду. Отці Церкви кажуть: «Радуйтеся, якщо Господь хворобою відвідав Вас».

Спаситель допомагав усім хворим, не розділяючи грішників і праведників (Він продовжує це і зараз). Із Євангелій знаємо, що Христос із кожним зціленням відчував утрату Своєї сили. Але не тільки Сам зціляв, а й, «призвавши дванадцять учнів Своїх, Він дав їм владу зцілювати всяку недугу». Навіть повелів: «Зціляйте. хворих» – і апостоли виконували це веління. Сказане відноситься до чудодійних зцілень, але благою справою, згідно Писанню, є і порятунок від медицини: «Шануй лікаря честю за потребою в нім, бо Господь створив його, і від Вишнього – лікування. Господь створив із землі ліки, і розсудлива людина не нехтуватиме ними». Багато святих були лікарями, у тому числі євангелист Лука: «Лука, лікар улюблений» (характеристика від апостола Павла). Церквою були особливо

Читаючи євангельські уривки про чуда, вчинені Христом, можемо тільки уявити довгий ланцюг кульгавих, сухих, згорблених, сліпих, німих, які чекали допомоги Ісуса. Ми бачимо дивовижну долю людей, життя яких перетнулося зі Спасителем і отримало після зустрічі з Богом нову глибину, новий сенс, радість і здоров'я.

прославлені побожні лікарі-безсрібники, такі як Косьма і Даміан, Кир і Іван, Пантелеймон, Агапіт Печерський та інші, які лікували людей обов'язково з молитвою. Свята Тереза Авільська, коли мала видіння прославленого Ісуса, написала, що вигляд Його «...немов ВЕЛИКИЙ ВОГОНЬ, який знищує в собі усі пожадливі цього життя».

Ставлення до недуг у всіх буває різним. Часто воно залежить від ситуації, життєвого досвіду, виховання чи вміння тримати удар долі. Під час хвороби ми починаємо аналізувати її причини: пізно лягали спати, не одягали шапку, не мили руки, довго сиділи за комп'ютером чи з телефоном тощо. Людина роками нищить свій організм, не замислюючись про здоровий спосіб життя, а людство руйнує земні багатства. У відповідь – природні катаклізми, екологічні катастрофи, забруднені повітря, ґрунт і вода. І всі ці негаразди забирають здоров'я в людини.

Всяке лікування, не лише тілесне, але й духовне, починається з встановлення діагнозу і усвідомлення хвороби. Існує певна класифікація хвороб: тілесні, душевні та духовні. Єдність тіла і душі – велика таємниця Всесвіту. У давнину казали: «Слід молитись, щоб у здоровому тілі був здоровий дух». Мова йде про те, що потрібно молитись за те, щоб розум і душа були здоровими у фізично здоровому тілі. Навіть якщо людина здорова фізично, це не гарантує їй душевного спокою, щастя та духовної рівноваги. Тому важливо дбати про обидва аспекти здоров'я. В радянські часи цей вислів часто використовувався в контексті фізичного здоров'я, ігноруючи його духовну складову. Ми повинні зробити висновки та турбуватися як про духовне здоров'я, так і про тілесне, що є Божим даром і благом, який ми покликані берегти. Усяка хвороба має духовне значення, починається в душі, а вже на тілі відбиваються наслідки. Навіть якщо людина здорова фізично, це не гарантує їй душевного спокою, щастя та духовної рівноваги. Тому важливо дбати про обидва аспекти здоров'я. Тілесні хвороби – це вже наслідок нашої духовної розслабленості. Шлях до спасіння є нелегким, але звільнення від гріхів надає людині можливість подолати розслабленість волі, розуму, поведінки. Інколи людина бореться із якоюсь духовною хворобою та не може її викорінити – потрібно духовне зцілення. Тож дбаймо про свою душу, лікуймо її молитвою, читанням святого Євангелія, Церквою.

Під час лікування ми розуміємо, що не всесильні, не вічні, а є лише гостями на цій землі та потребуємо Божої допомоги. Приходить хвороба – частіше молимося. Коли ми здорові, Богові не дякуємо. Як занедужаємо, хочемо, щоб хтось відвідав, допоміг нам. Якщо ми уважні і відвідуємо інших, то і до нас прийдуть у лікарню. Євангеліє закликає до діяльного вияву любові хворим. Злість, ненависть, непростачення стають ґрунтом для розвитку духовної хвороби, яка діє і поширюється у серці. Налагодження відносин із Богом — це процес, подібний до прибирання «кімнати» своєї душі, що допомагає відновити єдність із Господом. Священники вчать: «Не заздріть нікому, бо заздрість - це духовна смерть і невиліковні хвороби тіла. Вчіться

бути щирими. Боріться зі своєю скупістю, яка затискає дихання і биття серця, не дає доступу Божій благодаті. Немає на землі нічого вищого за людяність. Якщо послужиш ближньому - і тобі послужать. Не змагайтеся ні з ким. Бог тебе ніколи не залишить. Найменше діло роби совісно. Бог заплатить тобі за все сповна. Умій чекати».

Ми можемо мати різні хвороби. Можемо бажати одужатись від них, але через одну хворобу можна все перекреслити – через духовну байдужість. Апостол Яків каже: «Якщо хто з вас тяжко страждає, нехай молиться... І молитва віри зцілить недужого і підведе його Господь; і, якщо він гріхи вчинив, простяться йому». Бог – наш Лікар, а Слово Боже – Його ліки для нас. Але щоби зцілитися ними, варто їх правильно приймати, дотримуючись Божих Заповідей. Молитва підбадьорює душу людини, спонукає її до гідного несення життєвого хреста. Чи звертатися за лікуванням до лікарів або ж обмежити лікування молитвами і постом – це вільний вирішувати кожен самостійно. І не забуваймо дякувати Богові і за здоров'я, і за хворобу.

1. Що таке здоров'я і чому існують хвороби?
2. Що говорить Святе Письмо про хвороби і можливість вилікуватись?
3. Як Ісус Христос ставився до хворих?
4. Які бувають хвороби?
5. Як ви дбаєте про своє тілесне і духовне здоров'я?

Біблійна історія

Прочитайте біблійні історії і розкажіть, при яких обставинах Ісус Христос зцілював людей.

1. Оздоровлення двох сліпих та німого біснуватого

(Мт 9, 27-34)

Коли ж Ісус звідти вертався, ішли за Ним два сліпці, що кричали й казали: «Змилуйсь над нами, Сину Давидів!». І коли Він додому прийшов, приступили до Нього сліпці. А Ісус до них каже: «Чи ж вірите ви, що Я можу

вчинити оце?». Говорять до Нього вони: «Так, Господи». Тоді Він доторкнувся до їхніх очей і сказав: «Нехай станеться вам згідно з вашою вірою!». І очі відкрилися їм. А Ісус наказав їм суворо, говорячи: «Глядіть, щоб ніхто не довідався про це!». А вони відійшли та й розголосили про Нього по всій тій країні.

Коли ж ті виходили, то ось привели до Нього чоловіка німого, що був *Юліус Шнор. Ісус Христос і два сліпці. XIX ст.*

біснуватий. І як демон був вигнаний, німий заговорив. І дивувався народ і казав: «Ніколи таке не траплялося серед Ізраїля!».

Фарисеї ж казали: «Виганяє Він демонів силою князя демонів».

Чи сподівалися сліпі на зцілення?
Чому вони розповіли про Ісуса Христа по
всій країні?
Що здивувало народ Ізраїля після зцілення
німого біснуватого?
Чому фарисеїв можна вважати ворогами
Ісуса Христа? Чи любили вони людей?

Кожному із нас Господь відкрив тілесні очі, щоби ми бачили такий різноманітний Божий світ, щоби бачили в кожній людині образ та подобу Божу. Що ж відбувається з нашими, як нам здається, здоровими очима? Господь обдарував кожного із нас надзвичайним даром – даром говорити, співати, прославляти Творця, молитися та дякувати, благословляти і прощати. Які слова вивергають наші уста?

2. Зцілення біснуватого в Капернаумі

(Лк. 4: 31-37)

І прийшов Він у Капернаум, галілейське місто, і там їх навчав по суботах. І дивувались науці Його, бо слово Його було владне. І був чоловік у синагозі, що мав духа нечистого демона, і він закричав гучним голосом:

«Ах, що нам до Тебе, Ісусе Назарянине? Ти прийшов погубити нас. Я знаю Тебе, хто Ти, — Божий Святий».

А Ісус заборонив йому кажучи: «Замовчи і вийди з нього!». І кинув демон того насередину, вийшов із нього, нічого йому не пошкодивши.

І всіх жах обгорнув, і питали вони один одного кажучи: «Що то за наука, що духам нечистим наказує з владою й силою, — і виходять вони?».

І неслася чутка про Нього по всіх місцях краю.

Ми, люди, створені так, що у нас постійно виникають якісь сумніви. Сумніви по відношенню до Бога, до Божої сили, до Божої любові. Ми робимо в житті помилки і думаємо: «Бог мене не почує, бо я грішний. Я не буду просити Бога, тому що Бог від мене відвернувся, бо я зробив гріх свідомо чи не свідомо».

Як зцілював Ісус?

Як ви думаєте, чи були зцілені вдячними?

Ісус позбавляв від хвороб тілесних чи духовних?

Зцілення Петрової тещі

(Мк. 1:29-34)

І вийшли вони із синагоги небавом, і прийшли з Яковом та Іваном до дому Симонового й Андрієвого. А теща Симонова лежала в гарячці; і зараз сказали про неї Йому. І Він підійшов і підвів її, узявши за руку, — і гарячка покинула ту, — і вона зачала прислуговувати їм.

А як вечір настав, коли сонце зайшло, то стали приносити до Нього недужих усіх та біснуватих. І все місто зібралось перед дверима. І Він уздоровив багатьох, на різні хвороби недужих, і багатьох демонів повиганяв. А демонам не дозволяв Він казати, що знають Його.

Де відбулося чудо зцілення Петрової тещі?

Як Господь зцілив хвору жінку?

Як ви можете пояснити прислуговування тещі Петра Ісусу і Його учням?

Що об'єднувало всіх оздоровлених?

Чому Ісус їх зцілював?

Чи то у натовпі, чи у простій хаті
Христос віддавав Свою любов і
Свою силу кожному, хто її
потребував.

Зцілення Петрової тещі — одно з чудес Ісуса Христа, описане у трьох Євангеліях (Мк. 1:29-31, Лк. 4:38-39, Мт. 8:14-15). Теща одразу після зцілення використала своє відновлене здоров'я на служіння Ісусу та іншим, що свідчить про швидке та повне одужання та про вміння бути вдячною. Так і ми повинні використовувати кожен Божий дар.

Молитва до Святого Духа: Царю Небесний

Царю Небесний, Утішителю, Душе істини,
що всюди єси і все наповняєш,
Скарбе добра і життя Подателю,
Прийди і вселися в нас,
і очисти нас від усякої скверни,
і спаси, Благий, душі наші.

Повчальна історія

Познайомтеся з двома видатними особистостями лікарів-християн.
Поміркуйте, що їх об'єднує.

Пантелеймон Цілитель: молитва та надія в часи випробувань

Християнська церква знає багато лікарів, які до кінця виконали Заповідь Спасителя про любов до ближнього. Це Косма і Даміан, Кир і Іван, Агапіт Печерський і наш недавній сучасник професор Валентин Войно-Ясенецький, більш відомий як архієпископ Лука Кримський. Але першим поміж цих великих, святих лікарів-безсрібників, без сумніву, стоїть найвідоміший святий великомученик Пантелеймон, що заклав **духовні основи** медицини, з'єднав у своєму служінні високий професіоналізм і глибоку віру в Бога та залишив нам приклад віри, милосердя і допомоги недужим. Він вважається покровителем лікарів і хворих.

Святий Пантелеймон народився в місті Нікомідія (нині Нікменді, Туреччина) близько 275 року н.е. Змолоду став успішним лікарем.

Олександр Охупкін. Пантелеймон Целитель. Ікона

https://galinfo.com.ua/media/gallery/intxt/s/v/sv-panteleymon---clitel_ohapkin_aleksandr-1486977557.jpg

Будучи християнином, зазнавав переслідувань у часи імператора Максиміана. За його повелінням, Пантелеймона кинули у клітку до диких звірів у цирку, але звірі лизали йому ноги і, штовхаючи один одного, намагалися доторкнутися до руки святого. Глядачі підіймалися з місць і кричали: «Великий Бог християнський!».

Пантелеймон вирішив залишити батьківщину та стати монахом і лікарем-чудотворцем, оскільки здійснював чудеса зцілення. Одного разу до юного лікаря на прийом привели сліпого (нещасний витратив величезні гроші, але жоден лікар йому не допоміг). Пантелеймон розумів, що цього пацієнта не вилікувати звичайними методами, і тоді помолився Богу і провів рукою по очах хворого. Сліпий став зрячим. Після цього чуда в християнство навернувся батько Пантелеймона Євстрогій. У народі було зафіксовано безліч випадків зцілення по молитвах цього святого лікаря.

Пантелеймон – небесний покровитель медиків. Його професіоналізм у поєднанні з вірою в Бога давав блискучі результати. Його життя – яскравий приклад того, як лікар може служити своєму пацієнтові, а не бачити у хворому об'єкт наживи. Слава лікарям, хто ночами стоять біля операційного столу, пішки обходять дільниці, отримуючи натомість жебрацьку зарплату. Честь тим, хто не вступає в угоду зі своєю совістю і на особисті кошти допомагає людям. І тим, хто з молитвою і вірою в душі починають свою зміну.

У всі часи великих випробувань йшли люди до Софії Київської по допомогу, за укріпленням духовних і фізичних сил, за зціленням моральним і фізичним. Не випадково зображення святого Пантелеймона бачимо і у фресці

XI століття, повторене двічі, і у малюванні XIX століття на арці центральної нави.

Як ви думаєте, чому святий Пантелеймон обрав професію лікаря?

Що ви дізналися про життя всесвітньо відомого лікаря?

Чи відомо вам щось про життя святого?

Яким можна побачити Пантелеймона Цілителя на іконі сучасного українського майстра Олександра Охупкіна?

2. Як відмовник від військової служби отримав найвищу військову нагороду США

Дезмонд Томас Дос (1919 — 2006) — ветеран Другої світової війни, перший з трьох відмовників совісті, який отримав найвищу військову нагороду США — медаль Пошани.

Кадр із фільму “З міркувань совісті” з Ендрю Гарфілдом

Герой виховувався в сім'ї адвентистів сьомого дня й у 21-річному віці уже був дяком у церкві. До мобілізації працював на корабельні. Адвентисти свято шанували Десять Божих Заповідей, серед яких є Заповідь «Не вбий».

Під час війни Дезмонд став відмовником совісті — заборонив собі носіння зброї та її застосування до людей. Через роботу на корабельні йому запропонували відкласти військову службу, але Дос відмовився. Оскільки він був проти війни та вбивств, бажав служити країні настільки, скільки йому дозволялось його вірою. Після прохань до військового керівництва його призначили військовим санітаром.

Через відмову брати до рук зброю Дос часто був об'єктом нападів та насмішок від своїх товаришів по службі, звинувачувався у порушенні

військового обов'язку. Ставлення до нього змінилось після перших боїв у червні 1944 року. Під час битви за Окінаву врятував життя майже 100 пораненим піхотинцям на вершині схилу Маеда.

Десятки разів Дос витягував поранених товаришів під градами куль і снарядів, надаючи їм необхідну медичну допомогу. Цей кволий хлопець із червоним хрестом медика на касці був метою для ворожих снайперів, але це його не лякало. Він поставив собі на війні за мету врятувати якнайбільше життів.

У темряві за лічені метри від місця розташування противника шукав поранених товаришів, перев'язував їх, переносив до обриву, а потім по черзі один за одним кожні 10 хвилин спускав солдат на мотузці з великої висоти.

Дезмонд Дос згадував, що молився, щоб Господь дозволив йому спасти ще одного. І ще одного. І ще...

Дос пробув на хребті кілька годин, багато разів міг померти чи бути пораненим, але дивом не зазнав жодного серйозного пошкодження і отримав у тих боях дві бронзові зірки за хоробрість. За іронією долі серед 75 врятованих людей опинився Джек Гловер – офіцер, який хотів відрахувати новобранця-пацифіста з частини.

Дезмонд мав дуже сильну віру у Христа і втілював її у повсякденному житті. Для нього віра була стилем життя.

- Чи вразила вас історія життя Дезмонда Доса? Чим саме?
- Як Дезмонд показав силу християнства на практиці?
- Чому держава оцінила його військову службу високими нагородами?

Паїсій Святогорець — подвижник нашого часу, який відкрив світу шлях до справжньої духовної сили: мужності без жорстокості та насильства, віри без страху. Народився Арсеній Езнепідіс у 1924 році в Греції. Пройшов війну, служив радистом, але обрав не голос війни, а мовчання молитви. У 1950-х оселився на Святій горі Афон, де провів життя в пості, молитві, тиші. Але його келія не була схованкою — до неї стукали тисячі. Бо старець мав дар зцілювати тіла і душі. Його поради прості, як Євангеліє. Але в них — ціла наука мужності, витканой з покорі, любові та довіри до Бога. Одна з найвідоміших думок Паїсія — про страх. Він говорив: «Людина, яка живе з Богом, не боїться. Бо в серці з нею — Той, Хто сильніший за все».

Життєва історія

МАМИНА МОЛИТВА РЯТУЄ

Під час російсько-української війни фельдшер евакуаційного відділення медичної роти однієї з механізованих бригад молодший сержант Вікторія давно забула, що таке повноцінний сон та відпочинок. Увесь свій час вона присвячувала українським воїнам,

рятуючи їхні життя на одному зі стабілізаційних пунктів на Донеччині. Дівчина побувала на найважчих напрямках, але стверджувала, що на війні їй не страшно, найстрашніше було відчувати безпорадність, коли рідні були під обстрілами. А в армії вона – на своєму місці.

Вікторія пам'ятає чи не кожного пораненого, якому надавала допомогу. Є серед них такі, що назавжди закарбувалися в серці.

— Був один у нас воїн, який в ході бою взяв із побратимами рашиста в полон. Наказав своїм його доставити куди треба, а сам, оскільки був поранений, залишився чекати на евакуацію. Наклав собі турнікет і бандаж. Минав час. То був досвідчений військовий, тож знав, що турнікет треба послабити, що і зробив. На світанку зрозумів, що машини не буде, бо ворог активізувався. Якщо залишатиметься на місці, то шансів вижити не буде. Зібрав всі сили в кулак і поповз. Ось так полями під обстрілами він добирався до нас більше за добу з посіченими осколками рукою і ногою, — розповідає медик. — Його одяг був просочений кров'ю. А рана на нозі відкрилася на кілька сантиметрів. Коли дістали осколок, то побачили, що попри жахливий вигляд ані кістка, ані вени не були пошкоджені. Ми були шоковані. А ще втішені, що він сам попустив турнікет — в іншому разі навіть при тому, що непошкоджені кістка і вени, він би втратив кінцівку. За словами Вікторії, то було таке собі справжнє диво. Можливо, допоміг оберіг, який був з військовим весь цей час, — мамина молитва на старенькому клаптику паперу й маленька іконка, бережливо складені в кишені. Згодом хлопець розповів, що мама постійно молиться за нього, а молитву та іконку завжди мав при собі ще з 2017 року, як тільки потрапив на війну.

<https://armyinform.com.ua/2023/09/28/yangoly-ne-splyat-abo-yak-medyk-viktoriya-ryatuye-zhyttya-nashyh-voyiniv-na-peredovij/> За матеріалами

Про що свідчить ця розповідь?
Чи відомі вам випадки порятунку молитвою?

ЩОБ УСПІШНО ЛІКУВАТИ ТІЛО, СПОЧАТКУ ПОТРІБНО ВИЛІКУВАТИ ДУШУ

Моральний практикум

Робота в парах

1. Складіть кластер до поняття «здоров'я».
2. Що б ви порадили людям, які відвертають погляд від пошрамованих, на протезах воїнів?

3. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чи праві люди, які вважають, що хвороби бувають за гріхи людини?

Чи може хвороба бути корисною?

Чи потрібно за хворобу дякувати Богові? Чому?

Робота в групах (куар-код)

4. Познайомтеся з порадами для самозцілення, поділіться новими знаннями з іншими.

1. Привчи себе лягати спати не пізніше 22:00.
2. Зверни увагу на своє дихання. Воно повинно бути рівним, вільним, без затискачів, із почуттям внутрішньої радості. Спробуй робити видих в 2-3 рази довший за вдих і не забувай контролювати дихання протягом дня.
3. Постарайся викинути проблеми зі здоров'ям із голови. Не думай і не кажи про свої хвороби. Кожен день уявляй майбутнього себе здоровою і щасливою людиною. Подібні думки зарядять сильною життєвою енергією і здоров'ям.
4. Як можна частіше бувай на природі, насолоджуйся, дивись у небо і милуйся хмарами. Гарний настрій і свіже повітря – запорука міцного здоров'я.
5. Танцюй, підспівуй, насолоджуйся миттям!
6. Проста домашня їжа – найкорисніша.
7. Почни займатися спортом. Для цього не обов'язково ходити в спортзал: домашня зарядка – те, що потрібно! Присідай, бігай на місці, віджимайся і тренуйся з гантелями. Головне – ретельно і до поту.
8. Веди спокійні і душевні розмови з близькими. Це прекрасний спосіб обміну позитивною енергією.
9. Усунь від себе всі канали, за якими йде негативна інформація. Думай лише про хороше. Дивись комедії, читай душевні книги, слухай улюблені пісні.
10. Дуже сильна вправа! Зроби невеликий вдих, а потім затисни рот і ніс пальцями. Скажи про себе фразу: «Я хочу жити!». Розтули пальці. Видихни і повтори ще раз. Така практика дасть сигнал твоєму тілу про сильне бажання жити, і тоді хвороби почнуть відступати. Дивно, але часто хвороби приходять через підсвідоме знецінення власного життя.
11. Приділи 5 хвилин в день добрим думкам. Сядь зручно і подумай від чистого серця: «Нехай всі будуть здорові, нехай у всіх все буде добре!».
12. Це пункт найважливіший. Звертайся за допомогою до Бога. Молися, ходи в храм і проси про зцілення. Ти будеш здоровий!

Джерело інформації: <https://wworld.com.ua/health/20007>

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома
Завдання за вибором

1. Напишіть повідомлення: «Хвороби, які зціляв Ісус Христос».
2. Підготуйте презентацію: «Лікарі-християни Косма і Даміан, Кир і Іван, Агапіт Печерський».
3. Візьміть інтерв'ю у батьків, знайомих лікарів: «Чому всі люди хворіють?».

ТЕМА 15. Підсумковий урок за темою:
«СТАВЛЕННЯ ДО ІНШИХ ЛЮДЕЙ В
КОНТЕКСТІ ХРИСТИЯНСЬКИХ МОРАЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ»

Олександр Охупкін. Спорительниця хлібів. Ікона.

Завдання за вибором

Підготувати проєкти:

- «Люди, які для мене є прикладом служіння людям»;
- «Ненормативна лексика під час війни»;
- «Видатні особистості України та світу, які стали відомі завдяки допомозі нужденним»;
- «Дружба у житті великих особистостей»;

- «Справедливий суд над недругом – обов'язок держави».

Створити презентацію:

- «Підготовка до служіння людям у житті лауреатів Нобелівської премії»;
- «Найвідоміші волонтерські організації України»;
- «Як стати справжнім другом / подругою»
- «Ставлення до недругів в історії України»;
- «Видатні лікарі-християни в історії України».

Тема 16

Чесноти та духовне зростання людини

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Карл Блох. Таємна вечеря

Які позитивні моральні риси людей ви знаєте?

Чому ці моральні риси ви віднесли до позитивних?

Чи можливо в суспільстві обійтися без таких чеснот?

Чому Ісус Христос закликає людей бути світлом і сіллю?

коментує з погляду моралі особливості

святості;

наводить приклади життя

високодуховних особистостей світу та

України.

Ставлення:

аналізує роль основних християнських

чеснот на шляху духовного зростання

людини;

ставиться до жертовності як до однієї з

ознак святості;

ділиться власними думками щодо ролі

святих України та світу у житті суспільства;

аналізує вплив християнських чеснот на

власне духовне зростання.

Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.

Чи може сучасна людина зберегти чистоту

душі та стати святою?

Чи протистоять матеріальний та духовний

світи один одному?

Чи обов'язково кожній людині зростати

духовно?

Робота в групах. Скласти сенкан до поняття

«чеснота».

Проекти: «Святі України та світу»,
«Новомученики української церкви».
Повідомлення: «Мій особистий план
духовного зростання».

Золотий вірш уроку:

**«Отож, коли ви воскресли з Христом, то шукайте того, що
вгорі, де сидить Христос по Божій правиці. Думайте
про те, що вгорі, а не про те, що на землі» (Кол.3:1,2)**

**«Тож будьте досконалі, як Отець ваш Небесний досконалий»
(Мт.5:48)**

*Прочитавши золоті вірші уроку, поміркуйте,
про що йтиметься на уроці.*

На уроці дізнаєтесь:

1. Про матеріальний і духовний світи.
2. Про значення християнських чеснот у духовному зростанні людини.
3. Що людина покликана до святості, а жертівність – одна з її ознак.
4. Про високодуховність, духовну обдарованість і слабкодухість.
5. Чому любов є найбільшою серед Божих чеснот.
6. Що таке особистісні чесноти?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Чеснота – позитивна моральна риса (риса характеру) людини.

Християнські чесноти – якості, подаровані людству Богом: віра, надія, любов.

Особистісні чесноти – позитивні моральні риси, притаманні певній особі.

Матеріальний світ – світ речей і предметів.

Духовний світ – невидимий для людського ока світ, який реально існує та впливає на людське життя.

Духовність – внутрішня налаштованість людини змінюватися, зростати у святості під дією Святого Духа; присутність Святого Духа в людині; життя за Божими Заповідями, моральними цінностями.

Слабкодухість – відсутність спротиву злу та гріху.

Гріх – вчинок людини, що суперечить християнському моральному вченню; внутрішній опір Богу; протидія Богу; ворожнеча з Богом.

Гріховність – спосіб життя, який суперечить християнському моральному вченню.

Праведність – спосіб життя, що проявляється в дотриманні Божих Заповідей і настанов.

Святість – це повернення до первісного стану душі людини, якою її створив Бог; подібність до Бога у бажанні творити добро, любити і бути готовим до самопожертви заради Бога і ближнього.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

«Світло для світу» (Мт.5:14-16). Як стати «сіллю землі» та «світлом для світу»? Ісус і багатий юнак (Мт.19:16-26; Мк.10:13-27; Лк.18:17-29).

Матеріальний і духовний світ людини.

Основні християнські чесноти та духовне зростання людини.

Поняття високодуховності. Причини слабкодухості.

Людина покликана до святості.

Найважливіше для Ісуса Христа – святість, чистота людської душі. Що є ознакою святості. Жертовність як одна з ознак святості.

**Афоризми видатних людей про чесноти та духовне зростання людини.
наводить євангельські приклади духовного зростання особистості;**

Відколи Учитель покликав Івана, він учився вірити, довіряти Ісусу і любити Його. Відомий художник Карл Блох намалював картину «Таємна вечеря», де Іван схилив свою голову на плече Ісуса. Наймолодший учень Христа відчув, побачив і пізнав любов, яка прийшла з неба. Вплив Учителя знайшов своє конкретне відображення через 60 років, коли Іван написав Євангеліє та інші послання. Найцікавіше те, що апостол жодного разу не назвав себе по імені, він називався «тим, кого любив Ісус». Яка вражаюча переміна сталася з учнем, якого називали «сином грому» і якого Ісус одного разу зустрів на березі моря! Відтоді Іван пройшов довгий шлях. І це був шлях духовного зростання. Адже духовність – це внутрішня налаштованість людини змінюватися, зростати у святості під дією Ісуса Христа і Духа Святого. Іван добре усвідомив значення та силу істинної віри та любові. Він пережив усіх інших апостолів і був одним із дванадцяти, хто не помер насильницькою смертю. Його били, з нього знущалися, і, нарешті, заслали на острів Патмос в Егейському морі. Що було найважливішим у його житті? Що переповнювало його серце та розум? Любов Господа Бога! Не імпульсивність чи нестриманість, а саме любов. Понад п'ятдесят разів у своїх посланнях Іван згадує про любов: любов Бога до нас, любов, яку ми несемо світові, сповненому ненависті та суєти.

Підкоряючись Господу, людина сповнюється Його любов'ю. І коли вона дозволяє Ісусові повністю контролювати своє серце, думки та дії, то, як і Іван, буде духовно рости. Ось його слова: «Хто любить брата свого, той пробуває в світлі. Хто ж ненавидить брата свого, пробуває у темряві» (1 Ів.1:10,11). Дійсно людина духовно зріла несе в собі світло й випромінює його. Це бачать усі навколишні люди.

Ісус Христос говорив про Себе: «Я - Світло для світу!» Що цими словами говорить Син Божий? А те, що він є для нас прикладом, як жити на землі, які цінності обирати, чому надавати перевагу (тілесному чи духовному). Він є Світлом, що просвітлює кожне серце, пронизує темряву і показує шлях; є світлом, що вказує напрямок тим, хто не знає куди рухатись. І як неможливо сховати світло міста, що стоїть на вершині гори, так і неможливо сховати світло Ісуса Христа, що світить через тисячоліття всім людям й усім народам. Син Божий закликає людей бути світлом а також бути сіллю. Сіль не допускає псування продуктів і надає приємного смаку їжі. Так і християни повинні мати такі риси характеру, які не допускають поширення зла і гріха. Якими ж саме якостями повинні володіти люди, щоб бути світлом і сіллю для інших, для суспільства? Богослови такі якості називають чеснотами. Чеснота – це позитивна моральна риса людини.

Одного зі своїх учнів, а саме Івана, Ісус Христос назвав «сином грому», тобто «тим, кого легко вивести з себе, з рівноваги». Іншими словами, Іван був занадто запальним, імпульсивним, нестриманим. Коли йому щось не подобалось, він одразу ж сердився. Йому не вистачало самоконтролю, але найбільше всього бракувало смирення і любові. Любов, яку він побачив в Ісусі, почала поступово змінювати його. І від щоденного спілкування з Ісусом Христом Іван почав духовно рости. Відколи Учитель покликав Івана, він учився вірити, довіряти Ісусу і любити Його. Відомий художник Карл Блох намалював картину «Таємна вечеря», де Іван схилив свою голову на плече Ісуса. Наймолодший учень Христа відчув, побачив і пізнав любов, яка прийшла з неба. Вплив Учителя знайшов своє конкретне відображення через 60 років, коли Іван написав Євангеліє та інші послання. Найцікавіше те, що апостол жодного разу не назвав себе по імені, він називався «тим, кого любив Ісус». Яка вражаюча переміна сталася з учнем, якого називали «сином грому» і якого Ісус одного разу зустрів на березі моря! Відтоді Іван пройшов довгий шлях. І це був шлях духовного зростання. Адже духовність – це внутрішня налаштованість людини змінюватися, зростати у святості під дією Ісуса Христа і Духа Святого. Іван добре усвідомив значення та силу істинної віри та любові. Він пережив усіх інших апостолів і був одним із дванадцяти, хто не помер насильницькою смертю. Його били, з нього знущалися, і, нарешті, заслали на острів Патмос в Егейському морі. Що було найважливішим у його житті? Що переповнювало його серце та розум? Любов Господа Бога! Не імпульсивність чи нестриманість, а саме любов. Понад п'ятдесят разів у своїх посланнях Іван згадує про любов: любов Бога до нас, любов, яку ми несемо світові, сповненому ненависті та суєти. Підкоряючись Господу, людина сповнюється Його любов'ю. І коли вона дозволяє Ісусові повністю контролювати своє серце, думки та дії, то, як і Іван, буде духовно рости. Ось його слова: «Хто любить брата свого, той пробуває в світлі. Хто ж ненавидить брата свого, пробуває у темряві» (1 Ів.1:10,11). Дійсно людина духовно зріла несе в собі світло й випромінює його. Це бачать усі навколишні люди.

Ісус Христос говорив про Себе: «Я - Світло для світу!» Що цими словами говорить Син Божий? А те, що він є для нас прикладом, як жити на землі, які цінності обирати, чому надавати перевагу (тілесному чи духовному). Він є Світлом, що просвітлює кожне серце, пронизує темряву і показує шлях; є світлом, що вказує напрямом тим, хто не знає куди рухатись. І як неможливо сховати світло міста, що стоїть на вершині гори, так і неможливо сховати світло Ісуса Христа, що світить через тисячоліття всім людям й усім народам. Син Божий закликає людей бути світлом а також бути сіллю. Сіль не допускає псування продуктів і надає приємного смаку їжі. Так і християни повинні мати такі риси характеру, які не допускають поширення зла і гріха.

Якими ж саме якостями повинні володіти люди, щоб бути світлом і сіллю для інших, для суспільства? Богослови такі якості називають чеснотами. Чеснота – це позитивна моральна риса людини.

Часто чуємо про «низьку духовність» чи «занепад духовності у суспільстві».

На думку вчених, поняття «духовність» – це категорія етики, яка визначає моральний вимір людської життєдіяльності, це живе джерело доброчесностей людини, її моральна спроможність та вища цінність. Духовність, витлумачена богословами, як досконалість віри в Бога.

Духовність – це ідеал, до якого повинна прагнути людина у власному розвитку, орієнтація на вищі цінності.

Першим, хто відокремив тілесне від духовного, був давньогрецький філософ Платон. Він визначив, що духовність – це специфічна людська особливість, яка притаманна тільки людям, тілесне це нижче. Аристотель

Сандро Боттічеллі. Святий Іоанн Богослов, який пише на Патмосі книгу Одкровення.

теж відокремив ці поняття, але розглядав тілесне й духовне як рівно необхідні. З одного боку, духовність це одухотворення тваринності, основна характеристика людини, що виділяє її зі світу тварин.

В побуті під духовністю розуміють моральність, певну піднесеність думок та вчинків. Духовність, як високе, протиставляється низькому, недосконалому,

гріховному, аморальному. В суспільстві часто слово духовність використовується як конкретна якість, про що свідчить вживання слів на зразок «людина великої духовності», «дефіцит духовності в суспільстві», тощо. Також духовність пов'язують з внутрішнім станом, внутрішнім життям, вірою, молитвою як спілкування з Богом.

Усе християнство базується на трьох основних чеснотах. Апостол Павло пише: «Нині діють оці три: віра, надія, любов». (Про ці три основні чесноти буде окремий параграф в цьому підручнику). Віра - визнання існування Бога. Надія - сподівання, які керують діями людей; опір зневірі. Любов – безкорисливе почуття приязні, що супроводжується довірою, милістю, співчуттям та є проявом Божої природи в людині. Любов – це безкорисливе служіння. Ці чесноти так тісно пов'язані між собою, що вдосконалюють

людський характер, коли діють разом. Ісус Христос багато говорив про їхню цінність.

Також є **особистісні** чесноти, а це - активні якості характеру людини, які потрібно розвивати. Християнство особливу увагу звертає на них. Це - *добročесність, стриманість, щедрість, старанність, лагідність, доброзичливість, смирення, мудрість і інші.*

У чеснотах слід постійно вправлятися, бо тільки так людина набуває досвіду в їх виконанні. Це вправляння можна прирівняти до будівництва оселі.

Як будинок має фундамент, так і життя людини повинно мати надійну основу - віру. Стіни будують з цеглин, а для життя цеглинами є чесноти, про які будемо розмірковувати. Цеглини між собою скріплює цемент, а в духовному житті це смирення. Розсудливість, стриманість, старанність є такими ж важливими, як каркас і комунікації в будинку. Кожен будинок має покрівлю, а в духовному житті цією покрівлею є любов. Бачимо, що всі чесноти поєднані між собою і жодна з них не може існувати окремо. Божі чесноти дають можливість людині жити в єдності з Господом.

Григорія Сковороду світ цей пожадливий "ловив і не спіймав", на одухотворення якого він поклав усі свої сили, уміння й життя.

1. Про які три чесноти говорить апостол Павло?
2. Яке значення має віра?
3. У чому полягає християнська надія?
4. Чому любов є найважливішою з усіх чеснот?

Біблійна історія

Прочитай біблійну історію про зустріч багатого юнака з Ісусом Христом.

Ісус і багатий юнак

(Мт.19:16-26; Мк.10:13-27; Лк.18:17:29)

Один багатий юнак шукав зустрічі з Ісусом Христом. Причиною було бажання поставити Ісусу одне важливе запитання, яке не давало спокою йому довгий час. І молодому чоловікові випала така нагода! Він одразу ж запитав Учителя: «Що мені

робити, щоб успадкувати вічне життя?»

Коли ти маєш невирішені проблеми, то дивись на Ісуса, довірся Йому й попроси дати тобі розуміння того, що потрібно робити.

Повчальна історія

Притча

БОГ ВЕЛИКИЙ

Жив у Константинополі срібляр, що виготовляв коштовні речі. Завжди надавав перевагу духовним Божим справам, а не матеріальним речам. І хоч щодня тримав у руках коштовності, вони його не вабили, бо любив Бога, Святе Письмо більше, ніж гроші. І було в нього улюблене прислів'я, а саме: «Бог великий!» Скаже йому хтось якесь слово, а він у відповідь; «Так, християнине, бо Бог великий!» Так часто він вимовляв ці слова, що люди говорили між собою: «Ходімо до того срібляра, який говорить, що Бог великий». І кожен йшов з своїм проханням. Почув імператор Лев Мудрий, що є такий срібляр, який на всяке слово відповідає: «Бог великий!» і сказав: «Випробую я його. Подивлюсь, чи по вірі він це говорить, чи просто за звичкою. Одягнув простий одяг і пішов до срібляра. Прихопив з собою золоту каблучку з дорогоцінним камінцем. Приходить, вітається: «Майстре! Чи можеш мені полагодити каблучку?» «Полагоджу, пане, бо Бог великий! Де вона?» «Ось тут. Загорнута». «Покладіть її на полицю». «Дивися добре, бо на моїй каблучці дуже дорогоцінний камінь». А сам імператор цей камінь з каблучки зняв.

«Гаразд, пане! Покладіть її в коробочку на полицю». І навіть не глянув на каблучку, бо мав термінову роботу. «Дивись, щоб мій камінь не загубився!» «Він не загубиться, бо Бог великий. Прийдіть через вісім днів. Бо маю багато роботи». Правитель пішов, прихопивши з собою камінь з каблучки. А, проходячи берегом моря, закинув

його в морську глибочінь. При цьому, промовив: «Я залишаюсь без дорогоцінної каблучки, але побачу, чи дістане Бог цей камінь заради того, хто каже, що Бог великий».

Через вісім днів приходить Лев Мудрий до срібляра одягненим по простому. «Вітаю! Чи полагоджена моя каблучка? Чи почищений камінь?»

«Пане, я полагодив каблучку, але каменя на ній не було». «Що? То ти так!... А знаєш з ким розмовляєш? Я імператор Лев!» І скидає з себе селянський одяг й вказує на символи своєї царської гідності. «Якщо не повернеш мені камінь, то залишишся без голови! Я страчу тебе!» «Ваша величносте, коли Ви даєте мені цілих три дні, то Бог великий, думаю, що вставлю камінь». «Де ж ти візьмеш такий камінь, який коштує ціле царство? Дивись! У тебе всього три дні». І пішов.

Дружина срібляра, почувши розмову, заплакала: «О! Горе! Ти загубив камінь з каблучки самого імператора!». «Дружино, не побивайся так. Бог великий!» «Але імператор через три дні відрубає тобі голову і усім нам... Нам загрожує смерть!» Діти плакали: «Татку, що тепер буде?». «Хлопці! Бог великий! Займайтесь своїми справами». Срібляр лише повторив звичні слова ще з більшою впевненістю.

Жінка, прибита горем, пішла на ринок. А по дорозі все думала: «Горе мені гірке! Імператор пригрозив смертю. То був такий дорогоцінний камінь, що в нас і грошей таких нема, щоб відкупити його». На базарі, крім овочів, фруктів, купила рибу. Повернувшись додому й одразу ж взялась за приготування їжі. А, чистячи рибу, в шлунку однієї з них знайшла якийсь камінчик.

«Любий, подивись, що це таке? Я чистила рибу, знайшла його в першій же рибині». А він дивиться здивовано то на камінь то на неї: «Ой, жінко! Та це ж, швидше всього, камінь з імператорської каблучки! Я зараз його почищу». І, коли він приміряв камінь, той напрочуд точно підійшов. «Ось, так! Тепер я його відполірую і вправлю. Ну, що? Переконалась, що Бог великий?!» Відмиває, полірує камінь і вставляє його на колишнє місце. А каблучку начищає до блиску.

Через три дні приходить імператор, вже в царському вбранні, вітається:

«Чи каблучка готова? Чи камінь вставлений?»

«Імператоре, все готове і камінь на місці. Бог великий!»

«Зараз подивлюсь, Який Він великий». Узяв Лев Мудрий каблучку, почав розглядати її з різних боків... Здивовано сказав: «Але, чоловіче, я ж сам зняв цей камінь і закинув його далеко в море. А ось я його бачу на колишньому місці!... Воістину! Сьогодні я сам переконався, що Бог великий! Скажи, як ти його знайшов? І, взагалі, як можна знайти такий камінь, який коштує ціле царство?» «Ваша величносте, Бог великий! Це було дуже просто. Дружина принесла рибу з ринку і в шлунку однієї з них знайшла його». Імператор урочисто промовив: «Відтепер і надалі ти будеш моїм радником! Я готовий тримати тебе біля себе все життя, бо зрозумів, що ти не просто так кажеш: «Бог великий!» Коли ти вимовляєш ці слова, то говориш їх з глибини серця. Ти досяг такого рівня, що не крадеш, не обманюєш, а смиренно довіряєшся Богу. Для тебе коштовності, золото, срібло не є важливими, а ти більше. А це свідчить про важливу чесноту - безумовну віру в Бога. Навіть у найбільш непередбачуваних обставинах, ти довіряєш Йому. В тебе є тверда впевненість у Його силі! А віра така сильна, що тобі можна все, бо Бог з тобою!» З того дня він узяв срібляра до свого палацу, зробив радником.

Ось як просту людину, що мала непохитну віру в те, що Бог великий, Господь звеличив тут на землі і, звичайно ж, що винагородить і на небі.

1. Чому срібляр щоразу говорив: «Бог великий»?
2. Що для срібляра було важливішим матеріальне чи духовне?
3. Які чесноти були в характері срібляра?
4. Чи був срібляр високодуховним?
5. Чи був срібляр світлом і сіллю? Чому? Для кого?

Повчальна історія

1. Життєвий подвиг Антонія Великого

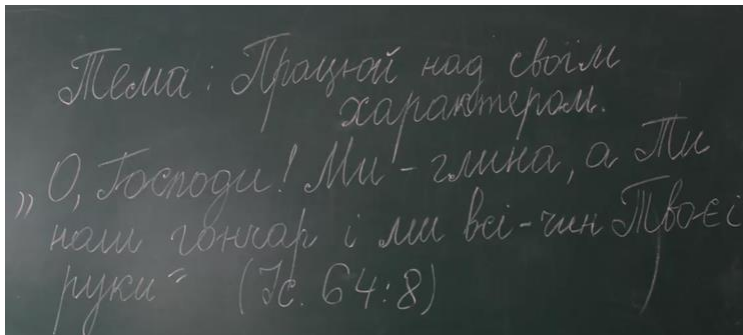

В біографії Антонія Великого є схожа подія до Євангельської розповіді про багатого юнака. Тільки кінець цих історій різний, бо багатий юнак віддалився від Ісуса Христа, коли Той сказав йому роздати своє багатство й слідувати за Ним. А ось молодий Антоній після смерті своїх батьків-християн (були вони досить

заможними і знатними) успадкував все їхнє майно І одного разу 20-тирічний юнак зайшов до храму і почув заклик: «Якщо хочеш бути досконалим, піди, продай маєток твій і роздай бідним. Тоді приходи і йди за Мною» (Мф. 19:21). То Антоній, не вагаючись, роздав всі свої статки і оселитися в мудрого старця далеко від рідного дому. Так преподобний Антоній навчався мудрості та суті слідування за Христом. А далі - день за днем проходили в молитвах, турботах про бідних, наставництві багатьох учнів Христа, які наслідували його та просили мудрих порад. Преподобний Антоній помер в глибокій старості в 106 років і за свої подвиги заслужив найменування Великого.

2. Духовне зростання апостола Петра

Ми всі як глина в руках Божих. Центрування – це коли ставлять глину в центр кола, щоб зробити якийсь досконалий виріб.

Апостол Петро тричі відрікається від Ісуса. Усвідомлює, плаче, пережив розчарування в собі (бо обіцяв Ісусові вірність) - Чи відкинув його Ісус? (Петро думав, що відкинув... Це глина, яка не піддалася в руках гончаря, виріб дав тріщину. Гончар починає працювати з цим куском глини спочатку. В результаті цієї праці – прекрасний виріб. А в рез. праці Ісуса Христа – прекрасний характер Ап. Петра. Він перед натовпом проголошує Добру Новину і 3000 людей навертається до Бога. В Св. Письмі є Перше і Друге соборні послання апостола Петра. Поширював науку Ісуса Христа і вкінці життя помер мученицькою смертю.

Гордість України

Петро Могила отримав блискучу світську і релігійну освіту, досконало володів декількома мовами і зі своїм статусом, статками і маєтками міг досягати високого становища. Але попри блискучі перспективи світського життя, він у 26 років обирає інший шлях – служіння Українській церкві, яка на той час перебувала у стані невизнаної урядом.

У справжніх аристократів – лицарські чесноти відваги і гідності їхні нащадки здобували у справжній боях. І тому Петро Могила у складі війська польського брав участь і битві під Цецорою і Хотиним. Під час Хотинської баталії він мав нагоду познайомитися з керманичем козацького війська гетьманом Петром Конашевичем-Сагайдачним. «Могила вразили незламний дух, хоробрість і вишкіл Запорозького Війська, військовий хист гетьмана, завдяки чому і було отримано перемогу. В очах молодого воєводи це додало ваги не лише збройним силам України, а й самому українському народові і мало вплив на його вибір подальшого шляху.

Він займався видавничою справою – за п'ять з половиною років з друкарні Печерської лаври вийшло понад 15 видань. Також він видав власні праці,

Петро Могила займався благодійною діяльністю – він дбав про розвиток книгодрукування не тільки в Україні, а й поза її межами.

11 березня 1631 року Петро Могила об'єднує лаврську і братську школи, які функціонували при Богоявленському монастирі на Подолі у Києві.

Новоутворений таким чином Києво-Могилянський колегіум стає першим православним університетом. Він був створений за зразком вищих західноєвропейських шкіл і утримувався за рахунок Петра Могили.

Виступав проти закриття та руйнації церков та духовних установ. За свої кошти він відреставрував багато церков. Найвідоміша праця Петра Могили – «Літос» та «Требник». Петро Могила мав найбільшу та найкращу бібліотеку у державі. Перед смертю Петро Могила склав заповіт, згідно яким більша частина майна та бібліотека мала перейти школі, яку він заснував.

Що зробив Петро Могила для України?

Протягом 14 років Могила очолював українську православну церкву. Багато зусиль і праці доклав Могила для захисту і розвитку православ'я в Україні. Він об'єднав школу Київського братства з лаврською внаслідок чого виникла Києво-Могилянська колегія – перший вищий навчальний заклад в Україні.

Моральний практикум

Робота в парах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.
 1. Що таке основні християнські чесноти? Назвіть їх.
 2. Які є особистісні чесноти? Наведіть приклади.
 3. Чим відрізняються матеріальний світ від духовного?
 4. Поясніть, як апостол Іван досягнув високого духовного розвитку?
 5. Яке відношення до скромності і смиренності у світі?

Робота в групах

2. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.

Чи може сучасна людина зберегти чистоту душі та стати святою?

Чи протистоять матеріальний та духовний світи один одному?

Чи обов'язково кожній людині зростати духовно?

3. Опрацювати приклади моральної деградації в сучасному суспільстві (за матеріалами інтернет-ресурсів).

А Сьогодні сім'я страждає від глобальної кризи. Кількість сімей в Україні постійно зменшується. Все більше чоловіків і жінок ставлять в пріоритет особисті інтереси. Статистика сумна: жінки частіше за чоловіків не бажають створювати сім'ю. Це є деградація особистості, її природи.

Б Для психологів залишається загадкою, чому батьки стали виховувати своїх дітей за схемою інфантильної поведінки. Іншими словами, сучасні батьки все частіше навмисно відтягують дорослішання своїх дітей. Молодь, віком 18-25 років,

сидить на шиї у своїх батьків. Батьки, самі того не розуміючи, не дають своїм нащадкам розвиватися і брати відповідальність за своє життя. Таким чином сучасне покоління активно деградує.

В Що стосується комп'ютерних ігор, то це порівняно новий виклик суспільству. Різні онлайн ігри з'явилися кілька років тому, але вже встигли довести до деградації, психологічних розладів чимало особистостей.

Г Психологи вважають, що соціальні мережі – це хибне, викривлене сприйняття інформації, яку люди розміщують про себе, схиляє інших до помилкових суджень про них і їхній життєвий успіх. Більшість вражень про розкішний відпочинок, веселі вечірки і дорогий одяг людей у стрічках новин соцмереж – лише ілюзія та свідчить про деградацію цінностей суспільства.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Проекти: «Святі України та світу», «Новомученики української церкви».
2. Повідомлення: «Мій особистий план духовного зростання».
3. Скласти сенкан до поняття «чеснота».
4. Порівняйте картини Сандро Боттічеллі (стор.) і Ганса Бургкмайра, присвячені Івану Богослову. Що спільного і чим вони різняться?

Ганс Бургкмайр. Св. Іван- євангеліст на о. Патмос,

ТЕМА 17

ЖЕРТОВНІСТЬ

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

ПОСТАНОВА

Один хлопець, нахилившись над столом, записував свої постанови. Його мати у той час прасувала білизну.

«Коли побачу когось, хто потопає, – писав хлопчина, – то відразу кинуся у воду, аби допомогти йому. Якщо загориться дім, виноситиму з вогню дітей.

Коли трапиться землетрус, без жодного страху піду серед будинків, що валяться додолу, рятувати людей. А потім усе своє життя присвячу бідним цілого світу».

За якийсь час він почув голос мами:

– Синку, будь такий добрий, спустися до крамнички й купи хліба.

– Мамо, хіба ти не бачиш, що надворі дощ? — з докором спитав син.

Скільки уже було таких «хотів би» у нашому духовному житті...

Бруно Ферреро

– Які постанови робив хлопець?

– Які риси характеру потрібні для виконання цих постанов?

– Чому хлопець з докором відмовив мамі?

– Чим доводиться жертвувати людям заради свого ближнього?

– Як би ви вчинили на місці цього хлопця?

Золоті вірші уроку:

«І хто примусить тебе іти з ним одне поприще, іди з ним два» (Мт. 5:41).

«Для немічних був як немічний, щоб придбати немічних. Для всіх я став усім, щоб спасти хоч деяких» (1 Кор. 9:22).

Прочитайте золоті вірші, поміркуйте, про що буде йти мова на уроці.

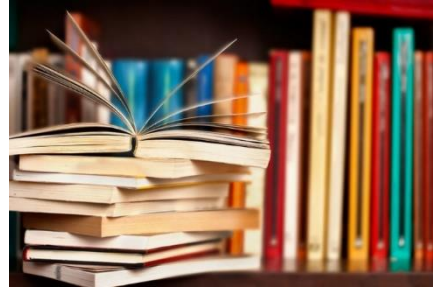
Як ви розумієте ці слова з Біблії?

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке жертвність?
2. Як проявляється жертвність в екстремальних обставинах та у щоденному житті.
3. Про жертвність Ісуса Христа.
4. Жертвність в історії християнства.
5. Як перемогти егоїзм?

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Жертовність – чеснота, пов’язана зі здатністю пожертвувати чимось для блага ближнього, найвища форма любові; шлях духовного збагачення та досягнення досконалості; свідомий вибір у віддаванні себе, власного «я» іншому.

Егоїзм (від лат. «его» я) – ціннісна орієнтація людини, етносу чи держави, що характеризується переважанням в її життєдіяльності корисливих особистих інтересів і потреб стосовно інтересів інших людей і соціальних груп.

Духовне збагачення – духовний розвиток особистості, її внутрішнього світу, духовно-моральний цінностей.

Самоприниження – пониження самого себе, применшення своїх заслуг, достоїнств і знань.

Самозаперечення – заперечення своїх заслуг.

Самоконтроль – здатність контролювати свої емоції, думки і поведінку.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

ЖЕРТОВНІСТЬ ТА ПОДОЛАННЯ ЕГОЇЗМУ

У Слові Божому зустрічаємо такі слова:

«Ми з того пізнали любов, що душу Свою Він поклав був за нас. І ми мусимо класти душі за братів! Діточки, любимо не словом, ані язиком, але ділом та правдою! Із цього довідуємось, що ми з правди, і впокоруємо наші серця перед Ним, бо коли винуватить нас серце, то Бог більший від нашого серця та відає все!» (1 Йн. 3: 16-20).

«Носіть тягарі один одного, і так виконаєте закона Христового» (Гал. 6: 2).

«Ми, сильні, повинні нести слабості безсилих, а не собі догоджати. Кожен із нас нехай догоджає ближньому на добро для збудування» (Рим. 15: 1-2).

«Промовив тоді Ісус учням Своїм: Коли хоче хто йти вслід за Мною, хай зречеться самого себе, і хай візьме свого хреста, та й іде вслід за Мною. Бо хто хоче спасти свою душу, той погубить її, хто ж за Мене свою душу погубить, той знайде її» (Мт. 16: 24-25).

Із поняттям жертовності ми звикли асоціювати виняткові подвиги, страждання, муки, коли хтось у буквальному розумінні віддає власне життя задля блага інших. Однак жертовність не вичерпує себе героїчною поведінкою в екстремальних обставинах. Вона потрібна у щоденному житті. Жертовність – це добровільне віддавання себе, власного «я» іншій особистості, це вихід назустріч іншому для служіння йому. Вона не має нічого спільного з самоприпиненням чи самозапереченням; як свідомий і добровільний вибір особистості, продиктований її моральними цінностями, жертовність здатна лише збагачувати, надихати і животворити її. Жертовність є найвищою формою любові, вона може виявляти себе в подружніх і родинних стосунках, у дружбі, на місці праці – скрізь, де своїй поведінці, своїй діяльності людина свідомо надає форму щирого і самовідданого служіння. Це абсолютна протилежністю егоїзму, зосередженості на власному «я», його потребах та інтересах. Дуже часто ми перебуваємо у боротьбі між цими двома станами. Наш егоїзм здатен виявляти себе в щоденних, часто навіть непомітних дрібницях, але від цього його руйнівна сила не стає меншою. І як у всякій боротьбі перемога над ним є плодом зусиль, праці над собою, постійного самоконтролю.

Зробіть постанову: протягом місяця контролюватиму свою поведінку, стараючись долати вияви свого егоїзму:

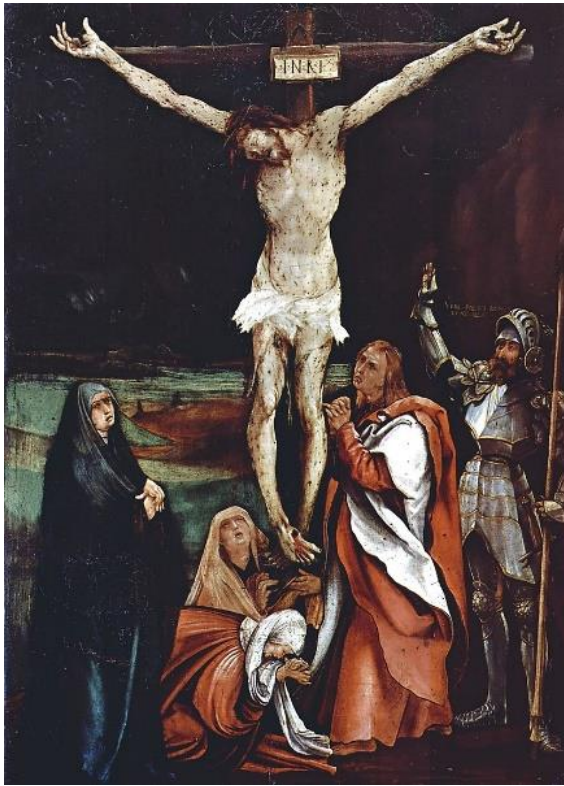
- проаналізую зміст своїх розмов з іншими людьми (скільки уваги я приділяю в цих розмовах собі, власній думці, позиції тощо, а скільки співрозмовникові, скільки під час розмови звучить слово «я»);
- зосереджусь на тому, щоб уважно слухати співрозмовника, вникнути в його проблеми, не перебивати і не переводити бесіди на себе чи питання, що цікавлять мене;
- старатимусь контролювати бажання висловлювати чи виявляти незадоволення чи образу;
- щодня коротко розважатиму над тим, що не тільки я є улюбленою Божою дитиною і що Боже синівство передбачає служіння моїм братам і сестрам;
- складу список того, що я ще можу виконувати у моїй сім'ї, для ближніх, від чого я звичайно відмовляюсь, що може бути виразом служіння і жертовності.

Сестра Христові Буштин

1. Як ви розумієте вислови зі Святого Письма?
2. Що таке жертовність?
3. Чи проявляється жертовність лише в екстремальних обставинах?
4. Як можна проявляти жертовність у повсякденному житті?
5. Як подолати егоїзм?
6. В чому суть самоконтролю?

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, про велику Божу любов до людей.

ЖЕРТОВНІСТЬ ІСУСА ХРИСТА

*Матіас Грюневальд.
Розп'яття, 1500—1508)*

«Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним» (Ів. 3:16). Цю цитату зі Святого Письма називають серцем Євангелія, адже в ній розкривається зміст Доброї Новини і повнота місії Ісуса Христа через безмежну любов Бога Отця до людей, Який заради порятунку людей жертвує Своїм Сином. «Цим виявилася до нас любов Божя, що Бог свого єдинородного Сина послав у світ, щоб ми жили через нього. Любов же полягає не в тому, що ми полюбили Бога, а що він полюбив нас і послав Сина свого – примирення за гріхи наші» (1 Ів. 4: 9-10). Адже «...Син Чоловічий прийшов не для того, щоб йому служили, але – послужити й дати життя своє на викуп за багатьох» (Мт. 20: 28). «Та він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі. Ми ж, ми гадали, що

його покарано, що Бог його побив, принизив. Він же був поранений за гріхи наші, роздавлений за беззаконня наші. Кара, що нас спасає, була на ньому, і його ранами ми вилікувані» (Ісаї 53: 4-5). «А що діти були учасниками тіла і крові, то й він подібно участь у тому брав, щоб смертю знищити того, хто мав владу смерті, тобто диявола» (Єв. 2: 14).

Невинного Ісуса засудили на смерть. Того, Який робив добро, навчав, оздоровляв, воскрешав. Його били... Колючки тернини впивалися у голову. Пошматоване Тіло стікало кров'ю. На плечі поклали важкий хрест – хрест наших гріхів. І Він йде на Голгофту. Немає сил. Падає під хрестом, але піднімається і йде далі. Йде, щоб виконати Свою Місію. Симеон Киринейський допомагає Йому нести хрест. Вероніка обтирає закривавлене обличчя. Поглядом зустрічається зі Своєю мамою. Промовляє до жінок, які плачуть.

Ісуса прибивають до хреста. Він терпить страшний біль. В скорботі Отець Небесний. Під хрестом Мама та улюблений учень. На хресті Ісус піклується про Марію та про нас. Відкриває двері раю розкаяному розбійнику. Тіло Ісуса знімають з хреста і кладуть до гробу. Плаче Марія. Вороги радіють, думають, що це кінець. Але це тільки початок. Ісус виконав Свою Місію – врятував світ від гріха і неволі диявола.

Скоро гріб, до якого поклали Його Тіло, буде порожнім. Своїм Воскресінням Він відкриє нам шлях до Вічності.

Історія страстей і жертви Христа показує нам безмежну та незбагненну Божу любов. А також якою є людина, якщо в її серці немає місця для Бога.

1. В чому проявилася велика любов Бога до людей?
2. Чому Бог Отець дозволив розіп'ясти Свого Сина?
3. Які страждання терпів Ісус?
4. Яке значення жертви Ісуса Христа для людства?
5. Як ви розумієте слова: «Та він наші недуги взяв на себе, він ніс на собі наші болі»?
6. Чому цитату Ів. 3: 16 називають серцем Євангелії?
7. Прочитайте Ів. 3: 1 – 22. Встановіть, хто і до кого сказав слова: «Бог бо так полюбив світ, що Сина свого Єдинородного дав, щоб кожен, хто вірує в нього, не загинув, а жив життям вічним».

Івана 3:16 є найпопулярнішим віршем Біблії у світі, згідно з результатами цифрового опитування, проведеного організацією World Vision.

У глобальному дослідженні було проаналізовано дані інструменту Keyword Explorer Tool на сайті ahrefs.com для визначення середньомісячного обсягу пошуку в Google для 172 країн світу.

Також були взяті до уваги дані пошуку в Google по кожній країні по 100 найбільш читаним віршам Біблії на популярному сайті для читання Біблії «Біблійний шлюз».

Івана 3:16 отримав найбільшу кількість пошукових запитів по всьому світі – 2,1 мільйони.

Повчальна історія

Прочитайте про жертовність в історії християнства

1. Жертвовність в історії християнства Феодосій Печерський

Святий Феодосій Печерський народився у 1009 році в місті Василькові. Та невдовзі його родичі переїхали до Курська. На тринадцятому році життя Феодосія помирає його батько. Мати не хотіла зрозуміти його нахилу до вищого духовного життя. Одного разу побачив Феодосій, що збираються паломники до Святої Землі, попросився взяти його з собою. Та дізналася про це мати і завернула з дороги, важко покарала: побила, зв'язала ноги і замкнула у темній кімнаті. Хлопчик переніс цю кару спокійно та своєю лагідністю зворушив серце матері і вона звільнила його з домашньої неволі. Феодосій став ще частіше ходити до церкви, але мати ще більше дошкуляла йому не лише словами,

але і побоями.

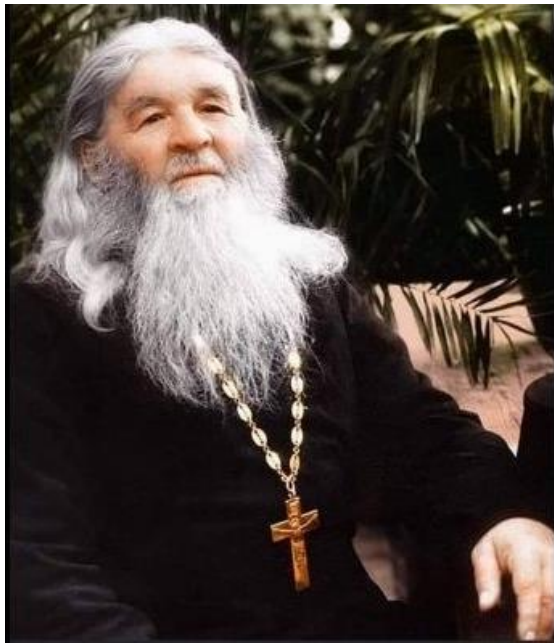
Хлопець знову покинув дім і пішов у світ, де прихистив його священник. Мати знайшла його тут і з гнівом і побоями привела його додому. Про нелюдську поведінку матері довідався начальник міста Курська і взяв його під свою опіку. Через деякий час Феодосій нічною порою потайки вибирається до Києва, де залишається жити у монастирі під проводом святого Антонія. Тут знайшла його мати і просила повернутися додому. Та Феодосій запропонував їй вступити до жіночого монастиря. Але мати не хотіла цього слухати. Тоді Феодосій почав гаряче молитися за спасіння своєї матері. І вона через декілька днів дійсно вирішила посвятити своє життя служінню Богові і вступила до жіночого монастиря.

Через деякий час висвятили Феодосія на священника, а потім святий Антоній призначив його ігуменом в печерському монастирі. Відчуваючи наближення смерті, поставив ігуменом Стефана, а 3 травня 1074 року помер.

1. Які терпіння переносив Феодосій заради Бога?
2. Завдяки чому врятувала свою душу мати святого Феодосія?

2. Амфілохій Почаївський

Преподобний Амфілохій народився 10 грудня (27 листопада) 1894 року в с. Мала Іловиця Шумського району

Тернопільської області в багатодітній християнській сім'ї Варнави Головатюка і при хрещенні був названий Яковом.

Ще в юні роки майбутній подвижник успадкував від батька лікарські навички і в цей час у ньому в повній мірі виявляється талант костоправа.

В 1925 році Яків вступає до Почаївської Лаври. Він зі смиренням виконує покладені на нього обов'язки, не перестаючи думати про сенс життя та призначення людини. Перебуваючи в подвизі посту і молитви, ревний послушник без всіляких труднощів проходить всі етапи монашеских випробувань і удостоюється постригу в мантию із нареченням імені Йосиф.

В скорому часі отця Йосифа рукопокладають у священничий сан, що дає йому змогу ще більш наполегливо трудитися на славу Божу і спасіння власної душі. Особливе визнання йому приносить дивовижний дар вправляти вивихи, лікувати переломи та знімати біль у суглобах. Лікування, котре в той час було надзвичайно дороге, він проводить абсолютно безкоштовно. Лікарі відзначали дивовижну здатність монаха точно вказувати місця переломів без допомоги рентген знімків.

Був заарештований і перебував у психіатричній лікарні. Коли його перевели у вищий чернечий ступінь, отримав ім'я Амфілохій.

Отець Йосиф постійно приймав та лікував всіх, хто до нього приходив, незалежно від національності та віросповідання. Був патріотом Української держави, зокрема лікував воїнів УПА.

3. Якими дарами володів Амфілохій?

4. Для кого він використовував свої дари?

Життєва історія

Ознайомтеся з короткою розповіддю про сучасних героїв України. Поміркуйте, які риси характеру притаманні героям.

ГЕРОЇ УКРАЇНИ

Він віддав своє життя за Незалежність України: Віталій Скакун з Бережан на Тернопільщині підірвав Генічеський міст разом із собою. Герой України загинув в перший день повномасштабної війни, щоби зупинити колону російських військ. Український військовий, сапер інженерно-саперного відділення 137-го окремого батальйону морської піхоти. Герой України (2022, посмертно).

Павлу Думанському зі Львова було всього 19. Добровольцем пішов у військо, приєднавшись до 125-ї окремої бригади Сил територіальної оборони ЗС України. 20 листопада 2022 року підрозділ Павла зайняв позиції неподалік села Ямполівка. Під час масової атаки ворога юнак закрив собою побратимів від обстрілу. Молодому солдату Павлу Думанському присвоєно звання Героя України (29 вересня 2023 року, посмертно).

Герой України Степан Тарабалка знищував окупантів у повітрі, аби захистити людей на землі. 13 березня 2022 року офіцер вступив у нерівний повітряний бій із силами противника, що переважали. Він не дав окупантам завдати удару по українському місту, чим врятував цілі житлові квартали від авіаційної атаки. У небі над Житомиром героїчний льотчик загинув, що стало справжнім потрясінням і для рідних, і для колег... 19 березня 2022 року майору Тарабалці Степану Івановичу посмертно присвоєно звання «Герой України».

1. В чому проявився героїзм захисників України?
2. Які риси притаманні героям? Що їх об'єднує?
3. Як пов'язані жертвність і патріотизм?
4. Створіть словесний портрет сучасного українського героя.

Моральний практикум

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

1. Чи можна у дружбі обійтися без жертвності?
2. Чи всім людям потрібно мати чесноту жертвності?
3. Чи пов'язані між собою жертвність та милосердя?

Робота в групах

2. Скласти вертикальний асоціативний куц до поняття «жертвність».
3. Розкажіть про одну з професій, яка пов'язана з жертвністю.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати проєкт (на вибір): «Жертвність в історії християнства», «Жертвність українців під час війни», «Професії пов'язані з жертвністю».
2. Підготувати повідомлення: «Як жертвність допомагає долати егоїзм».
3. Візьміть інтерв'ю у своїх рідних: «Жертвність в історії моєї родини».

Тема 18:

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ

Ситуація морального змісту

Сковорода Григорій Савич легендарний український філософ, гуманіст-просвітитель, байкар, поет і педагог.

Дехто задля істини кидає все... задля пошуку і утвердження Божих чеснот.

"Скрізь любов та віру людина пізнає себе", – твердить Сковорода, він не просто стверджує думку про

необхідність пізнання природи людини, а звертає увагу на пізнання природи

Канделаки Таїсія. «Нерівна всім рівність», 2020, полотно, олія, 60х70. Науковий керівник – проф. Т. Паньок.

людської душі з урахуванням чинників її формування – віри, надії, любові.

Золотий вірш

«А тепер залишаються віра, надія, любов, – оці три. А найбільша між ними – любов! (1 Кор. 13: 13).»

Про що йдеться у цьому золотому вірші уроку?

Як пов'язаний він з темою уроку?

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке Божі чесноти?
2. Чому наше життя неможливе без віри?
3. Який порятунок нам дає надія?
4. Чому любов є найбільшою серед Божих чеснот?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словник

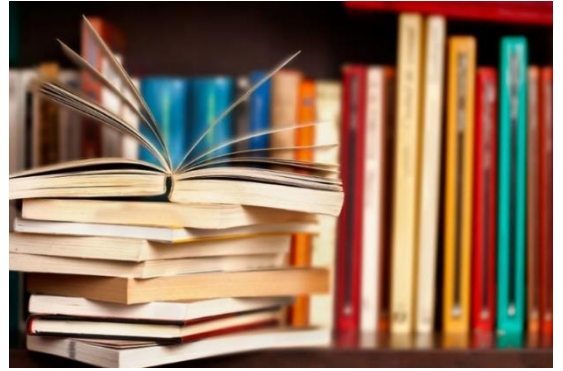
Прочитайте ключові слова уроку .

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів

Ключові слова:

Чеснота християнська – це якість, подарована людству Богом: віра, надія, любов.

Віра – сприйняття людиною тверджень, свідчень, фактів як істинних, об'єктивних без попередньої перевірки на основі внутрішнього, суб'єктивного переконання, що не потребує жодних доказів, а також на основі власного духовного досвіду; впевненість у реальному існуванні надприродних істот, чудотворних якостей окремих предметів; припущення щодо якогось факту як істинного.

Надія – це Божа чеснота, що окреслює прагнення щастя, вміщене Богом у серце кожної людини; сподівання й мотиви, які керують діями людей; опір зневірі, підтримка в самотності.

Любов – почуття приязні однієї людини до іншої, що супроводжується допомогою в усуненні недоліків, довірою, милістю, співчуттям, безкорисливістю, постійною моральною та фізичною підтримкою, прагненням постійного близького спілкування з обраним суб'єктом. Є проявом Божої природи в людині.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поясніть, що таке Божі чесноти. Яка з них є найбільшою? Чому?

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ...

Все європейське християнство від початків існування базується на трьох основних чеснотах, як пише апостол Павло: «Нині діють оці три: віра, надія, любов» (1Кор. 13: 13). Ці три чесноти так тісно пов'язані між собою, що вдосконалюють людський характер тільки тоді, коли діють разом. Сам Христос проголосив їх цінність. В християнстві основну увагу звернено саме

на активні якості характеру людини, які потрібно розвивати й заохочувати. Ці якості названо особистісними чеснотами, яких є сім: доброчесність, стриманість, щедрість, старанність, лагідність, доброзичливість, смирення.

У чеснотах слід постійно вправлятися, бо тільки так людина набуває легкості в їх виконанні. Це вправляння можна прирівняти до будівництва оселі. Будинок повинен мати основу – віру, каміння, з якого будуємо стіни – чесноти, цемент, що скріплює каміння, – смирення, каркас і комунікації – розсудливість, покрівлю – любов. Бачимо, що всі чесноти поєднані між собою та жодна з них не може існувати окремо. Божі чесноти дають можливість людині жити в єдності з Господом.

У наш час стрімкого розвитку науки й техніки віру часто вважають недостатньою порівняно зі знаннями та здібностями розуму. Але не слід забувати, що вміння мислити й творити дане Богом. Можна почути думку, що дехто діє опираючись на інтуїцію. Це своєрідна віра в майбутні події. Але різниця полягає в тому, що віру ми осягаємо духовно, а інтуїція діє лише фізично – щодо тих чи інших фактів, подій. Щоправда, є й інтуїція як голос Божий усередині нас (сприйняття інших людей, їхніх намірів, суті різних явищ тощо).

Значення віри у нашому житті полягає в тому, що вона дає потрібний напрямок усім душевним силам людини: розуму – ясність світобачення, волі – мету, почуттям – облагородження та очищення. То що ж означає вірувати? Це бути впевненим ув існуванні Бога та в правдивості Його Заповідей. Без віри ж неможливо ні служити Господу, ні молитися, адже молитва без віри – порожні слова. Згадаймо, які чудеса здійснював Ісус для тих, хто увірував у Нього. Навіть мертві воскресали, а бідняки одержували найдорожчий скарб – Благу Вість, Євангеліє. Сила Господня величезна, але діє вона тільки в житті тих, хто повірив у Творця.

Не менш важливою в житті людини є надія. У християн – це заспокоєння душі у Христі. Люди впевнюються в тому, що Бог турбується про них, дбає про їхнє спасіння. Ми повинні допомагати Йому в цій нелегкій справі, виконуючи Заповіді. Християнська надія полягає в тому, що істинний

християнин не сподівається ні на свою силу, ні на мудрість чи багатство, ні на «знайомих», а на Бога (2Кор. 1: 9). Не випадково втрата надії є смертним гріхом. Ісус Христос є найбільшою надією людини. Більш ніхто не зможе дати спасіння, показати дорогу до Неба.

Найважливішою, проте, є й завжди буде любов. Християнська любов – це почуття, яке невидимими нитками пов'язує нас із Богом. Через любов ми стаємо одним цілим із Христом. Ця любов – велична. Її людина відчуває, коли всією душею вірує в Бога, бо без віри любити не можна. Віра істинна тоді, коли поєднується з любов'ю до Господа та ближніх і проявляється в добрих справах. У Біблії Заповідь любові є найголовнішою. Господь говорить: «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм і всією душею своєю, і всією думкою своєю», а також «Люби ближнього свого, як самого себе» (Мт. 22: 37–39). Найперше до людини повинна прийти любов до Христа, а потім – до всіх і всього, що перебуває поруч. Якщо буде любов – то буде мир, спокій, добро, прощення.

1. Про які три чесноти говорить апостол Павло?
2. Яке значення має віра?
3. У чому проявляється роль надії?
4. Яка заповідь є найбільшою?
5. Чому саме любов є головною в людському житті?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поясніть, чи всі Ісусові учні мали віру? Чи можна було їм розвивати віру? Чому?

1. ХОДІННЯ ПО ВОДІ *Мт. (14: 21 – 33)*

Після того як Господь здійснив чудо, нагодувавши натовп п'ятьма хлібами й двома рибами, Ісус звелів учням сідати до човна й переплисти на той бік раніше за Нього, аж поки Він відпустить народ. Відпустивши народ, Господь пішов на гору помолитися на самоті; і як настав вечір, був там Сам.

А тим часом, коли Його учні в човні

Іван Айвазовський. Ісус ходить по воді

допливли до середини моря, зірвався супротивний вітер, так що човен почали кидати хвилі. О четвертій нічній сторожі Ісус підійшов до них, ідучи по морю. Як учні побачили, що Він іде по морю, то злякалися й сказали: «Мара!», й закричали від страху...

Ісус озвався до них і сказав: «Заспокойтесь, – це Я, не лякайтесь!» Петро відповів: «Коли, Господи, Ти це, то звели, щоб я прийшов до Тебе по воді». «Іди» – сказав Ісус.

Вилізши з човна, Петро почав іти по воді, підійшов до Ісуса. Але, бачачи велику бурю, злякався й почав потопати, й закричав: «Рятуй мене, Господи!»... Ісус простягнув руку й схопив його, й запитав: «Маловірний, чого засумнівався?»

Коли Ісус із Петром увійшли до човна, буря вщухла. А решта учнів у човні вклонилися Господеві та й сказали: «Ти справді Син Божий!»...

1. Що Ісус звелів робити своїм учням? Чому?
2. Куди Христос пішов молитися?
3. Чому злякалися учні, коли побачили Ісуса?

4. Хто з учнів пішов назустріч Христу? Чому?
5. Що сказали учні Ісусу, перебуваючи на човні?
6. Чи визнали учні Божественну природу і походження Ісуса?
7. Чи відомі тобі інші чудеса Ісуса Христа?

Прочитайте біблійну історію і поясніть силу віри сотника.

2. ЗЦІЛЕННЯ СЛУГИ СОТНИКА

Мт. 8: 5-13

А коли Ісус Христос увійшов до Капернауму, то до Нього наблизився сотник і почав Його благати, кажучи: «Господи, мій слуга лежить удома розслаблений і тяжко страждає». Господь зворушився й сказав йому: «Я прийду і зцілю твого слугу».

Сотник Йому відповів: «Я, Господи, недостойний, щоб Ти зайшов під стріху мого дому... Та промов тільки слово – й мій слуга видужає! Бо й я – людина підвладна, і вояків під собою маю, і одному кажу: піди – то він іде, а тому: прийди – і приходить, або рабові своєму: зроби те – і він зробить».

Паоло Веронезе. Сотник перед Христом

Почувши таке, Ісус здивувався і промовив до тих людей, які йшли вслід за Ним: «По правді кажу вам: навіть серед Ізраїля Я не знайшов такої великої віри!

Кажу ж вам, що багато хто прийде зі сходу та заходу й засяде в Царстві Небеснім із Авраамом, Ісаком та Яковом. Сини ж Царства повкидані будуть до темряви зовнішньої – буде там плач і скрегіт зубів!..» І сказав Ісус сотникові: «Іди, і як повірив ти – нехай так тобі й станеться!» І в ту ж хвилину його слуга одужав.

1. Де перебував Ісус, коли до Нього підійшов сотник?
2. За кого просив сотник?

4. Як ви розумієте слова Христа до тих, хто йшов услід за Ним?
5. Яка мораль впливає з цієї історії?
6. Чи ви просити Бога за зцілення інших людей?

Прочитайте переказ про Віру, Надію й Любов та їхню матір Софію. Поясніть, чим вони керувалися. Чи правильно чинила мати, прищеплюючи дівчатам навички непохитності?

ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ ТА ЇХ МАТІР СОФІЯ

За часів царювання імператора Адріана жила в Римі вдовиця, італійка Софія. Вона була християнкою і жила розважливо, народила трьох дочок, яким дала імена Віра, Надія та Любов. Невдовзі після народження третьої дочки Софія втратила чоловіка. Лишившись удовою, вона продовжувала жити благочестиво; дочок виховувала, привчаючи виявляти в житті християнські чесноти.

У міру того, як діти росли, зростали і їхні чесноти. А оскільки вони були дуже красивими та розсудливими, то на них незабаром почали звертати увагу. Почув про них і Антіох – начальник області, й забажав їх побачити. Відразу переконався, що Димитриос Пелекасис. Свята Софія і її доньки Надія, Віра і Любов.

вони християнки. Про все це Антіох сповістив царя Адріана, і той послав слуг, щоб вони привели дівиць до нього.

Мати і дочки пішли до царя. Цар почав розпитувати, якого вони роду, як їх звати, яка їхня віра. Мати відповідала так розважливо, що всі присутні дивувалися її розумові та мудрості. Згадавши про своє походження та ім'я, Софія почала говорити про Христа, походження Якого пояснити ніхто не може, але Імені Якого мають поклонятися всі роди. Вона славилася Його Ім'ям.

Цар-язичник розгнівався і послав Софію з дочками до однієї знатної язичниці Палладії, доручивши їй переконати їх і через три дні привести до нього на суд. Живучи в домі Палладії, Софія утверджувала дітей у вірі.

На третій день їх привели до царя на суд. Цар промовив до них:

– Діти! Раджу вам, як батько: вклоніться богам, володарям світу, – і я назву вас своїми дітьми.

Але дівчата відмовилися від його батьківства, за яке мали б зрадити свою віру. Почувши це, цар став змушувати кожну з сестер до нечестя. Але вони відмовилися. Тоді цар віддав їх на муки. Дівчат били палицями, кидали в киплячу смолу, клали на розпечену решітку, кидали в піч, а потім стратили мечем.

Мати Софія поклала тіла дочок у коштовну домовину й, прикрасивши як належить, поставила її на погребальну колісницю, вивезла за місто і з честю поховала на високому пагорбі. Мати плакала – і дякувала Господові. Перебуваючи на могилі три дні, вона ревно молилася й сама спочила у Господі. Віруючі поховали її разом з дочками.

1. Чому імператор Адріан примушував сестер поклонитися богам?
2. Чому дівчата відмовилися це зробити?
3. Що хвилювало матір напередодні царського суду?
4. За що вона дякувала Господові?
5. Як Господь виявив Свою милість до святого сімейства?
6. Назви інші приклади стійкості людей у своїх переконаннях.
7. Поділись своїм досвідом вірності своїм особистим переконанням.

Моральний практикум

Проаналізуйте ситуації й поміркуйте, як би ви вчинили у кожній із них.

I. На уроці української літератури ви почули вислів поета Богдана-Ігоря Антонича *"Щастя – це трикутник, а в нім три боки: віра, надія, любов"*. Чи згодні ви зі словами письменника? Чому?

II. У Біблії є слова: *«...А тепер залишаються віра, надія, любов, оці три. А найбільша між ними любов!»*(1 Кор. 13: 13).

Як ви розумієте ці слова? Чому любов є такою важливою для життя людини?

Робота в парах

Є сім смертних гріхів, які нівелюють чесноти, знищують їх: хтивість, нестриманість, захланність, лінь, гнів, заздрість, гординя. Яким чеснотам протиставляється кожен із гріхів? Укладіть таблицю.

Робота в групах.

Поміркуйте в групах над питаннями. Обґрунтуйте відповіді

1. Чому про Віру, Надію та Любов розповідає у Своїх проповідях Ісус Христос? Якого значення Він надає цим чеснотам?

2. Уявіть, що ви маєте віру як гірчичне зерно і здатні силою віри здійснювати чудеса. Що б ви насамперед здійснили?

3. Поясніть біблійні вірші про віру: *«Догодити ж без віри не можна. І той, хто до Бога приходить, мусить вірувати, що Він – є, а тим, хто шукає Його, Він дає нагороду»* (Євр. 11, 6); *«А віра – то підстава сподіваного, доказ*

небаченого» (Євр. 11: 1); «Бо як тіло без духа мертве, так і віра без діл – мертва!» (Як. 2:26).

4. Що таке Божі чесноти?
5. Чому наше життя неможливе без віри?
6. Який порятунок нам дає надія?
7. Чому любов є найбільшою серед Божих чеснот?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Розкажіть про мучениць Віру, Надію, Любов та їхню матір Софію своїм рідним та друзям.
2. Поміркуйте і письмово поясніть біблійні вірші:
 - а) *«Не журіться про життя своє – що будете їсти та що будете пити, ні про тіло своє, – у що зодягнетесь. Чи ж не більше від їжі життя, а від одягу тіло?» (Мт. 6: 25, 34).*
 - б) *«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією думкою своєю. Люби свого ближнього, як самого себе» (Мт. 22: 37–39).*
 - в) *«Всякий, хто трудиться, заслуговує на нагороду свою» (Лк. 10: 7).*

ТЕМА 19

ДОБРОТА ТА ЛАГІДНІСТЬ

Проблемна ситуація

Ми живемо у період перебудови цілого світу, під час колосальних змін і появи наднових технологій. Інколи здається, що ця нова реальність впливає не найкращим чином на моральність тих, хто в ній знаходиться. Чомусь все більше черствіємо серцем і стаємо жорстокими, байдужими до чужих проблем. Багато хто розчарувався в необхідності творити добро. «Доброта і лагідність є проявом слабкості і не потрібні сучасній людині,», – кажуть вони. Навіть в Україні з'являються блогери, що вчать інших бути добрими: показують, як допомагати нужденним на вулицях міст, даючи їм гроші, купуючи продукти, ліки.

– Чи погоджуєтесь ви, що
«доброта» і «лагідність» стали
несучасними поняттями?

– Чи можна навчити доброті?

Золотий вірш уроку:

«Добра людина з доброго скарбу добре виносить...»

(Мт.12:35).

**«А мудрість, що зверху вона, насамперед чиста, а потім спокійна,
лагідна, покірлива, повна милосердя та добрих плодів...»**

(Як.3:17).

«Коли я немічний, тоді я міцний»

Про що йдеться у цих золотих віршах уроку?

Як пов'язані вони з темою уроку?

На уроці дізнаєтесь:

1. Про доброту і лагідність як шлях до щастя.
2. Як Біблія навчає доброті і лагідності.
3. Що доброта формується з любові.
4. Що лагідність є ознакою внутрішньої сили.
5. Про тотожні з добротою та лагідністю поняття.
6. Навіщо бути добрим і лагідним.

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Ключові слова:

Доброта – чутливе, дружнє ставлення до людей.

Лагідність – моральна якість та чеснота, чутливість у стосунках і доброта в поведінці, ґрунтована на любові, терпінні і милосерді.

Душевна потреба

Духовна потреба – найвищі потреби ідеального (не матеріального) характеру: прагнення пізнання себе і навколишнього світу в їх взаємозв'язку, пошук і реалізація сенсу свого життя, прагнення моральної досконалості, потреба у вірі та пізнання Бога.

Людяність – риса характеру особистості, що означає діяльне співпереживання відносно істот свого та інших видів; вираження внутрішньої краси людини.

Внутрішня сила – це сила духу, сукупність вольових якостей, що дозволяють долати різні життєві труднощі.

Самовладання – здатність володіти собою в будь-яких обставинах; витримка, холонокровність.

Прочитайте текст і поміркуйте над його змістом.

1. Доброта і лагідність – нерозлучні якості благочестя

Розуміючим, співчутливим людям властиві такі особливі риси, як доброта і лагідність. Щоб вони виникли, потрібно проявляти довготерпіння, віру й наполегливість.

Доброта – основна цінність життя, якість, яка повинна бути притаманна кожній людині. В нашому житті провідну роль грає саме ця якість, яка формується з любові. Доброта – душевна і духовна потреба людини, критерій людяності. Прикладом справжньої доброти є доброта Отця Небесного та Сина Божого – Ісуса Христа.

Доброта – шлях до щастя, збагачення цінності кожної особистості, можливість об'єднати всіх в одну сім'ю. Доброта захищає від страху та свідчить про душевне і духовне здоров'я. Вона виявляється в прояві ніжності, турботи, прагненні допомогти ближнім. Добрий розуміє почуття інших і вимогливий до себе. Людській волі властиве бажання доброти, яке несумісне з корисливими мотивами. Добра людина – справжній скарб, має багатий внутрішній світ. Господь радіє за неї, бо вона утверджує Його Слово: не має в собі зла, заздрості, думок про помсту, ніколи не буде тримати образи. Бути добрим нелегко, треба менше говорити про добро, а постійно його робити.

У доброму серці живуть любов, сила, мудрість, прощення. З добротою тотожні чуйність, добросердечність, гуманність, благодушність, терпимість, незлобивість, душевність, лагідність.

Лагідність – це риса характеру, яка в наш час не дуже популярна, мабуть тому, що асоціюється з поступливістю, безхребетністю, боязливістю, нездатністю постояти за себе і за інших, певного роду м'якотілістю. Втім лагідність може здаватися слабкою лише на перший погляд. Лагідність не означає поступливість перед злом. Вона означає в повному довір'ї до Бога задіювати всю свою енергію і всі свої таланти, щоб Божа правда торувала собі шлях у людському житті та історії.

Доброта і лагідність – одні з таємничих плодів Святого Духа. Наявність їх – доказ того, що в людині вже присутній і діє Бог силою Свого Святого Духа. Отже, джерелом лагідності є Бог, і саме до Нього треба звертатись, щоб отримати Його дух та розвивати в собі справжню лагідність. Її неможливо розвинути зусиллям волі, людина стає лагідною лише завдяки близьким взаєминам із Богом. Апостол Павло писав: «Одягніться в... лагідність».

Плоди Святого Духа

1. Любов
2. Радість
3. Мир
4. Довготерпіння
5. Доброта
6. Милосердя
7. Віра
8. Лагідність
9. Стриманість

В очах Ісуса Христа лагідність є ознакою великої внутрішньої сили. Господь обіцяє: «Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю» (Мт. 5, 4). Бог учив, що лагідність є більшою силою, ніж зброя чи грубий тиск, та запевняв, що саме лагідні отримують благословення.

Пригадаємо, яких людей Святе Письмо називає лагідними. Бог в Біблії не раз виявляв свою силу в людській безсильності, як у випадку апостола Павла, який почув від Господа такі слова: «Достатньо тобі моєї благодаті, бо Моя сила виявляється в безсиллі» (2 Кор. 12, 9). Апостол Павло був лагідним, але його не можна назвати слабохарактерним. Для прикладу, коли виникла потреба, він у своєму першому і другому листах до християнського собору в Коринфі говорив дуже твердо. Лагідним названий і Мойсей – найголовніша постать старозавітної історії, який вивів свій народ із Єгипту: «З Мойсея ж був собі вельми лагідний чоловік, понад усіх людей на світі» (Чис. 12, 3). Лагідність необхідна для тих, хто наділений владою. У Біблії сказано, що мова Мойсея була лагідна, як «дрібний дощ». Нарешті сам Господь Ісус постає перед нами як досконалий взірець лагідності і каже Сам про Себе: «Навчіться від мене, бо я лагідний і сумирний серцем» (Мт. 11, 29).

«Людина, яка не панує над собою,— наче зруйноване місто без муру»

Пр 25:28.

«Терпеливістю можна прихилити до себе начальника, і лагідний язик ламає кістку»

Пр 25:15.

«Ти ж, чоловіче Божий, ... досягай успіхів у правді, побожності, вірі, любові, терпінні, лагідності»

1 Тим. 6:11

«Лагідність – ознака великої сили: щоб бути лагідним, для цього потрібно мати благородну, мужню душу...Будемо наслідувати Христа»

Іван Золотоустий

Любов Бога завжди лагідна. Інколи ми про це забуваємо, грішимо, не слухаємося батьків, не допомагаємо старшим людям, хворим, але попри це Господь не перестає нас любити. Він радісно прощає нас, як тільки ми звернемося до Нього зі словами каяття. Він

хоче бачити нас досконалими, сповненими безкорисливої любові до Нього та до людей із не надто популярною сьогодні лагідністю.

Справді, доброта та лагідність – нерозлучні почуття. Лагідність протистоїть гніву. Лагідність більше, ніж просто стриманість, ввічливість і уміння володіти своїми емоціями. Лагідність виходить із глибини люблячого серця. Лагідна людина легко не дратується, не манірна, не зухвала і з готовністю визнає досягнення інших людей.

Лагідність – моральна якість та чеснота, чутливість у стосунках і доброта в поведінці, основана на любові, терпінні і милосерді. Лагідність – риса людини спокійної вдачі, протилежна різкості та грубості, тісно пов’язана зі смиренням, глибше за ніжність. Чеснота ґрунтується на ніжності, доброті, спокої та самовладанні, допомагає підтримувати мирні стосунки з іншими, не шукає вигоди. Щоб бути лагідним з іншими, вміти заспокоїти людину і не вразити її почуттів, особливо в напруженій ситуації, треба мати силу волі.

Інколи людина не знає, чи є вона доброю і лагідною, чи дано їй мати ці чесноти. Звісно, дано! Треба помітити й розвивати їх в собі. Якщо ви допомагаєте батькам, друзям, сусідам, незнайомим людям і робите це з добрими намірами, то це означає, що ви маєте іскру доброти, яку слід розпалювати доти, поки вона не перетвориться на багаття.

Для того щоб бути лагідною, людині потрібна віра і джерело моральної сили. Таку людину нелегко вивести з рівноваги чи підштовхнути до нерозсудливої поведінки. Якщо хтось невпевнений у собі, розгублений, втратив віру і надію, або піддався відчаю, то він навряд чи зможе залишатися лагідним. Без лагідності людина незахищена від впливу поганих думок, які можуть підштовхнути її до поганих вчинків. Брак лагідності призводить до надмірної дратівливості, грубої поведінки, втрати самовладання і суперечок. Лагідність допомагає вирішити складну ситуацію чи заспокоїти розлючену людину, а різкі слова тільки погіршують становище. Лагідність має велику силу. Біблія радить християнам зберігати єдність і мир.

Цар Соломон сформулював ще одне корисне правило щодо лагідності. Воно стосується нашої схильності обурюватися, коли нас виправляє чи повчає той, хто має владу: «Якщо спалахне на тебе гнів правителя, не покидай свого місця, бо спокій стримує великі гріхи» (Ек 10:4). Приймаючи повчання спокійно і

*«Роби добро не тільки тоді,
коли тебе бачать люди. Значно
більше треба для того, щоб
залишатись людиною тоді,
коли тебе ніхто не бачить».*

Василь Сухомлинський

лагідно, людина не лише заспокоїть гнів того, хто має владу, але й сама стане кращою завдяки тому, що опанує себе, залишиться на своєму місці і застосує отриману пораду.

Коли хтось говорить і поводить себе з добром, лагідно, це дуже приємно і сприяє миру. Така людина є доступною, з нею легко, її поведінка духовно зміцнює інших. Грубість, різкість, нестриманість і вульгарність викликають розбрат і відштовхують інших. А доброта, лагідність приваблюють і об'єднують. Ісус Христос, сказав про Єрусалим: «Скільки разів я хотів зібрати твоїх дітей, як квочка збирає курчат під крила свої! Але, – додав він, – ви не захотіли» (Мт 23:37). Як наслідок, жителі Єрусалима зазнали жорстокого ставлення з боку римського війська, коли їхнє місто було спустошене в 70 році н. е.

Доброта важлива в різних сферах життя. Справжня особистість формується тільки в добрих справах. суспільства Суспільство має потребу в добрих людях, бо з ними – розвиток нації, цивілізації, культурне збагачення, набуття духовності.

Отож, дозволимо Святому Духові безперешкодно діяти в нас, використовуючи для Божої справи як наші сильні сторони, так і слабкість, щоб одягнутися у Христа та в Його доброту і лагідність, як закликає нас святий Павло: «Вдягніться, отже, ... у серце спочутливе, доброту, смиренність, лагідність, довготерпеливість» (Кол. 3, 12).

1. Чому доброта є однією з найголовніших рис людини?
2. Які риса стоїть поруч із добротою? Чому?
3. Яким людям властиві доброта й лагідність?
4. Чому любов Христа є лагідною?
5. Чому потрібно бути добрим і лагідним?

2. Наука про корисність доброти і лагідності для здоров'я

За дослідженнями психологів, люди, які роблять добрі справи, почуваються краще, хворіють менше, ніж ті, хто часто нервує і злиться. Добрі люди набагато легше справляються зі стресами та негативом, рідше страждають від внутрішніх комплексів і заниженої самооцінки, простіше знаходять спільну мову з іншими людьми. Ці судження мають і медичне підтвердження: коли людина робить щось хороше по відношенню до інших людей, у неї підвищується рівень лімфоцитів, розширюються судини, краще працює серце, а мозок виробляє велику кількість ендорфінів. Ці гормони задоволення надають заспокійливу дію, нейтралізують стрес, позбавляють можливої депресії. Доброта, лагідність і чуйність викликають душевний підйом, який часто можна

порівняти з ейфорією, і все це завдяки виробленню гормону серотоніну, що впливає на наш гарний настрій. Добра людина радісна, весела, їй хочеться поділитися радістю з усіма. Добра людина помічає красу оточуючого світу.

1. Як наука пояснює гарні емоції людей, що роблять добрі справи і є лагідними?

Біблійна історія

Познайомтеся з прикладами Божої доброти і лагідності, поміркуйте над ними.

1. Доброта Отця Небесного та доброта Ісуса Христа.

Насичення народу п'ятьма хлібами

(Мт.14:14-21, Лк. 9:10-17, Мк. 6:32-44, Ін.6:1-15)

І, як вийшов Ісус, Він побачив багато народу, і змилосердивсь над ними, і їхніх слабих уздоровив. А коли настав вечір, підійшли Його учні до

Нього ї сказали: Тут місце пустинне, і година вже пізня; відпусти народ, хай по селах розійдуться, і куплять поживи собі. А Ісус їм сказав: Непотрібно відходити їм, нагодуйте їх ви! Вони ж кажуть Йому: Не маємо чим тут, тільки п'ятеро хліба й дві риби. А Він відказав: Принесіть Мені їх сюди. І, звелівши натовпові посідати на траві, Він узяв п'ятеро хліба й дві риби, споглянув на небо, поблагословив й поламав ті хліби, і дав учням, а учні народові. І всі їли й наситились, а з кусків позоставили назбирали дванадцять повних кошів... Їдців же було мужа тисяч із п'ять, крім жінок і дітей.

1. Під час якої біблійної події Бог Отець і Син Божий проявили Свою любов до людей?

2. Як це відбулося?

2. Лагідність Ісуса Христа

(2 Кор. 10:1)

А я сам, Павло, благаю вас лагідністю й ласкавістю Христовою; я, коли присутній слухняний між вами, а не бувши між вами сміливий я супроти вас.

(Мк. 10:13-16)

Тоді поприносили діток до Нього, щоб Він доторкнувся до них, учні ж їм докоряли. А коли спостеріг це Ісус, то обурився, та й промовив до них: Пустіть діток до Мене приходити, і не бороніть їм, бо таких Царство Боже! Поправді кажу вам: Хто Божого Царства не прийме, немов те дитя, той у нього не ввійде. Він їх пригорнув, і поблагословив, на них руки поклавши.

(Мт. 11: 28, 29)

Прийдіть до Мене, усі струджені та обтяжені, і Я вас заспокою!
Візьміть на себе ярмо Моє, і навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, і знайдете спокій душам своїм.

1. Які приклади лагідності Ісуса Христа можна знайти в Новому Завіті?

Повчальна історія

1. Теплі рукавички

Одного зимового дня семикласник Андрій ішов зі школи додому. Було холодно, і він зіщулювся у своєму теплому пуховику. На автобусній зупинці він побачив літнього чоловіка, який сидів на лавці й тремтів. Дідусь був одягнений у старе пальто, а на руках у нього не було рукавичок.

Андрій зупинився й задумався. У нього були улюблені рукавички – теплі, з м'якою підкладкою, які мама купила йому на початку зими. Він зняв їх, трохи вагаючись, але потім усміхнувся, підійшов до дідуса і сказав:

— Дідусю, у мене є запасні рукавички

вдома. Візьміть ці, а то руки

https://st3.depositphotos.com/17123756/32114/i/600/depositphotos_321148510-stock-photo-christmas-new-year-winter-holidays.jpg

замерзнуть.

Старенький подивився на хлопчика здивовано, але потім його очі наповнилися теплом.

— Дякую тобі, хлопче. Це дуже добре з твого боку.

Андрій усміхнувся і майже побіг додому, відчуваючи, що на душі стало тепло, ніби він сам зігрівся від свого вчинку.

З того дня він зрозумів: навіть маленьке добро може зробити світ трішки кращим.

1. Що сталося з Андрієм, коли він повертався зі школи?
2. Чому він не пройшов мимо дідуся?
3. Як старенький відреагував на вчинок хлопця?
4. Як відчув себе хлопець після доброго діла?

Правила доброти

1. Допмагайте тим, хто має у чомусь потребу.
2. Не будьте жадібними.
3. Жалійте інших.
4. Вибачайте помилки інших.
5. Шануйте і поважайте працю інших.
6. Поважайте старших.
7. Бережіть рідні краєвиди, охороняйте їх.

2. Притча про добро і зло

Одного разу мудрець зібрав своїх учнів і показав їм звичайний аркуш паперу, де намалював маленьку чорну крапку.

Він запитав їх: «Що ви бачите?»

Всі хором відповіли, що чорну крапку. Відповідь була невірною.

Мудрець сказав: «А хіба ви не бачите цей білий аркуш паперу - він такий величезний, більше, ніж ця чорна крапка!».

Ось так і в житті - ми бачимо в людях насамперед щось погане, хоча хорошого набагато більше. І лише одиниці бачать відразу «білий аркуш паперу».

1. Чого навчає ця притча?

3. Два вовка

Колись давно старий відкрив своєму онукові одну життєву істину:

- У кожній людині йде боротьба, дуже схожа на боротьбу двох вовків. Один вовк представляє зло: заздрість, ревності, жаль, егоїзм, амбіції, брехню.

Інший вовк

представляє добро: мир, любов, надію, істину, доброту і вірність.

Онук, зворушений до глибини душі словами діда, задумався, а потім запитав:

- А який вовк в кінці перемагає?

Старий усміхнувся і відповів:

- Завжди перемагає той вовк, якого ти годуєш.

4. Наповніть серце добротою...

Наповніть серце добротою,

Любов'ю, радістю, теплом.

А душу щедрістю святою

І йдіть у білий світ з добром!

Відкиньте все, що душить груди,

І камінь в серці не носіть.

Без заздрощів, твердої груди,

З любов'ю до людей ідіть.

Наповніть серце добротою

Й без страху і без каяття

Легкою, стрімкою ходою

Сміливо йдіть у майбуття.

В цім світі сонцем треба бути,

Щоб світ розцвів від доброти.

Людині треба це збагнути

І світлою в життя іти.

Надія Красоткіна

1. Які головні ідеї цього вірша? Поділіться міркуваннями.

Заповіді доброти Матері Терези

Бути добрим – це забути про себе самого, щоб думати за інших.

- *Бути добрим – це пробачати, пам'ятаючи, що слабкість людська є сильніша від злості.*
- *Бути добрим – це закрити очі на прояви невдячності.*
- *Бути добрим – це давати навіть тоді, коли нічого не отримуємо, посміхаючись до тих, які нас не розуміють, навіть недооцінюючи нашої доброти.*
- *Бути добрим – це вчинити зі свого життя дар для інших, навіть лучити з працею кожного дня клопоти ближніх.*
- *Бути добрим – це приглушити біль власного серця і посміхатися завжди.*
- *Бути добрим – це погодитися на те, що чим більше будемо давати, тим більше від нас будуть очікувати.*
- *Бути добрим – це згодитися на те, що не затримуємо нічого для себе, за винятком радості, яка впливає з чистого сумління.*
- *Бути добрим – це визнати у великій простоті, що правдиво добрим є тільки БОГ.*

Доброта – це ВЧИНОК! Ця дія! Доброта – це стан, який виражається в турботі і дружньому розташуванні до людей, тварин і світу в цілому.

Моральний практикум

Робота в групах

1. Опрацюйте завдання.

Знайдіть приклади доброти та лагідності в Євангеліях.

Що означає вислів «у доброму серці любов, сила, мудрість і прощення»?

Чи цінується в сучасному суспільстві доброта? Чому?

На що схожа доброта? Намалюйте доброту.

Робота в парах

2. Які справи доброти робить держава щодо знедолених? (може бути кілька відповідей).

Для бідних матеріально	будує пансіонати
Для біженців	видає пенсії
Для вдів	виділяє житло
Для дітей-інвалідів	відкриває реабілітаційні центри
Для дітей-сиріт	дає грошову допомогу
Для дорослих інвалідів	забезпечує харчуванням
Людям похилого віку	утримує в інтернатах

3. Відкритий мікрофон

Складіть інтерв'ю-діалог із сусідом по партії про роль доброти в житті людини. Відтворіть його перед однокласниками.

4. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.

Чи буває доброта зайва, недоречна?

Чи погоджуєтесь ви з думкою, що добрій, лагідній людині складно жити на світі?

Чи праві були Сократ і Цицерон, коли стверджували, що можна виховати доброту?

5. Поміркуйте над змістом афоризмів.

- Немає риси більш рідкісної, ніж справжня доброта: більшість людей, які вважають себе добрими, тільки поблажливі або слабкі. (Франсуа де Ларошфуко)
- Добрий знаходить на землі рай для себе, злий уже тут смакує своє пекло.

(Г. Гейне)

- Доброта – це те, що може почути глухий і побачити сліпий. (Марк Твен)
- Раз добром нагріте серце – вік не охолоне. Діла добрих обновляться, діла злих загинуть... (Т. Г. Шевченко)

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Проєкт: «Доброта у житті видатних особистостей».
2. Повідомлення: «Чи легко бути добрим з усіма?».
3. Інтерв'ю: «Найдобріша і лагідніша людина на світі».
4. Познайомтеся з українською усною народною творчістю про доброту. Вивчіть 5-7 напам'ять.

- Добрі справи прикрашають людину.
- За добро добром і платять.
- Без добрих справ, немає доброго імені.
- Робити добро поспішай.
- Життя дане на добрі справи.
- Злий не вірить , що є добрі люди.
- Добре роби, добре й буде.
- Добра справа що дощ у засуху.
- Добрим серцем світ тримається.
- Світ не без добрих людей.

5. Організуйте і здійсніть акцію милосердя (доброти) для самотньої людини або дітей-сиріт. Складіть звіт про акцію.

ТЕМА 20

МУДРІСТЬ І РОЗСУДЛИВІСТЬ

Ісаєва Тетяна. Мудрість Всесвіту, 2019

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Одного разу онучка запитала свою бабусю: «Бабусю, ти прожила таке важке життя: пережила голод, війну, все життя важко працюєш, але завжди залишаєшся життєрадісною, бадьорою, усміхненою, щасливою. Як тобі це вдається?» Бабуся лагідно подивилась на онучку, усміхнулась і відповіла: «Все добре, що мені робили люди, я закарбовувала у своєму серці, а все погане пускала по воді. У житті дуже важливо погане забувати, а добре запам'ятовувати. В цьому мені допомагала мудрість Божа і розсудливість, тому що вона цінніша за будь – які перли на землі».

Розсудливі рішення та вибір мудрості впливають на наше життя, а саме на наш внутрішній світ.

- Яку людину можна назвати мудрою?
- Що допомогло бабусі зберегти радість і щастя в серці протягом її життя?
- Які деталі на картині можуть вказувати, що Марія Магдалина є мудрою і розсудливою особистістю?
- Про що конкретно може свідчити вираз обличчя Марії Магдалини на картині Тиціана?

Золоті вірші уроку:

«Адже Господь дає мудрість; з Його уст – знання й розум!»

(Прип. 2:6).

«Якщо кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить у Бога – і буде вона йому дана» (Як. 1:5).

«Коли мудрість увійде у серце твоє, і знання буде приємне душі твоїй, тоді розсудливість буде оберігати тебе...» (Прип. 2:10-12).

«У розсудливості полягає премудрість» (Прип. 24:3)

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

8. Сутність і зміст понять «мудрість Божа» і «мудрість світська».
9. Хто дає людині мудрість? Хто є для нас прикладом мудрості?
10. Яку людину можна назвати мудрою?
11. Чому важливо в житті бути мудрим і освіченим?
12. Чи можна мудрістю поділитися з іншими?
13. Як примножувати мудрість Божу?
14. Чому в житті потрібна розсудливість?
15. У чому проявляється розсудливість?
16. Що є протилежністю мудрості?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Ключові слова:

Мудрість Божа – це мудрість, яка походить від Бога. Вона скеровує людину до щастя і правильних рішень у житті.

Мудрість світська – це мудрість, яка базується на людському розумінні, набувається в житті через власний досвід і те, чого навчають нас інші люди.

Розсудливість – це вміння людини в потрібний момент скористатися своїми знаннями та досвідом та прийняти правильне рішення в житті.

Мудрий – той, хто може знаходити рішення різних проблем, опираючись на свій і чужий досвід, кого Бог наділив даром розуміння, що є добро, а що зло, і завжди намагається розсудливо керуватися цим даром.

Освічений – той, хто має освіту, обізнаний у багатьох науках.

Розумний – той, що має ясний розум, грамотний, має життєвий досвід і знання.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ним

Життя має свої секрети. Ці секрети і визначають нашу якість життя, щастя і успіх. Кожна людина народжена, щоб бути щасливою і успішною, але не кожен знає, як цього досягти. Мудрість і розсудливість відкриє завісу над питаннями, які здатні перевернути ваше життя, зробити його більш яскравим і продуктивним, домогтися поставлених цілей і знайти правильне рішення в будь-якій ситуації.

Що таке Божа мудрість? Це питання, яке задають багато людей, проте відповідь на нього не завжди легко знайти. Є багато визначень божественної мудрості, але одне з найпопулярніших: «Божа мудрість — це здатність застосовувати Біблію в будь-якій ситуації». Божа мудрість ґрунтується на довірі до Бога. Це підхід, який говорить: «Я не можу цього зробити сам, мені потрібна Божа допомога». Ми довіряємо Божій мудрості бо Господь премудрий, Він створив Всесвіт, людину. Мудрість Божа найвища, всеохоплююча, досконала, необмежена, багатогранна.

«О, глибино багатства, і премудрості, і знання Божого! Які незбагненні рішення Його і недосліджені дороги Його!». (Рим. 11: 33) Хіба ж ти не знаєш або ти не чув: відвічний Господь, що кінці Землі він створив? Він не змучується та не втомлюється, і незбагнений розум Його» (Іс. 40:28).

Коли мова йде про вирішення життєвих проблем, існує два різні підходи: світська мудрість і Божа мудрість. Світська мудрість ґрунтується на людській силі, освіченості, власному досвіді, і покладається на свій розум, який говорить: «Я можу зробити це сам, мені не потрібна ні від кого допомога». Божественна мудрість будується на силі Бога, вона викладена у Біблії. Ісус Христос є прикладом втіленої Мудрості Божої. Божа мудрість дає справжню безпеку, захист, вона живе за Божими заповідями і вміє знаходити правильний вихід зі складної ситуації. Її можна знайти в довірі Божим обітницям замість того, щоб покладатися на багатство, майно та власний розум, у ній нема гордині, вона наповнена смиренням. Джерело мудрості – Бог. *«Адже Господь дає мудрість; з Його уст – знання і розум! (Притчі 2:6).* Мудрість Божа допомагає побачити, що таке Добро і Зло. Світська мудрість обмежена, а

божественна – нескінченна. Божа мудрість ніколи не змінюється, а світська завжди змінюється. *«Коли ж кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить у Бога, Який дає всім щедро і без докорів, і вона буде йому дана» (Якова 1:5).* Вона проявляється у вмінні розрізняти добро і зло. Розсудливість допомагає у виборі правильного життєвого шляху, стосунках з ближніми. У

життєвих ситуаціях ми повинні керуватись і розумом і серцем тому, що вони можуть дати правильну оцінку нашим вчинкам. У мудрості Божій завжди присутня розсудливість. Вона є великою цінністю для нас тому, що допомагає застосовувати свої знання на благо людини і приймати правильні рішення.

У Старому Заповіті розповідається, як цар Соломон одержав від Бога дар мудрості. **(1Книга царів 3:5-12)**

У Гаваоні явився Господь Соломону уві сні вночі, і сказав Бог: «Проси, що дати тобі. І сказав Соломон: «Ти зробив рабу Твоєму Давиду, батькові моему, велику милість; і за те, що він ходив перед Тобою в істині і правді і з щирим серцем перед Тобою, Ти зберіг йому цю велику милість і дарував йому сина, який сидів би на

престолі його, як це і є нині; і нині, Господи Боже мій, Ти поставив раба Твого царем замість Давида, батька мого; але я отрок малий, не знаю ні мого виходу, ні входу; і раб Твій — серед народу Твого, який обрав Ти, народу настільки численного, що за безліччю його не можна ні порахувати його, ні оглянути; даруй же рабові Твоєму серце розумне, щоб судити народ Твій і розрізняти, що добро і що зло; бо хто може керувати цим численним народом Твоїм? І благоугодно було Господу, що Соломон просив цього. І сказав йому Бог: «За те, що ти просив цього і не просив собі довгого життя, не просив собі багатства, не просив собі душ ворогів твоїх, але просив собі розуму, щоб уміти судити, — ось, Я зроблю за словом твоїм: ось, Я даю тобі серце мудре і розумне, так що подібного до тебе не було раніше тебе, і після тебе не постане подібний до тебе; і те, чого ти не просив, Я даю тобі, і багатство і славу, так що не буде подібного до тебе між царями в усі дні твої; і якщо будеш ходити путями Моїми, зберігаючи устави Мої і заповіді Мої, як ходив батько твій Давид, Я продовжу і дні твої. І пробудився Соломон, і ось, це було сновидіння.

Запам'ятаймо!

Мудрість житейська набувається з роками, завдяки досвіду, а мудрість Божа – через дотримання біблійних законів, смиренності, розсудливості. Яку мудрість виберемо ми в житті, від того буде формуватися наше сьогодення та майбутнє.

- На чому будується Божа мудрість і світська?
- Чому важливо в житті бути мудрим і освіченим?
- Чому у життєвих ситуаціях ми повинні керуватись розумом і серцем?
- Як розсудливість впливає на наші вчинки?
- Для чого цар Соломон просив у Бога серце розумне?
- Чи було серце Соломона наповнене смиренням?
- Яким даром Бог нагородив царя Соломона?
- Чи застерігає мудрість Божа людину від життєвих помилок?
- Для чого нам потрібна мудрість в житті?
- Чи зростає мудрість дитини від послуху батькам?
- У чому проявляється розсудливість?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поміркуйте, чому в житті нам потрібна мудрість і розсудливість?

Притча про мудрих і нерозумних дів (Мт.25:1-13)

Того часу Ісус розповів своїм учням таку притчу: «Царство Небесне буде подібне до десятиох дів, які, взявши свої каганці, вийшли назустріч молодому. П'ять із них були нерозумні, а п'ять – мудрі. Нерозумні, взявши свої каганці, не взяли із собою олії. А мудрі разом зі своїми каганцями в посудинах взяли олію. Оскільки молодий запізнювався, всі задрімали й поснули. А опівночі пролунав крик: «Ось молодий, виходьте йому назустріч!» Тоді всі ті дівки встали і приготували свої каганці. Нерозумні сказали мудрим: «Дайте нам вашої олії, бо наші каганці гаснуть!» А мудрі у відповідь сказали: «Щоби часом не забракло і нам, і вам, краще підіть до продавців та й купіть собі». Коли вони пішли купувати, прийшов молодий, і ті, які були готові, пішли з ним на весілля, і двері замкнули. Потім приходять й інші дівки та й кажуть: «Пане, пане, відчини нам!» А він у відповідь сказав: «Воістину кажу вам: я вас не знаю!» Тож пильнуйте, бо не знаєте ні дня, ні години.

З'єднайте слова в таблиці, - і розкрийте алегоричний зміст притчі

нерозумні діви	люди, які роблять добро
мудрі діви	діла милосердя
олива у світильниках	Ісус Христос
жених (молодий)	смерть людей
сон дів	люди, які не виправляються у своїх поганих вчинках (гріхах) і не чинять добрих діл

Історична довідка:

Каганці виготовляли з глини. Коли виріб був готовий, його клали в піч і обпалювали на сильному вогні протягом декілька годин, щоб надати йому міцності. Каганці в давнину використовували для освітлення. До них наливали оливу. Вставляли гніт і запалювали. Коли олива закінчувалася каганці гаснули. В Біблії описана історія про каганці, завдяки яким дівчата зрозуміли, як важливо в житті набувати мудрості.

У юдейській традиції був звичай: у день весілля молода повинна була чекати молодого. До неї приходили подруги, які співали, веселилися, розповідали різні історії, а коли наставала ніч вони запалювали свої каганці. Жених міг прийти у будь-який час дня і ночі.

Запам'ятаймо!

Притча наголошує нам робити добрі діла сьогодні, а не відкладати на завтра. Керуватися мудрістю Божою, бути розсудливими, розумними, завжди пам'ятати про зустріч з Богом.

– У чому проявлялася мудрість Божа розумних дів?

– Чому мудрі дівчата не поділилися олією?

– Якою була причина, що у нерозумних дівчат не вистачило олії?

– Чому у наших вчинках потрібно бути розсудливими? Що для того потрібно робити?

– Яких чеснот не вистачило немудрим дівам?

Повчальна історія

Картина «Марія Магдалина» Тиціана Вечелліо нагадує про вічну Божу мудрість. Зображення Магдалини може послужити відмінним виховним прикладом, де мудрість і розсудливість допомагають змінити своє життя з грішного на праведне і знайти внутрішню гармонію з Богом. Художник хотів передати важливість духовного розвитку та зміни внутрішнього світу людини

через покаяння. Ця картина слугує мистецьким втіленням моральних і духовних цінностей. Картина спонукає задуматись про те, як важливо розвивати в собі доброту, розсудливість і мудрість, навіть після помилок. На картині зображена Марія Магдалина – одна з послідовниць Ісуса Христа. Згідно з Євангелієм, Ісус вигнав з неї сім злих духів. Вона перша побачила Воскреслого Спасителя і повідомила учнів про Його воскресіння. На картині перед нею — Святе Письмо і череп. Її погляд спрямований в небо, очі наповнені сльозами. Все це підкреслює роздуми про вічність і мудрість Божу, які допомагають нам легше впоратися з труднощами та зростати як особистість. Мудрість і розсудливість робить наше життя щасливішим.

Життєва історія

УКУС ПАВУКА

Віта гойдалась в кріслі і була дуже була незадоволена.

- Чому ви не дозволяєте мені піти з Оленою в кіно? – Всі мої однокласники подивились цей фільм. Нічого поганого не трапилося. Мені теж цікаво побачити. Всі так захоплено діляться своїми враженнями від фільму.

Віта дуже добре знала, що її батьки категорично проти перегляду фільмів жахів. Недовго думаючи батько закотив рукав сорочки і показав великий шрам.

- Знаєш, звідки в мене цей шрам?

І, не дочекавшись відповіді, розповів його історію.

- Кілька років тому мене вкусив павук. Укус був такий маленький, що я навіть не звернув на нього увагу. Але через кілька днів на цьому місці з'явилась пухлина, а потім відкрилась рана. Ось так з'явився цей шрам. І знаєш ще що? Цю частину руки я не відчуваю. Отрута павука вбила нерви навколо рани.

- Татусю, що ж спільного між твоїм шрамом і фільмом, який я хочу переглянути? – запитала здивована Віта.

Батько подивився їй в очі:

- Віта, ти сама знаєш: те, що ти побачиш в цьому фільмі, дуже шкідливе для твоєї душі. Будь розсудливою в житті і вмій приймати правильні рішення. Вмій розрізняти: що шкідливе, а що корисне. Як отрута павука пошкодила мою руку, так жахливі фрагменти фільму будуть шкодити твоєму здоров'ю: психічному і фізичному. Укус павука спочатку був майже непомітним, а потім привів до тяжких наслідків. Так і цей фільм – спершу може здаватись безпечним, але його шкідлива дія на твою душу залишить глибокий шрам в твоєму серці і буде знищувати любов до Бога, людей і до себе. Від перегляду таких фільмів ти будеш робити необдумані вчинки, не зможеш почути те, що говорить тобі мудрість Божа. Хіба ти цього хочеш?

Віта повільно похитала головою:

- Ні, тату, я б цього не хотіла. Дякую тобі за те, що ти мені все пояснив і мене застеріг. Поспілкуюсь з Оленою і дам їй свою відповідь.

- Чому Віта хотіла подивитись фільм жахів?
- Чим схожі між собою шкідливий фільм на отруйний укусу павука?
- Чи прислухалася Віта поради батька? Як ви думаєте?
- Щоб ви сказали Олені в цій ситуації?
- Чи допомогла розсудливість Олені прийняти правильне рішення?

Запам'ятаймо!

Будь-яке слово, вчинок, несе свою інформацію і наслідки.

Гордість України

Володимир Мономах- великий князь київський (1113 -1125)

«Повчання дітям»

Володимир Мономах – видатний державний діяч, князь чернігівський та переяславський, великий князь київський. Князь був рішучий - швидко вирішував державні питання; розсудливий - для припинення міжусобиць збирав князівські з'їзди; благочестивий - дотримувався законів християнства; хоробрий - здійснив понад 80 походів проти половців. Завдяки мудрій політиці він зумів об'єднати навколо себе князів, підняти міжнародний авторитет держави, повернути Русі-Україні її велич. Доповнив збірку законів «Руська правда», уклавши «Статут».

Коли князь опинявся у важкій життєвій ситуації, то завжди звертався до Бога. В пошуках душевного спокою він починав читати Псалтир - одну з книг Біблії. Ця священна книга спонукала його написати послання до нащадків – «Повчання дітям». У творі найчастіше згадуються такі християнські чесноти, як добро, гідність, справедливість, повага до старших. Поради князя, який жив майже тисячу років тому, актуальні й в наш час. Кожен має шанувати мудрість і старість. З однолітками і меншими за віком слід спілкуватися доброзичливо, без зарозумілості. Князь радить уникати поганих компаній – тих, хто марнує життя. Люди неідеальні, але варто прагнути поводитися гідно, приносити користь ближнім, допомагати бідним. Звертаючись до майбутніх правителів, просить не вбивати, не віддавати наказів про страту, не губити жодної християнської душі. На думку Володимира Мономаха, варто пам'ятати заповіді Божі: не мстити тому хто образив, любити навіть тих, хто тебе не любить, покірно терпіти всі незгоди. Ніколи не забувати про те, що всі ми смертні, тому потрібно турбуватися

лише про свою безсмертну душу, роблячи добрі вчинки. Князь закликає дякувати Господові, молитися і в церкві, і вдома. Адже початок всього хорошого – це любов до Бога і добре серце.

- Яку книгу Володимир Мономах вважав джерелом мудрості?
- Чи актуальні поради Мономаха у вихованні дітей сьогодні?
- Що, на думку Мономаха, може допомогти дітям стати мудрішими?
- Як в «Повчанні дітям» князь пояснює, чому важливо робити розсудливі вибори у житті?
- Які ідеї Володимира Мономаха про мудрість та розсудливість можуть бути корисними сьогодні?

Моральний практикум

Скарбничка народної мудрості

Закінчи прислів'я:

Не бажай синові багатства,
Повний колос униз гнеться,
Кожна пригода – до мудрості
Краще з мудрим загубити,

Слова для довідок: *а бажай розуму (мудрості), а порожній вгору дереться, дорога, ніж з нерозумним знайти*

Індивідуальна робота

Міркування: «Збережи у своєму серці». «Так» чи «Ні»

У кого мудрість?

Приповіді Соломона 10:13 В устах розумного.
Приповіді Соломона 10:31 В устах праведника.
Приповіді Соломона 11:2 Із смиренними мудрість.
Приповіді Соломона 13:10 Із тими хто радиться.

Що робить мудрість?

Екл. 7:12 Життя зберігає тому, хто має її.
Екл. 7:19 Робить мудрого сильнішим.
Екл. 8:1 Просвітлює мудрість людини обличчя її.

Екл. 24:3 Дім будується мудрістю.

Хто дає мудрість?

Приповісті 2:6 Господь дає мудрість.

Творче завдання написати есе

- Я хочу бути не просто розумною, а мудрою людиною. Що мені потрібно для цього робити?

Робота в групах

Проаналізуйте ці правила і висловіть свою думку.

Три золоті правила й одна формула спілкування

1. Думай, що кажеш.
2. Не кажи того, про що не думаєш.
3. Не все, про що думаєш, можна казати.

Якщо всі три правила узагальнити — тоді вийде золота формула:

«Думай, що кажеш, кому кажеш, нащо кажеш, де кажеш...

і які з цього будуть наслідки».

Робота в парах

Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- Мудра людина не робитиме іншим того, чого вона не бажає, щоб зробили їй. (*Конфуцій*).
- У мене немає особливого таланту, я просто дуже допитливий. (*Альберт Ейнштейн*).
- Навчання ніколи не вичерпує розум (*Леонардо да Вінчі*).
- Наука – це організовані знання, мудрість – це організоване життя. – (*Іммануїл Кант*).
- Два найважливіших дні у твоєму житті: день, коли ти з'явився на світ, і день, коли ти зрозумів навіщо (*Марк Твен*).
- Коли мені було п'ять років, мама завжди казала мені, що головне в житті – щастя. Коли я пішов до школи, мене там запитали, ким я хочу бути, коли виросту. Я написав «щасливою людиною». Мені сказали, що я не зрозумів завдання, а я відповів: «Що вони не розуміють життя» (*Джон Леннон*).

Індивідуальна робота

- Пригадайте якнайбільше пісень, назв кінофільмів, оповідань, розповідей, у яких йдеться про мудрість і розсудливість.
(Дати свій варіант відповіді)

Робота в групах

Вибери характеристики мудрої людини.

- Розсудливість, сварливість, хитрість, працелюбність, заздрість, розум, доброчинність, співчутливість, байдужість, відповідальність, хитрість, гордість, стриманість, зарозумілість, образливість.

Розв'язання проблемних ситуацій, завдань.

- Кому легше жити – мудрому чи безглуздому?
- Чи можна навчитися розсудливості?
- Чи завжди зі старістю приходить мудрість?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати повідомлення: «Які повчання Володимира Мономаха ви вважаєте найбільш важливими?».
2. Проект на тему: «Мудрість і розсудливість в моїй сім'ї».
3. Взяти інтерв'ю у знайомих людей: «Чому важливо бути у житті мудрим і освіченим?».
4. Створити артбук до чеснот мудрість та розсудливість?
5. Проаналізуйте зміст золотих віршів уроку:
«Адже Господь дає мудрість; з Його уст – знання й розум!»(Пр. 2:6).
«Якщо кому з вас не вистачає мудрості, нехай просить у Бога – і буде вона йому дана» (Якова 1:5).
5. Підготувати усну розповідь на тему: «Як примножувати мудрість Божу».
6. Скласти перелік чеснот, якими володіє мудра людина.

ТЕМА 21

СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Ситуація морального змісту

Прочитай вислови. Які думки вони викликають? Чи погоджуєтесь з авторами висловів?

- Не та людина справедлива, яка не образить, а та, яка б могла образити, та не захотіла (Філон Александрійський)
- «Справедливість полягає в тому, щоб віддати кожному належне» (Цицерон)
- Щоб навчити людей любити справедливість, потрібно показати їм її результати (С. Сміт).
- Перш ніж бути великодушним, потрібно бути справедливим, подібно до того як сорочка потрібна раніше, ніж мережива (Шамфор).
- Найголовнішою з усіх згубних пристрастей є заздрість — мати інших пристрастей і беззаконня (Г. Сковорода)

Золотий вірш уроку

«Справедливість та правду чинити – для Господа це приємніше за жертву»
(Прип. 21:3)

*Прочитавши золотий вірш, поміркуйте,
про що йтиметься на уроці*

На уроці дізнаєтесь:

Божа милість вища за справедливість?

Справедливість Божа та людська: яка різниця?

Чи за справедливість завжди треба боротися?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Правда - те, що відповідає дійсності; істина.

Справедливість - правильне (правдиве), неупереджене ставлення до кого-небудь або чого-небудь.

Божа Справедливість - полягає в тому, щоб милувати світ і людей у світі.

Божа справедливість – це не покарання, а милосердя, що спасає.

Людська Справедливість - воздавати згідно заслуг.

Несправедливість - неправильне, упереджене ставлення до кого – небудь, що не відповідає морально – етичним нормам.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

ЛЮДСЬКА ДУША: СПРАВЕДЛИВІСТЬ, СПІВЧУТТЯ, ЧЕСТЬ

Костел Різдва Пресвятої Діви Марії у селі Жабинці, що на Тернопіллі

У кожної людини є Душа... Кожна людина — неповторна... Одна — добра і щира, інша — егоїстична й холодна... Чому? Де ж людяність, гуманізм, порядність, адже не можемо ми будувати і відстоювати свою державу, якщо це не притаманне нам усім.

Для більшої ясності згадаємо, що гуманізм (від лат. *humanus* — людський, людяний) — визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і виявлення своїх здібностей, ствердження блага людини як критерій оцінки суспільних відносин.

Людяність — більш фундаментальне поняття. Думаю, можна стверджувати, що людяність прийшла в наш світ разом з першою людиною. Це наче гілка совісті, яка живе у кожному з нас. Просто, зазвичай, деякі забувають до неї прислухатися. Людяність може проявлятися у ставленні до сім'ї, до друзів, до колег і навіть до незнайомих людей. Здатні співчувати, не можуть стримати сліз при перегляді фільму з трагічним кінцем. Це також можна назвати проявом людяності. У моєму розумінні поняття «людяність», так би мовити, тримається на трьох китах: справедливість, співчуття та честь.

Провідуючи своїх родичів у селі, спостерігала таку картину: діти звинувачують батька, що він їх не любить, бо не допомагає грошима. Батько пояснює, що зараз тимчасово не працює, бо нема роботи в селах. Там або виїжджають за кордон на заробітки, або займаються власним сільським господарством, яке без власної техніки і вкладення коштів, не вигідне, бо покладатись тільки на власні руки — загубити себе і майже нічого не заробити, тому що продати прийдеться за безцінь. Він старається допомогти

дітям і на городі, і вдома, і словом підтримати, й онуків поняньчити, але це, на думку дітей, не є батьківською любов'ю.

То де ж справедливість, співчуття і честь? Мабуть, щось упущено у вихованні дітей ще в дитинстві? Відколи любов почала вимірюватись грошима?

Задумуюсь, чи не схожа душа цих «дітей» на облущений, побитий вітрами й негодами храм (костел Різдва Пресвятої Діви Марії у селі Жабинці, що на Тернопіллі), якому теж судилася нелегка доля: народжений і освячений у 1907 році, у 1945 році він був закритий комуністами, в радянські часи його було переобладнано під сільськогосподарський склад, потім господаря взагалі не було... Час і негоди з вітрами знесли його дах, дощі майже вщент зруйнували внутрішні настінні розписи. От і стоїть він як сирота і не пред'являє нікому претензій, не задає питання: чи любиш ти мене?

Він не може, бо чекає на Людей, на справжніх, людяних, з душею, повною Любові, Віри і Надії, а не таких, що вимірюють любов рідних грошима. Такі не допоможуть нікому і, мабуть, ніколи.

Сьогодні, на жаль, дуже тяжко розпізнати дійсно порядну людину. А от якщо розглянути важкі дні-місяці-роки окупації наших міст російським агресором, то можна виявити великі подвиги, які були здійснені звичайними людьми, таких на сьогодні залишилося дуже мало. Леде живі від голоду, вони ділились останньою скоринкою з тими, кому було найтяжче. Багатодітні матері виховували ще й чужих дітей-сиріт, не те що інколи чуємо, що мати продає своє дитя, залишає в пологовому будинку, а нерідко й вбиває, викидає на смітник. Про яку душу і мораль може йти мова?!

ВІЙНА привела до сплеску величезного прояву любові до своєї держави. Сотні, тисячі мужніх молодих людей кладуть свої голови за мир і спокій в Україні. Мабуть, жодному з них не спало на думку вимірювати любов батьків і Батьківщини грошима, бо в них не оголена, а щира, яскрава, квітуча душа, тому вони там без всіляких претензій.

Великий сум огортає душу за тих, хто, на жаль, загинув, захищаючи Донецький аеропорт, Маріуполь, Херсон, Харків, Торецьк, Вугледар... Не допускаю думки, що ці діти загинили вимірюють батьківську любов грошима, вони не зроблять цього і їхні діти теж, бо любов народжується від любові, бо збагачували вони свої душі добром, яке вміють дарувати іншим просто так, без ніякої плати за це, бо стати до боротьби за чуже щастя — це теж людяність.

Людина залишається Людиною, коли вона здатна чинити добро. І не тільки в умовах війни — хіба мало моральних випробувань випадає витримати людині у повсякденному житті? Просто треба жити щодня по совісті, тверезо й мудро оцінювати усі вчинки, ставити перед собою мету й чітко прямувати до неї, а головне — завжди йти до Людей з Добром.

Не слід забувати, що як не прагнуть люди до добра, людяності, жорстокість і байдужість ще дуже живучі. Ми бачимо щодня їх прояви. Зневагу до бідних, старих і немічних. Презирство до інвалідів, що інколи змушені жебракувати. Байдужість чиновників, що хіба через суд виконуватимуть власні обов'язки, у тому числі покладені на них саме для

допомоги найнезахищеніших з людей. Це було завжди. Але завжди існували й інші люди. Хотілося б, щоб більше було останніх, із збереженими світлими соборами своїх душ. Якщо кожен розпочне жити за законами Справедливості й Добра, усміхнеться Душа, пишатиметься Україна.

- Які почуття викливав у тебе текст?
- На твою думку, справедливим легко бути?
- Що краще, справедливість Бога чи людей?

Біблійні історії

Прочитайте біблійну історію і розкажіть, при яких коли буде поділ на овець і козлів

Притча про овець і козлів Мт 25, 31-46

Того часу Ісус сказав своїм учням: «Коли прийде Син Людський у своїй славі й усі ангели з Ним, тоді сяде на престолі своєї слави; і зберуться перед Ним усі народи, і відділить їх одне від одного, як пастух відділяє овець від козлів; поставить овець праворуч, а козлів – ліворуч. Тоді Цар скаже тим, які праворуч: “Прийдіть, благословенні Мого Отця, успадкуйте Царство, приготоване вам від створення світу. Бо голодував Я, і ви дали Мені їсти; спраглим був, і ви Мене напоїли; чужинцем був Я, і ви Мене прийняли; не мав одягу, і ви Мене одягнули; хворів, і ви Мене відвідали; у в’язниці був Я, і ви прийшли до Мене”. Тоді озвуться до Нього праведники, кажучи: “Господи, коли ми бачили Тебе голодним і нагодували, або спраглим і напоїли? Коли ми бачили Тебе чужинцем і прийняли, або нагим і одягнули? Коли ми бачили Тебе хворим, або у в’язниці, і прийшли до Тебе?” Цар у відповідь скаже їм: “Воістину кажу вам: те, що зробили одному з Моїх найменших братів, ви зробили Мені”. Тоді скаже й тим, які ліворуч: “Ідіть від Мене, прокляті, у вічний вогонь, приготований дияволу та його ангелам. Бо голодував Я, а ви не дали Мені їсти; спраглим був Я, а ви не напоїли Мене; чужинцем був, а ви не прийняли Мене; нагим був, а ви не одягнули Мене; був хворим і у в’язниці, а ви не відвідали Мене”. Тоді озвуться і ті, кажучи: “Господи, коли це ми бачили Тебе голодним, або спраглим, або чужинцем, або нагим, або хворим, або у в’язниці й не послужили Тобі?”. Тоді у відповідь скаже їм: “Воістину кажу вам: коли ви не зробили цього одному з найменших, то не зробили й Мені”. І підуть ті на вічне покарання, а праведники – на життя вічне».

- Що відрізняє овець від козлів?
- Що Ісус мав на увазі, коли казав «життя вічне»?

Пізнавальні тексти

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ

Кожен християнин зазнав несправедливого ставлення чи то з боку ворогів, чи друзів, а траплялося й таке, що образи завдавали найрідніші люди.

Здається, прагнення до справедливості є глибоко вкоріненим бажанням людини. Задля досягнення цієї мети виникають революції, спалахують війни, але першопричини несправедливості так і не викорінили. Колись президент США Томас Джефферсон сказав: «Кожного разу, коли я згадую про те, що Господь справедливий, я тремчу за свою країну». Виявляється, що несправедливість живе в кожному із нас.

Пригода, про яку йтиметься далі, сталася в одній сусідній з нами державі. На залишеній розграбованій базі чоловік побачив балони з отруйним і дуже небезпечним газом. Як патріот своєї країни, він повідомив про цю свою знахідку і ліг спати, гордий з того, що виконав свій громадянський обов'язок. Проте сталося не так, як гадалося. Проти нашого патріота порушили кримінальну справу і звинуватили його у причетності до терористичного акту. Замість винагороди за пильність, бідолаха тепер був змушений плентатися від однієї судової інстанції до іншої, намагаючись довести свою невинність. «Несправедливо!» – скажете ви. А й справді, справедливого тут мало.

Погодьтеся, несправедливість оточує нас з усіх боків, і ми дедалі дужче звикаємо до неї. Несправедливо, що в населення на початку дев'яностих забрали всі чесно зароблені і заощаджені гроші. Несправедливо, що багачам нові прибутки приносять тіньові капітали, тим часом як зубожіння бідних ще дужче поглиблюється. Несправедливо, коли батьки, які все своє життя присвятили вихованню дітей, віддали їм силу і здоров'я, мусять доживати віку у будинках для перестарілих. Несправедливо, що Україна, де кількість чорноземів найбільша у світі, і де живе працелюбний народ, вважається однією з економічно відсталих країн.

Біблія пояснює причину несправедливості гріхопадінням наших прабатьків. Пророк Ісая констатує прикрий факт: «Розгнівався Ти, бо ми в тому згрішили навіки та несправедливими стали! І стали всі ми, як нечистий, а вся праведність наша – немов поплямована... одіж» (Іс. 64:5, 6). Отже, людська справедливість порівнюється із забрудненою одежею. Ми часто питаємося, чому владні структури багатьох країн світу отруєні корупцією, чому можновладці створюють несправедливі закони тощо. У Біблії міститься відповідь і на це питання, як і на багато інших, – причина полягає у тім, що люди згрішили. Тому навколо відбуваються події, які є цілком логічними для занепаłego світу. Пророк Ісая говорить: «Горе законодавцям несправедливим, та писарям, які пишуть на лихо, щоб від правосуддя усунути бідних, і щоб відняти права від убогих народу Мого, щоб стали вдовиці здобичею їм, і пограбувати сиріт» (Іс. 10:1). Ці слова були написані понад дві тисячі сімсот років тому, отже, навіть за сивої давнини законодавці Божого народу Ізраїлю були несправедливими. За тих часів Біблія була законодавчою книгою, а можновладці наважувалися переступати через Божі постанови і встановлювати свої, несправедливі закони.

Не дивно, що сьогодні таких несправедливих законодавців побільшало, причому у країнах, де упродовж десяти років панував атеїзм. «Вся праведність наша – немов поплямована... одіж» (Іс. 64:6). Ці слова можна сказати не тільки про законодавців, але й про звичайних виконавців законів та простих трудівників. Останнім часом я помітив, як покупці переважають товари, які вони придбали на ринку, власними вагами. Спочатку мені спало на думку, що на наших ринках набули чинності правила самообслуговування, а трохи згодом я збагнув, що просто продавці обважують, причому деякі спритники можуть на одному кілограмі аж на триста грамів ошукати. Хтось скаже – невеликий клопіт. Ми ж читаємо у Книзі Приповістей: «Обманливі шальки – огида для Господа» (Пр. 11:1). Маленькі неправильні шальки так само огидні в очах Господа, як і лихі вчинки несправедливих можновладців. Власне кажучи, велика несправедливість існує саме тому, що мають місце дрібні випадки неправильного поводження.

Джерело: <https://slovoproslovo.info/nespravedlivist>

- Як ви відноситеся до несправедливості?
- Що можна порадити людям, які чинять несправедливо?
- Що ви відчували, коли до вас були несправедливі?

ПРИТЧА ПРО СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Старця Паїсія часто питали, що таке справедливість, які вчинки справедливі? Старець сказав:

- Є справедливість людська, а є Божа.
- А що каже Божа справедливість?

Тоді старець наводить такий приклад:

- Уявіть, що чоловік прийшов у гості до приятеля, той поставив на стіл таріль з десятима сливами. Один з них з'їв вісім. А іншому залишилося дві. Це справедливо?

- Ні. – відповіли всі. – Це не справедливо.

Отець Паїсій говорив далі:

- Тоді так - двоє приятелів мали 10 слив, вони поділили їх на рівно по п'ять і з'їли. Це справедливо?

- Так, справедливо, - сказали всі.

- Це людська справедливість, сказав отець Паїсій, - існує ще інша справедливість. Уявіть, що один приятель, здогадавшись, що його друг дуже любить сливи сказав: «будь ласкавий, їж ті сливи, я їх не дуже люблю і до того ж у мене від них болить живіт, я можу з'їсти тільки одну» - оце справедливість Божа.

– Віддай іншому те, що він хоче а не половину, віддай йому добре, а собі залиш погане. У цьому полягає Божа справедливість, - закінчив свою розповідь старець.

- Як ви зрозуміли притчу?
- Чи актуальна притча сьогодні? Чому?

ЗАПАМ'ЯТАЙ! Чинити справедливо — означає чинити не так, як тобі хочеться, а так, щоб ці дії принесли користь як тобі, так і суспільству, можливо, навіть усьому навколишньому середовищу. Несправедливі — це ті, які порушують права людей, чинять свавілля. Людяність — це здатність брати участь у долі інших людей.

Повчальна історія

ЯКОЮ МІРОЮ МІРЯЄШ, ТАКОЮ МІРОЮ І ТОБІ БУДЕ ВІДМІРЯНО

Дружина одного бідного чоловіка робила масло, а він потім продавав його в місцеву крамницю. Вага одного бруска становила 1 кг. Отримана виручка була непоганою підмогою для сім'ї. Але одного разу бакалійник став сумніватися в чесності бідняка, який продавав йому масло, і вирішив зважити куплені порції. Виявилось, що кожна з них важила не кілограм, а 900 грам. Це дуже розізлило чоловіка.

На наступний ранок, коли той самий жебрак знову прийшов в магазин, бакалійник роздратовано сказав:

— Більше не принось мені своє масло! Я все одно у тебе нічого не куплю, шахрай! Ти мені говорив, що кожен шматок важать по кілограму, тоді як насправді в них по 900 грам. Я не дозволю себе дурити!

Бідолаха помітно засмутився, опустил погляд і сказав:

— У нас, господар, немає чим зважувати... Мірою мені завжди слугував кілограм цукру, який я купив у тебе. По ньому ми з дружиною і зважували масло...

Завжди пам'ятайте, що вашою мірою будуть вимірювати і вас!

Моральний практикум

Робота в парах, групах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

- Чи є справедливість важливою для людей? Чому?
- Чи можете ви пригадати епізод вашого життя, коли сталося щось справедливе або несправедливе?
- Що робить вчинки несправедливими?
- Чи можна завжди бути справедливим?

2. Скласти кластер до поняття «справедливість»

3. Робота з таблицею

Якості справедливої людини	Що заважає справедливості

ТЕСТОВА РОБОТА «ЧИ Є Я СПРАВЕДЛИВИМ В РІЗНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЯХ?»

1. Вам допомогли заробити гроші. Чи готові ви віддати частину з них тому, хто вам допоміг?
2. Вам повідомили, що ваш друг (подруга) невтішно відгукувався про вас. Чи позначиться таке повідомлення на вашому ставленні до нього ?
3. Якщо сваряться ваші батьки, то намагаєтеся ви їх примирити?
4. Якщо вчитель робить вам заслужене зауваження, то чи погоджуєтеся ви з ним?
5. Якщо у вашій присутності говорять те, з чим ви не згодні, то чи підтримуєте ви сказане?
6. Кидаєте ви гру, коли починаєте програвати?
7. Якщо ви впевнені у своїй правоті, то вислухуєте ви того, хто з вами не згоден?
8. Чи намагаєтеся ви відплатити за нанесену раніше образу?
9. Підсміюєтеся ви над ким-небудь, щоб розвеселити оточуючих?
10. Якщо вам приписують чужі заслуги, то чи погоджуєтеся ви з цим?

Ключ до тесту:

Зараховано собі по одному балу за відповідь «ТАК» на питання 1, 3, 4, 7 і за відповідь «НІ» на питання 2, 5, 6, 8, 9, 10.

8 балів і більше. Ви досить справедливі, і люди, мабуть, відчувають це. Вони не будуть чіплятися до вас з плітками і пустими звинуваченнями на адресу тих, хто поруч, - це марно. Ви можете бути хорошим суддею або прокурором. Хотілося б застерегти від категоричності в вираженні своєї думки. Це часто відштовхує хороших людей. Будь-яку думку потрібно висловлювати так, щоб воно не було сприйнято як повчання або єдина істина.

Від 3 до 8 балів. Ваша справедливість - справа випадку. Для одних ви справедливі, а для інших - не дуже. Є небезпека стати «флюгером». Так називають людей, які повертаються в ту сторону, в яку «дме вітер». Постарайтеся не ділити людей на «своїх» і «чужих». Від цього програєте, перш за все, ви: люди, які, можливо, потрібні вам більше за інших, пройдуть повз.

Менше 3 балів. Ви дуже несправедлива людина. Багато оточуючих вас людей впевнені, що до вас звертатися зі своїми потребами марно: ви можете «порадити» не те, що потрібно і корисно людині, а те, що вигідно вам. А вам може бути вигідно все, що не вигідно іншим. Будьте справедливі до людей, і вони будуть частіше допомагати вам.

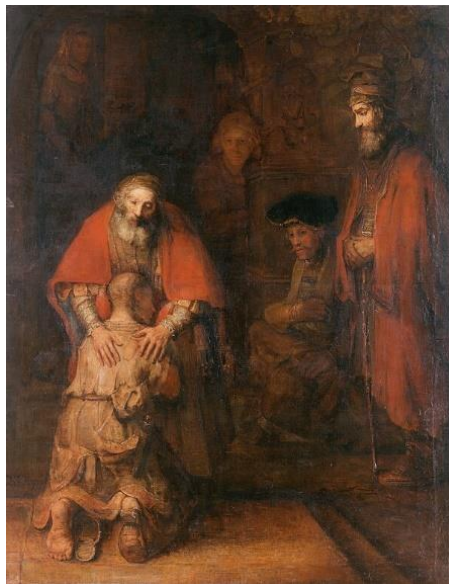
Підсумовуємо

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати проєкт: «Борці за відстоювання християнських цінностей в сучасній Україні».
2. Написати повідомлення: «Приклади відстоювання справедливості в українській та зарубіжній літературі».

ТЕМА 22

МИЛОСЕРДЯ

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

На картині Рембрандта ван Рейна «Повернення блудного сина» ми бачимо заключну сцену євангельської притчі. Як батько проявляє милосердя до свого сина, прощаючи його і приймаючи у рідний дім.

- Чи погоджуєтесь ви з думкою, що люди потребують співчуття і милосердя? Чому?
- Які діла милосердя ми можемо чинити ?
- Які прояви милосердя можна побачити на картині Рембранта ван Рейна «Повернення блудного сина»?

Золоті вірші уроку:

**«Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний» (Лк. 6:36).
« Хто скупко сіє, - той скупко й жатиме, а хто сіє щедро, - той щедро жатиме!» (2 Кор. 9:6).**

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що означають поняття «милосердя», «співчуття», «альтруїзм», «егоїзм».
2. Які є вияви милосердя.
3. Чому необхідно творити добро для інших безкорисливо.
4. Чи потрібно бути розсудливим у милосерді.
5. Хто для нас є прикладом милосердя та співчуття людям.
6. Про милосердя під час війни.
7. Чи здатне милосердя зробити світ кращим.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Милосердя – чеснота, завдяки якій людина допомагає іншій не з вигоди, а з внутрішньої душевної потреби.

Боже милосердя – милосердя Бога до людей.

Внутрішній світ – це наші думки, почуття, переживання, ставлення до чого-небудь або до кого-небудь.

Види милосердя – духовне та тілесне.

Безкорисливість – це здатність здійснювати добрі вчинки, не чекаючи нічого взамін.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ним
Милосердя як прояв добра

З поміж різноманітних проявів добра найпрекраснішим є милосердя. Термін «милосердя» містить у собі два слова: милість і серце.

Милосердя – це серце, що милує, або милість від серця, жалісливість, м'якість, співчуття, ніжність. Любов є фундаментом для милосердя. Милосердя – одна з найголовніших християнських чеснот. Це діяльне добро, яке виявляється в наших вчинках. Воно є втіленням високої любові до ближніх. Найвищим проявом Божого милосердя є страждання Ісуса Христа на хресті заради нас. Милосердя ґрунтується на таких якостях як чуйність, уважність, доброзичливість, щедрість, але не сумісне з пихою, байдужістю, жадібністю, жорстокістю, егоїзм.

Розрізняють такі види милосердя: духовне і тілесне (Дії 9:36). Вияви духовного милосердя – це добра порада, слова розради, молитва за людину, безкорислива допомога. Тілесне милосердя виявляється у таких вчинках: голодного нагодувати, спраглого напоїти, того, що не має одяжі – одягнути, подорожнього прийняти і нагодувати, хворого та ув'язненого – відвідати, померлого поховати. За діла милосердя Бог обіцяє нагороду у земному і вічному житті. «Хто чинить добро бідному, той Господу позичає, і він йому відплатить за його добродійство» (Пр.19:17). Мотивом до справжнього милосердя повинно бути щире бажання допомогти, а не бажання отримати похвалу чи вдячність. Співчуття – це розуміння інших, вміння поставити себе на місце іншої людини і допомогти. Милосердя повинно бути розсудливим. Будучи добрими ми не повинні дозволяти зловживати нашим милосердям, обманювати нас.

В наш час багато людей потребують співчуття та милосердя, а особливо люди, які мають фізичні вади – сліпі, каліки, також діти, від яких відмовились батьки. Подарувати іграшки в дитячий будинок, дати хліба голодному, зробити годівнички для птахів. Роблячи добро іншим, ми, насамперед, допомагаємо собі – стаємо більш милосердними, люблячими. Як наша одна рука допомагає іншій, так і люди повинні допомагати один одному. Діла милосердя нагадують нам про те, що коли людина потребує допомоги, наш християнський обов'язок – допомогти, незалежно від її національності, від кольору її шкіри, віросповідання. Людина покликана жити так, щоб дбати не тільки про себе, але приносити користь іншим. Робити добро, допомагати – це робить нас щасливими і красивими. Зроблене добро завжди повертається до нас винагородою.

2. Кого називають альтруїстом, а кого егоїстом?

Альтруїстом називають людину, яка безкорисливо піклується про інших, турботлива, щира, дбає про людей. Альтруїст готовий зректися заради інших власних інтересів. Святий Миколай заступався за покривджених, свята Тереза допомагала бідним, український поет Степан Руданський за фахом був лікарем

і безкоштовно лікував бідних, письменник Юрій Федькович, будучи адвокатом, безкоштовно захищав селян і роздавав своє майно бідним.

Протилежністю альтруїзму є егоїзм. Егоїстом називають людину, яка нехтує інтересам інших заради власних. Проявами егоїзму є гордіня, куріння, вживання лайливих слів, слухання гучної музики в людних місцях. Щоб перемогти прояви егоїзму, потрібно працювати над своїм характером,

привчати себе робити добрі справи. Навколо нас живе безліч людей, яким необхідна допомога та співчуття. Насамперед це люди з

фізичними вадами – сліпі, інваліди, також сироти, вимушено переміщені особи. Озирніться навколо себе: в сім'ї, в школі, серед друзів завжди знайдуться ті, хто потребує вашого милосердя і співчуття.

- Яку людину називають милосердною?
- У яких якостях втілено милосердя?
- З якими якостями не сумісне милосердя?
- Як проявляється духовне і тілесне милосердя??
- Чи можна милосердя вважати проявом альтруїзму?
- Як перемогти прояви егоїзму?
- Які милосердні вчинки вважають обов'язком кожної людини?
- Які приклади милосердя вам доводилось спостерігати?
- Що є протилежністю до милосердя?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поміркуйте, в чому проявляється Боже милосердя?

Воскресіння єдиного сина вдови з Наїну (Лк 7:11-16)

Потім пішов у місто, що зветься Наїн, а з ним ішли його учні й сила народу. Коли ж вони наблизились до міської брами, якраз виносили мертвого сина, єдиного в матері своєї, що була вдовою; і було з нею

багато людей з міста. Побачивши її, Господь змилосердився над нею і сказав до неї: «Не плач». І приступивши, доторкнувся до мар, і ті, що несли, зупинились. Тоді Ісус сказав: «Юначе, кажу тобі, встань!» І мертвий підвівся і почав говорити. І він віддав його матері. Страх огорнув усіх, і вони прославляли Бога та й говорили: «Великий пророк устав між нами», і: «Бог навідався до народу свого». Чутка про Ісуса розійшлася по всій Юдеї і по всій країні.

Морально-етичний зміст розповіді

Мари-
носилки, для
перенесення
мерців

Ця євангельська розповідь про те, як Ісус Христос воскресив мертвого юнака, показує безмежне милосердя, яке Бог виявляє до людей. Христос дарує людям надію на вічне життя, дарує перемогу над смертю. Ісус заспокоює матір юнака « Не плач», проявляє турботу до неї. Через цей євангельський випадок Христос показує, що у важкі хвилини життя, Він завжди поруч і Боже милосердя безмежне. Втішаючи вдовицю: «Не плач», ці слова адресовані всім людям, рідні яких переходять на небо.» Я є воскресіння і життя» (). Це не означає зовсім не плакати, але не падати у відчай, бо життя рідної людини не завершується. Помирає її тіло, а душа продовжує жити. Христос повернув душу юнака в тіло, а тіло – оживив. Цим показав, що потрібно любити справи милосердя і пам'ятати: « Отець наш Небесний – є Господь милосердний, і Він прощає всі наші гріхи».

Запам'ятаймо!

Жінка вдова, яка втратила єдиного сина, залишалася самотньою та соціально не захищеною. Вона надіялась, що син годуватиме та доглядатиме її в старості, коли вона не зможе працювати.

- Як заспокоїв Ісус Христос матір юнака?
- Чому страх огорнув усіх, хто бачив воскресіння сина вдови з Наїну?
- Що означають для вас слова «Боже милосердя»?

Повчальна історія

В одній сім'ї, де було двоє дітей, трапилося нещастя – загинули в автомобільній аварії батьки. Діти залишились з бабусею. Їй було дуже важко прогодувати своїх онуків за свою пенсію. Грошей ледь вистачало. Одна із найближчих сусідок сказала: « Я кожного тижня допомагатиму вам продуктами, поки діти не підروстуть і не почнуть заробляти самі». А друга сусідка сказала: «Я одягатиму дітей, а витрачені гроші записуватиму в блокнот. Коли діти виростуть, вони повернуть мені цей борг».

- Як діти можуть виявляти свою вдячність сусідкам?

- Чому допомога може запам'ятатись на все життя?
- Чи важко робити добрі вчинки безкорисливо?

Запам'ятаймо!

Хто щиро допомагає, той рясно збирає.

Життєва історія

Познайомтеся з Терезою з Калькутти – дивовижною людиною, змістом життя якої стало милосердя. Поділіться враженнями.

Мати Тереза з Калькутти, є надзвичайним прикладом співчуття і милосердя. Народилась майбутня свята в Македонії, була названа Агнес. Після смерті батька її сім'я збідніла. Агнес вирішила присвятити себе Богові. В монастирі вона отримала ім'я Тереза. Згодом церква спрямувала її в Індію. Навчаючи бідних дітей в монастирській школі, вона дедалі більше спостерігала, як сильно страждають люди, що живуть навколо. Багато бідних людей голодували; будучи хворими, помирали просто на вулицях; було чимало безпритульних дітей. Тереза об'єднала кількох сестер монашок, які почали займатися справами милосердя. Спочатку вони створили притулки для помираючих людей, пізніше почали допомагати тяжкохворим бідним людям, також засновували сиротинці. Для привернення уваги до потреб страждених, мати Тереза залучала світових знаменитостей: королів, президентів, мільйонерів, політиків, акторів, які мали за честь зустрітись з нею. Сьогодні послідовниці матінки Терези, у всіх куточках світу, де тільки люди потребують допомоги: туди де війни, природні катаклізми: повені, урагани, землетруси, епідемії. Вони безкорисливо надають людям свою

допомогу: моляться,
лікують, годують,
одягають, втішають,
згадуючи слова Ісуса
Христа: «*Будьте ж
милосердні, як і Отець ваш
милосердний*» (Лк. 6:36)

- Чому треба мати сильний характер, мужність, щоб виявляти милосердя?
- Які риси характеру потрібно мати, щоб займатися справами милосердя?
- Чому мати Тереза залучала світових знаменитостей до потреб страждених?

Життєва історія

Жив Спиридон Тримифунтський скромно, працював пастухом. Мав дружину і дітей. А велику частину свого заробітку віддавав на харчування голодних бідняків та прийняття подорожніх. За це Бог нагородив Спиридона даром чудес. За його молитвою припинялася засуха, зупинялось поширення епідемій. У святого був звичай – частину врожаю віддавати бідним, а іншу давати в борг. Коли хто хотів позичити, Спиридон показував, де взяти, і людина після врожаю сама повертала без звіту і перевірки.

Одного разу злодії залізли в кошару до Спиридона. Невидима сила зв'язала їх і цілу ніч вони були серед овечок.

Вранці, побачивши злодіїв, святий розмовляв з ними і закликав повернутися на шлях чесного життя. Наостанок подарував кожному по овечці. Доброта Спиридона так розчулила злодіїв, що вони покинули злочинне ремесло і почали чесною працею заробляти свій прожиток.

Після смерті дружини Спиридон був поставлений єпископом міста Тримифунт на острові Кіпр. В сані єпископа Спиридон не змінив свого способу життя – не зважаючи на велику зайнятість, продовжував займатись справами милосердя, допомагати усім

потребуючим.

розвивати в собі милосердя?

- Чому необхідно
- Чому Спиридон

Єпископ - це священнослужитель вищого ступеню священства, який є наставником для священників і мирян міста чи області.

Тримифунтський подарував кожному злодієві по овечці?

- Що спонукало злодіїв змінити свій спосіб життя?
- Чи легко бути милосердним?
-

Моральний практикум

Робота в парах

1. Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- «Милосердя – це сила, яка здатна захистити те, що беззахисне» (*Г. Честертон, письменник XIX – XX ст.*).
- «Справжнє милосердя – це бажання приносити користь іншим людям, не думаючи про винагороду» (*Г. Келлер, німецький педагог XIX – XX ст.*).
- «Милосердя – це передавання всім людям того, що зробив кожний, це доброта в усій її красі, це гармонійний рух душі» (*А. Франс, французький письменник XIX – XX ст.*).
- «Подумай, чи іскра, що впала в море, може світитися? Яка маленька іскра у відношенні до моря, такий маленький і гріх у порівнянні до Божого милосердя. Море, яке б велике воно не було, все таки має межі, а Боже милосердя безмежне» (*Св. Іван Золотоустий*).
- «Боже милосердя завжди готове прийняти тих, які щиро каються» (*Св. Василій Великий*).
- Перед великим розумом я схиляю голову. Перед великим серцем я стаю на коліна (*Йоганн Вольфганг фон Гете*).
- «Я милосердя хочу, а не жертви» (*Мт 9:13*).
- «Будьте ж милосердні, як і Отець ваш милосердний!» (*Лк 6:36*).

2. Наведіть приклади з особистого життя, коли ви надавали допомогу іншим людям з милосердя. Наведіть приклади життєвих ситуацій із різними видами милосердя.

Робота в групах

3. Поміркувати та дати відповідь на питання:

- Чи можемо ми вважати милосердними тих людей, які діляться своїми знаннями, своїм досвідом? Чому?
- Чим особливі милосердні люди?
- Чи можуть такі почуття, як чуйність, милосердя, застаріти?
- З якими якостями несумісне милосердя?

4. Гра «Так» або «Ні».

Якщо названа дія є милосердям, підтвердіть або спростуйте думку.

- Усяка добра справа.
- Позичити гроші під проценти.
- Дати води спраглому.
- Дати списати задачу з математики.

- Прибрати каміння з дороги.
- Підказати товаришу, який відповідає біля дошки.
- Показати людині дорогу.
- Посміхнутись, дивлячись в обличчя.
- Поступитись місцем старшій людині в транспорті.

5. Дискусійні завдання.

- Чи потрібно бути розсудливим у милосерді?
- Чи може милосердя бути пов'язане з користю?
- Чи мусить бути мужньою милосердна людина?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась... і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

- Підготувати повідомлення: «Які милосердні вчинки вважаються обов'язком кожної людини».
- Проект: «Милосердя в суспільстві майбутнього».
- Взяти інтерв'ю у знайомих вам людей на вибір: «Милосердя і доброта – людства два крила», «Чому милосердя є загальнолюдською цінністю».
- Зробити артбук до поняття «Милосердя».
- Презентація «Чи можливе милосердя без працьовитості?»

12. Напишіть невеличке міркування: « Як люди проявляли милосердя під час російсько-української війни?».

ТЕМА 23. Простота

Ситуація морального змісту

Прочитай роздум Блаженнішого Любомира. Чи погоджуєтесь ви з ним? Чому?

«Простота, я би сказав, полягає в високій духовній культурі. Бути людиною, бути собою — то не треба вдавати, не треба видумувати Бог зна що, мати купу золотих перстенів, дуже елегантний одяг і так далі. Що людину, власне, робить щасливою?

Я наведу приклад зі сфери мистецтва. Дуже багато людей думає, що щось може бути гарним тільки коли воно зроблене з дуже дорогоцінних матеріалів: золото, срібло, мармури і тому подібне... Навіть коли будують церкви, так думають: «Мусимо ж взяти найдорожчі матеріали».

Але краса не полягає в тому. Краса — це є щось з духовного. Краса може бути з дуже простих складників. Вона полягає в іншому рівні

цінностей. Образ Рембрандта чи Пікассо, чи іншого не мусить бути не знати з якого матеріалу. Їхня краса і їхня цінність є у тих цінностях духовних, які мистець вложив в них дуже простенькими засобами.

Хата може бути прекрасна з дуже простими меблями. Людина є прекрасна, коли не старається зробити себе важливою матеріальними речами, але духовними цінностями. Людина справді проста. Дозвольте ще один приклад з галузі науки.

Дуже великі науковці, науковці світової слави звичайно є дуже прості люди. Такий, хто мало ще знає, але хоче вдавати дуже мудрого, то він вдає, він є дуже скомплікований (важкий для розуміння), він не є простий. Натомість людина, яка справді має величезне знання, вона, звичайно, є дуже-дуже проста. Дуже несконплікована в своїх відношеннях до других людей».

Блаженніший Любомир

- Розглянь світліну. Це можна назвати букетом? А гарним букетом?

Золотий вірш уроку

«...Щоб були ви мудрі в доброму, а прості в злому» (Рим. 16:19)

На уроці дізнаєтесь:

Про одну з головних чеснот, за які Христос вибирав апостолів.

Простота – сліпа довіра до людей чи прояв мудрості?

Чи існує простота в сучасному світі?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку

Простота - властивість, якість або умова вважатись простим та елементарним за складом. Це наслідок мудрості і чистого серця.

Характер — це сукупність особистих рис людини, які виявляються в її поведінці та діяльності.

Прямота характеру – людина не приховує своїх думок, поглядів; прямий, щирий, відвертий

Прообраз Ісуса Христа – цар Давид, який є образом ідеального володаря,

Прямодушність - властивість прямої, відсутність лицемірства, хитрості; щирість, відвертість

Лукавство - неправдиві, нечесні вчинки, неправдива, нечесна поведінка,

Лицемірство - невідповідність слів справжнім переконанням, почуттям чи діям певної особи.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

У характері, в манерах, в стилі, в усьому найпрекрасніше - простота.

Генрі Лонгфелло

Чи думали ви коли-небудь над своїми кращими якостями? Якості вроджені чи набуті?

У кожного з нас від народження є особливі якості, які цінують, якими захоплюються. Можливо, завдяки яким, хтось, дивлячись на вас, черпає натхнення.

Подумайте про людей, які присутні у вашому житті і яких прагнете наслідувати. Що в них є такого, що захоплює вас? Можливо, це батьки, брат чи сестра, дідусь чи бабуся. А можливо друг чи співак, чи кіноактор. А можливо хтось хоче наслідувати священника чи когось зі святих?

Можливо, тобі чи твоїм рідним, знайомим притаманна простота. А можливо і ні. Однак, це не означає, що ви не повинні її розвивати, адже характер людини формується протягом усього її життя. Ми з вами в молодших класах приділяли увагу різним якостям характеру, таким як щирість, доброта, людяність, щедрість, чесність та ін. Сьогодні ж нам варто задуматись над простотою. Простотою у всьому: у думках, у висловлюваннях, у поведінці, у одязі. Адже простота - риса характеру, яка притаманна лише деяким людям. Більшість грає роль не відповідну до свого життя.

Завдяки простоті людина може природно поводитись за будь-яких обставин. Така людина вільна від упереджень і живе щирими почуттями свого серця. У неї відкритий характер, і вона легко здобуває довіру інших. Людина з простою природою відрізняється чистотою і ясністю інтелекту, оскільки у неї немає зайвих думок. Бути простим – не означає говорити все, що спаде на думку, але говорити про складні речі просто і доступно. Невибагливість оберігає від спокуси матеріальних речей. Зробіть свій побут простим, і ви вивільните багато часу і сил для інших чудових справ.

Люди кажуть: «Все геніальне - просто!"

Вигадливість мови приваблива за формою, а прості слова приваблюють багатовимірною глибиною сенсу. Простота – це наслідок мудрості і чистого серця. Простота підвищує почуття власної гідності.

✚ Бути простим та щирим у деякій мірі складно, але можливо.
Бути матеріально забезпеченим, але простим на добрі справи.

✚ Мати високу посаду, але в простоті допомагати людям.
Одночасно знати свою ціну і бути простим та скромним.

✚ Людяність - нині не в моді... та ми не повинні дивитися на когось, а всеодно чинити так, як хочемо щоб із нами чинили.

✚ Прості не знають про гордість, вони люблять щиро, говорять щиро, довіряють щиро. Вони чисті серцем....Тільки такі побачать Творця.

✚ Мрію у злomu та гріховному світі, серед гордих, лукавих та грубих людей не втратити світло простоти та любові у серці.

- Що це за якість?

- Чи не відлякаємо ми оточуючих своєю прямоотою?

Біблійні вислови

Прочитайте біблійні вислови і розкажіть. Як ви їх розумієте?

Побачив Ісус Натанаїла, який ішов до Нього, і каже про нього: Ось справжній ізраїльтянин, в якому немає підступу!

Ів. 1:47

І кожного дня перебували вони однодушно у храмі, і, ломлячи хліб по домах, поживу приймали із радістю та в сердечній простоті.

Дії 2:46

Пізнавальні тексти

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА

*"Зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу
Та й списую Сковороду"
Т.Г.Шевченко*

"... сучасники бачили в ньому «мандровану академію» і його самого вважали вартим за університет; досить сказати, що коли треба було тоді знайти в Україні ідейну, чесну та чисту людину, шукали її між «сковородинцями» ... " С. Єфремов

Якщо Бог всюди, якщо він присутній і в цьому черепку (при цьому я підняв черепок з землі), то для чого ти шукаєш розради в інших місцях, а не в самому собі? Адже ти є кращим з усіх творінь! Г.Сковорода

•

3 грудня 1722 року народився Григорій Сковорода на Полтавщині у родині спадкових козаків. Про точну дату народження світ дізнався лише через 200 років після народження філософа. Саме тоді дослідники віднайшли в одному із листів Сковороди згадку про святкування власного дня народження.

- Про точну дату народження світ дізнався лише через 200 років після народження філософа. Саме тоді дослідники віднайшли в одному із листів Сковороди згадку про святкування власного дня народження.
- Григорій Сковорода мав виняткові здібності до навчання. Вже у 16 років вступив до Києво-Могилянської академії – першого вищого навчального закладу в Україні. Вивчав латинську, грецьку, церковнослов'янську, польську, німецьку та інші мови. Грав на сопілці, флейті, скрипці, гусях, лірі, бандурі.
- Проте вищої освіти так і не отримав.
- Коли Григорій мандрував селами Харківщини, то завжди знаходив добрих людей. Він не цінував в людях заможність чи статусність, а намагався показати істинний шлях, щоб вони знайшли Бога в собі. Істинно віруюча людина в усьому покладається на Господа. Сковорода все життя йшов до цього.
- Працюючи педагогом у Харківському колегіумі, мав власну систему оцінювання. Замість балів він писав справжні вирoki: «вельми туп», «справжнє безглуздя», «досить гострий», «зверок вострое» тощо.
- Про стиль його життя з харківського періоду його перший біограф пише: «Уставав дуже рано, їв раз на день, без м'яса і риби, був завжди веселий, сильний, рухливий, з усього задоволений, до всіх добрий, усім готовий послужити. Поважав і любив добрих людей без різниці їх стану, навідувався до хворих, розважав сумних, ділився останнім з тим, хто нічого не мав» («Житіє Сковороди»).
- Ніколи не розлучався філософ із Біблією, сопілкою або флейтою і своїми писаннями.
- Його називають зачинателем жанру байки.
- Писав твори переважно староукраїнською та латинською.
- Надавав перевагу особистій духовній свободі. Філософські трактати присвячував переважно етиці. А головним сенсом людського існування вважав самопізнання.
- Відстоював права людської особистості в кожній людині, що на ті часи означало сильну демократичну тенденцію. Відкрито засуджував московських гнобителів.
- Щастя, на думку Сковороди, не є егоїстичним та егоцентричним, щастя можна досягнути лише у взаємодії з іншими. «Збери свої думки і в собі самому шукай справжніх благ. Комай всередині себе колодязь тієї води, яка зросить і твій дім, і сусідський» (лист 1763р.). Людина не може стати щасливою за рахунок інших людей, але тільки разом з іншими. Щасливі люди творять щасливе суспільство. В інтерпретації Сковороди, щасливе суспільство складається з щасливих людей, які розвивають свої чесноти та своєю працею приносять суспільну користь через реалізацію своїх талантів
- Якось Катерина II забажала побачити вже за життя відомого українського філософа особисто. Він прибув на її запрошення до палацу. Коли зайшла цариця до приймальної зали, всі присутні вклонилися, крім

Сковороди. На питання Катерини, чому він не кланяється, відповів: “Не я бажав тебе бачити, а ти сама захотіла на мене подивитися. А як же ти мене роздивишся, коли я перед тобою удвоє зігнуся”.

Ідеї Сковороди не просто залишаються актуальними для українського сьогодення, але й відлунують в українській ідентичності, в українському національному характері, що яскраво проявляються зараз, під час російсько-української війни, яка, насправді, триває не з моменту анексії Криму у 2014 р. і не з дати повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України 24 лютого 2022 р., але у Григорій Сковорода у сучасному багатовимірному світі в різних модифікаціях продовжується вже більше трьох століть з метою знищити українську самобутність. Незважаючи на трагічні події, спричинені війною, українці не втрачають ні свободи, ні щастя у тому сенсі, як їх означив Сковорода. Ми бачимо, як саме зараз ідеї Сковороди отримують втілення в українському суспільстві, яке культурно та ментально зростає і консолідується на своєму шляху боротьби з російським агресором.

У реаліях війни українське щастя, справді, нерозривно пов'язане зі свободою та «сродною працею», суспільно корисною діяльністю. Втрати та загрози є джерелом страждання, однак емоційну стійкість за таких умов людина розвиває завдяки усвідомленню себе щасливою в іншому сенсі: українське щастя – це непохитна внутрішня свобода та сміливість у відвоюванні зовнішньої свободи, це наполегливе спільне прагнення до спільної мети, яка полягає у захисті нашого права на щасливе життя у своїй незалежній державі.

Кожен громадянин зараз робить свій внесок у перемогу, віднаходячи свою «сродну працю», тобто здійснюючи той вид діяльності, в якій може проявити свою найвищу ефективність для суспільства: чи це військова служба, чи волонтерство, чи зміна кваліфікації відповідно до актуальних суспільних запитів, чи сумлінне виконання своїх наявних професійних обов'язків. Війна змінила життя українців, але навіть втративши свій добробут, громадяни продовжують віднаходити моральні сили для боротьби завдяки специфічному відчуттю щастя, яке викликане відчуттям причетності до реалізації спільної національної мети, усвідомленням своєї корисності для інших, співпереживанням з іншими.

Українське щастя сьогодні, як і в працях Сковороди, тісно пов'язане з моральним вдосконаленням людини. Навіть у найжорстокіших реаліях війни українці продовжують плекати свої моральні чесноти через виконання своїх обов'язків, збереження внутрішньої свободи, допомогу не лише одні одному, але й тваринам. Усвідомлення того, що ти залишаєшся людиною навіть за нелюдських обставин є вагомим компонентом цього специфічного відчуття щастя в умовах війни. Втрачаючи матеріальний добробут, коли руйнується комфортний і безпечний світ довкола, людина переосмислює свої цінності, позбувається примарних орієнтирів, припиняє вгамовувати свій невгамовний гедоністично-консюмеристський апетит та починає посправжньому цінувати нематеріальні цінності (свободу, любов та ін.), яких її неможливо позбавити.

Актуалізується принцип філософії щастя Сковороди: «...будь задоволений тим, що маєш» (лист 1762 р.). Плекання своєї духовності – у широкому значенні цього поняття в умовах секулярності та релігійної розмаїтості сучасного українського суспільства – стає запорукою збереження психічного здоров'я в умовах війни. Тож бачимо, що філософія Сковороди, з одного боку, відображає основні риси та ціннісні орієнтири української національної ментальності та ідентичності, а з іншого боку, стає ціннісним фундаментом самобутнього українського щастя, що утверджується в сьогоденні.

За Мельник В.П., Луц-Пурій У.І.,
Львівський НУ імені Івана Франка

- Що найбільше цінував в людях Сковорода?
- Які принципи філософа для тебе найближче?
- Що тобі відомо про Григорія Сковороду?

Чиж і Щиглик

Григорій Сковорода

Чиж, вилетівши на волю, зустрівся з давнім своїм приятелем Щиглем, і той спитав його:

— Як ти, мій друже, звільнився? Розкажи мені!

— Дивом, — відповів полонянин. — Багатий турок приїхав посланцем у наше місто і, прогулюючись задля цікавості по торговиці, зайшов у наш пташиний ряд, де нас біля чотирьохсот висіло в клітках одного господаря. Турок довго дивився зі співчуттям, як ми одне перед одним виспівували, і спитав нарешті:

— А скільки хочеш грошей за всіх?

— Двадцять п'ять карбованців, — відповів той.

Турок, не кажучи й слова, заплатив гроші, звелів подавати собі по клітці й випускав нас на волю, тішачись і задоволено позираючи, як ми розліталися.

— А що ж тебе, — спитав товариш, — замануло в неволю?

— Солодкий харч та гарна клітка, — відповів щасливець, — але тепер, доки житиму, дякуватиму Богові такою пісенькою:

Краще вже сухар з водою,

Аніж цукор із бідною.

Сила: Хто не любить клопоту, мусить навчитися жити просто й убого.

- Які думки викликала байка?

- Чи є вона актуальною в наш час?

Верблюди і Олень

Григорій Сковорода

Африканський Олень часто живиться зміями. Наївшись досхочу їх і терплячи спрагу від отрути, що пекла його всередині, швидше за птиць помчав до

гірських водяних джерел на високі гори. Там побачив він Верблюда, що пив з потічка каламутну воду.

— Куди поспішаєш, пане Рогачу? — обізвався Верблюд. — Напийся зі мною у цім струмку.

Олень відповів, що він не може пити каламутної води з насолодою.

— Отож-бо ваша братія дуже вже ніжна і метикована, а я навмисне каламучу: для мене каламутна вода солодша.

— Вірю,— сказав Олень. — Але я народився пити найпрозорішу воду з джерела. Сей потічок доведе мене аж до своєї голови. Лишайся щасливий, пане Горбачу!

Сила: Біблія — це джерело. Всі людські історії в ній та плотські імена — це бруд і каламуть. Її живлющої води водограй схожий на кита, що випускає вгору з ніздрів потаємну воду нетлінності, про яку писано: "Рада в серці людини - глибока вода, і розумна людина її повичерпує" (Прип., 18 і 20). Хто верблюд, той каламуть потопних слів п'є, не досягаючи до тієї джерельної голови... Слово, ім'я, знак, шлях, слід, нога, копито, термін — то є тлінні ворота, що ведуть до нетління джерела. Хто не поділяє словесні знаки на плоть і дух, той не може відрізнити воду від води, красот небесних і роси... Описувачі звірів пишуть, що верблюд, перед тим як пити, завжди каламутить воду. А олень — любить чисту. Байка ця писана на Великдень після полудня 1774, в Бабаях.

- Які враження на тебе справила ця байка?

- Як думаєш, чому автор вказав час, коли писав байку?

Моральний практикум

Робота в парах, групах

4. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді:

Чи можете ви погодитися, що існують два види простоти? Які саме?

Чи може людина втратити простоту? За яких обставин?

5. Проаналізувати українські прислів'я, присвячені простоті.

Де просто, там живуть років зо сто

Не святі горшки ліплять, а прості люди.

Живи просто, проживеш років зо сто, а будеш лукавить, так чорт тебе задавить

6. Прочитайте вірш. Визначте головну думку. Чи перегукується поезія з творами Сковороди?

ДОВІРА Й ПРОСТОТА - ЦЕ ТЕЖ ДИВА...

А доброту сприймають за наївність.

Довіра й простота - це теж дива...

Людина цих чеснот сама безвинність,

Серед шакалів є гурманом та душа...

І з посмішкою в спину проводжають:

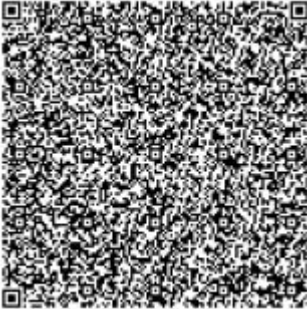
"Яке довірливе, як те дитя..."

Бо ніби то закони буття знають:
Навколо наглих крутиться Земля?
Не укради, не забажай чужого!
Не обмовляй... на брата не бреші...
Усі перед законом рівні в Бога!
Забула більшість, що тут гості всі!
А доброта, то вроджена чеснота!
І благородство подарунок Сил.
Передається родом, наче квота.
Тече від прадіда по венах жил!
Так будьте, наче діти простодушні.
З відкритими очима любіть Світ!
Над нами вічне око всевидюще!
Тож не залиштесь без блага на весь вік!

Іванова Світлана Миколаївна

4. Відскануйте QR-коди, знайдіть, з якого твору Г. Сковороди цей уривок.

	Назва твору
	
	

Підсумовуємо

Сьогодні на уроці ...

– я дізнався/дізналась...

– зрозумів/зрозуміла, що ...

– навчився/навчилась... і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

Підготувати презентацію: «Життя Григорія Сковороди як приклад збереження простоти упродовж усього життя».

Взяти інтерв'ю у друзів: «Моє ставлення до лицемірства»

ЦІКАВО

1. Будьте самим собою

Немає нічого більш привабливим, ніж усвідомити те, ким Ви є насправді, даруючи свої позитивні якості оточуючим. Навіть якщо вам вдасться подружитись без свого істинного «я», то будьте готові до того, що рано чи пізно воно все одно вийде назовні. Коли Ви дозволяєте своєму внутрішньому світу, свого «я» розкритися, люди оцінять це і почнуть любити вас.

Все зводиться до того, що ми всі є втіленням любові. Навіщо ж створювати щось інше? Можливо, вам доведеться спочатку відкритися для самого себе. І коли Ви це зробите, у вас відпаде потреба прикидатися кимось іншим.

2. Будьте чесними

Бути чесним у своїх думках і почуттях також привабливо. Чесність, навіть коли це незручно, показує всім вашу індивідуальність і впевненість. З іншого боку, нечесність розглядається як егоїстична, маніпулятивна і егоцентрична риса характеру.

Бездоганна чесність ваших помислів і поглядів на життя подобається більшості людям. Ті, хто не згоден з вами і намагається почати суперечку просто не розуміють вас, не володіючи раціональним мисленням. Вони звикли засуджувати і демонструють людям, що вони некомпетентні в багатьох питаннях.

Простіше кажучи, будьте чесними у всьому і з усіма. Все інше – це проста брехня.

3. Почуття гумору

Почуття гумору є величезною перевагою. Життя час від часу складне, що робить цю якість характеру особливо важливою. Тому стає очевидним той факт, що почуття гумору приваблює людей.

Жінки, які читають цю статтю, підтвердять, що гумор неймовірно привабливий як риса характеру. Це відноситься як до друзів, так і до потенційного романтичного партнера. Виявляється, існує біологічна причина, по якій жінки шукають почуття гумору.

У дослідженні, яке ініціював Стенфордський університет, провели експеримент на 22 дітях у віці від 6 до 13 років. Їм була показана серія відеороликів, деякі з яких були кумедними, а деякі ні. Діти були підключені до функціональної магнітно-резонансної томографії для вимірювання активності ділянок мозку.

При перегляді гумористичного матеріалу дівчинки виявляли більше позитивних емоцій, ніж хлопчики.

4. Будьте впевнені в собі

Впевненість не тільки важлива як інструмент для залучення уваги але і як засіб для оцінки самого себе. Впевнених людей легко визначити, оскільки вони часто випромінюють позитивну енергію навколо себе, мужність і відчуття власної гідності.

Часто самовпевнені люди стають свого роду «стовпами» суспільства. Вони переконані в правильності своїх ідей, а також здатності вести за собою

людей. Часто це відбувається через присутність в їхньому характері самовпевненості. Але щоб досягти цього, потрібно докласти чимало зусиль і проявити впевненість як до саморозвитку, так і в спілкуванні з оточуючими. Колишній співзасновник Apple Стів Джобс є прекрасним прикладом цієї риси характеру. Джобс взяв прототип комп'ютера, виготовлений в його гаражі, створив бренд і побудував багатомільярдну імперію. Джобс і Стів Возняк, другий співзасновник, регулярно стикалися з перешкодами на своєму шляху, перш ніж Apple Inc. досягла свого піку. Варто згадати про те, що Джобс був звільнений і знову прийнятий на роботу генеральним директором з компанії, яку він допоміг створити!

5. Практикуйте самовідданість

Дана риса характеру доступна тим, хто сильний духом. Це не та річ, яка може бути досягнута відпрацюванням навичок. Згадайте, як сильно змінили наш світ безкорисливі і самовіддані люди! Найчастіше, вони брали на себе важкий тягар, від якого відмовлялися інші. Особливо яскраво це відображається в історії впродовж багатьох століть, коли в смуті з'являвся справжній герой. Не дивно, чому такі люди завойовують повагу і стають об'єктом обожнювання для оточуючих.

Ісус, Будда, Ганді, Мати Тереза, Нельсон Мандела, Мартін Лютер Кінг-молодший. Всі вони залишалися самовідданими і безкорисливими протягом всього свого життя і вели за собою свій народ. І тепер питання до вас: чи дійсно самовідданість є частиною вашого характеру?

6. Будьте відкриті

Оскільки люди продовжують розвиватися, наше суспільство йде тим самим шляхом. Ми є свідками проблеми пов'язаної з традиційним мисленням з різних питань: геї, марихуана, збройні конфлікти, глобальне потепління і т.д. Але ж колись про це ніхто не міг навіть подумати.

Незалежно від того, як Ви ставитеся до вищевказаних проблем, важливо завжди залишатися відкритим для різних фактів і вміти мислити без стереотипів. Можливість оскаржувати звичайне мислення, розширювати вашу свідомість і перебуває в пошуку знань дуже важливо. Це демонструє інтелектуальне і гнучке мислення у людини – те, що люблять оточуючі.

7. Допмагайте людям

Ви коли-небудь зустрічали егоїстичну людину? Яке у вас було враження? Як і більшість людей, навряд чи Ви залишилися задоволені спілкуванням. Готовність допомогти іншим – це те, що потрібно нашому світу. Багато що з сучасного негативу – це бідність, голод та інші соціальні проблеми, які можуть бути вирішені, якщо більше людей докладе рішучі зусилля для участі в процесі.

Якщо Ви досягли певного успіху і фінансово спроможні, подумайте про те, щоб пожертвувати на гідну справу. Ще краще подумайте про те, щоб пожертвувати своїм часом. У вашому оточенні скоріше за все існують численні волонтерські організації та завжди шукають добровольців для роботи і просування своєї справи.

8. Будьте смиренні

Що може бути краще, ніж спілкування з успішним, розумним і в той же час смиреним і невибагливою людиною? В Америці та інших місцях люди звикли ідеалізувати людей, які насправді переповнені хвастощами і нахабством, особливо коли вони досягають хоч якогось успіху. Є чудова аксіома: «Дії говорять за вас голосніше, ніж слова». Але в даному випадку вона не доречна.

Смиріння – вкрай приваблива якість, тому що вона зустрічається все рідше. Завжди будуть існувати люди, які обожнюють нахабних і владних. Однак, нас це засліплювати не повинно. Намагайтеся захоплюватися тими людьми, які цього дійсно заслуговують.

9. Проявіть винахідливість

Винахідливість – уміння якісно справлятися з новими або важкими ситуаціями, а також знаходити рішення цих проблем дуже важливо для кожної людини. Наш досвід дає нам широкий спектр знань, які дозволяють допомагати не тільки собі, а й іншим.

Недостатньо просто мати знання для вашої власної вигоди. Їх ще слід правильно використовувати, щоб якимось чином надати допомогу іншим. Пам'ятайте, що не всі благословенні тими ж дарами, які є у вас. Ви можете сильно вплинути на чийсь долю своєю поведінкою і що Ви можете сильно змінити життя іншої людини.

Вчені в результаті досліджень дійшли висновку, що частіше хворіють на грип та інші респіраторні захворювання люди з такими рисами характеру: впертість і негнучкість;

почуття вини;

розчарування і підозрілість;

злопам'ятність і нездатність прощати;

вразливість;

невпевненість;

збудливість і нервозність;

агресивність(агресія).

Цитати Григорія Сковороди:

Любов виникає з любові; коли хочу, щоб мене любили, я сам перший люблю.

З усіх утрат втрата часу найтяжча.

Слава блаженному Богу за те, що потрібне зробив неважким, а важке – непотрібним.

Якщо Бог всюди, якщо він присутній і в цьому черепку (при цьому я підняв черепок з землі), то для чого ти шукаєш розради в інших місцях, а не в

самому собі? Адже ти є кращим з усіх творінь!

страшенно мучить демон печалі, і який звичайно називають бісом меланхолії. (...) Даючи поради цій людині, я сам ледве не пропав. (...) Дуже важливе значення має, з ким щоденно спілкуєшся і кого слухаєш. Бо поки ми слухаємо, ми їх дух в себе вбираємо.

Всяка праця благословенна Богом

Святість життя полягає в робленні добра людям

Вірити в Бога не значить — вірити в Його існування, а значить — віддатися Йому та жити за Його законом.

Щоб пізнати Бога, треба пізнати самого себе. Поки людина не знає Бога в самім собі, годі шукати Його в світі.

Хіба не любов усе єднає, будує, творить, подібно до того, як ворожість руйнує?

Хіба може говорити про біле той, котрому невідоме, що таке чорне?

Світло відкриває нам те, про що ми у темряві лише здогадувалися.

Ніхто не може вбити в собі зло, коли не втямить спершу, що таке те зло, а що добро. А не визнавши сього у себе, як можна взнати і вигнати його в інших.

СКРОМНІСТЬ І СМирЕННЯ

Джордж Лоуренс Буллейд. Благовіщення

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

У кожної людини є духовні крила, християнські чесноти, які допомагають долати труднощі. Особистість, яка має в серці ті чесноти, довіряє Богові, за все дякує, радіє навіть у скруті, не пишається тим, що робить, не відповідає злом за зло, нікого не судить, до себе ставиться вимогливо, до інших – поблажливо, але не забуває про власну гідність; служить людям, як самому Христу. Як їх бракує нам у житті, цих прекрасних діамантів – скромності і смирення. Все життя і всі вчинки Ісуса Христа є свідченням смирення. Смирення – чеснота, протилежна гордині, і одна з найголовніших чеснот в житті християнина, який не звеличує себе, має в своєму серці переконання, що всі духовні заслуги

дарує йому тільки Бог, а також перебуває в любові до ближніх. Слово «смиренність», має в основі слово «мир». Це означає, що смиренна людина знаходиться в мирі з Богом, собою і іншими людьми. Англійський художник зображає євангельську подію звіщення архангелом Гавриїлом Діви Марії про те, що Вона стане Матір'ю Ісуса Христа. Марія смиренно приймає на себе тяжку долю бути матір'ю Месії. Вона каже: «Я – раба Господня. Нехай буде Мені за словом твоїм.» (Лк 1:38) На картині зображено Ангела, який смиренно схилився перед Марією, а Вона схвильовано приклала руку до серця, приймаючи звістку від Бога. Бачимо веретено і кошик з витканими нитками – що свідчить про велику працелюбність Марії. Розгорнутий сувій Святого Письма, розповідає про те, що Марія читала і вивчала книги Біблії. Згодом Марія скаже до Єлисавети: «Величає душа моя Господа, і зрадів дух Мій у Бозі, Спасі Моїм, бо зглянувся на смирення раби Своєї..» (Лк 1:46-48). Людина, яка має смирення і скромність завжди буде під особливим Божим захистом і благословенням! «...Бог противиться гордим противиться, а смиренным дає благодать (1 Петра 5:5).

- Чому смирення вважають однією з найголовніших чеснот людини?
- Як ви розумієте слова Діви Марії: «Я – раба Господня. Нехай буде Мені за словом твоїм.»(Лк 1:38)?
- Чому важливо мати і розвивати в собі смирення і скромність?

– Золоті вірші уроку:

«Не думайте про себе більш, ніж належить думати, але думайте скромно» (Рим. 12:3).

«Бог противиться гордим, а смиренным дає благодать» (1 Петра 5:5).

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Про зміст понять «скромність» і «смирення».
2. Чому саме смирення є важливою християнською чеснотою.
3. Як стати смиренным?
4. У чому полягає цінність скромності.
5. Як Ісус Христос ставився до смиренних людей?
6. Що є протилежним до смирення.
7. Чому гордія вважається найнебезпечнішим ворогом для людини.
8. Чого потрібно остерігатись смиренній людині?

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Скромність – чеснота, коли людина не хизується своїми заслугами, досягненнями.

Смирення – чеснота, яка проявляється у великій повазі до Бога і людей.

Гордість – протилежність смиренню, зневага Бога і людей, самозвеличення.

Позитивні риси характеру – християнські риси, які роблять щасливою людину і всіх навколо неї.

Життєва позиція – це загальне ставлення до людини до навколишнього світу, людей і самого себе. Вона проявляється в думках, словах, справах і вчинках.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

Смирення – це християнська чеснота, яка протилежна гріху гордості. Бути смиренным означає не вважати себе кращим за інших, не вихвалитись своїми досягненнями, мати свою життєву позицію. Така людина уникає самозвеличень тому, що в серці має багато любові. Поряд з вірою, смирення є основною вимогою до

людини, бажуючої отримати благодать Божу. Смиренна людина вміє бути задоволеною і радіти життю, помічати прекрасне і дивуватися тому, що вона так багато має, а горда – постійно незадоволена, нарікає на труднощі, на те, скільки багато їй не вистачає, як їй постійно важко. Смиренна людина ніколи й нікому не намагається довести, що вона краща, більш здібна, розумніша за інших, не підкреслює свої переваги, не вимагає для себе ніяких привілеїв, особливих зручностей, послуг. Скромність є проявом смиренності: вона

працьовита, відповідальна, має почуття власної гідності, правдива, самокритична.

Все життя і всі вчинки Ісуса Христа є свідченням смирення, виконання волі Отця Небесного. «І трохи далі пройшовши, упав Він долілиць, та молився і благав: *«Отче Мій, коли можна, нехай обмине ця чаша Мене...та проте, - не як я хочу, а як Ти...»»* (Матвія 26:39)

Досягнути смирення можливо, якщо старанно дотримуватися євангельських заповідей.

Кожна людина робить свій вплив на тих з ким спілкується, своїми хорошими ділами, її оточення змінюється, стає кращим.

Розрізняють три напрямки прояву смирення :

1. **Смирення у ставленні до Бога** – це бачити свої гріхи, надіятись лише на Божу допомогу, а не на свої заслуги, любити Бога, переносити без нарікань всі життєві труднощі.
2. **Смирення у ставленні до людей** – це велика повага до кожної людини, пам'ятаючи, що її любить Бог.
3. **Смирення у ставленні до самого себе** виявляється в тому, що людина так добре бачить свої недоліки, що не помічає недоліків інших, в конфліктних ситуаціях звинувачує себе.

Важливим є те, що смиренній людині потрібно остерігатися гордині, бо вона руйнує все цінне в житті. Смирення і скромність – ліки від гордості і самолюбства. Завдяки смиренності і скромності праведному Симеону та пророчиці Анні відкрилося і стало зрозумілим вчення Спасителя. За їхню віру, відданість, працьовитість, старанність, Господь нагородив їх довгим, благословенним життям. Смиренність і скромність – це двері, які допомагають глибше дізнатись про любов Бога до людини.

- Що означає бути смиренным?
- Чому смиренна людина вміє радіти життю і помічати прекрасне в людях?
- Які риси вміщає в собі скромність?
- Що нам допомагає досягнути смирення?
- Чому смиренній людині потрібно остерігатися гордині?
- Яким людям Бог противиться (чинить опір), а яким дає нагороду?
- Чи допомагає сучасній людині скромність і смирення духовно і матеріально розвиватися, рости?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поміркуйте, чому сотник не хотів, щоб Ісус увійшов в його дім?

Зцілення слуги сотника (Матвія 8:5-13)

А коли Христос увійшов до Капернауму, до Нього наблизився сотник. Він благати почав, кажучи: «Господи, мій слуга лежить удома паралізований і тяжко страждає». Ісус говорить сотникові: «Я прийду й уздоровлю його». А сотник йому відповів: « Я недостойний, Господи, щоб зайшов Ти під стріху мою... Та промов тільки слово – й видужає слуга мій! Бо й я –людина підвладна, і вояків під собою я маю, і одному кажу: піди – то йде він, а тому: прийди – і приходить, або рабові своєму: зроби те – і він зробить». Почувши таке, Ісус здивувався і промовив до тих, хто йшов вслід за Ним: «По правді кажу вам: навіть серед Ізраїля Я не знайшов такої великої віри! Кажу ж вам, що багато хто прийде від сходу та заходу і засяде у Царстві Небеснім із Авраамом, Ісаком та Яковом. Сини ж Царства повкидані будуть до темряви зовнішньої – буде там плач і скрегіт зубів!...». І сказав Ісус сотникові: « Іди, і як повірив ти, – нехай так тобі й станеться!» І тієї ж години одужав слуга його.

Пізнавальний текст до біблійної історії

Сотник з Капернаума був настільки смиренним, що здивував самого Ісуса Христа. Він будучи заможним і маючи високу посаду і владу у війську, просить Спасителя про зцілення свого слуги – людини бідної, простої і незначної в суспільстві. Він любить і поважає свого слугу, піклується про нього. Сотник збудував за свої кошти синагогу і з повагою ставився до віри в Єдиного Бога, та він поводить скромно – вважає себе недостойним, щоб Спаситель увійшов у його дім.

Він не вимагає, а смиренно з великою повагою благає про допомогу за свого раба. Ісус наголошує перед народом, що у нього сильна віра, і як повірив – нехай так і станеться! І слуга його зцілився.

Запам'ятаймо!

Бог любить всіх людей різних народів та кличе їх до Себе. Хто повірить в Бога і здобуде чесноти, той стане учасником Божого Царства. А представники вибраного юдейського народу, які не мають смирення, пишаються своїм походженням і зневажають інших – не можуть потрапити в Царство Боже.

- Що благав сотник у Ісуса Христа?
- Чому сотник вважав себе недостойним, щоб Спаситель прийшов в його дім?
- Назвіть чесноту, яка не бажає привертати до себе увагу?
- Чи був гордий сотник?

- Які чесноти розвивав в собі сотник?
- Коли отримав зцілення слуга?
- Чому потрібні нам скромність і смирення у житті?

Повчальна історія

1. Сила смирення

Хотів подорожник рости на пагорбі. Та витіснили його звідти найвищі трави. Довелося йому зійти нижче. Але і тут йому не дозволили жити красиві, але жорстокі квіти. Так спускався, спускався він вниз. І залишилося йому місце тільки на проїжджій дорозі.

Хороше місце – сонячне, просторе, бо мало охочих жити тут. Одна біда:

топчуть тут його усі, кому не лінь, їздять по ньому машини. А він тільки смиренно розпрямляється і терпить усе. І усі ці незручності і те, що не такий прекрасний, як інші квіти і трави. Ні краси в нього, ні аромату.

Та зате, коли комусь з перехожих трапляється раптом порізати руку або ногу, – насамперед шукають

подорожник і кладуть на рану його листи.

От яка сила упокорювання навіть у простих трав!

«Смиріться перед Господом, і піднесе вас» (Якова 4:10).

- Що є протилежністю до смирення?
Чому квіти не хотіли, щоб подорожник ріс разом з ними на пагорбі?
- Яку нагороду отримав подорожник за своє смирення?
- Що для Бога цінне: зовнішня чи внутрішня краса?
- Чим цінне смирення для нас?

2. Як навчитися розбиратися в людях

Учень одного дня запитав у старця:

– Як мені навчитися розбиратися в людях, – кому довіряти, а кого остерігатися?

– Спершу скажу тобі, кого треба остерігатися, – мовив старець. – Остерігайся того, хто вдає з себе смиренного! Коли побачиш, що хтось

перед тобою вклоняється, обіймає тебе і виявляє неймовірну прихильність, того бійся найбільше!

Ченці або черниці – люди, які повністю присвятили своє життя Богові, відмовившись від сім'ї та майна.

Монастир – місце де живуть, моляться і працюють ченці або черниці.

Преподобний – чернець, якого церква визнала святим.

– Як же так, старче? – здивувався учень. – Поясни мені!

– Бо він перший же зрадить тебе! – відповів старець, зітхаючи.

– А кому ж мені довіряти? – спитав учень.

– Довіряй тим, хто простий з тобою і каже тобі правду, хай якою б гіркою вона не була. Ці люди перші прийдуть тобі на допомогу!

Мудрий старець промовив: *«Істинне смирення завжди непомітне, тому його важко знайти, але, коли*

знайдеш його — воно тебе ніколи не зрадить».

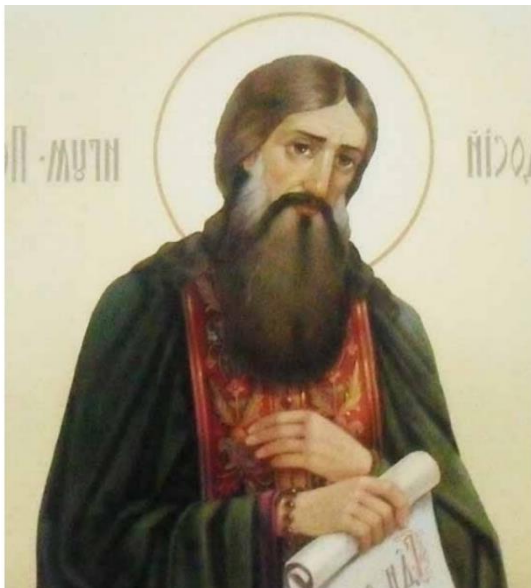
- Чому старець сказав остерігатися смиренної людини на вигляд?
- Чому потрібно довіряти тим, хто говорить правду?
- Що потрібно цінувати в людині?

Життєва історія

Ознайомтеся з прикладами поведінки видатного діяча, який уникав у житті самозвеличення і вихваляння. Поділіться враженнями.

Феодосій Печерський – видатний церковний і політичний діяч другої половини XI століття

Преподобний Феодосій є одним із духовних провідників нашого народу. Його

ім'я було відоме в усій Київській Русі. Феодосій був ігуменом, тобто керівником Києво-Печерського монастиря. Він часто мирив князів, які ворогували, наставляв їх на християнське життя. Літописець Нестор стверджує, що шанували Феодосія не за одяг чи багатство, а за чисте життя і світлу душу, і за корисні поради, які він давав людям.

– Одного разу преподобний Феодосій повертався від великого князя Ізяслава. Візник, через скромний одяг Феодосія, сприйняв його за простого ченця. Він сказав грубо: «Ти, чернець, завжди

бездіяльний, а я постійно в роботі. Іди на моє місце, а мене пусти в колісницю подрімати». Феодосій лагідно послухався і повіз слугу. Побачивши ж, як преподобному віддавали шану, зустрічні бояри, слуга злякався, але святий подвижник заспокоїв його і, по приїзді, нагодував в монастирі

- Чому ім'я Феодосія було відоме у всій Київській Русі?
- За що шанували преподобного Феодосія?
- Які вчинки свідчили, що церковний і політичний діяч був скромний?
- Які чесноти допомагали Феодосію Печерському бути видатним, духовним наставником для людей?
- Чому важливо розвивати в собі скромність і смирення?

Моральний практикум

Робота в парах

- Чи пов'язане смирення з терпінням? Якщо так, то чому?
- Чому Ісус Христос є високим ідеалом скромності та смирення?
- Чи є смирення шлях до щастя?

Творче завдання

- Навести приклади скромності та смирення в житті видатних особистостей України.

Робота в групах

- Напишіть перелік чеснот, які допомагають нам досягнути смирення?
- Чому гордість є найнебезпечнішим і найстрашнішим ворогом для людини?

Прочитайте і проаналізуйте вислови із Біблії

- **Колосянам 3:12** – «Отож, зодягніться, як Божі вибранці, святі та улюблені, у щире милосердя, добротливість, покору, лагідність, довготерпіння».
- **Матвія 11:29** – «Візьміть на себе ярмо Моє, і навчіться від Мене, бо Я тихий і серцем покірливий, і знайдете спокій душам своїм».

- **Михея 6:8** – «Було тобі виявлено, о людино, що добре, і чого пожадає від тебе Господь, нічого, а тільки чинити правосуддя, і милосердя любити, і з твоїм Богом ходити сумирно».
- **1 Петра 5:6** – «Тож покоріться під міцну Божу руку, щоб Він вас Свого часу підвищив».
- **Приповісті 29:23** – «Гордия людини її понижає, а чести набуває покірливий духом».
- **Приповісті 11:2** – «Прийде пишність, та прийде і ганьба, а з сумирними мудрість».
- **Матвія 23:12** – «Хто бо підноситься, буде понижений, хто ж понижується, той піднесеться».
- **Матвія 5:3** – «Блаженні вбогі духом, бо їхнє є Царство Небесне».

Робота в парах

- Створення асоціативного куща до поняття « скромність ».

Які властивості смирення, скромності, характеризують наведені прислів'я і вислови:

- «Прощення інших, – це не ознака слабкості, а смирення».
- «У смиренні є щось, що дивно підносить серце».
- «Будьте смиренними, коли ви піднімаєтеся в гору, щоб вони прощали вас, коли ви спускаєтесь вниз».
- «Життя – великий урок смирення».
- «Справжня заслуга, як річка, – чим глибша вона, тим менше шуму вона видає».
- «Гордість робить нас штучними, а смирення робить нас справжніми».
- «Без смирення не може бути людства».
- «Покірність, той солодкий корінь, з якого виростають усі небесні чесноти ».
- «Немає поваги до інших без смирення».
- «Коли приходить гордість, приходить і безчестя, а смиренним є мудрість».

Поєднайте частини прислів'я, поясніть його зміст.

Скромність прикрашає золото лежить.
 Не хвали сам себе,.....рідні сестри.
 Скромність і простота -нехай інші хвалять.
 Під скромністю.....людину.

Розв'язання проблемних завдань

- Скромність і смирення – прояв сили чи слабкості?
- Чи обов'язково кожній людині виховувати в собі скромність?

Поясніть вислів:

«Гордість – це вершина зла, корінь і джерело всякого нечестя... Хоча б ми визначалися постом, молитвою, милостинею, чистотою, або якоюсь іншою чеснотою, – все те без смирення розпадеться і згине»

(св. Івана Золотоустого).

Гра «так» або «ні»

- Скромна людина має зручний, якісний, функціональний, надійний, красивий одяг, натомість позбувається зайвого мотлоху. Те ж саме стосується техніки та інших побутових речей.
- Скромна людина вживає корисну, переважно живу рослинну їжу та відмовляється від надмірностей.
- Скромна людина застосовує просту, чисту, лаконічну мову, уникаючи багатослів'я і пустопорожніх розмов згідно з принципом *«Хай буде ваше слово: так – так; ні – ні. А що більше цього, те від лихого»* (Нагірна проповідь, Матвій 5.37).
- Скромна людина накопичує корисні книжки і позбувається тих, які вже неактуальні або застарілі.
- Скромна людина розвиває необхідні м'язи і позбувається зайвого жиру.
- Скромна людина наповнює свою психіку всім корисним і постійно очищує її від сміття та інформаційного шуму.
- Скромна людина не розтринькує гроші, натомість створює необхідні резерви та має розумний запас.
- Скромна людина уникає токсичних соціальних зв'язків, натомість шукає світлих людей.
- Скромність і бідність – це не лише зовсім різні, а й несумісні речі.

Дискусійне завдання

- Чи можна вважати скромність «несучасною» чеснотою?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...

– навчився/навчилась...і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

13. Підготувати повідомлення: «Мій власний досвід смирення».
14. Проєкт: «Скромність і смирення в Святому Письмі».
15. Взяти інтерв'ю у родичів, друзів, знайомих вам людей на тему: «Сім діл милосердя для тіла і душі».
16. Скласти сенкан до поняття «Смирення і гордіня».
17. Скласти розповідь «Скромність та її особливості»?
18. Намалювати уявний малюнок «Гордість», «Смирення».

ТЕМА 25

МУЖНІСТЬ

Вільям-Адольф Бугро. Пісня ангелів. 1881

На картині Вільяма-Адольфа Бугро «Пісня ангелів» зображено діву з дитиною. Картину виконано у теплих тонах, показуючи ніжність та турботу матері. Ангели співають, святкуючи

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Золотий вірш уроку:

Через те ми відваги не тратимо, бо хоч нищиться зовнішній наш чоловік, зате день-у-день відновляється внутрішній.

(2 Кор. 4: 16)

Про що йдеться у цьому золотому вірші уроку?

Як він пов'язаний із темою уроку?

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке рішучість?
3. Що таке відвага?
2. Як рішучість впливає на людину?
4. Яка позитивна роль відваги?
5. Як виховати в собі рішучість і відвагу?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Ключові слова:

Відвага – індивідуальна властивість волі людини, пов'язана зі здатністю здійснити якийсь учинок, відкинувши страх.

Рішучість – волюва якість людини, пов'язана з умінням самостійно приймати відповідальні рішення й наполегливо реалізовувати їх у своїй діяльності.

Прояв рішучості – це не завжди миттєве, але завжди вчасне рішення, прийняте зі знанням справи та з урахуванням конкретних обставин.

Цінності моральні – моральні зразки, поняття, вимоги, що дають можливість людині оцінювати дійсність за певними критеріями й таким чином орієнтуватися в ній.

Біблійна історія

Прочитай біблійну історію й поясни, чому прийняв мученицьку смерть проповідник Степан.

Дії Святих Апостолів

6: 7 – 15, 7: 1 – 60

МУЧЕНИК ЗА ПРАВДУ

Росло Слово Боже, зростала кількість учнів у Єрусалимі, багато єврейських священиків були слухняні вірі. А Степан здійснював між народом великі знамена та чуда. Рабини з кількох синагог почали сперечатися зі Святим, але не могли встояти проти мудрості й Духа. Тоді вони підмовили людей, що казали, ніби чули, як Степан говорив богохульні слова на Мойсея та Бога. Попідбурювали людей, старших та книжників, схопили його й привели в синагору. Знайшли й фальшивих свідків. Але незважаючи на таку провокацію, коли члени синагори поглянули на Степана, то бачили його лице, як лице Ангела!

Тоді первосвященик запитав проповідника: «Чи це правда?» Степан же виявив, що за смиренне служіння й вірність Бог винагородив Авраама численним потомством та розкішною, плідною землею, взявши натомість із патріарха обітницю, що його нащадки будуть такими ж слухняними Богу, як і сам Авраам. Потім Степан коротко охарактеризував стосунки євреїв та єгипетського народу за часів Йосипа «аж поки настав інший цар у Єгипті, що не знав уже Йосипа». Він же високо оцінює дії пророка й провідника єврейського народу Мойсея, що був одним із батьків єврейської нації. Побіжно згадує Степан, сповнившись Духом Святим, подвиги Ісуса Навина, Давида, Соломона, докоряє ізраїльтянам за недовіру Богові та постійне повернення до ідолопоклонства, що є порушенням Першої Заповіді.

Високо оцінив Степан будівництво пишного храму часів Соломона. «Але не в рукотворнім Всевишній живе, як говорить пророк: Мені небо престол, а земля то підніжок ногам Моїм! Який Мені дім ви збудуєте, говорить Господь, або місце яке для Мого відпочинку? Хіба не рука Моя все це створила?».

Далі Степан викрив норози та звички євреїв, особливо їхніх учителів-фарисеїв: «О ви, твердошиї, люди серця й вух необрізаних! Ви завжди противитесь Духові Святому, як ваші батьки, так і ви! Котрого з пророків батьки ваші не переслідували? Вони ж тих повбивали, хто звіщав прохід Праведного, Якому тепер ви сталися зрадниками та убійниками, ви, що Закона одержали через зарядження Ангелів, та не зберігали його!». Пророк і подвижник прямо затаврував настороженість і недовіру провідників єврейського народу.

Як вони почули це, розгнівалися, аж скреготали зубами... А Степан, повний Духа Святого, поглянув на небо, – і побачив Божу славу й Ісуса, що по Божій правиці стояв, і почав пророкувати. Та фарисей почав кричати й затуляти собі вуха, й кинулися на нього!... І вивели його за місто, й побили камінням. А плащі склали в ногах юнака – Савла, якого теж незабаром покличе Господь. Побивали камінням Степана, що

молився й казав: «Господи Ісусе, – прийми духа мого!»... Упавши навколішки, скрикнув: «Не залічи їм, Господи, цього гріха!» І, промовивши це, він спочив...

А коли проповідник Степан помер, первосвященики наказали кинути його тіло на здобич звірам і птицям. Коли ж цілу добу звірина навіть не торкнулася тіла мученика, його змушені були поховати. Коли ж 415 р. мощі святого Степана перепоховали в кількох церквах, то затряслася земля й рознісся приємний запах, і в тих місцях одужало багато хворих, а згодом ожив один із покійників, коли його тіло помазали миром, яке випливало з мощів святого Степана.

1. За що вбили проповідника Степана?
2. Хто вбив проповідника Степана?
3. Яку оцінку мученик дав різним проповідникам єврейського народу?
4. Чи міг святий Степан промовчати? Чому?
5. Чи варто шанувати й захоплюватися подвигом святого Степана? Чому?
6. Чи відомі тобі інші мученики за правду?

Висвячення святого Стефана.

Вітторе Карпаччо, близько 1514 року. (Берлінська картинна галерея)

Повчальна історія

Прочитай оповідання й поясни, чому, на твою думку, відомий лікар рішуче змінив своє життя, відмовившись від багатств і почестей? Що ним керувало?

ОСМІЯНИЙ ПОДВИЖНИК

«Кваптеся робити добро»... Дивні слова! Їх часто виголошують, проте мало хто знає, що вони належать докторові Федору Петровичеві Гаазу. Сам «святий доктор», як його звали сучасники, не залишав собі часу на роздуми про християнську любов: він жив і творив милосердя, лікував, допомагав, наставляв, опікав, відкривав лікарні, школи... Він жив співчуттям до всіх людей, особливо до знедолених і нещасних.

Фрідріх Йосиф Гааз народився 24 серпня 1780 р. у Німеччині в містечку Мюнстерейфеле. Дід його був доктором медицини, батько – аптекарем. У сім'ї зросло 8 дітей. Незважаючи на скромні статки батьків, п'ятеро братів здобули добру освіту. У Відні здобув медичну освіту, спеціалізувався на очних хворобах. У 1802 році талановитий лікар-офтальмолог Фрідріх Йосиф Гааз прибув до Москви на запрошення князя Репніна, якого він успішно вилікував. Лікар оселився у Москві і швидко став популярним. У 1807 році імператриця Марія Федорівна підтримала його кандидатуру на посаду головного лікаря Павлівської лікарні.

Як головний лікар військового госпіталю Гааз їздив по Північному Кавказу, де відкрив, дослідив і детально описав джерела цілющих мінеральних вод, довкола яких пізніше виникли відомі курорти: Железноводськ, П'ятигорськ, Єсентуки і Кисловодськ. Гааз швидко став популярним і багатим. Докторів-іноземців припали до душі добродушність і відвертість російського народу, мову якого він успішно освоїв, а «привласнення» йому російського імені, – називали доктора Федором Петровичем, говорило про те, що чужим його не вважають.

У 1820 році московським генерал-губернатором став Д. Голіцин, який призначив Гааза головним лікарем Москви. На державній службі лікар відразу нажив собі ворогів. На нього писали скарги і доноси ті, яким він докучав «прискіпливим педантизмом». Адже Гааз вимагав, щоб у лікарнях щодня мили підлоги, щонеділі міняли постіль, щоб їжа була якісна, щоб не було обкрадання хворих. Для чиновників, завідувачів лікарнями, це все було неприйнятним. Його називали автором безглузвих проектів. Незабаром Гаазу запропонували роботу в новоствореному Піклувальному комітеті при в'язницях. У тюремних лазаретах хворі лежали по троє на одному ліжку, жили упроголодь. За клопотанням Гааза, метал для кайданів із важкого замінили на легший, жінок і чоловіків стали тримати в ув'язненні окремо, для арештанток пом'якшили тюремний режим. Не довіряючи служителям правосуддя, Федір Петрович сумнівався у справедливості ухвалених вироків. Часто він наполегливо клопотав про помилування.

Одного разу йому довелося сперечатися на цю тему з самим митрополитом Філаретом.

– Ви говорите, Федоре Петровичу, – обурювався митрополит, – про невинних засуджених. Але таких немає! Якщо чоловіка піддали карі, значить, є за ним провина.

– Та Ви забули про Христа, владико! – вигукнув Гааз. – Оточуючі припишуть, бо не сміли заперечувати митрополиту. Після хвилинного мовчання останній покірливо виголосив:

– Ні, Федоре Петровичу, не я забув про Христа, а, видно, Христос мене залишив, – і, поклонившись, вийшов.

Фрідріх Йосиф Гааз

Викупляючи кріпацьких дітей, Гааз пускав у хід власні засоби. Так зникла карета з білими рисаками, будинок у Москві, садиба, фабрика. Ось що писав про це його сучасник - мемуарист: «Доктор Гааз – один із тих людей, чия зовнішність і одіж викликають думку про щось смішне, що мимоволі змушує підозрювати в ньому або безумство, або апостольське покликання».

Будучи глибоко віруючою людиною, доктор розумів, яка важлива для його підопічних духовна підтримка. Гааз влаштував тюремні бібліотеки, школи для дітей ув'язнених. Забезпечував їх букварями, Євангеліями, сам вигадав і видав декілька брошур з «добрими повчаннями й порадами». Добився, щоб іновірці (нехристияни) отримували духовну літературу рідними мовами. Він ініціював будівництво лікарень і шкіл для незаможних. Після виписки біднякам надавали подальшу допомогу: іногородніх забезпечували грошима на проїзд додому, самотніх і старих – поміщали в богадільні, дітей-сиріт – направляли в сім'ї забезпечених людей.

Помер Федір Петрович Гааз 16 серпня 1853 року. До самої могили труну несли на руках. Все його майно пішло на добродійність, тому ховали його за рахунок поліції. Могила Федора Петровича – людини рідкої подвижницької доброти і благородства – збереглася до наших днів.

«Місто Добра» – це благодійний всеукраїнський проект, великий комплекс надання соціальних послуг та притулку мамам з дітьми, що потрапили у складну життєву ситуацію. Стали жертвами домашнього насилля, мають ризик опинитися на вулиці, потребують підтримки в соціалізації та реінтеграції, проживають за межею бідності.

1. Ким був за освітою Фрідріх Йосиф Гааз?
2. Ким він був за своїм світоглядом і способом життя?
3. Чому російська людність називала його Федором Петровичем?
4. Чому деякі люди категорично не сприймали його нововведень?
5. Чи відомі тобі інші благодійники?
6. Чи доводилося тобі робити благодійні вчинки?

Прочитайте бувальщину й поясніть, які риси характеру дівчинки.

Як ти вважаєш, як складеться життєвий шлях дівчинки?

2. БОГ У СЕРЦІ

«Бог є в нашому серці. Він каже нам, що ми маємо бути добрими», – написала одна дівчинка у своєму зошиті. Вчителька спитала:

– А якщо ти Його не слухаєш?

Дівчинка, щиро відкривши очі, відповіла:

– Але ж Він увесь час це повторює!

Наполегливо, у супереч усьому, Бог постійно повторює свою історію.

Моральний практикум

Робота в парах

1. Знайдіть відповіді на питання.

Що таке рішучість?

Що таке відвага?

Як рішучість впливає на людину?

Яка позитивна роль відваги?

Як виховати в собі рішучість і відвагу?

Робота в групах

2. Поміркуйте над питаннями:

1. Яких ви знаєте святих добротворців? Чи потрібна їм рішучість і відвага? Чому?

2. Чи був у вашому житті випадок, коли вам знадобилася вся ваша рішучість і відвага? Якщо так, розкажіть про це.

3. Для чого, на вашу думку, людям найчастіше потрібна рішучість і відвага?

3. Проблемні ситуації

Проаналізуйте ситуації й поміркуйте, якби ти вчинив у кожній із них.

I. У твоєму класі трапився прикрий випадок – твої однокласники розбили вікно, але винним у цьому зробили твого друга. Коли вчитель запитав, хто винуватець, хлопці сказали, що це – твій товариш.

Як ти вчиниш у цій ситуації? Ти розповіси вчителю правду?

II. Проходячи повз пішохідний перехід, ти побачив стареньку бабусю, котра, переходячи його, наштовхнулася на камінець і підвернула ногу. Ти розумієш, що вибігати на дорогу небезпечно, але бабусю залишати теж не можна, адже вона потребує допомоги.

Якими будуть твої дії? Ти допоможеш чи пройдеши мимо?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

я дізнався/дізналась...

зрозумів/зрозуміла, що ...

навчився/навчилась...і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Наведіть приклади з історії українського народу, у яких проявилася рішучість і відвага борців за визволення України від ворогів.
2. Підготуйте міні-виставу на тему: «Відважний учинок у моєму житті».

ТЕМА 26

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Альбрехт Дюрер. Руки

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Картина Альбрехта Дюрера «Руки». Художник намалював за grubілі руки свого брата, спрямовані в небо. Завдяки рукам свого брата, який важко працював у шахті чотири роки, збулася його мрія, отримати освіту і стати художником. Праця спотворила руки брата, який вже не зміг більше малювати. Вони обоє мріяли стати художниками. Але брат відмовився від своєї мрії, заради того, щоб Альбрехт зміг втілити свою. Відповідальність –

це спроможність зрозуміти потреби інших людей, як свої особисті, це здатність жертвувати.

- Що означає бути відповідальним?
- Чому художник намалював руки свого брата?
- Чи може бути відповідальність без любові?
- Що може контролювати людина в своєму житті?

Золоті вірші уроку:

«Не обманюйтесь, Бог осміяний бути не може. Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!» (Гал. 6.:7).

«Будьте ж виконавцями слова, а не слухачами самими...» (Як.1:22). «Від кожного, кому дано багато, багато від нього й жадатимуть»

(Лк. 12:48).

Прочитайте золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке «відповідальність».
2. Чим відповідальність відрізняється від безвідповідальності.
3. Чому Господь хоче, щоб ми були відповідальні за свою долю і долю свого народу.
4. Які християнські чесноти допомагають нам бути відповідальними.
5. Як позбутися у своєму характері безвідповідальності.
6. Чи пов'язана відповідальність із совістю.
7. Чи здатні відповідальні люди зробити світ кращим.

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Ключові слова:

Відповідальність – чеснота, що полягає у виконанні зобов'язань, які ставлять перед особистістю Бог, інші люди та суспільство.

Внутрішня відповідальність – моральна відповідальність перед собою, своєю совістю, Богом, людьми.

Зовнішня відповідальність – відповідь соціуму на наші дії, дотримання державних законів.

Безвідповідальність – це небажання людини приймати відповідальність на себе за власне життя, вчинки, діяння і за все, що відбувається на Землі.

Совість - це такий внутрішній голос у нас всередині, який каже, що правильно, а що неправильно. Це наша внутрішня мораль, яка допомагає визначати, як поводитися чесно, добре і відповідально.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

Кожна людина є самобутньою, неповторною особистістю. Коли людина народжується, вона повністю залежить від дорослих, тому, що є немовлям. Підростаючи, стає більш самостійною і залежність з кожним роком зменшується. Згодом вона стане зовсім дорослою і повністю відповідатимете за свої вчинки та їх вплив на людей. Бути відповідальним означає вміти розумно і мудро керувати своєю поведінкою, виконувати обов'язки, що з'являються у різних сферах нашого життя. Ми не можемо контролювати все, що відбувається навколо нас, але здатні контролювати те, що ми робимо. Відповідальні люди розуміють, що тільки вони несуть відповідальність за свої дії, і не шукають для себе виправдань. Тільки за таких умов можна зробити правильний вибір, досягти своєї мети і відкрити для себе нові можливості.

Відповідальність – чеснота, яка зобов'язує нести відповідальність перед Богом і людьми за свої дії. Це риса характеру, що полягає в усвідомленні й готовності прийняти власні вчинки та наслідки дій, діяти на благо себе й оточення.

Наші вчинки впливають на навколишній світ, тому кожна людина несе особисту відповідальність за створений Богом світ, за власне життя та життя інших людей. Вона обмежується не тільки законами, визначеними державою, а й нормами, встановленими етикою суспільної поведінки, правилами Всесвіту.

Кожен людський вчинок, добрий чи поганий, впливає не тільки на наше існування, а й на існування нашої сім'ї, родини, громадян держави, незалежно від того. Ми є творці власних долі, і від нас та нашої поведінки залежить те, як буде виглядати наш завтрашній день. Бути відповідальним – це означає усвідомлено думати наперед та намагатися передбачити, до чого може призвести той чи інший вибір. У кожній ситуації треба брати відповідальність за свої вчинки, поведінку та слова. Відповідальна людина, вміє керувати собою та своєю поведінкою, це людина з великою силою волі, адже потрібно завжди бути готовим прийняти будь-яку ситуацію. Відповідальні люди у своїх проблемах і невдачах не звинувачують інших. Безвідповідальна людина часто не закінчує те, що почала. У неї завжди є виправдання, наприклад: « У мене не було часу», або « Я забув», « Зроблю пізніше», « Хай зробить хтось інший», така людина вчиняє підло і ганебно. Саме християнські чесноти: милосердя, співчуття, людяність, терпимість, старанність, ввічливість, люб'язність, - допомагають нам позбутися безвідповідальності. Вони допомагають нам

зробити світ кращим. В українській історії таких прикладів чимало. Наприклад княгиня Ольга, князь Володимир, Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, які відчували відповідальність за свій народ, робили реформи, створювали закони, для кращого життя країни. Україна має численних історичних та сучасних лідерів, які несли та несуть відповідальність перед своїм народом. Ось декілька прикладів:

- Тарас Шевченко: Великий український поет і художник, який відчував відповідальність за піднесення духу та ідентичності українського народу.
- Леся Українка: Видатна українська поетеса та громадська діячка, яка боролася за права жінок та соціальну справедливість.
- Михайло Грушевський: Український історик та політик, який грав важливу роль у формуванні сучасної української державності.
- Володимир Зеленський: Сучасний президент України, який несе відповідальність за керівництво країною та реформи в суспільстві.

Існують державні закони, які створені державними органами, і існують Божі закони, які дані нам Богом. І для багатьох людей їх виконання є важливим моральним обов'язком.

Совість тісно пов'язана з відповідальністю. Вона наполегливо нагадує людині про її відповідальність перед собою і перед іншими за виконання моральних обов'язків. Совість – це наш внутрішній суддя. Адже людина, котрій властива внутрішня відповідальність, живе по совісті. Людина може робити багато добра, але може завдати й багато прикрощів. Тоді головним суддею людини є її сумління. Почуття відповідальності означає небайдужість, особисту причетність до історії та культури України, до екологічних катастроф, що руйнують її красу, до історичних перемог – і поразок, радощів – і невдач. Від наших зусиль і нашої відповідальності залежить порятунок нашої душі і майбутнє нашої країни. За наслідки своїх слів чи дій, ми доводимо оточуючим, що гідні поваги.

- Чи впливають наші вчинки на навколишній світ?
- За які дії людина несе відповідальність?
- Що означає бути відповідальним?
- У чому проявляється безвідповідальність людини?
- Чому совість тісно пов'язана з відповідальністю?
- Чи залежить від наших зусиль майбутнє нашої країни?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поясніть в чому важливість відповідальності?

Притча про слухняного і неслухняного сина (Мат.21: 28-31)

А як вам здається? Один чоловік мав двох синів. Прийшовши до першого, він сказав: « Піди но, дитино, сьогодні, працюй у винограднику!»

А той відповів і сказав: Готовий, панотче, і не пішов.

І, прийшовши до другого, так само сказав. А той відповів і сказав: « Я не хочу, а потім покаявся, і пішов».

Котрий же з двох учинив волю батькову? Вони кажуть: «Останній».

Пізнавальний зміст притчі

З'єднай слова і отримаєш пояснення притчі

Батько	відповідальна людина
Сини	Церква
перший син	Господь Бог
другий син	люди
виноградник	легковажна, байдужа людина

Так, біблійна історія про слухняного і неслухняного сина навчає важливості відповідальності. Ухиляючись від виконання своїх обов'язків, ми віддаляємося від Бога. Відповідальність не тільки за себе, але й тих, хто поруч, робить життя кращим та щасливішим. Притча підкреслює, що важливо не лише обіцяти, але й виконувати свої обіцянки та відповідати за свої дії. Погляньте наново на своїх близьких чи сусідів, можливо, хтось так само чекає вашої допомоги, але боїться про неї попросити. Слова без дій не мають справжньої цінності. Відповідальність перед тими, кому ми обіцяємо чи кому ми повинні допомогти, є важливою частиною нашого християнського.

Покаятися – виправитися, стати кращим.

- Яку допомогу попросив батько у своїх синів?
- Який син після відмови взяв на себе відповідальність за свої слова та дії і виявив слухняність своєму батькові?
- Чому перший син діяв невідповідально і не покаявся за свою неслухняність перед батьком.
- Хто з двох синів на християнські чесноти?

Повчальна історія

Притча «Мішок часу»

Коли дитина народилася на світ, Володар часу подарував їй цілий мішок часу. Збігали дні. Минали роки – і часу в цьому мішку ставало дедалі менше й менше. І ось, нарешті, час людини почав добігати кінця. І коли не залишилось навіть крихітки часу, людина повернулася з порожнім мішком до Володаря часу. Володар запитав:

– Людино, куди подівся час, який я тобі подарував? Де він?

На тлі неба засвітився великий екран і на ньому з'явився напис «Твоє життя». Людина побачила на екрані все своє життя, від народження до старості, – кожен дрібниці, без спотворення, все, як було.

Стежачи за екраном, Володар часу то морщив брови й погладжував свою довгу білу бороду, то, тримаючи руки за спиною, ходив туди-сюди й розмірковував. Коли екран згас, він подивився на людину, яка стояла з опущеною головою, і сказав:

– Я подарував тобі цілий мішок часу, а ти його марно витратив. Усе життя ти витрачав час тільки на себе, думав тільки про себе. Чому ти не дарував свій час іншим?

Тут прийшов ще один чоловік із порожнім мішком у руках. Володар запитав його:

– А де твій час, людино? Чому твій мішок порожній? Зараз подивимося.

Знову на небі засвітився великий екран і з'явилися слова «Твоє життя», і Володар часу уважно спостерігав за життям людини від народження до старості. Екран

показував усю правду, нічого не приховуючи. Володар іноді посміхався, іноді вимовляв: «М-м-м». А коли екран згас, повернувся до людини й сказав:

– Я подарував тобі цілий мішок часу, а ти його іншим роздарував, не залишив собі ні крихти. Все життя тільки про інших і думав. Чому не залинив часу для себе?

Побачивши, що обидві людини стоять сумні, Володар часу витягнув із кишені своєї мантиї два невеликих повних мішечка й сказав:

- Дарую вам іще по мішечку часу. Повертайтеся назад і використовуйте його правильно – даруйте час іншим, але не забувайте й про власну душу.

Отже, живучи так, ми будемо завжди приносити людям радість і самі будемо задоволені і щасливі.

Дайва Бауерене

- Що подарував Володар двом чоловікам?
- Чи відповідально ставилися до свого життя два чоловіки?
- Чому важливо пам'ятати про те, що даруючи свій час для інших, потрібно залишати час для себе?

Пакти –
договори, угоди,
умови.
Конституція –
основний закон
держави.
Бендери – місто
в Молдові

- Чи несе людина відповідальність перед Богом за проведений час на Землі?

Гордість України

Пилип Орлик – приклад відповідального і відданого служіння Батьківщині

Пилип Орлик був багатогранною особистістю. Він уславився як військовий і політичний діяч, патріот, який боровся за незалежність України. Водночас — благодійник, відданий православний християнин, поліглот (вільно володів кількома іноземними мовами), прозаїк і поет.

Яскравим прикладом відданості стала ситуація, що склалася після поразки шведсько-українського війська під Полтавою. Гетьман Іван Мазепа та вірні йому козаки відступили на територію Османської імперії, у містечко Бендери. У найважчі хвилини поруч з гетьманом був Пилип Орлик.

Після смерті Мазепа його наступником козацьке товариство у Бендерах одностайно обрало Орлика. 5 квітня 1710 року Пилип Орлик і козацька старшина уклали договір з козаками Війська Запорозького — «Пакти та Конституції законів і вольностей Війська Запорозького». Так було ухвалено першу українську Конституцію. Цей документ був спрямований на об'єднання українських земель під об'єднаною гетьманською владою та гарантував права та свободи для українського народу.

Намагався поширити свою владу на Правобережну і Лівобережну Україну шляхом військових походів і дипломатичних переговорів. Орлик писав: « Ніколи не перестану шукати всіх легальних засобів, щоб заявити мої права й права моєї нації на Україну».

Пилип Орлик відіграв важливу роль в боротьбі за права та незалежність України під час складних історичних подій на початку 18 століття. Пам'ятаймо якою дорогою ціною здобували і здобуваємо незалежність.

- У чому полягала відповідальність Пилипа Орлика перед українським народом?

- Як називалася перша «конституція» України, яку написав Пилип Орлик?
- Які чесноти допомагали Пилипу Орлику боротися за незалежність України?
- Чи може Пилип Орлик бути прикладом відповідального служіння для нас?

1. Робота в парах

- Хто з історичних та сучасних лідерів несли та несуть відповідальність перед своїм народом?
- Чи залежить наше майбутнє від нашої відповідальності та вчинків сьогодні?
- Які приклади відповідальних дій ви можете навести із Святого Письма?

Поясніть золоті вірші уроку:

- «Не обманюйтесь, Бог осміяний бути не може. Бо що тільки людина посіє, те саме й пожне!» (Гал. 6.:7).
- «Будьте ж виконавцями слова, а не слухачами самими...» (Як.1:22).
«Від кожного, кому дано багато, багато від нього й жадатимуть»
(Лк. 12:48).

2. Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- *Святий Августин*: «Зараз я відповідальний за те, що я роблю, бо я вже знаю правду.»
- *Свята Мати Тереза*: «Ми всі відповідальні за нашу планету. Це наша дім і наша відповідальність берегти його.»
- *Святий Ігнатій Лойола*: «Знаючи, що ти правильно зробив, це найважливіше. Решта не має значення.»
- *Мартін Лютер Кінг*: «Ти несеш відповідальність за все, що зробиш, навіть якщо ти дієш, не задумуючись.
- *Джордж Шер* : «Відповідальність - це засіб, який формує наше майбутнє.»
- *Ельберт Габбард*: «Відповідальність - це ціна свободи ».
- *Майк Вон*: «Відповідальність - це можливість змінити ситуацію на краще».

3. Творчі завдання

- Підготувати розповідь «Відповідальність – це здатність впливати на своє майбутнє через свої вчинки сьогодні».
- Наведіть приклади з особистого життя, коли ви були відповідальні перед своїми батьками, рідними, друзями?

4. Робота в групах

- Як ви розумієте поняття « відповідальність» у своєму житті?
- Як можна спонукати людей бути більш відповідальними у своїх діях і рішеннях?

- Чому відповідальність пов'язана із совістю?
- Чи/ Як допомагають поради, рекомендації, настанови із Біблії бути відповідальними?

5. Індивідуальна робота

- Розкажіть про ситуацію, коли ви відчули велику відповідальність. Як ви вирішили цю ситуацію та як вона вплинула на вас?
- Складіть список ваших основних християнських чеснот та обґрунтуйте, як вони пов'язані з вашою відповідальністю?
- Складіть план кроків, які допоможуть вам бути більш відповідальними у навчанні?

6. Розв'язання проблемних ситуацій, завдань.

- Як вирішити конфлікт або сімейний спір, де члени родини покладають відповідальність один на одного?
- Ви і ваші однокласники отримали спільне завдання на проект, але один з учнів не виконав свою частину. Як ви вирішуєте ситуацію?
- Як ви реагуєте, коли ваш однокласник не дотримується своїх обіцянок, і це впливає на інших? Як ви долаєте цю ситуацію?
- Учні вашого класу поширюють неправдиву інформацію або говорять не правду. Як ви спонукаєте однокласників до відповідальності за свої слова та дії?

7. Дискусійні завдання на вибір

1. Відповідальність перед навколишнім середовищем:

Чи несуть люди відповідальність перед природою? Які кроки можуть бути взяті, щоб зберегти навколишнє середовище?

2. Відповідальність у відносинах з однолітками:

Як важлива відповідальність у стосунках з однолітками? Як можна уникати конфліктів та підтримувати позитивні стосунки?

3. Відповідальність за власне навчання:

Як важлива відповідальність перед власним навчанням? Як допомогти собі досягнути успіху в школі?

4. Відповідальність у використанні технологій:

Як важлива відповідальність у використанні сучасних технологій та соціальних мереж? Як уникати негативних аспектів від цього?

5. Відповідальність перед родиною:

Чи несуть діти відповідальність перед своєю родиною? Які дії можуть вказувати на відповідальне ставлення до сімейних обов'язків?

6. Відповідальність у власних рішеннях:

Як важливо бути відповідальним за свої власні рішення? Як вони можуть вплинути на майбутнє?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась...і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати повідомлення: «Відповідальні люди з мого близького оточення ».
2. Підготуйте коротку презентацію (3-5 слайдів) про важливість відповідальності в повсякденному житті. Використайте приклади та ілюстрації.
3. Виберіть одного історичного лідера і розкажіть про його внесок у відповідальність перед своїм народом. Деякі можливі варіанти це Михайло Грушевський, княгиня Ольга, князь Володимир.
4. Візьміть інтерв'ю з вашої сім'ї чи друзів щодо їхнього розуміння відповідальності. Запишіть основні відповіді та поділіться ними у класі.
5. Складіть коротку історію (не більше 1 сторінки) про ситуацію, де ваш герой чи героїня демонструє відповідальність у важкій ситуації.
6. Напишіть невеличке міркування: « Як люди проявляють відповідальність під час російсько-української війни?».

ТЕМА 27

НАПОЛЕГЛИВІСТЬ

Картина «Мона Ліза» це найвідоміших картин у італійським художником Вінчі.

Ситуація морального

Познайомтеся з морального змісту та

Багато художників і створювали картини, що тему наполегливості. Ліза» загадкова своєю витонченим реалізмом, таємничістю та красою.

найцінніших творів мистецтва в історії. Створена у 16 столітті і знаходиться в музеї Лувра в Парижі, Франція. Художник працював над нею близько 4 років. Сам факт створення цієї картини вимагав від Леонардо да Вінчі великої наполегливості та дослідження людської фігури, освітлення та відтворення інших деталей робили його наполегливим митцем.

Наполегливість робить людину грамотною, працьовитою, навчає долати перешкоди на шляху до мети.

Яка чеснота нам допомагає долати труднощі та досягати своєї мети?

- Як ви оцінюєте наполегливість молодого художника?
- Які перешкоди повинна подолати художниця, щоб стати відомою майстринею живопису?

одна з світі, створена Леонардо да

змісту

ситуацією поміркуйте.

митців відображали Картина «Мона посмішкою, своєю

Вона є однією з

- Як би ви реагували в подібній ситуації, де вам неодноразово відмовляють, але ви мрієте досягти успіху?
- Чому картина «Мона Ліза» Леонардо да Вінчі є одна з найвідоміших у світі. Чому?

Золоті вірші уроку:

«Просіть – і буде вам дано, шукайте – і знайдете, стукайте і відчинять вам; бо кожен, хто просить – одержує, хто шукає – знаходить, а хто стукає – відчиняють йому» (Мт. 7:7-8).

Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Які якості характеру допомагають бути наполегливим.
2. Що може шкодити наполегливості?
3. Як наполегливість впливає на успіх у навчанні та житті.
4. Які настанови та приклади дає Ісус Христос щодо наполегливості.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Наполегливість - це здатність продовжувати працювати над чимось, навіть коли важко або складно.

Стійкість - це властивість триматися мети чи переконань, навіть у важкі моменти.

Сила духу - це внутрішня сила, яка допомагає подолати труднощі та негаразди.

Наполегливість у молитві - це зосередженість та постійність у молитві, коли ви вірите в її силу.

Успішна людина - це та, хто досягає своїх цілей і відчуває задоволення від досягнень.

Зневіра - це втрата віри або надії на краще майбутнє.

Безпорадність - це стан, коли ви не можете визначитися або вирішити, як діяти у певній ситуації.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ним.

Наполегливість — це вміння продовжувати, не зважаючи на перешкоди. Ми повинні змушувати себе рухатись далі навіть тоді, коли нам хочеться все кинути. Коли шлях важкий і довгий, подолати труднощі та досягати своєї мети нам допомагає, наполегливість. Одна молода художниця вже довгий час мріє стати відомою світовою майстринею живопису. Вона постійно зіштовхується з відмовами від виставок та критики її робіт. Однак вона не здається і продовжує малювати кожен день, навіть коли це важко і душа болить. Ця ситуація надихає і нагадує нам, як важливо бути наполегливими у досягненні своїх цілей, навіть у важкі часи.

Наполегливість - це якість, яка може змінити ваше життя та вплинути на ваш успіх у навчанні. Наполегливість - це коли ви старанно працюєте над чимось, навіть якщо це не завжди легко. Важливо пам'ятати, що важкість не є приводом відмовитися від мети. Якщо ви будете наполегливими, то зможете стати кращими в різних справах, навіть якщо на початку здається, що це складно. Також, важливо вірити в себе та в успіх своєї справи. Наполегливість допомагає досягати успіху та розвивати впевненість у собі. Пам'ятайте, що віра та стійкість - це ключові складові наполегливості.

Наполегливість може вплинути на успіх у навчанні, кар'єрі та житті загалом. Вона вимагає постійних зусиль, волі та твердої віри у допомогу Божу та власні здібності, впевненості та готовності робити поступові кроки вперед. Для розвитку наполегливості важливі такі якості: самодисципліна, старанність, відповідальність, терпимість до невдач, цілеспрямованість та віра в те, що Бог допомагає і надихає. Вони допомагають подолати труднощі на шляху до мети. Відмова від завзятості може призвести до невпевненості, зневіри та безпорадності.

Історія повна прикладів наполегливості. Наприклад, Томас Едісон спробував понад 1000 варіантів, перш ніж винайшов лампу розжарення. Тарас

Шевченко і Леся Українка були дуже завзятими у своїй роботі. Видатний український режисер Лесь Курбас, який через свою творчість пропагував національну самосвідомість та боровся за культурну незалежність України. Вони працювали наполегливо і віддано, щоб покращити українську культуру та літературу. Їхні зусилля допомогли українцям зберегти свою ідентичність та

літературу. Їхні зусилля допомогли українцям зберегти свою ідентичність та

історію. Альберт Ейнштейн відкрив квантову теорію, що світло випромінюється квантами, тобто маленькими порціями, відкрив теорію відносності, що все в світі відносне.

Відомий цар Давид, переміг великого ворога, Голіафа, за допомогою наполегливої віри та мужності. Апостоли Ісуса Христа були наполегливі у поширенні християнської віри по всьому світу. Вони подорожували, вчили та засновували християнські громади, розповідаючи про вчення Ісуса Христа та Його жертву за гріхи людей. Ісус Христос надавав численні настанови та приклади, які вказували на важливість наполегливості та віри.

«Від днів же Івана Хрестителя й досі Царство Небесне здобувається силою, і ті, хто вживає зусилля, хапають його» (Мт 11:12)

« Тому кажу вам: усе, чого ви в молитві попросите, вірте, що одержите, і сповниться вам.» (Марка 11:24)

« І Я вам кажу: просіть, і вам дано буде; шукайте, і знайдете; стукайте, і вам відчинено буде.» (Луки 11:9-10)

Ці вчення Ісуса Христа підкреслюють важливість наполегливості в молитві та вірі, і обіцяють, що Бог вислухає молитви та дає відповіді на їхні прохання.

Віри в Бога в наполегливості є важливим елементом для багатьох людей, особливо для тих, які дотримуються релігійних переконань. Успішна людина часто демонструє наполегливість, оскільки ця якість допомагає подолати виклики та досягати поставлених цілей. Зневіра та безпорадність, лінощі – це вороги наполегливості, вони зважають досягати мети.

При намаганні бути наполегливим можуть виникати труднощі, які включають в себе втому, невдачі та втрату мотивації. Їх можна подолати, шукаючи натхнення в молитві, підтримці від близьких, рідних серцю людей. Якщо в тебе є мрія, бажання та наполегливість – ти «проростеш навіть скрізь асфальт». Мріяти можна про що завгодно, але, щоби мрія здійснилася, потрібно наполегливо вчитися і працювати. Наполегливість робить людину грамотною, працювитою, навчає долати перешкоди на шляху до мети. Отже, наполегливість – це чеснота, яка робить нас щасливими. Український народ наполегливо бореться за свою незалежність, свободу, і вірить, що перемога буде за нами. Перешкоди і випробування, які посиляє Бог, мають на меті загартувати нас, для того, щоб ми були дружні, сильні і непереможні.

- Як ви розумієте слово «наполегливість»?
- Що для вас означає бути наполегливим у навчанні?
- Наведіть приклади видатних особистостей, які були наполегливими у своїй роботі?
- Чому апостоли Ісуса Христа були наполегливі у поширенні християнської віри по всьому світу?
- Чи може наполегливість робити людину щасливою?

Прочитайте біблійну історію і поміркуйте, чому в житті потрібна наполегливість ?

Історія про несправедливого суддю (Лука 1:5)

І Він розповів їм і притчу про те, що треба молитися завжди, і не занепадати духом, говорячи: У місті якомусь суддя був один, що Бога не боявся, і людей не соромився. У тому ж місті вдова перебувала, що до нього ходила й казала: Оборони мене від мого супротивника! Але він довгий час не хотів.

А згодом сказав сам до себе: Хоч і Бога я не боюся, і людей не соромлюся, але через те, що вдовиця оця докучає мені, то візьму в оборону її, щоб вона без кінця не ходила, і не докучала мені. І промовив Господь: Чи чуєте, що говорить суддя цей несправедний? А чи ж Бог в оборону не візьме обраних Своїх, що голосять до Нього день і ніч, хоч і баряться Він щодо них? Кажу вам, що Він їм незабаром подасть оборону!

Та Син Людський, як прийде, чи Він на землі знайде віру?

- Як ви, вважаєте, чому суддя був несправедливий?
- Чому вдова вірила в правильність своїх дій і готова була віддати своє останнє майно?
- Чи допомогла молитва вдові в боротьбі за свої права?
- Завдяки якій чесноті вдова досягнула бажаного результату?
- Який приклад ми можемо брати від бідної вдови? Чим він корисний і повчальний для нас?
- Чому в житті потрібна наполегливість?

Запам'ятаймо!

Пізнавальний зміст біблійної історії

Ми беремо приклад від вдови у тому, що вона не втомлюється вірити, молитися і не відступати в своїй боротьбі за справедливість. Ця наполегливість вказує на важливість того, щоб ми, як і вдова, не здавалися коли будуть виникати перешкоди несправедливості. Ми маємо ставити перед собою мету і наполегливо працювати над її досягненням, навіть якщо це вимагає багато зусиль та часу.

Біблійний текст притчі про наполегливість

Просіть, - і буде вам дано (Лука 11:5-8)

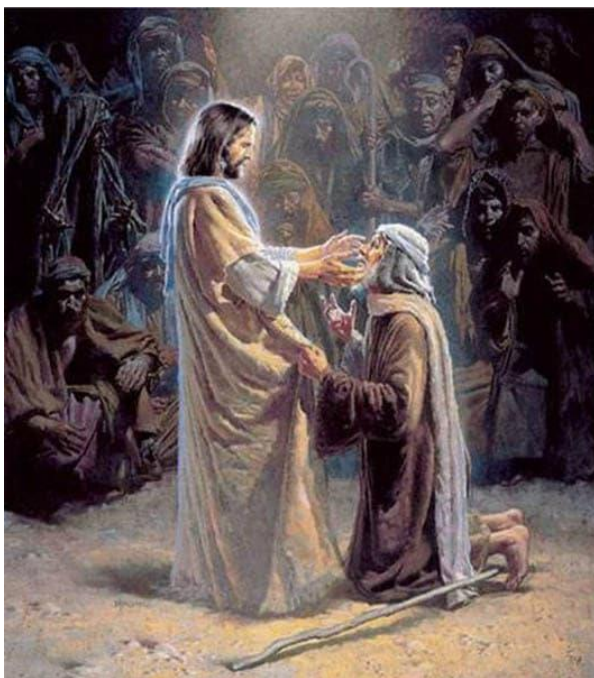
Про наполегливість також нагадує притча про людину, яка просила хліба. «І сказав Він до них: Хто з вас матиме приятеля, і піде до нього опівночі, і скаже йому: Позич мені, друже, три хліби, бо прийшов із дороги до мене мій приятель, а я ж не маю, що дати йому. А той із середини в відповідь скаже: Не роби мені клопоту, уже замкнені двері, і мої діти зо мною на ліжкові. Не

можу я встати та дати тобі. Кажу вам: коли він не встане, і не дасть ради дружби йому, то за докучання його він устане та й дасть йому, скільки той потребує». (Лк.11:5-8)

Пізнавальний зміст біблійної історії

Тлумачення притчі. До одного чоловіка пізно вночі прийшов нужденний. А в нього не залишилось хліба, щоб нагодувати подорожнього. Прийняти мандрівника на Сході було священним обов'язком. Роздобути хліба немає де – продовольчих магазинів тоді не було. Тому він йде до товариша і просить, маючи намір потім відшкодувати позичене. Щоб дати хліба, потрібно створити великі незручності – розбудити всю сім'ю, товариш спершу відмовляє в проханні, але потім через наполегливість і докучання прохача – дає хліба. Ця притча навчає наполегливості у молитві та інших напрямках нашої діяльності. Наполегливість, невідступність прикладених зусиль допомагає людині досягти поставленої мети. Христос навчає притчею, що Бог допомагає саме наполегливим.

- Як вислів: «Просіть, - і буде вам дано», може бути корисним у вашому навчанні та особистому розвитку?
- Чому важливо бути наполегливим у досягненні своєї мети?

Уздоровлення сліпого (Марка 10: 46-52)

«І приходять вони в Єрихон.
А коли з Єрихону виходив Він разом із Своїми учнями й з безліччю люду, сидів і просив при дорозі сліпий Вартимей, син Тимеїв. І, прочувши, що то Ісус Назарянин, почав кликати та говорити: Сину Давидів, Ісусе, змилуйся надо мною! І сварились на нього багато-хто, щоб мовчав, а він іще більше кричав: Сину Давидів, змилуйся надо мною! І спинився Ісус та й сказав: Покличте

його!

І кличуть сліпого та й кажуть йому: Будь бадьорий, устань, Він кличе тебе. А той скинув плаща свого, і скочив із місця, і прибіг до Ісуса. А Ісус відповів і сказав йому: Що ти хочеш, щоб зробив Я тобі?

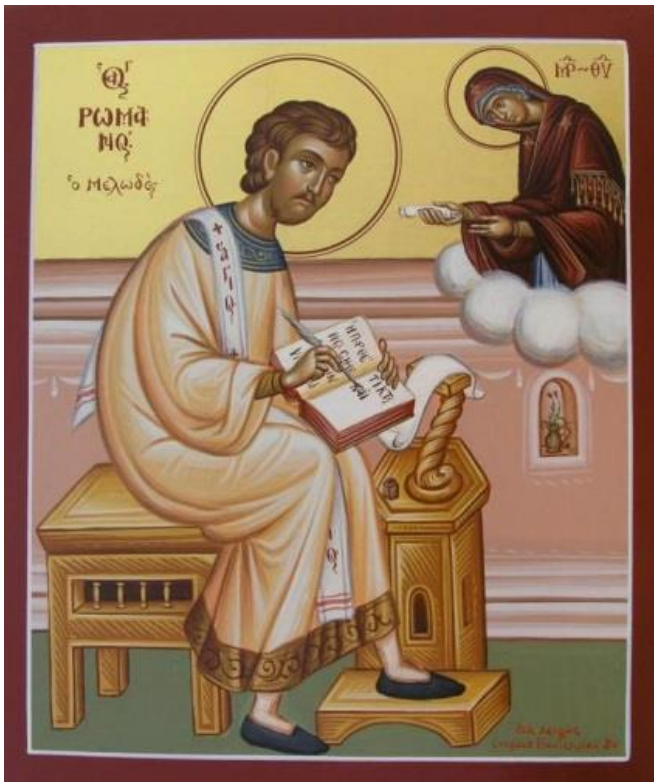
Сліпий же Йому відказав: Учителю, нехай я прозрю! Ісус же до нього промовив: Іди, твоя віра спасла тебе!

І той зараз прозрів, і пішов за Ісусом дорогою». (Мк.10:46-52)

Пізнавальний зміст біблійної історії

Ця євангельська історія навчає тому, що завдяки своїй наполегливості Вартимей отримав прозріння. Дізнавшись, що дорогою проходить Христос, сліпий почав гукати до Нього, щоб звернути на себе увагу. Він визнавав Ісуса за Месію, тому звертався до Нього: «Сину Давидів». Оточуючі забороняли йому кликати Ісуса Христа. Вони шанували Його, як царя, не хотіли зайве турбувати. Але сліпий зрозумів, що це його єдиний шанс зустрітися з Ісусом і отримати зцілення, тому, всупереч заборонам, він ще дужче із наполегливістю почав кричати: «Ісусе, змилуйся наді мною»! Христос відповів на його заклик, сказав привести до Себе і зцілив. Вартимей прозрів не лише тілесними очима, але прозріла його душа. Він пішов за Христом, тобто, став Його учнем.

- Як головний герой притчі, сліпий Вартимей, виявив свою віру та наполегливість?
- Як приклад цієї історії може нам допомогти у складних ситуаціях?

Життєва історія

Роман Сладкоспівець – церковний поет

Преподобний Роман був греком. Народився у місті Емес в Сирії. З дитячих років у нього була мрія і бажання читати і співати в храмі. Він старанно допомагав при богослужіннях в церкві, хоча не відрізнявся ані голосом, ані слухом. Одного разу Роман так читав в храмі, що змушений був змінити інший чтець, співати в нього теж не виходило. Роман часто засмучувався, але не здавався. Він наполегливо молився і просив допомоги в Бога, щоб гарно читати і співати. Вночі в сонному видінні

Матір Божа з'явилася святому і, подавши сувій, звеліла з'їсти. З того часу Роман не тільки вивчив нотну грамоту, а почав виразно читати, мелодійно співати, складати церковні піснеспіви, отримавши поетичний дар склав до тисячі піснеспівів. Для покращення якості церковного співу, розробив різні техніки звукового виконання для різних голосових партій, правильного

Сувій - стародавній рукопис на папірусі чи пергаменті, згорнутий у трубку.

Святий – особа, яка віддано і вірно служила Богу своїм життям.

Преподобний – форма святості, коли людина, своїми вчинками старається бути схожою на Ісуса

дихання, якими християни користуються сьогодні.

Був висвячений у сан диякона, який служить в церкві, а згодом став монахом. Своєю працею він показав, що Бога можна чути і прославляти через пісні. За чудовий голос він отримав назву Сладкоспівець.

Усім своїм життям і наполегливій праці святий

Стани: шляхта, духовенство, містяни, селяни
Так поділялося населення українських земель в XVI ст. Згодом виокремився козацький стан.

преподобний Роман Сладкоспівець показав приклад того, як Бог посилав таланти тим людям, які мають чисту і щиру любов до Нього.

- Який дар отримав від Бога Роман Сладкоспівець?
- Як святий завдяки наполегливості розвивав свій талант?
- Чи можна досягнути хороших результатів без наполегливості

Гордість України

Познайомтеся з історичною особистістю і поділіться враженнями.

Іван Мазепа – гетьман України кінця XVII – поч. XVIII ст.

Іван Мазепа належав до відомої родини української шляхти. Отримав ґрунтовну освіту, закінчивши Києво-Могилянську колегію. Згодом вивчав артилерійську й інженерну справу у Франції, Нідерландах, Німеччині, Італії. Вільно володів кількома іноземними мовами. Завдяки

розуму, освіченості, хоробрості і силі духу, став гетьманом. Іван Мазепа проявив свою наполегливість в боротьбі за національну свободу та незалежність України від московської держави. Гетьман підписав договір 1708 року із шведським

королем Карлом XII. Шведи в цей час воювали із росією, а Мазепа шукав

нового союзника, сподіваючись визволити свій народ від важкого царського ярма. Тоді гетьмана підтримало Військо Запорозьке на чолі з кошовим отаманом Костем Кордієнком. Їх об'єднувала спільна мета — боротьба проти росії.

Гетьмана вважають одним з найбільших меценатів і благодійників того часу. За кошти Івана Мазепи було збудовано, відремонтовано й оздоблено понад 43 храми. Зокрема, відреставровано Софійський, Михайлівський золотoverхий та Успенський собори. Тому цей період в українській культурі називають «мазепинським бароко».

Відкривав багато нових шкіл, сприяв збереженню і розквіту української мови, книгодрукування. Саме за його гетьманування Києво-Могилянський колегіум отримав статус Академії. Цей заклад рівня європейського університету став духовним і освітнім центром усієї України. За роки гетьманування Мазепи в Академії навчалося найбільше студентів за всю її історію. Гетьман наполегливо боровся за незалежність та збереження української державності під час складних історичних обставин. Його наполегливість була вираженням його глибокого патріотизму та любові до України.

- Як Іван Мазепа виявив свою наполегливість у захисті України від Московського царств
- Наведіть приклади того, що гетьман любив Україну і наполегливо її захищав?

Моральний практикум

Робота в парах

- Які якості характеру допомагають бути наполегливим?
- Наведіть приклади ситуацій, коли наполегливість є важливою?
- Як можна розвивати наполегливість?
- Яку користь може принести наполегливість у навчанні та житті?
- Які можуть бути наслідки недостатньої наполегливості?

Творче завдання на вибір

- Напишіть коротку оповідання про особистий досвід, коли ваша наполегливість призвела до досягнення вашої мети.
- Створіть афішу або малюнок, який ілюструє іншому учню, як бути наполегливим у навчанні чи в спорті.

- Назвіть людей, які завдяки наполегливості досягнули своєї мети ?

Робота в групах

Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- *Наполегливість - це властивість характеру, яка допомагає досягати найкращих результатів у будь-якій справі.
Леонардо да Вінчі*
- *«Наполегливість та рішучість - це два засоби, які ведуть до успіху. Ви не повинні зупинятися, поки не досягнете своєї мети»
Джордж Вашингтон*
- *«Якщо ви зустрічаєтеся з невдачами на своєму шляху, не втрачайте наполегливості. Вона може бути ключем до великого успіху». Наполеон Бонапарт*
- *«Наполегливість - це якість, яка дозволяє вам робити кроки, коли інші вже відмовилися». Бенджамін Франклін*
- *«Я не дуже розумний, але я наполегливий. Я знаю, що я можу вдатися до усього, якщо я не здаюся». Вінстон Черчилль*

Розв'язання проблемних ситуацій, завдань на вибір:

- Ваш друг почав вивчати іноземну мову разом з вами. Зустрівшись з труднощами, хоче відмовитися. Як йому продовжити навчання і проявити наполегливість?
- Вам потрібно вивчити новий предмет, але це вимагає багато часу і зусиль. Які риси характеру допоможуть проявити свою наполегливість у досягненні цієї мети?
- Ваш молодший брат не хоче ходити до школи, Як його заохотити?

Індивідуальна робота

- Підберіть слова синоніми до слова « наполегливість»?
- Пригадайте біблійних, літературних героїв, історичних діячів, які долають труднощі завдяки своїй наполегливості.
- Коли не слід виявляти наполегливість?

Дискусійні завдання

- Чи вважаєте ви, що наполегливість завжди приводить до успіху?
- Які засоби можна використовувати для розвитку наполегливості? Які ви вже використовуєте?
- Як ви перемагаєте невдачі та розчарування завдяки наполегливості?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась...і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати повідомлення на вибір: «Як стати успішною людиною»,

«Як я проявляю наполегливість у своєму житті»

2. Проєкт: «Наполегливість у житті великих особистостей».

3. Проведіть інтерв'ю з сусідами, знайомими, родичами, батьками, запитайте їх, коли вони були наполегливі в житті та що це їм дало?

4. Написати есе «Наполегливість у добрих справах».

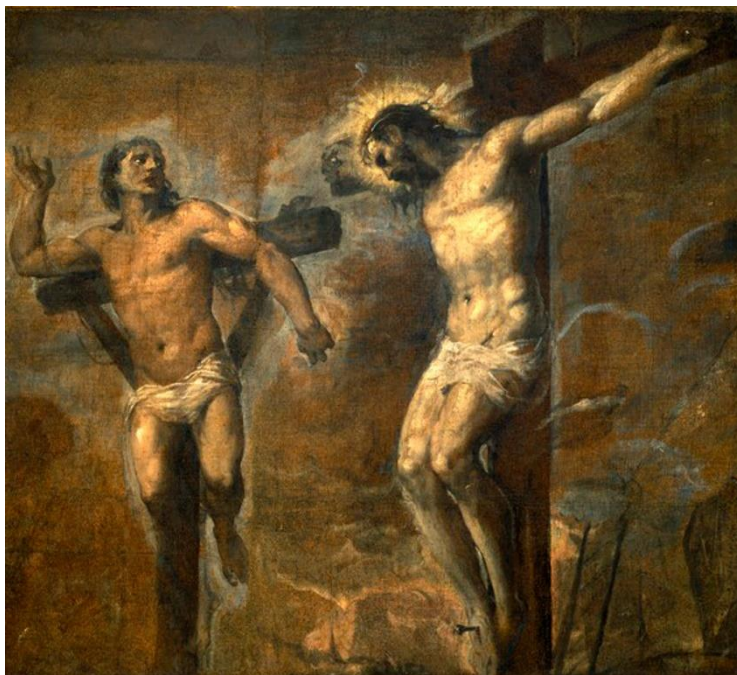
5. Дайте коротку (2-3 речення) характеристику вдови та несправедливого судді, які згадані в біблійній історії. Поясніть, як ці біблійні персонажі користувались наполегливістю в житті та чому це може бути важливо для нас сьогодні?

6. Поясніть батькам та друзям біблійний вірш: «Просіть – і буде вам дано, шукайте – і знайдете, стукайте і відчинять вам; бо кожен, хто просить – одержує, хто шукає – знаходить, а хто стукає – відчиняють йому» (Мт. 7:7-8).

7. Напишіть декілька аргументів, чому треба бути наполегливим і поділіться з друзями.

ТЕМА 28

ТЕРПЕЛИВІСТЬ

Себастьяно Маццоні. Христос і розбійник

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Себастьяно Маццоні - італійський художник XVI століття. Його картина «Христос і розбійник» зображує момент з розп'яття Ісуса Христа, коли він розмовляє з одним з розбійників, який також був розп'ятим поруч. На картині можна побачити страждання Ісуса Христа та його терпеливу відповідь на розбійникове прохання: «Ісусе Христе, згадай мене, коли Ти прийдеш у Царство Своє». Христос відповідає: «Істинно кажу тобі, сьогодні будеш зо Мною в раю».

Картина «Христос і розбійник» підкреслює терпеливість Ісуса Христа та його милосердя навіть у найважчій миті Його життя. Цей момент відображає глибоку духовність Христа і показує, що навіть в обличчі страждань Він готовий прощати та дарувати спасіння. Таким чином, картина акцентує на терпеливості, милосерді та любові Христа до кожної людини, незалежно від її гріхів і помилок.

- Що для вас означає слово «терпіння»?
- Які прояви терпіння можна побачити на картині Себастьяна Маццоні «Христос і розбійник»?

Золоті вірші уроку:

«Терпеливістю вашою душі свої ви здобудете (спасете)».

(Лк. 21:19)

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що означає поняття «терпеливість».
2. Чому важливо мати терпеливість у житті.
3. Як можна розвивати свою терпеливість.
4. Як терпеливість впливає на якість навчання.
5. Хто є ідеалом терпеливості.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Терпеливість – це здатність терпіти труднощі, чекати і не втрачати віру в краще майбутнє.

Скорботи – це глибоке переживання, горе або біль через втрату, розлуку, невдачу тощо.

Випробування – це складні ситуації або обставини, які ставлять людину перед вибором.

Довготерпеливість – це властивість довго витримувати труднощі, перешкоди або невдачі, не втрачати віру.

Духовні плоди – це моральні якості, які ми розвиваємо в собі через віру та духовний розвиток, наприклад, доброта, любов, мир.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ним

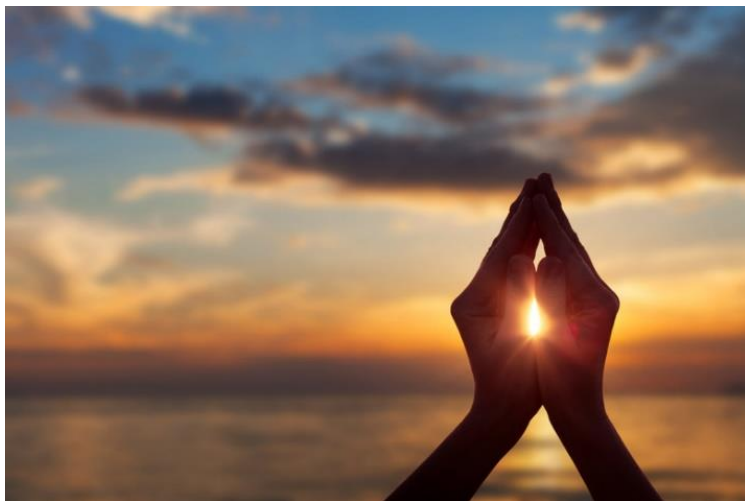
Терпеливість - це здатність людини контролювати свої емоції та дотримуватися спокою в складних або трудних ситуаціях. Це моральна якість, яка допомагає витримувати труднощі, зберігаючи гідність. Ця якість сприяє покращенню взаємин з іншими та виробленню внутрішньої міцності.

Терпеливість – це важлива якість, яку кожна людина може розвивати. Вона допомагає нам залишатися спокійними та витривалими у випробуваннях та скорботах. Терпеливість корисна у навчанні, вирішенні конфліктів. Вона навчає нас чекати, розуміти і шукати найкращі варіанти вирішення проблеми. Важливо розуміти, що терпеливість – це не слабкість, а сила. Ми її розвиваємо коли вчимося систематично працювати: вивчаємо мови, займаємось спортом, читаємо, молимося і т.д.

Терпеливість є важливою християнською чеснотою передбачає віру в Бога й довіру до його обітниць. Послання апостола Павла до римлян:

«...хвалимося в утисках, знаючи, що утиски приносять терпеливість, а терпеливість – досвід, а досвід – надію» (Рим. 5:3-4)

Вона допомагає нам стати міцнішими, дорослішими і допомагає розвивати в

нас характер, досягнути своєї мети у будь-якій сфері. Тому важливо розвивати терпеливість, вчасно зупинятись і задумуватися перед прийняттям рішень, навчатися чекати і шукати найкращі варіанти в складних ситуаціях.

«Вашою терпеливістю ви спасете душі свої» Лука 21:19.

Якщо воду стиснути з усіх боків, то вона піднімається вгору, так і людина в терпінні наближається до пізнання Бога. Протилежність терпеливості – нетерплячість. Вона може спонукати нас до раптових рішень або поганих вчинків. Нетерплячість – це відчуття незадоволення. Коли людина стає нетерплячою, вона може швидко втрачати контроль над своїми діями і приймати рішення без розгляду всіх обставин і наслідків. Це може призвести до необдуманих вчинків і помилок. Щоб уникнути цього, важливо вчитися контролювати свої емоції і думати розумно, незважаючи на зовнішні обставини. Саме молитва, спілкування з Богом і Його допомога можуть допомогти людині у вирішенні проблем і зміцненні терпіння.

Терпіння християнина будується на вірі, надії, любові, а проявляється у прощенні і милосерді до слабшого. Прикладом терпеливості видатних особистостей української історії є кошовий отаман Запорізької Січі Петро Калнишевський. У одному з сіл, де Петро Калнишевський відвідував збори громади, виникла суперечка між двома сусідами через кордон між їхніми ділянками. Обидва сусіди довгий час сперечалися та не могли знайти спільну мову. Гетьман спробував вирішити цю проблему і відвідав обидва домогосподарства. Він уважно вислухав думки обох сторін, а потім пропонував компромісні рішення, які задовольняли б обидві сторони. Завдяки його терпеливості та вмінню слухати, вдалося досягти згоди, і суперечка між сусідами була вирішена мирно.

У біблійній книзі Йова описані великі випробування, які пережив її головний герой. Йов втратив своїх дітей, маєток і здоров'я через послідовні катастрофи. Незважаючи на це, він не втратив віру в Бога і залишався вірним. Він переживав фізичні страждання, духовні суперечності і відчуття віддаленості від Бога. Йов відчував біль, розчарування і сум, але він продовжував вірити в Божий справедливий суд, в Його допомогу.

Книга Йова показує нам, як важливо бути терпеливим та вірити в добре навіть у важкі часи.

Довготерпеливість – один із видів духовних плодів (Гал. 5:22). Це здатність терпіти труднощі, незручності, образи без скарг і нарікань.

У Євангелії від Матвія 27:27-31 описано, як терпеливо Ісус Христос переніс знущання і приниження від людей. Його смерть принесла нам вічне спасіння і захист від всякого зла. Терпеливість Ісуса Христа під час Його страждань показує, як важливо залишатися міцними і спокійними навіть у випробуваннях. Ісус вчить нас, що терпіння є силою, яка допомагає нам залишатися вірними своїм переконанням навіть у важкі часи. Божя Любов довготерпить, милосердствує, не заздрить, не величається, не надимається, не поводить не чемно, не шукає свого, не гнівається, не думає лихого, не радіє з неправди, але тішиться правдою, усе зносить, вірить у все, сподівається всього, усе терпить (1 Кор. 13:4-7). Бог нам дає особисту гарантію, що ми стоїмо під його захистом, і що будь-яке приниження чи погроза щодо нас буде прямою образою для нашого Захисника.

- Чому важливо мати терпеливість у житті?
- Назвіть приклади ситуацій, коли терпеливість може бути корисною?
- Як терпеливість допомагає досягати своєї мети у житті?
- Як ви думаєте, чи може терпеливість бути важливою у навчанні? Наведіть приклади.
- Чи може відсутність терпеливості призвести до конфліктів?
- Хто є для нас високим Ідеалом терпеливості та довготерпеливості?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поміркуйте в чому проявляється Божє милосердя?

Історія про багатостраждального Йова (Книга Йова 1- 42)

У дуже давні часи на схід від Палестини у землі Уц, жив праведний чоловік на ім'я Йов. Був він чоловік справедливий, богобоязкий, віддалявся від зла і усе життя намагався догодити Богу. Господь нагородив його за благочестя

великими благами. Народилися у нього сім синів і три дочки. Він володів великим майном. Він володів стадом, в якому були сотні голів великої рогатої худоби і тисячі – дрібної. Рано-вранці вставав і молився Богу, дякував Йому і прославляв його. Та диявол позаздрив Йову. Він став зводити наклеп перед Богом на праведного Іова.

«Відбери у нього все, що у нього є, дітей, дружину, друзів і все майно – ось побачиш тоді, чи благословлятиме він Тебе?» - дорікав сатана Богові.

Бог же, щоб показати всім, наскільки вірний Йому Йов, і щоб навчити людей

терпінню в їхніх стражданнях, дозволив дияволу відібрати в нього усе, що той мав. І ось одного дня розбійники вкрали в Йова усю його худобу, поперебивали наймитів, а страшний вихор (вітер) з пустелі зруйнував дім, в якому зібрались його діти, і всі вони загинули. Та

Йов не тільки не став ремствувати на Бога, а сказав: «Господь дав, Господь і взяв: нехай буде ім'я Господнє благословенне».

Посоромлений диявол, який правду перекручує на неправду не міг заспокоїтись. Він знову став зводити наклеп на Йова кажучи: «Врази його хворобою, – побачиш, чи вірний він буде Тобі?» Бог дозволив дияволу торкнутися його тіла, щоб сатана переконався, що Йов Йому вірний і свою надію покладає на свого Творця. Йова вразила страшна хвороба – проказа. Тоді навіть його дружина стала вмовляти його сказати якесь слово проти Бога, а друзі, замість того щоб утішити, тільки сердили невинного страждальця своїми несправедливими підозрами. Але Йов залишився твердим, не втрачав надії на милосердя Боже. Він молився і промовляв: «Господь дав, Господь і взяв; як угодно було Господеві так і зробилося, нехай буде ім'я Господнє благословенне» (*Книга Іова 1 – 20*).

Бог нагородив щедро Свого вірного раба. Йову було повернуто здоров'я. У нього було знову семеро синів і три дочки, а худоби побільшало вдвічі, ніж було раніше, і жив Йов ще сто сорок років у пошані, спокійно, благочестиво і щасливо.

Морально-етичний зміст біблійної історії

Праведний – чесний,
справедливий,
бездоганний у своїх
діях і думках.

Праведний, багатостраждальний Йов своїм життям показав приклад вірності, терпіння, смирення, надії і великої любові до Бога. Історія Йова вчить нас, що нещастя Бог посилає не тільки за гріхи, іноді для більшого утвердження людей у добрі, для осоромлення

диявола і для прославлення правди Божої. «Книга Йова розкриває нам, що не завжди земне щастя відповідає добродійному життю людини. Вона вчить нас бути не байдужими, сильними, благочестивими, не втрачати віру в Бога, бути готовим до виправлення, вчитися розуміти світ навколо нас і шукати відповіді на запитання, навіть коли йде все не так». Йов своїми невинним стражданням і терпінням став пробразом Господа Ісуса Христа.

Запам'ятаймо! Книга Йова спонукає нас думати про наші власні вчинки та життєві цінності.

- Чому в книзі Йова терпіння вважається ключовою рисою його характеру?
- Як Йов витримав випробування і в кого він шукав підтримки?
- Які риси характеру допомогли Йову перетерпіти страждання?
- Які власні вчинки та життєві цінності ми повинні розглядати з цієї біблійної історії?

Повчальна історія

У невеликому селі на сході України жив семикласник Максим. Він був великим шанувальником футболу та мріяв стати відомим гравцем. Хлопець грав за місцеву юнацьку команду, яка брала участь в турнірах на стадіоні в районному центрі. Але в 2022 році війна прийшла до їхнього рідного краю, і Максим разом зі своєю сім'єю був змушений покинути свій дім.

У новому місті Максим спочатку не міг грати у футбол, тому що не було команди, не було стадіону. Але він не здавався. Почав згуртовувати однодумців. Щодня після школи хлопці тренувалися з м'ячем у місцевому

парку на галявинах і вдосконалювали свої ігрові навички. Максим був найзавзятішим. Хлопцю довелося чекати довгий час, доки здійсниться його мрія. Але він не втрачав надію та продовжував наполегливо тренуватися. Одного разу через парк проходив тренер, який помітив охочих до гри школярів. В місті мали відкривати спортивну школу, для якої будували великий стадіон. Тренер запросив Максима з товаришами на пробну гру. Він був дуже приємно вражений навичками гри юнаків, а особливо Максима. Хлопець продемонстрував свої найкращі вміння, і його велика терпеливість допомогла йому отримати місце в команді. Максим відчував себе щасливим, зрозумівши, що його

терпіння і відданість принесли результати.

Ця історія показує, як важливо бути терплячим і вірити у свої мрії, незважаючи на труднощі та перешкоди на шляху до їх досягнення.

- Які мрії та плани були у Максима перед початком війни?
- Як війна вплинула на життя Максима та його сім'ї?
- Чому важливо бути терплячим та відданим своїм мріям у важкі часи?
- Які особисті якості Максима допомогли йому досягти успіху?

Запам'ятаймо!

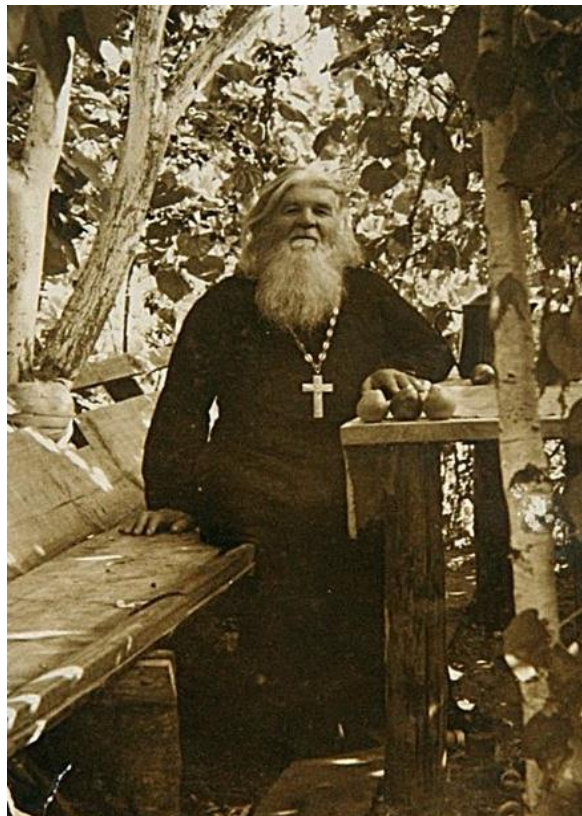
Терпеливість допомагає нам аналізувати свої дії та вчинки.

Канонізований
-
визнаний Церквою
святим.

Життєва історія

Терпіння як шлях до духовної зрілості

Прикладом вдосконалення через терпеливе подолання скорбот є святий нашого часу Амфілохій Почаївський. Його життя було дуже важким.

Але віра в Бога, любов до Нього, допомагала йому гідно долати усі негаразди.

Народився майбутній святий на селі Мала Іловиця (зараз це Кременецький район Тернопільської області) в багатодітній селянській родині. В юнацькому віці був призваний до царської армії. Під час першої світової війни три роки провів у німецькому полоні. Повернувшись на рідну землю прийняв рішення стати ченцем. Ставши насельником Почаївської лаври проводить більшість свого часу у праці та молитві. Його велика терпеливість виявляється в стримуванні себе від поганих думок, слів та вчинків. Отримав

монаше ім'я Йосип. Навчений від батька костоправа, допомагав багатьом хворим. Йосип отримує від Бога дар зцілення хворих. Безпомилково визначає місце перелому без знімку, допомагає невиліковно хворим, виганяє нечистих духів. Приймає десятки хворих щодня, не беручи ніякої платні. Терпеливо вислуховує, молиться, лікує. Під час другої світової війни чернець Йосип допомагає лікувати вояків УПА та підтримує ідеї незалежності України. Безбожна радянська влада

вороже ставиться до монаха цілителя і через це його поміщають в психіатричну лікарню. Там він зазнає тортур: йому насильно вводять ліки, поміщають до важких психічнохворих. Попри всі заборони, монах знову приймає тисячі хворих людей. Друге монаше ім'я святого – Амфілохій. Все своє життя він присвятив тому, щоб допомагати стражденним і приводити людей до віри в Бога, до справжнього щастя. Отже, святий Амфілохій своїм життям підтверджує, що терпіння нам допомагає бути сильними і не здаватися, коли є проблеми. Коли ми відчуваємо біль та труднощі, і все одно продовжуємо долати їх, ми стаємо сильнішими і розуміємо життя краще. Таке відношення до труднощів допомагає нам рости духовно.

- Чому важливо мати терпеливість у житті?
- Чи допомагає терпіння зростати людині духовно?
- Які якості та цінності засвідчує своїм життям Амфілохій?

Моральний практикум

Робота в парах

Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- «Терпіння – це міцний шнур, який з'єднує перші ланки ланцюга нашого доленосного життя» (Тарас Шевченко)
- «Терпіння, терпіння... Воно таке безмежне, як любов.» (Леся Українка)
- «Терпіння і терпіння: немає такої крепчої зброї на світі, як вона». (Іван Франко)
- «Терпіння – ключ до серця, ключ до життя, ключ до успіху» (Маркіян Шашкевич)
- «Терпіння – це не слабкість, це мудрість». (Олена Теліга)
- «Терпіння – це духовний пост, який не зменшує сил, а, навпаки, збільшує їх». (Василь Стус)
- «Терпіння – це здатність зберігати душевний спокій в умовах життєвих невдач». (Володимир Винниченко)
- «Терпіння нашого народу випробує усі непереможні сили, але в кінцевому результаті завжди переможе». (Богдан Хмельницький)

- «Терпіння гетьмана – це ключ до успіху у будь-якій боротьбі, і ця ключова риса нашого народу зробить нас непереможними». (Іван Мазепа)
- «Терпіння є нашою зброєю в боротьбі з ворогами, і це терпіння зробить наш народ великим». (Петро Конашевич-Сагайдачний)
- Григорій Ващенко:
- «Терпіння – це духовний лідер, який допомагає нам пройти через найважчі перешкоди у житті». (Григорій Ващенко)
- «Терпіння – це ключ до знань, відкриттям яких є той, хто може пережити труднощі і невдачі» (Ян Амос Коменський)
- «Терпіння є золотим скарбом душі, який зберігає нас від розпаду духу і підносить на вищий рівень духовності». (Іоан Золотоустий)

Творче завдання «Моя історія терпіння»

- Написати свою особисту історію, де ви зіткнулися з випробуванням, і як терпеливість допомогла вам впоратися з ним.
- Як моя терпеливість впливає на процес навчання та досягнення успіху?

Робота в групах: поясни, що для тебе означають вислови із Біблії

- «Терпіння сприяє вдосконаленню, щоб ви були досконалими і цілими, і нічого не вам бракувало». (Якова 1:4)
- «Терпіння допомагає досягти нам твердості, а твердість допомагає досягти надії». (Римлян 5:4)
- «І ми славимось нашими надіями, бо надія – це терпіння». (Римлян 8:25)
- «Терпіння – це золото, а випробування – срібло». (Приповісті 3:10)
- «Але плоди Духа: любов, радість, мир, довготерпіння, благість, доброта, вірність». (Галатам 5:22)
- «Терпеливістю вашою душі свої ви здобудете (спасете)» (Лука 21:19)

Індивідуальна робота

- Створіть таблицю або діаграму і порівняйте слово терпіння з такими якостями як впертість, сміливість, рішучість.
- Скласти сенкан до поняття «скорботи».

Розв'язання проблемних ситуацій, завдань.

- Дмитро чекає на відповідь від учителя про свій проєкт, але відповідь затримується. Як зберегти терпіння і не дратуватися?
- Марія приїхала на зустріч з друзями у кафе, але вони запізнились на півгодини. Як зберегти спокій і терпіння, чекаючи на них?
- Олег вчиться грати на музичному інструменті, але натхнення часто зникає. Як йому зберегти терпіння і продовжувати займатися, коли результат не йде зразу?

Дискусійні завдання

- «Чи є терпеливість важливою якістю для досягнення успіху в сучасному світі?»

- «Чи може відсутність терпеливості призвести до негативних наслідків у особистому та професійному житті?»
- «Чи завжди талановита людина повинна мати справедливість?»
- «Чи погоджуєтесь ви, що терпеливість – прояв сили?»

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась... і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготувати повідомлення: «Чому деяким людям важко бути терпеливими? Як це можна подолати?»
2. Напишіть невеличке міркування на теми: «Чому важливо проявляти терпеливість під час виконання домашніх завдань?», «Розкажіть про свої враження, коли ви досягали своєї мети завдяки терпеливості», «Чому важливо не втрачати терпеливість, коли здається, що нічого не виходить?»
3. Зробити артбук до поняття «Терпеливість».
4. Взяти інтерв'ю у родичів, знайомих вам людей на теми: «Які методи вам допомагають зберігати терпеливість у важких ситуаціях?», «Чому важливо розвивати терпеливість у відносинах з близькими людьми?»

5. Написати есе на тему: «Які книги або фільми ви знаєте, де головний герой показує терпеливість? Чи може це надихнути вас на терпеливість у власному житті?»
6. Які способи захисту ви використовуєте, щоб зберігати терпеливість, коли ви розчаровані або роздратовані?
7. Розкажіть біблійну історію, де головний герой демонструє терпеливість. Як ця історія може бути корисною для вас?
8. Проєкт на тему: « Навести приклади терпеливості у житті видатних особистостей української історії як моральний орієнтир?»

ТЕМА 29

ПРАЦЕЛЮБНІСТЬ

Ситуація морального змісту

Ознайомтеся з ситуацією морального змісту у притчі про двох синів та поміркуйте.

ПРИТЧА ПРО ДВОХ СИНІВ (Мт. 21: 28 – 31)

А як вам здається? Один чоловік мав двох синів. Прийшовши до першого, він сказав: Піди но, дитино, сьогодні, працюй у винограднику! А той відповів і сказав: Готовий, панотче, і не пішов. І, прийшовши до другого, так само сказав. А той відповів і сказав: Я не хочу. А потім покався, і пішов. Котрий же з двох учинив волю батькову? Вони кажуть: Останній.

- Чи можна синів назвати працелюбними?
- Чому другий син змінив свою думку і вирішив допомогти?
- Як би ви вчинили у такій ситуації?
- У ролі котрого з синів ви частіше буваєте?
- Чи допомагаєте ви своїм батькам?
- Чому праця важлива у житті людини?

Золотий вірш уроку:

Хто працювати не хоче, – нехай той не їсть!» (2 Сол.3:10)

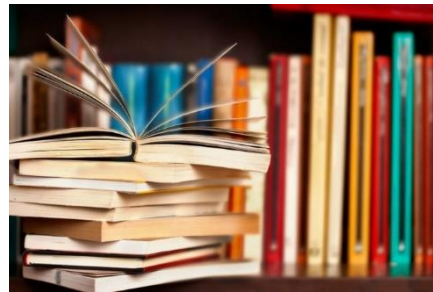
Прочитавши золотий віри, поміркуйте, про що буде йти мова на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке працелюбність.
2. Про взаємозв'язок працьовитості з іншими моральними чеснотами.
3. Що праця є важливою складовою щастя людини та її розвитку.
4. Про важливість поміркованості у праці.
5. Про працю Ісуса Христа.
6. Про приклади працелюбності в українському суспільстві.
7. Про важливість кожної праці.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова:

Працелюбність – це любов до праці.

Наполегливість — особистісна волюва якість, яка характеризується здатністю долати перешкоди, спрямована на неухильне, всупереч труднощам та перешкодам, досягнення мети.

Самостійність – здатність самому ставити свої цілі і самому їх досягати, здатність вирішувати свої проблеми.

Упевненість – усвідомлення своєї сили, своїх можливостей.

Лінощі – це відсутність бажання працювати, схильність до неробства.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПРАЦЕЛЮБНОСТІ ТА ДОСЯГЕННЯ УСПІХУ

Чи бачили ви, як працюють мурашки або бджілки? Кожна комашка старанно виконує певне завдання. Навіть здається, що вони стараються зробити це з любов'ю і якнайкраще.

Людина також повинна з відповідальністю ставитись до своєї праці, виконувати її старанно і сумлінно, вкладаючи любов своєї душі. Тоді робота стає не тільки потребою, а й задоволенням, приносить радість і хороші результати.

Праця — це одне з основних джерел матеріального та духовного надбання суспільства, головна ознака соціального успіху людини, фундамент особистісного розвитку. Василь Сухомлинський говорив, що праця – це одне з найчистіших і найшляхетніших джерел емоційного стану, радості діяння, творення. Кожен вид праці, кожна професія, яка приносить користь людям заслуговує на повагу.

Працелюбність потрібно виховувати з раннього дитинства. Адже в процесі праці відбувається пізнання світу, формуються певні навички, а також стосунки з ближніми, у колективі та позитивне ставлення до навколишнього світу, розвиваються здібності і таланти, відчуття користі своєї справи. А досягнення поставленої мети в подальшому викликає бажання працювати та додає впевненості у майбутніх діях. Також не менш важливим є для людини повага до праці оточуючих та вміння доводити справу до кінця.

Однією з основних якостей успішних людей є працелюбність. Їх знають як старанних працівників, що піклуються про те, щоб добре зробити справу. Завдяки своїй працелюбності, вони бачать багато можливостей і завжди прагнуть досягнути результату. Усвідомлюючи, що здатність працювати не вічна, вони використовують можливості, поки можуть. На відміну від лінивих працелюбні люди не будуть спати в найкращий для роботи час. Вони встають рано вранці і починають свій день з гарного настрою і молитви. Ніхто не буде створювати можливості ледачій або непродуктивній людині, тому що всім відомо, що така людина не зможе скористатися цими можливостями.

Коли людина має мету, перед нею завжди з'являється багато можливостей. Але ці можливості бачать лише ті люди, які зайняті певною справою. Можливості приходять до працелюбних і відповідальних людей, які мають позитивне ставлення до життя. Вони знають, що просто так нічого не відбувається, тому вони докладають зусилля для того, щоб щось відбулося. Є стародавнє прислів'я: «Якщо ви хочете, щоб хтось зробив щось для вас, попросіть про це людину, яка дуже зайнята». Робота завжди знайдеться для тих, хто хоче щось робити. Саме в цьому і заховані великі можливості для працелюбних людей.

1. Як ви вважаєте, чи добре бути працелюбним? Чому?
2. Які ознаки працелюбності?
3. Які можливості відкриває працелюбність?
4. Чи погоджуєтесь із прислів'ям «Якщо ви хочете, щоб хтось зробив щось для вас, попросіть про це людину, яка вже дуже зайнята»?
5. Чому лінові люди не можуть досягнути успіху?

ПРАЦЕЛЮБНІСТЬ НА СТОРІНКАХ БІБЛІЇ

Найкращим, найталановитішим, невтомним працівником є Сам Господь Бог. З великою любов'ю Він творить світ. І все, що створив Господь було добре. Довершивши своє творіння створенням людського роду, Бог запрошує людину обробляти і доглядати Едемський сад. Це свідчення особливої гідності людини – бути співтворцем з Господом.

Ной будує ковчег за вказівкою і планом Божим. Цар Соломон споруджує величний храм в Єрусалимі. Кожна людина повинна працювати.

Сам Спаситель працює теслею в майстерні свого земного опікуна Йосифа (Мк. 6: 3) і свою місію називає працею: «Отець мій працює аж по цю пору, тож і я працюю» (Йн 5:17). Ісус Христос, навчаючи своїх апостолів і тих, хто ходив за ним, часто використовує образ праці для пояснення свого вчення. Свій прихід у світ і завдання дванадцятьох своїх учнів Він порівнює з працею у винограднику (Мт. 20: 1 – 16; 21: 33 – 41), з працею сіяти в полі (Мт. 13: 3 – 23), з будівництвом будинку, зі збором врожаю. У Євангелії від Луки можемо прослідкувати робочий день Ісуса. Навчаючи у синагозі, Він виганяє нечистого духа з чоловіка (Лк. 4: 33 – 35). Вийшовши з синагоги, йде до дому Петра, де зцілює його тещу (Лк. 4: 38 – 39). «Коли ж сонце заходило, то всі, хто мав яких хворих на різні недуги, до Нього приводили їх. Він же клав Свої руки на кожного з них, та їх уздоровляв» (Лк. 4: 40). «Коли ж настав день, Він вийшов, і подався до самотнього місця. (Лк. 4: 42). Ми бачимо, що Ісус також потребував відпочинку і спілкування з Отцем.

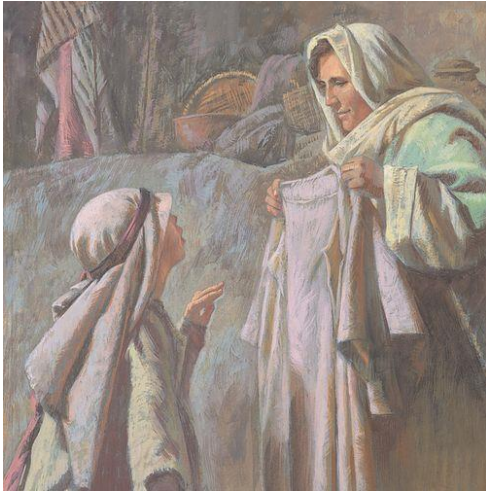
Історія Марти і Марії

«В той час увійшов Ісус в одне село, і якась жінка, Марта на ім'я, прийняла Його в хату. Була у неї сестра, що звалася Марія; ця, сівши в ноги Господа, слухала Його слова. Марта ж клопоталася, usługовуючи всіляко. Підійшла вона й каже: – Господи, чи Тобі байдуже, що сестра моя лишила мене саму служити? Скажи їй, щоб мені допомогла. Озався Господь до неї і промовив: – Марто,

Марто, ти побиваєшся і клопочешся про багато, одного ж потрібно. Марія вибрала кращу частку, що не відніметься від неї». (Лк. 10: 38 – 42)

Історія Тавіти

А в Йоппії була одна учениця, на ймення Тавіта, що в перекладі Сárною зветься. Вона повна була добрих вчинків та мїлостині, що чинила. І трапилося тими днями, що вона занедужала й умерла. Обмили ж її й поклáли в гóрниці. А що Лїдда лежить недалеко Йоппії, то учні, прочувши, що в ній пробуває Петро, послали до нього двох мўжів, що благали: «Не гайся прибути до нас!». І, вставши Петро, пішов із ними. А коли він прибув, то ввели його в гóрницю. І обступили його всі вдовіці, плачучи та показуючи йому сўкні й плащі, що їх Сарна робила, як із ними була. Петро ж із кімнати всіх вїпровадив, і, ставши навкóлишки, помолився, і, звернувшись до тіла, промовив: «Тавіто, вставай!». А вона свої очі розплющила, і сіла, уздрівши Петра. Він же руку подав їй, і підвів її, і заклїкав святих і вдовиць, та й поставив живою її. А це стало відóме по цїлій Йоппії, і багато-хто в Господа ввірували. (Дії 9:36-42).

1. Чия праця є найкращою і найдосконалішою?
2. Яких працелюбних людей зустрічаємо на сторінках Біблії?
3. Яку працю виконував Ісус Христос?
4. Опишіть один робочий день Ісуса.
5. Чому Ісус говорить до Марти, що Марія вибрала кращу частку, що не відніметься від неї?
6. За що цінували жителі Йоппії Тавіту?
7. Чому важливо виконувати свою працю з любов'ю?

Повчальна історія

Прочитайте історії відомих людей України. Поміркуйте, що допомогло їм досягнути широкого визнання.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Одна з найвідоміших жінок в історії України, Леся Українка (справжнє ім'я Лариса Косач) страждала на важку форму кісткового туберкульозу, але попри це вела активну письменницьку діяльність і стала своєрідним символом боротьби. Вона написала понад сотню віршів, використовуючи нові форми і літературні прийоми. Вистави за драматичними поемами Українки

«Камінний господар», «Одержима» і «Кассандра» донині є в репертуарах вітчизняних театрів, а драма-феєрія «Лісова пісня» стала знаковим елементом всієї національної культури.

Поетеса була ще й однією з найкращих перекладачів в українській літературі: вона адаптувала для вітчизняного читача твори Генріха Гейне, Адама Міцкевича, Віктора Гюго, Гомера й інших світових класиків.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

Михайло Грушевський — приклад твердження, що талановита людина може бути успішною одразу на кількох теренах. Насамперед він засновник української наукової історіографії, став автором першого фундаментального дослідження Історія України-Руси. Загалом написав понад 2000 наукових робіт. Хоча для історії набагато значущіше те, що на початку ХХ століття Грушевський очолював Центральну Раду УНР, працював над проєктом Конституції незалежної України і підписав Універсал про незалежність.

Утім, історія УНР була короткою, і сам Грушевський емігрував до Чехословаччини. У 1924 році Грушевський повернувся до Києва, став професором університету і членом Академії наук. Але у 1931 році історика заарештували як лідера вигаданого чекістами націоналістичного центру. Потім відпустили, але тримали під наглядом і вимагали заяв на користь радянської влади. Він відмовлявся. А через рік помер — у кисловодському санаторії. Помер від зараження крові після операції, яку провів головний лікар місцевої лікарні.

1. Що допомагало Лесі Українці боротися з хворобою?
2. Завдяки чому вона стала відомою?
3. Що вам відомо про Михайла Грушевського?
4. Як він використовував свої таланти?
5. Чи були вони працелюбними?
6. Наведіть приклади українців, які стали відомими завдяки працелюбності.

Життєва історія

Прочитайте історію дівчинки, яка на протезах пробігла марафон. Які почуття переповнюють вас.

НЕСКОРЕНА ЯНА

12-річна Яна Степаненко, яка втратила обидві ноги під час ракетного удару в Краматорську, узяла участь у всесвітньовідомому марафоні в місті Бостон. Українка на протезах здолала відстань у 5 кілометрів.

Яна довела, що ніколи не можна здаватися. Що працелюбність, наполегливість, сила волі допомагають долати труднощі і

досягнути поставленої мети.

Яна долучилася до змагання з благодійною метою – аби зібрати кошти на спортивний протез для важкопораненого військового Олександра Рясного, який втратив кінцівку. Дівчина хоче, щоби він, як і вона, знову міг бігати.

Підготовку до Бостонського марафону дівчина почала більше ніж за два місяці до події. Вона тренувалася чотири рази на тиждень: двічі в Національному реабілітаційному центрі «Незламні», та ще два – на стадіоні «Динамо» у Львові.

Яна пережила дуже важкі моменти і зараз рада, що можу ходити і бігати. Відомий американський протезист Пітер Гарш подарував їй бігові протези, і з того моменту вона знову полюбила біг.

- Які риси характеру проявила Яна?

Прочитайте про біблійний сад у Маріямполі. Поділіться враженнями.

Біблійний сад у Маріямполі

Біблійні сади – це тематичні сади, в яких висаджують рослини, що згадуються у Біблії. Їх закладають з метою унаочнення сюжетів Святого Письма. Такі сади поширені у США та Європі. У Німеччині, наприклад, їх існує понад 100. Дуже

відомим та вражаючим є Єрусалимський ботанічний сад в Ізраїлі. Першим біблійним садом в Україні став Маріямпільський, де представлено понад 30 видів біблійних рослин.

З усіх рослин, які так чи інакше згадуються у Біблії, близько 30 видів можуть пристосуватись до галицького клімату. Майже всі вони і представлені у саду. Найпершими, символічно, були висаджені кедри, адже за біблійними переказами, саме з кедру і був виготовлений хрест, на якому розіп'яли Ісуса. А ще тут є верби, смоковниця (або фігове дерево), платани, клени, райські яблука, оливкові дерева та ягідний тис, буки, мигдаль тощо. Біля кожного виду рослин встановлені таблички з їх назвами, богословським значенням та описано місця Святого Письма, де вони згадуються.

Оскільки біблійний сад закладено з метою унаочнення сюжетів Біблії, то кожен хто сюди заходить, пізнає історію спасіння людства – від гріхопадіння Адама та Єви до Вознесіння Ісуса Христа.

Сад візуально поділений на дві половини, що відображають події Старого і Нового Заповіту відповідно. В центрі – скульптура Матінки Божої Маріямпільської, яка виготовлена за зразком однойменної чудотворної ікони. Вхід до саду – це наче райські ворота, де при вході вас зустрічають скульптури святих апостолів Петра та Павла. Взагалі, у саду багато статуй, пам'ятників та інсталяцій, що мають сакральний зміст. До кожного з них є пояснення на табличці.

Вхід до біблійного саду у Маріямполі безкоштовний. На території є церква Воздвиження Чесного Хреста. Сад доглянутий та облагороджений: стежини вимощені бруківкою, є лавочки. Тому відвідання цього місця стане не лише пізнавальною атракцією, а й приємною прогулянкою.

Цікаві факти про біблійний сад у Маріямполі

Він був закладений у 2011 р. на площі Святої Марії, яку місцеві використовували, як ...пасовище.

Ідейним натхненником створення саду став уродженець села, професор-ендокринолог Володимир Боцюрко, який є очільником ГО «Комітет з відродження Маріямполья». До цієї ГО входять як місцеві жителі, так і ті, хто колись тут жив, але вболіває за долю села.

Площа біблійного саду у Маріямполі приблизно 1 га.

Однією з найцікавіших рослин саду є ясинець. У народі його називають «неопалимою купиною» чи «кущем Мойсея». Відповідно, і посаджений він поруч зі скульптурою Мойсея.

Перейдіть за QR-кодом і пройдіться стежечками біблійного саду у Маріямполі.

Поміркуйте:

- Чи можна людей, які створювали біблійний сад, назвати працелюбними?
- Яка роль ідейного натхненника у створенні біблійного саду?

Моральний практикум

Чи треба бути розсудливим у праці?

Чи може лінивий бути щасливим?

Робота в групах

1. Скласти інтелект-карту «Працелюбність».
2. Скласти пам'ятку «Як стати працелюбною людиною».
3. Прочитайте прислів'я і поясніть їх значення:
 - Чесне діло роби сміло!
 - Праця людину годує.
 - Хочеш їсти калачі – не сиди на печі.
 - Добре роби, добре й буде.
 - Маленька праця краща за велике безділля.
 - Хто працює, той і урожай збирає.
 - Хотів зробити спішно, а зробив смішно.
 - Хто діло робить, а хто гави ловить.
 - Поспішиш – людей насмішиш.
 - І каші не хочу, і по воду не піду.
 - І за холодну воду не візьметься.
 - То снідаю, то обідаю – і погуляти ніколи.
 - Швидкий, як черепаха.
 - Лінь – гірше хвороби.
 - Не відкладай на завтра, що сьогодні можеш зробити.
 - Краще тепер, ніж у четвер.

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Сьогодні на уроці ...

- **я дізнався/дізналась...**
- зрозумів/зрозуміла, що ...
- навчився/навчилась...і запам'ятав/запам'ятала...

Я прагну...

У своєму житті я використаю...

Тепер я можу пояснити іншим ...

Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

Проект: «Працелюбність у житті великих особистостей».

Інтерв'ю: «Мій найкращий приклад працелюбності».

ТЕМА 30

ЩЕДРІСТЬ

Бідна людина запитала у Бога:

- Чому я такий бідний?

Бог відповів:

- Ти не навчився давати.

Бідний чоловік запитав:

- А якщо у мене нічого нема?

І Бог сказав:

- У тебе є обличчя – і воно може посміхатися; рот, яким ти можеш хвалити чи заспокоювати; серце - воно може бути відкритим для інших; очі - вони можуть дивитися на інших з любов'ю; сила твого тіла - якою ти можеш принести користь іншим. Тому, ти зовсім не бідний. Справжня бідність - це бідність Душі та відсутність ЛЮДЯНОСТІ.

Золоті вірші уроку:

«Щоб ви були багаті на всяку щедрість, яка через нас створює подяку Богові»
(2 Кор. 9:11).

«Блаженніше давати, ніж брати» (Дії 20:35)

На уроці дізнається:

Що таке щедрість?

Чим відрізняються духовні скарби від земних?

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів*

Ключові слова:

Щедрість - уміння безкорисливо робити добрі вчинки, допомагати іншим, ділитися, надавати допомогу.

Скарб - таємно приховані в землі або заховані іншим способом гроші, коштовний посуд, монети, ювелірні вироби або інші коштовні речі, власник яких залишився невідомим і не може бути знайденим.

Земні скарби - мають тимчасову цінність.

Духовні скарби - мають вічну цінність.

Жадібність - це сильне та егоїстичне бажання мати чогось більше, найчастіше грошей або влади.

Захланність - прив'язаність до грошей, руйнує людську особу, нищить родини та взаємини з ближніми.

Пізнавальний текст

Прочитайте текст і поміркуйте над ним.

Досить часто ми чуємо вислів: весь світ – театр, а люди в ньому – актори. Чуємо. Але не задумуємось над змістом. Хіба інколи прийде на думку, що ми живемо і ніби граємо ролі за давно прописанам сценарієм. І так вжилися у свої ролі, що вже вважаємо їх справжнім життям. Міркуємо. Що якщо ми зможемо отримати роль високопосадовця, то ми вже справді вище за тих, хто отримав роль працівника. І в гонитві за цією роллю забуваємо, що рано чи пізно гра закінчиться і ми, відігравши свою роль, залишимо всі реквізити, костюми, рахунки (своє положення, і владу, і славу, і багатства) Нічого з собою не заберемо.

А що ж можна взяти з собою? Візьмемо лише скарби на небесні: нетлінні, вічні, безцінні.

І цим скарбом буде душа, дух, тобто... ми самі! Розмір багатства визначатиме наш сильний дух та наші чесноти. І, звичайно, розмір небесного скарбу буде залежати від наших справ. Адже небесні скарби – це сходи того, що посіяно нами.

І тут неможливо ні обманути, ні схитрувати, ні торгуватися. У небесну скарбничку не ввійдуть молитви, якщо вони не сповнені духом, ні пости, ні обряди, ні пожертви, якщо метою людини при цьому було накопичення лише самих скарбів. Ми не набудемо небесних скарбів, якщо прагнемо збагатитися саме ними. Бо сказано: “*Хто любить душу свою, погубить її*” (Ін. 12:25). Тільки за умови, якщо ми будемо допомагати ближньому не чекаючи винагороди, накопичаться небесні скарби. Як в ось цій повчальній притчі.

На твою думку, що легше зібрати: скарби небесні чи скарби земні?

Чому гудзик став переважив злі справи?

Біблійні історії

Прочитайте біблійні історії і розкажіть, при яких обставинах Ісус зцілював людей

Лепта вдови

(Див.: Мк 12, 41–44; Лк 21; 1–4)

При вході у храм Єрусалимський стояла скринька, куди богомольці кидали свої добровільні пожертви на храм. Ісус Христос сів навпроти скриньки і спостерігав, як народ кладе гроші (свої пожертви) у скриньку. Чимало багатих людей щедро давали пожертви на храм.

Підійшла до скриньки одна бідна вдова і поклала туди дві лепти, що складає малу римську монету кодрант. На такий дарунок люди майже не звертали уваги.

Але Серцевидець Господь вказав учням Своїм саме на цю скромну пожертву убогої жінки. Покликавши учнів до себе, Спаситель сказав їм: "Істинно кажу вам, що ця вбога вдова поклала **більше за всіх**, хто клав у скарбницю, бо всі клали з достатку свого, а вона із злиднів своїх поклала все, що мала, весь прожиток свій", тобто поклала останнє, що в неї було і таким чином посвятила Богові усе, що мала.

Чому Ісусу вказав на пожертву вдови?

Намащення Ісуса Христа дорогоцінним миром

(Мт. 26:6-13)

І як був у Витанії, в домі Симона прокаженого, і коли Він був за столом, то підійшла жінка з алябастровою посудиною щирого дорогоцінного нардуну, розбивши ту посудину, вилила Йому на голову. Деякі обурилися між собою: "Навіщо, мовляв, така втрата мира! Таж її можна було продати більш, ніж за триста динаріїв, а гроші бідним дати!" І вони ремствували на неї. Але Ісус сказав: "Лишіть її. Чого її бентежите? Вона зробила супроти Мене добрий вчинок. Бідних бо ви завжди маєте з собою і, коли захочете, можете їм добро чинити; Мене ж не завжди маєте. Що могла, те зробила; вона заздалегідь намастила Моє тіло на похорон. Істинно кажу вам: По цілім світі, скрізь, де тільки буде проповідувана ця Євангелія, оповідатимуть і те, що вона зробила, на пам'ятку про неї"

Чому жінка так вчинила?

Пізнавальні тексти

Прочитайте тексти і поміркуйте над ними.

*Хто скупо сіє, той скупо й жатиме,
а хто сіє щедро, той щедро й жатиме!*

2 Кор. 9:6

Щедра людина! Як по-різному її можна описати; у кожного своя характеристика такої людини. Ось один із варіантів. Пізно ввечері літній чоловік заходить до продуктової крамниці й бачить стареньку згорблену бабусю, яка розглядає вітрину й намагається знайти продукт, на який у неї вистачить коштів. Поряд багата людина, з рук якої випадає пакет із дорогими продуктами. Багатій переступає через них і йде собі. Бабуся, з великою вдячністю на лиці, збирає ці продукти собі у фартух. Літній чоловік дивиться на це зі слізьми співчуття й вирішує віддати бабусі всі свої кошти. А сам повертається додому без бажаних продуктів...

Отже, щедрий — той, який охоче ділиться своїм майном, коштами тощо, не шкодує витрачати що-небудь. Протилежна якість до щедрості — скупість. Скупий — той який уникає витрат; надміру, до жадібності ощадливий. Дослідники Біблії говорять, що щедрість — бажання й уміння використовувати все те, що ми маємо, для слави Божої, тому що це все Його. А що Біблія говорить про щедрість Бога? Адже Він є нашим еталоном, на який ми маємо рівнятися і з якого маємо брати приклад.

I. Божа щедрість

«А Ти, Господи, Бог щедрий і милосердний, довготерпеливий і багатомилостивий, і справедливий» (Пс. 86:15)

1. Бог щедрий до бідних

«Він щедро дає бідним» (Пс. 112:9)

На сторінках Біблії є дуже багато історій, коли наш Бог виявляв особливу щедрість до бідних людей. Одна з них — це розповідь про вдову. «І він (Ілля) устав та й пішов до Сарепти. І прибув він до входу міста, аж ось там збирає дрова одна вдова. І він кликнув до неї й сказав: Візьми мені трохи води до посудини, й я нап'юся. І пішла вона взяти. А він кликнув до неї й сказав: Візьми мені й шматок хліба в свою руку! А та відказала: Як живий Господь, Бог твій, не маю я калача, а тільки повну пригорщу борошна в дзбанку та трохи олії в горняті. А оце я назбираю дві полінци дров, і піду, і приготую це собі та синові своєму. І з'їмо ми, та й помремо... І сказав до неї Ілля: Не бійся! Піди, зроби за своїм словом. Тільки спочатку зроби мені з того малого калача, і винесеш мені, а для себе та для сина свого зробиш потім. Бо так сказав Господь, Бог Ізраїлів: Дзбанок муки не скінчиться, і не забракне в горняті олії аж до дня, як Господь дасть дощу на поверхню землі. І пішла вона, і зробила за словом Іллі, і їла вона й він та її дів довгі дні, дзбанок муки не скінчився, і не забракло в горняті олії, за словом Господа, що говорив через Іллю» (1 Цар. 17:10–16).

Я чомусь переконаний, що в продуктовому магазині Бог так само потурбувався про бабусю і дав їй продуктів не на один тиждень життя. У кожного з нас є своя життєва історія, коли Бог про нас щедро потурбувався. Я одружився в той час, коли був безробітним, і моя дружина теж. Ми винаймали квартиру. Минуло чотири місяці, і в нас закінчилися всі кошти. 20-го числа я мав сплатити за оренду, а 19-го ввечері я молився до Бога: «Небесний Батьку, мені завтра потрібно

заплатити 20 доларів, їх у мене немає. Дуже прошу: попіклуйся про нас. Ти знаєш, що я ніколи нічого не брав у борг. Дякую щиро, що розв'яжеш нашу проблему». 20 числа вранці — телефонний дзвінок від далеко знайомої людини. Він передає 20 доларів і каже: «Не знаю, навіщо тобі ці кошти, але я цілу ніч через них не спав. Ось бери і знай, що це Бог тебе благословив». Біблія говорить, щоб ми прохали як діти, коли нам щось потрібно, щиро, відверто і з повною надією, що нам це дадуть.

2. Бог щедрий до неправедних

Бог щедрий і до тих, хто живе, порушуючи принципи Писання. Таку людину Біблія називає неправедною або грішною. Згадуючи своє життя до покаяння (я жив по закону, а не по вірі в Божі обітниці), бачу дуже багато благословень. І тоді я думав, що отримую їх через те, що дуже розумний, добрий і правильний. Але це неправда, я мав ті благословення, бо Бог до мене, неправедного (грішного), був напрочуд щедрий: «А Я вам кажу: Любіть ворогів своїх, благословляйте тих, хто вас проклинає, творіть добро тим, хто ненавидить вас, і моліться за тих, хто вас переслідує, щоб вам бути синами Отця вашого, що на небі, що наказує сходити сонцю Своєму над злими й над добрими, і дощ посилає на праведних і на неправедних» (Мт. 5:44–45).

Дорогі друзі, якщо ви маєте багато благословень, хоча не служите Ісусові Христу з усього серця, то це тому, що наш Бог щедрий до неправедних. І це Він робить для того, щоб ми повірили в Нього і почали жити згідно з Його Словом. Батьки дуже часто дають дітям те, чого вони взагалі не заслужили. Тому що ми дивимося на дитячу безпомічність і нам їх дуже жаль, тоді ми даємо їм те, що вони просять. Бог дивиться на безпомічних людей, які своїми вчинками заслужити вічне покарання, а не Його доброту, дарує нам те, що нам потрібно, бо Він щедрий до нас грішних: «Так бо Бог полюбив світ, що дав Сина Свого Однородженого, щоб кожен, хто вірує в Нього, не згинув, але мав життя вічне» (Ів. 3:16). Цей вірш розкриває нам всю повноту Божої щедрості до грішної людини. Віддати найцінніше на смерть заради впертого грішника — це надзвичайна щедрість. Скористайтеся Божою щедрістю й повірте у викупну жертву Ісуса особисто за вас.

3. Бог щедрий у тяжких обставинах

«Він розсік скелю в пустині і щедро всіх напоїв, як з безодні» (Пс. 78:15)

Коли людям важко і вони щиро звертаються до Бога, то Він щедро виливає Свої благословення. Ізраїльський народ перебуває в пустині, люди не мають що пити й просять у Творця всесвіту втамувати їхню спрагу. І Він щедро зі скелі виливає Своє благословення. Дає набагато більше, ніж вони просять.

Кожен із нас може зробити аналіз свого життя і разом зі мною сказати, що Бог справді щедрий у тяжких обставинах. Я багато разів бачив це у своєму житті. Перші шість місяців нашого шлюбного життя минули в крайній бідності. Ми жили цілий тиждень за 5 грн (у 1997 році). За

наступних півтора року Бог дав можливість заробити гроші на трикімнатну квартиру. Щоправда, грошей вистачало тільки на квартиру й ліжка. Але Небесний Батько на ту ж суму дав квартиру з усіма меблями, технічними засобами і всім необхідним — аж до щітки для чищення взуття.

4. Бог щедрий до вірних

«А Господь щедро поблагословив мого пана, і він став великий...» (Бут. 24:35)

Це історія про Авраама. А ці слова належать слугі, якого він послав до своєї рідні, щоб привести дружину для свого сина Ісаака. Свого часу Авраам був багатий, але все залишив і пішов в інший край, бо так сказав Бог. І тепер слуга розказує, що Авраам став ще багатший, бо був вірний Господу. Бог справді щедро благословляє вірних Своїх дітей: одних дарами духовними, інших мудрістю, а інших — матеріально. Біблія переповнена обітницями, які говорять про Господню щедрість до праведних (тих, які живуть згідно з Божими принципами): «Тож як ви, будучи злі, потрапите добрі дари своїм дітям давати, скільки ж більше Отець ваш Небесний подасть добра тим, хто проситиме в Нього!» (Мт. 7:11). Нам лише треба йти за Христом по Його слідах і просити в Нього всього того, що відповідає Його святій волі.

II. Людська щедрість

Бог створив людину на Свій образ та подобу (Бут. 1:26), тобто щедрою, бо Він щедрий, але гріх, який ми вибрали, спотворив у нас Божу подобу, і ми втратили оригінальну властивість щедрості. Тепер нам потрібно це усвідомити, попросити в Бога прощення за неправильне життя (спрямоване проти Нього) й докладати зусиль, щоб знову повернути Божу подобу, зокрема оригінальні властивості щедрості. Для цього необхідно навчитися:

1. Щедро давати

«Пам'ятайте: хто сіє скупю, той і пожне скупю, а хто сіє щедро, пожне також щедро!» (2 Кор. 9:6)

До того, як я почав читати Біблію (до 25 років), я подавав милостиню бідним (бо так мене навчила мама), але був переконаний, що роблю добре тільки комусь, а сам втрачаю. Згодом, вивчаючи Слово Боже, я зрозумів дуже важливу істину: даючи іншим, я не тільки комусь роблю приємне, але собі роблю добро набагато більше. «Дехто щедро дає, та ще додається йому, а дехто ховає над міру, та тільки бідніє» (Пр. 11:24). У цьому тексті сказано, що хто щедро даватиме, той отримає набагато більше, ніж дав. Але тут є ще одне правило: хто не дає, той буде бідніти. Вибір залишається за нами: давати й мати більше, чи не давати й бідніти. Богові дуже подобається, коли ми даємо, до того ж — найкраще. Як наслідок, Він зможе дати нам те, що для нас буде найкорисніше. Моя мама завжди садить велику картоплю, тому в неї завжди хороший врожай, щоб роздавати іншим.

Кожен, хто читає цю статтю, був у ролі тієї людини, яка щось отримувала, і тієї, яка щось давала. Я переконаний, що більшу радість ви відчували, коли давали, аніж тоді, коли отримували. «У всьому я

показав вам, що так працюючи, ви можете подати поміч слабим та пам'ятати слова Господа Ісуса, які Він сам сказав: «Блаженніше давати, ніж брати!» (Дії 20:35). Тож будемо прагнути блаженства (щастя), воно в наших руках. Бог пообіцяв нам блаженство, і Він його нам обов'язково дасть, проте нам потрібно навчитися щедро давати.

Дуже прикро, коли людина сама себе обкрадає. Ми це робимо тоді, коли мало даємо або зовсім цього не робимо. Багато людей рідко дають тим, хто просить. Біблія говорить, що ми маємо давати, коли це на добро, і навіть шукати тих, кому потрібна допомога. Даючи допомогу нужденним, ми потрапляємо в число тих, кому Бог стає боржником. «Хто милостивий до вбогого, той позичає для Господа, і чин його Він надолужить йому» (Пр. 19:17). Якщо ми це зрозуміємо, то будемо постійно шукати, кому допомогти.

Отож, «давайте і дадуть вам; мірою доброю, натоптаною, струснутою й переповненою вам у подолок дадуть. Бо якою ви мірою міряєте, такою відміряють вам» (Лк. 6:38).

2. Щедро творити людям милостиню

«Корнилій побожний і богобоязний з усім домом своїм: творив людям багато милостині і завжди молився Богові» (Дії 10:2)

Корнилій був римським сотником, тобто офіцером (полковником). Євреї ж були тими людьми, які створювали найбільше проблем для Риму. Однак ми бачимо в цьому тексті, що цей офіцер, який має владу гнобити євреїв, буде для них святиню, де б вони могли поклонитися своєму Богові. Біблія називає цей учинок дуже гарно: «Творив людям багато милостині». Творити милостиню — це давати людям те, що їм потрібно, тоді коли вони цього не заслужили. Навколо нас можуть бути вороже налаштовані люди, чиї серця може змінити тільки Бог. Він почне діяти, коли ми розпочнемо творити для них милостиню. Тож учімося від дітей швидко забувати зло, яке нам зробили, і навзаєм робити добрі справи, виявляючи людям милість.

Дорогі християни, Бог сьогодні закликає нас, щоб ми перейнялися прикладом римського офіцера й творили милостиню: батькам, братам і сестрам, друзям, а також ворогам. Господь дав Корнилію і всій його родині вічне життя. Небесний Батько дуже любить благословляти людей, які творять щедру милостиню. Прагнім бути поміж тих, хто бажає Божих благ, хто, як діти, бачать подарунок і біжать першими.

3. Щедро виливати Божі благословення

«Духа Святого Він вилив на нас щедро через Ісуса Христа, Спасителя нашого» (Тит. 3:6)

Бог замість того, щоб знищити людство, яке завдало смерті Його Сину, вилив на нього Духа Святого. Ми можемо навчитися цього принципу від Небесного Батька. І не тільки рясно дарувати людям матеріальні блага, а й щедро благословляти людей добрими словами. Кожного дня, зустрічаючись із людьми, ми можемо надихати їх божественними словами: «Нехай вас Бог благословить», «Живіть у мирі», «Щасливого життя», «Божого вам захисту» тощо. Ось, як Біблія вчить це робити:

«Нехай Господь поблагословить тебе, і нехай Він тебе стереже! Нехай Господь засяє на тебе лицем Своїм, і нехай буде милостивий до тебе! Нехай Господь зверне на тебе лице Своє, і хай дасть тобі мир!» (Чис. 6:24–26). Наші слова мають збагачувати життя людей і надихати їх до нових добрих звершень. Повикидайте зі свого лексикону вульгарний жаргон, а також непристойні слова, які руйнують ваше життя та життя інших людей. Писання застерігає нас про наслідки такої мови: «Кажу ж вам, що за кожне слово пусте, яке скажуть люди, дадуть вони відповідь судного дня! Бо зо слів своїх будеш виправданий, і зо слів своїх будеш засуджений» (Мт. 12:36–37). Благословляйте, а не проклинайте. Даруйте людям словесні благословення і вас також благословить Бог. І на завершення декілька порад:

- Діліться тим, що маєте.
 - Не очікуйте нічого як відплату за свою щедрість.
 - Використовуйте свій вільний час і здібності на добро іншим.
 - Хваліть людей за позитивні якості.
 - Пам'ятайте: багатий не той, хто багато має, а той, хто багато дає!
 - Будьте щедрі, як щедрий наш Небесний Отець.
- **Любомир Турчак, сімейний психолог-консультант, пастор євангельської церкви «Дім Божий», м. Рівне** (Журнал «Слово вчителю» [2020-2\(52\)](#))

І якби на те моя воля,
Написала б я скрізь курсивами –
Так багато на світі горя,
Люди, будьте взаємно красивими
Ліна Костенко

Щедрість – це одна з кращих якостей, властивих людині. Справжня щедрість народжується в душі. Жертвувати можна не тільки кошти, але й власний час. Прикладом щедрих людей є волонтери та усі небайдужі люди, які допомагають і безкорисливо роблять добро ближнім.

Розпочинаючи з 2014 році волонтери зберегли суверенітет України

Волонтерська діяльність з давна притаманна українському народу, недарма ж у словнику української мови знаходимо слова-синоніми: добродійність, добродійство, добродіяння, благодіяння..., які мають єдине значення: "надавати допомогу, сприяти комусь".

Історія добродійства в Україні налічує більше ніж 100 років. На наших теренах завжди були люди, які безкоштовно давали допомогу потребуючим.

Але такого поняття як "волонтер" до 90-х ХХ не існувало. Людей, що займалися суспільно-корисною справою, називали благодійниками, альтруїстами, громадськими діячами, меценатами. Серед найвідоміших меценатів вже знайомі нам князі Володимир та Ярослав Мудрий, державний діяч Костянтин Острозький, гетьмани Петро Сагайдачний та Іван Мазепа.

В період Радянського Союзу, благо держави ставилось вище блага окремої людини. Доброволець добровільно служив інтересам партії, комуністичній ідеї, соціалістичній державі. Але не ЛЮДИНІ.

Зі здобуттям Незалежності України волонтерство повертається, розпочинають ефективно працювати напрями волонтерства під егідою релігійних організацій, проте до 2014 року волонтерський рух в Україні, у порівнянні з іншими країнами світу, розвивався досить слабо. Згідно рейтингу World Giving Index в 2010 році Україна займала лише 150 місце.

Сьогодні про волонтерський рух в Україні з захопленням говорять у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Розквіт волонтерської діяльності у нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. Без волонтерів не було б Майдану. Правильніше, він би зібрався, але навряд чи вистояв без надійного по-справжньому народного волонтерського тилу. Всі пам'ятають, як кияни показали всій країні приклад дивовижної самоорганізації заради досягнення головної мети – змінити Україну, зробити її правовою європейською державою. Кожну добу на Хрещатик добровільно, за покликом душі приїздили і приходили тисячі містян, готових надати безкоштовну допомогу мітингувальникам. Волонтери взяли на себе велику частину роботи з облаштування комфортного перебування людей на Майдані. Вони організовували польові кухні, встановлювали намети, надавали необхідну інформацію. Волонтерами ставали також і професіонали – медики, юристи, психологи – що прагнули якимось фахово допомогти однодумцям. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави.

Сподіваємося, що років через двадцять школярі з величезним подивом будуть читати перелік речей, які гостро потребували українські захисники на передовій у 2014—2024 роках. Ось список, розміщений на одному з волонтерських сайтів в соцмережах влітку 2014-го (майже нічим не відрізняється від списків 2024): «Бронежилети, каски кевларові, розвантажувальні жилети, камуфляж, термобілизна, медикаменти, вітаміни, біноклі, тепловізори, берці, кросівки, футболки, шкарпетки, маскувальні

сітки, продукти, вода...» І все це діставали та дістають, а потім везли та продовжують відвозити на лінію фронту добровільні помічники ЗСУ.

Сітку розміром у тисячу двісті квадратних метрів сплели волонтери громадської організації "Сильна жінка"

Сьогодні майже кожен з нас, незалежно від віку чи статі, є волонтером. Ми всі разом жертвуємо кошти, час, любов для інших людей, адже пам'ятаємо слова Ісуса Христа: «Істинно кажу вам: все, що ви робили для когось із найменших братів Моїх, ви це робили для Мене». В цьому і полягає феномен волонтерства.

Кого з волонтерів ти знаєш?

Чи легко бути волонтером?

Подумай чи може волонтерство бути в мирний час?

Повчальна історія

1. Про гудзик, якого вистачило

Жив один чоловік, досить багатий та любив він робити добрі справи, спасати душу. Але робив їх так, щоб всі навколо захоплювалися його щедрістю.

Якось він йшов по вулиці, бачить – у однієї бабусі гудзик з пальто обірвався і впав на землю. Побачив і думає: “Та чого там! Гудзиків у неї ще вистачить. Не піднімати ж! Нісенітниця якась!” Але все-таки, нарікаючи, підняв гудзик, наздогнав стареньку, тихенько поклав гудзик їй в кишеню і забув про це.

Потім він помер, і бачить: ваги – зліва зло лежить, тягне вниз, а праворуч нічого немає, порожньо! І зло перетягує.

“Ех, – каже собі чоловік, – і тут не пощастило!”

Дивиться, Ангели гудзик кладуть... І чаша з добрими справами переважила.

“Невже один цей гудзик всі мої злі справи переважив?” – Здивувався чоловік. – Скільки добрих справ я зробив, а їх і не видно!”

І почув, як Ангел говорить йому:

“Через те, що ти пишався (а інколи й хвалився) своїми добрими справами, вони і пропали! Саме цього гудзика, про якого ти забув, вистачило, щоб ти від загибелі врятувався!”

2. П'ять можливостей для щедрості

Одного разу бідний чоловік зустрів Мудреця і запитав у нього:

– Чому я такий бідний?

– Тому що ти не практикуєш щедрість.

– Але як я можу практикувати щедрість, якщо мені нічого віддати іншим?

– У тебе є п'ять власних можливостей, за допомогою яких ти міг би практикувати щедрість, але ти цього не робиш.

– Будь ласка, розкажи мені, що це?

– Своїм обличчям ти можеш дарувати посмішки іншим, але ти цього не робиш.

Своїми очима ти можеш дивитися на інших поглядом любові і турботи, але ти цього не робиш.

Своїми устами ти можеш вимовляти щось приємне іншим, але ти цього не робиш.

Своїм серцем ти можеш бажати щастя іншим, але ти цього не робиш.

І своїми руками ти можеш робити щось добре для інших, але ти також цього не робиш.

Ти багатий настільки, наскільки собі це дозволяєш.

Як ти вважаєш, чи хотів Мудрець допомогти бідному чоловіку?

Чи допоміг він?

Ти погоджуєшся з думкою Мудреця?

Моральний практикум

Робота в парах

1. Поміркуйте й обґрунтуйте відповіді.

Чи всі багаті люди жадібні, а бідні – щедрі?

Чи може щедрість бути нерозсудливою?

Як пов'язана жадібність із війнами?

2. Складіть асоціативний куш до поняття «щедрість»

Підсумовуємо

Сьогодні на уроці ...
– я дізнався/дізналась...
– зрозумів/зрозуміла, що ...
– навчився/навчилась... і запам'ятав/запам'ятала...
Я прагну...
У своєму житті я використаю...
Тепер я можу пояснити іншим ...
Я хочу запитати...

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготуйте проекти: «Щедрість у житті відомих особистостей», «Приклади щедрості та жадібності в українській та світовій літературі».
2. Напишіть повідомлення: «Приклад щедрості, який мене найбільше вразив».
3. Зробити презентацію: «Галшка Гулевичівна як приклад меценатства».

ТЕМА 31

ГІДНІСТЬ

Фреска Джотто. Поцілунок Юди. XIVст.

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

У спілкуванні з однокласниками, ви побачили образливу поведінку. Замість того, щоб приєднатись, ви вирішили виступити на захист однокласника, тому, що така поведінка є недопустимою і несправедливою. Це є прикладом гідної поведінки в школі, коли учень виявляє моральну силу і стоїть на захисті іншого учня.

У Падуї, в капелі Скровенї, фреска Джотто «Поцілунок Юди» демонструє зраду Юди Іскаріотського за тридцять срібняків. Жадоба Юди до грошей привела його до втрати гідності. Гідність – риса Бога, передана людині. Втрата гідності – втрата зв'язку з Богом, руйнування особистості. Гідність - позитивна якість, що виражає ставлення до будь – якої людини як моральної особистості.

- Чи погоджуєтесь ви з такою думкою? Що втрата гідності – втрата зв'язку з Богом, руйнування особистості.
- Чому Юда Іскаріотський втратив гідність?
- Чому кожна людина заслуговує на повагу та гідне ставлення до неї ?

Золоті вірші уроку:

«Що є людина, що Ти пам'ятаєш про неї, і син людський, що Ти опікуєшся ним? Ти створив його мало чим меншим за ангелів, славою і честю увінчав ти його» (Пс. 8:5-6)

Прочитавши золоті вірші, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що означає поняття «гідність» і чому воно важливе для кожної людини?
2. Як гідність впливає на взаємини між людьми та на побудову гармонійних стосунків.
3. Які права та свободи пов'язані з гідністю людини.
4. Які моральні цінності пов'язані з гідністю, і як їх розвивати у собі?
5. Про гідність у важких ситуаціях та конфліктах.

Скарбничка мудрості Збагачуємо свій словничок

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Ключові слова:

Гідність - це, як ми ставимося до себе і до інших з повагою та недоторканістю. Це право на гідне ставлення.

Краса внутрішнього світу - це краса, яка виходить із наших моральних якостей і хороших вчинків.

Зв'язок з Богом вказує на віру або духовні переконання, які допомагають нам розуміти світ.

Громадська вага - це важливість людини в суспільстві, її вплив на інших.

Громадський обов'язок - це наша відповідальність перед суспільством, яка включає дотримання законів та допомогу іншим.

Благородство - це великі моральні якості, такі як чесність і доброта.

Моральна велич - це велика моральна сила та сильні моральні принципи.

Безчестя - це втрата гідності через недоречні або морально неправильні дії.

Пізнавальний текст

Прочитайте тексти і поміркуйте над ним

Гідність - це слово, яке часто звучить у нашому житті. Але що воно означає? Це, коли ми віримо, що кожна людина заслуговує на нашу повагу і хороше ставлення. Гідність - це основа для моралі

та поваги. Коли ми проявляємо гідність, ми не ображаємо інших. Ми не використовуємо слова чи вчинки, які можуть принизити когось і робити їх почуття гіршими. Ми також не дискримінуємо інших через їхню расу, релігію чи інші характеристики. Але гідність не тільки про те, як ми ставимося до інших, але й про те, як ми ставимося до себе. Притчі Ісуса Христа - це короткі історії, які навчають нас про гідність і те, як ставитися до інших. Наприклад, притча про блудного сина говорить нам про те, що навіть якщо ми робимо помилки, нас все одно можуть прийняти з любов'ю та гідністю, якщо ми змінюємося на краще. Притча про милосердного самарянина, яка наголошує, що ми повинні бути вдячними за допомогу та показувати милосердя до інших, незалежно від їхнього походження. Притчі навчають

гідності, як цінності, яку повинна мати кожна людина. Ми повинні поважати

себе, вірити в себе і не допускати ситуацій, які можуть нашкодити нашому самопочуттю.

Гідність - це особиста цінність, яка визначається тим, як ми ставимося до себе та до інших. Вона важлива, оскільки

вона допомагає нам будувати гармонійні відносини та відчувати себе важливими. Протилежність гідності – безчестя. Безчестя – це вчинок, який включає в себе обман, крадіжку, образу і є приниженням гідності людини. Ісус Христос є високим ідеалом гідності та є прикладом для наслідування. Його життя та вчення нагадують нам про важливі риси, такі як доброта, милосердя, віра, любов до інших. Погані вчинки та висловлювання, порушують гідність. Щоб уникнути порушення гідності, ми повинні бути уважними до слів та дій, які вибираємо. Послух батькам, пошана їх – прояв гідності особистості, а приниження їх прояв втрати своєї гідності. Книга 2 Самуїла 18:17 описує події пов'язані з Авесаломом, сином царя Давида. Авсалом порушив заповідь пошани та поваги до батька, коли він спробував захопити трон царства, виступивши проти Давида. Його змова та бунт не лише підірвали авторитет царя, але й принизили його гідність, як батька та лідера. Авсалом втратив гідність через свою гордість та непокірливість перед Богом і батьком. Його бажання влади та бунт проти батька перешкоджали йому визнати свої помилки, покаятись. Авсалом помер під час битви проти свого батька Давида. У 2 Самуїла 18:9 описано, як волоссям Авсалома зачепило гілля дуба, коли він висів на мулі під час втечі. Історія Авсалома застерігає нас від гріха гордості та непослуху, які для кожної людини є руйнівними.

Коли ми проявляємо гідність, проявляємо красу внутрішнього світу, ця краса виходить з нашого серця і відносини з людьми стають кращими. Зразком гідності в історії України були так видатні особистості: Марія Заньковецька - видатна українська актриса та режисерка, яка прославилася на світовій сцені і піднімала патріотичний дух українського народу, Василь Симоненко - відомий український поет, який в своїх творах висловлював любов до рідної землі та принципи справедливості, Тарас Шевченко - який боровся за права кріпаків і за незалежність України. Леся Українка - боролася за культурну спадщину України та інші. Гідність включає в себе право на недоторканість та свободу вибору. Кожна людина має право на гідне ставлення, на вільне вираження

своїх думок та переконань, і на захист від будь-якої форми дискримінації. Це усвідомлення людиною своєї громадянської ваги, громадянського обов'язку. Гідність виявляється у свободі жити, діяти, шукати істину. Вона сприяє покращенню самопочуття та самовизначення, оскільки вона дає нам впевненість в собі та власних цінностях. Коли ми поважаємо себе, ми можемо краще визначати свої цілі та досягати їх. До моральних цінностей, пов'язаних з гідністю, входять чесність, чуйність, відповідальність, справедливість, великодушність та інші. І тому життя людини вважається найвищою цінністю. Наші ЗСУ захищають гідність українського народу від ворогів через виконання своєї основної функції – забезпечення національної безпеки та територіальної цілісності України. Пам'ятаємо Революцію гідності 2013-2014 рр. Гідна людина – патріот своєї держави, а вищий прояв гідності – благородство, моральна велич особистості. Стаття 3 Конституції України говорить про гідність людини. Вона зазначає, що гідність людини є невід'ємною і незмінною, і що вона є найвищою цінністю і захищається державою. Отже, гідність - це важливе поняття, яке допомагає нам будувати гармонійні стосунки з іншими та рости як особистість.

Почуття гідності змушує людей боротися за свої права, але також передбачає й відповідальність за власні дії: недостатньо відчувати свою цінність і відстоювати власні права, потрібно поводитися так, щоб своїми вчинками не зачіпати гідність інших, не завдавати їм шкоди.

- Що означає поняття «гідність»?
- Як гідність впливає на наше ставлення до інших людей?
- Чому важливо поважати себе і інших людей?
- Які дії можуть порушити гідність, і як їх уникнути?
- Як гідність сприяє будівництву гармонійних стосунків з іншими?
- Чому життя людини вважається найвищою цінністю?
- Чи можемо ми назвати захисників України, людьми у яких вищий прояв гідності?

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію і поміркуйте, чому Ісус Христос запитує апостола Петра тричі: «Чи ти любиш Мене?»

Прощення і відновлення гідності апостола Петра (Івана 21: 15-19)

Коли поснідали, Ісус каже Симонові-Петрові: «Симоне - Йонин, чи ти любиш Мене більше, ніж вони?». Петро відповідає Йому: Так, Господи, Ти знаєш, що люблю Тебе! Каже йому: «Паси ягнята Мої!».

Каже йому вдруге: Петре, чи ти любиш Мене? Той відповідає Йому: Так, Господи, Ти знаєш, що люблю Тебе. Каже йому: «Паси вівці Мої!»

Каже йому втретє: «Петре, чи ти любиш мене?» Засмутився Петро, що запитав його втретє, «чи любиш мене?», і відповів Йому: «Господи, Ти все знаєш! Ти знаєш, що люблю Тебе! А Ісус йому говорить: «Паси вівці мої».

Знову й знову запевняю тебе: коли ти був молодий, то підперізувався сам і

ходив, куди хотів; коли ж постарієш, простягнеш свої руки й інший тебе підпереже та поведе, куди ти не захочеш.

Він сказав це, вказуючи, якою смертю той прославить Бога. Сказавши це, звелів йому: Іди за Мною!

Пізнавальний текст

біблійної історії

Ця розмова між Ісусом і Петром показує, що навіть після наших помилок

«Паси вівці мої, паси ягнят Моїх» означають, що Христос прощає Петру відречення від Вчителя і повертає гідність Свого учня і проповідника Євангелія.

і відступів від віри, Бог готовий простити нас, якщо ми до нього повертаємося з щирістю і поканням. Питання «Чи ти мене любиш?» тричі посилюють важливість нашої любові і відданості Богові. Вони надихають нас бути вірними Богу і берегти свою гідність. Ця розмова після відречення Петра відображає прощення і відновлення гідності Петра, коли він підтверджує свою любов до Ісуса, а Спаситель доручає йому бути Його учнем і послідовником.

- Що запитує Ісус у Петра? Чому Ісус Христос тричі задає таке запитання?
- На вашу думку, що означають слова: «Чи любиш ти Мене?»
- Як Петро відповідає на ці питання?
- Що означають слова: «Паси вівці мої?»
- Як Ісус реагує на відповіді Петра?
- Що доручає Ісус Петру робити?
- Яка головна думка цього тексту?

ПРИТЧА ПРО ГІДНІСТЬ

Одного разу учень попросив у мудреця:

– Ви завжди в гарному настрої, ніколи не гніваєтесь, допоможіть мені бути таким. Мудрець подумав і сказав принести картоплю і прозорий мішок.

– Якщо ти на кого-небудь розсердишся і затаїш образу в серці, – сказав учитель, – то візьми цю картоплину. З одного боку напиши своє ім'я, з іншого ім'я людини, яку образив, і поклади цю картоплю в мішок. Його потрібно носити з собою. І кожного разу, коли на кого-небудь злишся, клади в нього картоплю. Минув час.

Мішок учня наповнився ще кількома картоплинами і став важким. Його було незручно носити з собою. Картопля, яку він поклав спочатку, стала псуватися, деяка проросла, інша зацвіла і видавала різкий неприємний запах. Незадоволений учень прийшов до мудреця і сказав:

– Його неможливо носити з собою. Мішок занадто важкий, і картопля зіпсувалася.

– Те, що сталося з картоплею, тепер зараз і в твоїй душі, – відповів мудрець. Коли ти, на кого-небудь злишся, ображаєшся, гніваєшся – то в душі з'являється гріх, який перетворюється на вантаж, від якого чути неприємний запах. Цей запах – наше ставлення до людей. І щоб його позбутися, треба працювати над собою: бути чесним, доброзичливим, поважати усіх і не робити зла. Це і означає «зберігати свою гідність». Кожен раз, коли ти вирішиш образитися або образити когось, подумай, чи потрібен тобі цей вантаж. Біблія рекомендує: «Нехай жадне слово гниле не виходить із уст ваших, але тільки таке, що добре на потрібне збудування, щоб воно подало благодать тим, хто чує». (Еф.4:29)

«Бо немає нічого захищеного, що не відкриється, ні таємного, що не виявиться».

(Лк.12:2)

– Про що хотів дізнатися учень у мудреця?

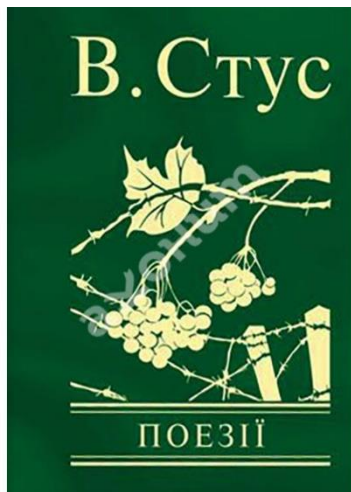
– Чи важко було учневі носити торбу із зіпсованою картоплею? Чому?

– Який досвід отримав учень від мудреця?

– Що означає зберігати свою

гідність?

Запам'ятаймо!

Кожне зроблене добро буде мати нагороду від Бога і людей.

Гордість України

Познайомтеся з розповіддю про видатного українського борця за незалежність України. Поділіться враженнями.

ВАСИЛЬ СТУС - НЕЗЛАМНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ДУХУ

Василь Стус – український поет, патріот, публіцист, правозахисник та борець за незалежність України ХХ ст.

Поет який обрав долю борця. Із 47-ми років життя 13-ть провів у радянських слідчих ізоляторах, карцерах, камерах-одиначках, мордовських таборах, на Колимі, на каторжній роботі в шахті. Його позбавляли побачень з рідними, вилучали вірші, листи й рукописи, знущалися фізично й намагалися знищити морально. Головні теми його віршів воістину вічні – любов до України, мрії про свободу рідної країни й свободу для кожної людини. Поезії Василя Стуса перекладені багатьма мовами і видаються великими тиражами англійською, французькою, німецькою мовами. Митець був переконаний в тому, що українська культура повинна жити, розвиватись і процвітати. Через це він зазнавав жорстких репресій з боку радянської влади...

Згадуючи голодомор 1946-1947 років, Василь Стус писав : «Коли мені було дев'ять літ, ми будували хату. І помирав тато – з голоду спухлий. А ми пхали тачку, місили глину, робили саман, виводили стіни. Голодний я був, як пес. Пам'ятаю коржі зі жмиху, які пекла мама...Пас чужу корову – за це мене

годували. Я знав, що мама голодна – і не міг їсти сам, просив миску додому, аби поїсти з мамою разом».

Василь Стус був і залишається **голосом совісті, честі, правди, порядності, гідності, який писав, говорив правду, і заплатив найціннішим – своїм життям.**

Твори Стуса забороняли друкувати під власним іменем, а він не втомлювався повторювати: « Хтось же має захищати свою країну...». Розмовляв виключно українською мовою. Найвідомішими збірками є «Час творчості», « Веселий цвинтар» та «Палімпсести». На жаль, до наших днів дійшли не всі твори, через те, що деякі з них були знищені. Вірш: « Терпи, терпи – терпець

тебе шліфує» навчає зберігати гідність навіть у важких обставинах свого життя. Вірш: «Ще вруняться горді Славутів кручі» підкреслює, як важливо бути вірним своїм переконанням у боротьбі за свободу і справедливість. В Україні твори В. Стуса отримали посмертне визнання. 1991 його посмертно відзначено Шевченківською премією за збірку поезій «Дорога болю». Поета посмертно нагороджено орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня та присуджено звання Героя України.

Вірш Василя Стуса: «Терпи, терпи, терпець тебе шліфує»

Терпи, терпи — терпець тебе шліфує,
сталить твій дух — тож і терпи, терпи.

Ніхто тебе з недолі не врятує, ніхто не зіб'є з власної тропи.

На ній і стій, і стрій — допоки скону, допоки світу й сонця — стій і стій.

Хай шлях — до раю, пекла чи полону — усе пройди і винести зумій.

Торуй свій шлях — той, що твоїм назвався, той, що обрав тебе навіки вік.

До нього змалку ти заповідався до нього сам Господь тебе прирік.

- Які цінності важливі були для Василя Стуса в його житті та творчості?
- Який вибір робив Василь Стус, коли його честь і гідність були під загрозою? Як це вплинуло на його життя?
- Що хоче передати поет у вірші: «Терпи, терпи, терпець тебе шліфує?».

—

Моральний практикум

Робота в парах

- Що для мене означає поняття «гідність»? Які ситуації в житті можуть порушувати гідність людини?
- Чому життя людини вважається найвищою цінністю?
- Поділіться історіями зі свого життя, коли ви демонстрували гідність в певних ситуаціях?

Творче завдання на вибір

- Скласти асоціативний куш «Гідність».
- Створіть малюнок або колаж, які показують ідею гідності, щоб передати свої думки використовуйте різні образи, символи та кольори.
- Дайте своє розуміння і проаналізуйте золотий вірш уроку: *«Що є людина, що Ти пам'ятаєш про неї, і син людський, що Ти опікуєшся*

ним? Ти створив його мало чим меншим за ангелів, славою і честю увінчав ти його» (Пс. 8:5-6)

Робота в групах

Прочитайте і проаналізуйте вислови відомих людей

- *Гідність - це те, що робить людину сильною. Це як фундамент, на якому ми будуємо наше життя.*
Принцеса Діана
- *Гідність - це право людини бути обраною, поважаною і шанованою.*
Іммануїл Кант
- *Гідність не може бути придбана або продана. Вона є непереможною вартістю кожної людини.*
Мартін Лютер Кінг мол.
- *Гідність - це найкращий оберіг для чесної людини.*
Марк Твен
- *Гідність - це те, яке залишається, коли все інше втрачено.*
Елі Візель
- *Гідність - це гарантія права на повагу від інших.*
Рене Декарт
- *Гідність - це те, що ми робимо, коли ніхто не дивиться.*
Артур Шопенгауер
- *Гідність - це реалізація того, що ти вартий поваги, незалежно від того, що кажуть інші.*
Авраам Лінкольн
- *Гідність - це те, як ми поведимося в трудних ситуаціях і як ми ставимося до інших.*
Альберт Ейнштейн
- *Гідність - це основна людська якість, яку ми повинні розвивати і вдосконалювати в собі.*
Махатма Ганді
- *«Моя гідність - це моя гордість, і я не покладу на неї руки».*
Тарас Шевченко
- *«Гідність не в стягнутому національному відбитку. Гідність - в соборності, в її свідомості».*
Леся Українка

Робота в парах

Які ви розумієте наведені прислів'я і вислови:

- Гідність - це той стандарт, якого я вимагаю від себе та інших.
- Пам'ятай, що твоя гідність це твоя самооцінка, і ти повинен її берегти.
- Бути гідним це завжди обирати діяти правильно, навіть коли ніхто не бачить.
- Гідність - це те, як ти ставишся до себе та інших, навіть коли нікого немає поруч.
- Зберігай свою гідність завжди, навіть у складних ситуаціях.
- Гідність - це скарб, який неможливо купити чи продати.

- Зберігай свою гідність, навіть якщо це коштує зусиль.
- Гідність не вимірюється грошима, вона безцінна.
- Шануйте себе, інші вас за це поважатимуть.
- Гідність - це твоя внутрішня корона, яку ніхто не може забрати.
- Будь гідним в усьому, що робиш, інші вас шануватимуть за це.
- Гідність це обличчя, яке ти показуєш світу, і воно повинно бути завжди яскравим і справедливим.
- Пам'ятай, що гідність - це твоє найкраще якісне властивість, і ти завжди можеш її проявити.
- Справжня гідність полягає в тому, як ти ставишся до інших та до себе самого.

Розв'язання проблемних ситуацій, завдань.

- Ваш однокласник глузує з іншого учня через його зовнішність. Як ви відреагуєте і як допоможете тому учневі?
- У вашому класі є учень, який постійно висловлюється своєю некоректною поведінкою та жартами, які образливі для інших. Як ви допоможете створити атмосферу гідності в класі?
- Ви потрапили у ситуацію, коли вас просять взяти участь у жарті, який може образити іншого учня. Який вибір зробите ви, щоб залишити свою гідність?

Індивідуальна робота

- Складіть перелік порад, яких потрібно дотримуватися людині, щоб не втратити свою гідність?
- Як гідність пов'язана зі ставленням до інших людей?
- Які ситуації можуть порушити гідність людини та як її захистити?
- Чому важливо бути гідним в усіх сферах життя?
- Які важливі чесноти пов'язані з гідністю?

Дискусійні завдання

- Як гідність пов'язана з правами людини?
- Яким чином можна захищати гідність свою та інших?
- Які правила поведінки допомагають зберегти гідність у взаємодії з рідними, друзями, знайомими людьми?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Підготуйте коротку доповідь про видатну постать в історії України – вірця гідності В'ячеслава Чорновола та поділіться нею з класом.
2. Підготувати повідомлення: «Революція Гідності в Україні».
3. Проведіть дослідження та знайдіть цитати або приклади із літератури, які висловлюють ідеї гідності. Поділіться своїми враженнями з класом.
4. Візьміть інтерв'ю у знайомих вам людей на тему: «Чому не можна принижувати людську гідність?».
5. Складіть список п'яти правил, які ви вважаєте важливими для того, щоб дотримувати гідності в повсякденному житті.
6. Проект на тему: «Гідність, як прояв краси внутрішнього світу».
7. Підготувати усну розповідь на тему: «Як втрата гідності з Богом впливає на особистість людини?»
8. Напишіть лист, адресований самому собі з ідеями, як я можу стати більш гідною людиною?

Тема 32

Чесність

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте...

Правдомовним будь, правди не поруш –

Не глулись над нею. Не зганьби, прошу,

Честі інших душ власною брехнею.

Зрозуміть буття потаємну суть

Нам дано нерідко. Сумнів не ховай
Та не будь, не будь ти в житті лжесвідком.

Хай звучить знов Слово Боже,
Дасть зрозуміти нам усім –
Брехня нікому не допоможе
З'явитись в образі святім.

Вадим Крищенко

Золотий вірш уроку:

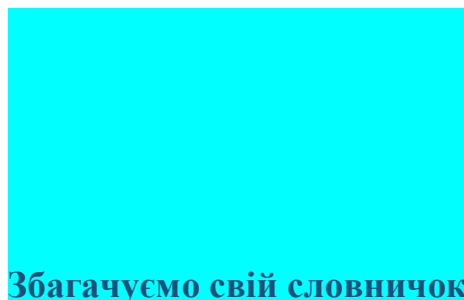
«...Неправду відкинувши, говоріть кожен правду до свого ближнього» (Еф. 4:25).

Прочитавши золотий вірш, поміркуйте, про що йтиметься на уроці.

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке чесність.
2. Що означає бути чесним перед Богом і перед собою.
3. Що таке самообман.
4. Що означає бути чесним перед іншими людьми.
5. Чому чесність – одна з найважливіших вимог моральності.
6. Чому чесність є шляхом до довіри і здорових стосунків в колективі та сім'ї.

Скарбничка мудрості

Збагачуємо свій словничок

*Прочитайте ключові слова уроку.
Чи знайомі вони вам?
Як ви їх розумієте?
Запам'ятайте значення цих слів.*

Ключові слова уроку:

Чесність – це правдивість та здатність критично сприймати і оцінювати навколишній світ і себе самого.

Правдомовність – це здатність людини говорити правду, що впливає з гармонії між внутрішнім життям особистості та його зовнішніми проявами.

Самообман – обман самого себе; навіяння собі думок, що не відповідають дійсності.

Нечесність – це негативна якість характеру людини і схильність проявляти неправильність у виборі методів, засобів досягнення цілей.

Чесна людина – людина високих моральних якостей: шляхетна, старанна, відповідальна, нелукава, відверта, не здатна вкрати.

Підступність - лукавство, віроломство, схильність до хитрих і злих умислів і вчинків, прикритих зовнішньою доброзичливістю. Це маска доброзичливості, якою прикривають злі, неблагородні наміри.

Високі моральні якості - це властивості особистості, що становлять основу внутрішнього світу людини. Вони формуються в процесі життя. До числа позитивних якостей ...

Неправдиве свідчення на ближнього - введення в оману суду або іншого уповноваженого органу чи людини також приниження людської гідності.

Пізнавальні тексти

Прочитайте текст і пороздумуйте над ним

Шлях до довіри і здорових стосунків

Чесність – риса характеру людини, яка виражається у вірності своїм переконанням, в умінні добросовісно ставитися до дорученої справи.

Чесність - це одна з основних людських чеснот, моральна якість, що відображає одну з найважливіших вимог моральності. Виховання чесності тісно пов'язане з формуванням правдивості й принциповості, умінням говорити правду і сміливо виступати проти недоліків. Включає правдивість, принциповість, вірність взятим зобов'язанням, переконаність у правоті справи, що проводиться, щирість перед іншими і перед самим собою відносно тих мотивів, якими людина керується, визнання і дотримання прав інших людей на те, що їм законно належить. . Протилежністю чесності є обман, брехня, крадіжка, віроломство, лицемірство.

Чесність – це основна риса характеру, яка може виявлятися по-різному, але в будь-якому випадку чесність пов'язана з усім, що правдиве. Чесні люди правдиві в усіх своїх словах та вчинках. Завдяки їм світ стає кращим, тому що таким людям можна довіряти. Вони говорять правду, навіть якщо це може їм зашкодити. На них можна покластися, тому що вони завжди дотримуються обіцянок. Вони не обманюють інших. Вони старанно

працюють на роботі, бо вважають, що нечесно отримувати гроші за невиконану роботу.

Інколи буває важко бути чесним. Часом виникає спокуса вчинити нечесно. Наприклад, ти знайшов щось на вулиці, й хоча ця річ тобі не належить, дуже хочеться залишити її собі. Інколи люди так сильно хочуть виграти, що порушують правила, замість того, щоб суворо їх дотримуватися. Іноді важко сказати правду, бо хтось підштовхує вас до брехні, можливо, навіть погрожує. Щоб залишитися чесним у таких обставинах, потрібна мужність.

1. *Що таке чесність?*
2. *Що означає бути чесним перед іншими людьми?*
3. *Чому чесність – одна з найважливіших вимог моральності?*
4. *Чому чесність є шляхом до довіри і здорових стосунків в колективі та сім'ї?*

Біблійна історія

Прочитайте біблійну історію, поміркуйте і поясніть.

Сказати неправду Богу – Духу Святому

(За книгою Дії Апостолів 5:1-11)

Чоловік, на ім'я Ананій, із своєю дружиною Сапфірою, продав маєток та, з відома своєї дружини, присвоїв частину плати, а іншу частину приніс апостолам. Петро промовив: «Ананію, навіщо ти допустив думку від сатани, щоб Духу Святому неправду сказати і приховати з плати за землю? Хіба те, що ти мав і те, що продав, не твоє було? Чого ж в своє серце ти цю справу поклав? Ти сказав неправду не людям, а – Богові!

Коли Ананій почув ці слова, то впав мертвим... А усіх, хто це почув обгорнув великий жах. Юнаки взяли й поховали його.

Через три години прийшла дружина його, не знаючи, що трапилося. Петро звернувся до неї: «Скажи, чи за стільки ви продали землю?» Вона відповіла: «Так, за стільки». Петро сказав: «Чому це ви змовились говорити неправду Духу Господньому? Он входять ті юнаки, які поховали твого чоловіка, і тебе винесуть». В ту ж мить вона впала біля ніг його та й померла. І юнаки її винесли

й поховали біля чоловіка.

І великий страх охопив усю церкву й усіх, що чули про це.

Мазаччо. Смерть Ананії і Сапфіри

Життєва історія

1. Президенту країни важливо бути чесним

В сім'ї були фінансові труднощі та ще й померла матір. Авраам, який на той час був підлітком, підробляв у приватній крамничці, виконуючи різні доручення. А коли власники переконалися, що хлопцеві можна довіряти, то запропонували працювати касиром у певні дні. Це сталося за 30 хвилин до закриття магазину. На вулиці - непогода. В крамницю зайшла бабуся, яка жила поруч, купила хліба і поспішила додому. А Авраам почав підраховувати виручку за день. Грошей в касі було на 8 доларів більше, ніж сума проданих товарів. Та хлопець збагнув: це ж бабуся не забрала решту. Він зачинив магазин, побіг в будинок по сусідству й віддав гроші. Бабуся була настільки здивована цим вчинком, що розповіла усім своїм родичам, близьким і знайомим. З тих пір, коли хто йшов у магазин, а його запитували: «Ти куди?», - то у відповідь чули: «До чесного Авраама!»...

Пройшло декілька десятиліть. Президентом у тій країні став ... Авраам Лінкольн. Так-так, це саме той Авраам, який змалечку був навчений поступати чесно. Ця риса стала основою його характеру. У його житті простежується втілення Божого принципу: «Хто вірний в найменшому, над великим поставлю того!» ... Хоч нелегким був його життєвий шлях, але Авраам завжди і у великих, і у незначних справах поступав чесно. А Бог в Свою чергу виконав дану обітницю – поставив Авраама над великою справою: бути президентом США. Бо бачив, що він так само чесно буде поступати на цьому високому посту, як і в юності у магазині.

- Чому усі, хто йшов у магазин, на запитання: «Куди йдеш?», - відповідали: «До чесного Авраама?»

- Чому по незначних справах можна судити про людину, чесна вона чи ні?

2. Чесність і успішність

Це було під час великої депресії в Америці. Ріелтор мав оглянути будинок, визначити його вартість й виставити на продаж. Коли оглядав камін, закріпив металеву скриньку. Відкрив її і побачив гроші, скручені в трубочки. Порахував: – 92 000 доларів. Нікого в будинку не було...

Він зателефонував власникам й повідомив про все. Вони були шоковані чесним вчинком цього ріелтора. За короткий проміжок часу всі їхні друзі, родичі, сусіди і знайомі знали про цю особливу ріелторську фірму, де працюють чесні люди. Для фірми цей вчинок став найкращою рекламою, і коли інші банкрутували, закривались, люди втрачали роботу, то їхня фірма мала багато клієнтів. Під час кризи вони процвітали.

Уявіть, якби цей чоловік взяв гроші собі. Чи мав би він в подальшому роботу? Чи існувала б фірма, в якій він працював? Є над чим подумати... Чесність цієї людини мала дуже хороші результати і такі, які він і не міг собі уявити.

ТЕМА 33

ВДЯЧНІСТЬ

Карл Рудольф Горман. Вдячність

Ситуація морального змісту

Познайомтеся з ситуацією морального змісту та поміркуйте.

Тема «вдячності» актуальна для всіх народів, особливо для українців. Традиційним під час російсько-української війни стало вітання «Дякуємо ЗСУ!» (маючи на увазі всіх захисників України) як вдячність за мужність і героїзм. Але завжди треба не забувати про подяку Богу, яка може нас завжди емоційно підтримати.

Навіть коли наші справи йдуть не так добре, як хотілося б, завжди можна знайти привід вимовити слова подяки. Один український

священник сказав, що, якби всі українці були вдячними, путін би сам вивів війська з нашої території. Так високо Бог цінує вдячність.

Індійський художник Карл Рудольф Горман на своїй картині «Дякую» зобразив жінку, яка підносить свої очі високо до неба, дякуючи Господу.

- Як ви думаєте, за що жінка дякує Богові?
- Що таке вдячність ?
- Кому дякуєте ви і за що?
- Які слова подяки ви можете сказати нашим захисникам?

Золотий вірш уроку:

Подяку складайте за все, бо така Божа воля про вас у Христі Ісусі
(1 Сол. 5: 18).

Чи відповідає цей вірш темі нашого уроку?

На уроці дізнаєтесь:

1. Що таке вдячність? Що означає «бути вдячним»?
2. Звідки людина черпає почуття вдячності? Що є мотивом для вдячності?
3. За що повинні люди дякувати Богу?
4. Яким чином можна бути вдячним Господу?

Скарбничка мудрості **Збагачуємо свій словничок**

Прочитайте ключові слова уроку.

Чи знайомі вони вам?

Як ви їх розумієте?

Запам'ятайте значення цих слів.

Ключові слова:

Вдячність – вміння належним чином оцінити зроблене нам добре діло та виявлену до нас увагу і відповісти відповідним чином; велике й піднесене почуття.

Благодійник – людина, яка надає допомогу іншій людині або установі, не чекаючи за це винагороди.

Вміння – здатність належним чином виконувати якісь дії, які є основою провадження певної діяльності.

Потреба – це необхідність для людини таких умов, які забезпечують її існування і самозабезпечення.

Пізнавальний текст

Прочитай текст і поясни способи та умови вдячності.

СЛОВО ПРО ВДЯЧНІСТЬ

Життя кожної людини сповнене радісних хвилин і розчарувань, цікавих зустрічей і втрат, життєвих перемог і тимчасових невдач. У цій життєвій круговерті комусь допомагаємо ми, хтось допомагає нам, і за наші зусилля хочеться інколи почути ніжне і щире слово «Дякую!». Відразу на душі стає легше й хочеться жити!

Що ж таке вдячність? Що означає «бути вдячним»? Вдячність – це високе почуття, яке ґрунтується на великому душевному піднесенні, радості, що у цьому світі ти не сам, що у скрутну хвилину життя хтось подав тобі руку допомоги. В сім'ї батьки дякують дітям за дрібні послуги: прибирання, похід до магазину тощо; а діти дякують матері за гарно приготовані страви, батькові – за дбайливо прибиту полицку тощо. Причин для вдячності може бути безліч, головне – помічати їх.

Інколи буває важко подякувати якійсь людині. Перешкодою може бути власна сором'язливість, небажання виглядати слабшим ув очах інших, думка про несхвалення друзів тощо. В такі моменти слід переборювати себе і все одно дякувати людині, щоб бути справедливими. Адже ми хочемо, щоб із нами поводитися справедливо? Дуже часто тому, хто зробив тобі добро, досить почути оте чарівне слово «Дякую» чи просто лагідний, щирий погляд, або дружній потиск руки, прощення прикрощів, яких він, можливо, завдавав раніше.

Останнім часом досить популярно виражати свою вдячність матеріально: робити дорогі подарунки, послуги. Проте хіба така вдячність завжди йде від серця? Звичайно, ні! Вдячна людина може не мати грошей на дорогі подарунки, зате вона може висловити свою подяку теплим словом, і ніякі кошти не замінять того тепла. Саме тому у вдячності немає дрібних і великих справ, бо потрібно дякувати за все.

А от чи потрібно дякувати Богові? Більшість людей вважає, що – ні, проте ще старозавітні пророки думали інакше. Людина повинна бути вдячною Богові за те, що Він створив цей дивовижний світ, за те, що створив нас, за те, що супроводжує нас щомиті в нашому житті, милосердно допомагає долати труднощі, вказує на праведний шлях. Бути вдячним Богові – значить вірити в Його безмежну силу, велич і милосердя.

Яким чином можна бути вдячним Богові? Свою вдячність ми висловлюємо Йому, коли виконуємо Його Заповіді й живемо за Словом Господнім. Її ми проявляємо й тоді, коли робимо добрі, безкорисливі вчинки, допомагаємо ближнім, співчуваємо, подаємо милостиню тощо. Як приємно, коли хтось дякує нам за вчинене добро! А як приємно Ісусу чути слово «Дякую!», бо Він бачить наше серце, яке в ту мить звільняється від егоїзму й стає проникним для дії Святого Духа. Вважається, що Господу слід дякувати не лише за добрі справи, але й за ті, що не вдалися. Те, що ми часто розцінюємо як невдачу, в разі успішного здійснення могло б обернутися для нас бідою, а то й катастрофою. Наприклад, біблійний цар Ахав хотів запровадити в Ізраїлі ідолопоклонство, проте це йому не вдалося. А якби вдалося? Тоді це відкинуло б ізраїльтян на кілька сотень, а то й тисяч років назад у розвитку.

Будьмо вдячні! Вдячність – це одне з тих невичерпних багатств, яке ми можемо легко й охоче дарувати одне одному. Але слід насамперед дякувати Богові та Ісусу Христу, адже це – Заповідь Божа.

11 січня світ відзначає найввічливіше свято – День дякую. Молодь бере участь у конкурсах і флешмобах, на плакатах і листівках пишуть "дякую" різними мовами, обмінюються подарунками, не забуваючи дякувати одне одному.

1. Що означає слово «дякую» в житті людини?

2. Що таке вдячність і як вона проявляється у стосунках між людьми?
3. Які, на твою думку, причини невдячності?
4. Яким чином ми можемо висловлювати свою вдячність Господу?
5. Що таке вдячність? Що означає «бути вдячним»?
6. Звідки людина черпає вдячність? Що є мотивом для вдячності?
7. Яким чином можна бути вдячним Господу?
8. За що повинні люди дякувати Богу?

Біблійна історія

Прочитай біблійну історію й поясни, чому, на твою думку, лише один зцілений виявився вдячним Ісусу.

Джеймс Тіссо. Зцілення десяти прокажених

ДЕСЯТЬ ПРОКАЖЕНИХ

(Лк.17:11-9)

Коли Ісус ішов до Єрусалиму, то проходив поміж Самарією та Галілеєю. В одному селі зустріли Його десять чоловіків, хворих на проказу, що стали здалеку та кричали: «Ісусе, Наставнику, – змилуйся над нами!».

Побачивши їх, Ісус Христос промовив: «Підіть і покажіться священикам!». Чоловіки негайно пішли до священиків, і коли йшли, то очистилися...

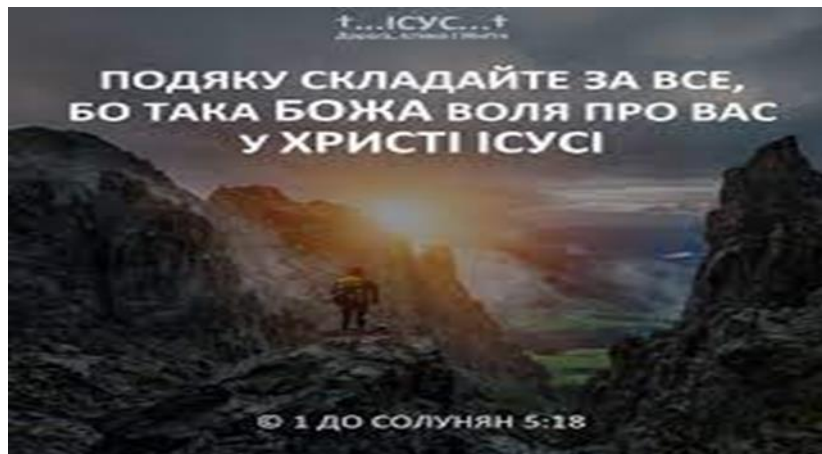
Один із них, побачивши, що видужав, повернувся й почав гучним голосом славити Бога. І припав обличчям до ніг Ісуса Христа, складаючи Йому подяку. Це був самарянин... Юдеї недолюблювали самарян за те, що ті поклонялися не в Єрусалимі, а на своїх пагорбах і мали відносну незалежність у релігійному плані. Однак самаряни були людьми м'якими й добросердими.

Ісус запитав самарянина: «Хіба не десять вас очистилося? А де ж дев'ятеро? Чому вони не повернулися віддати хвалу Богові, а тільки цей іноплемянник?» Самарянин не знав, що відповісти, тож мовчав. Потім Ісус сказав до нього: «Підведися й іди: твоя віра спасла тебе!».

1. Куди йшов Ісус, коли Його перестріли десять чоловіків, хворих на проказу?
2. Про що вони просили Ісуса?
3. Скільки з чоловіків повернулися й висловили подяку Богові?
2. Що, на твою думку, означають слова «Твоя віра спасла тебе!»?

Повчальна історія

Прочитайте оповідання і скажіть, чому у відділі подяк було найменше справ.

ВДЯЧНІСТЬ БОГОВІ

(Англійське народне оповідання)

Якось мені приснився сон, ніби я на небесах, а моїм поводитирем є один із ангелів. Він показував мені все довкола і пояснював, що до чого. Ми увійшли до великого приміщення вщерть заповненого ангелами. Перед входом мій провідник зупинився і пояснив: «Тут знаходиться - Приймальний відділ. Сюди надходять всі людські прохання, висловлені ними в молитвах до Бога». Я озирнувся довкола – все нуртувало, було сповнене дивовижної енергії багатьох ангелів, які сортували людські прохання, що були записані на численних листках паперу і сувоях.

Далі ми йшли довгезелезним коридором, аж потрапили до другої великої кімнати. Ангел пояснив: «Це Відділ пакування і доставки. Тут розглядаються людські прохання про ласки і благословення і відправляються до тих, хто просить про них». Ангели, які працювали в цьому відділі, були зайнятими, адже так багато благословень, про які благали люди, потрібно було відправити на землю.

Потім ми знову йшли довгим коридором, аж поки в його кінці не зупинилися перед дверима невеликої кімнати. На моє здивування, в кімнаті був лише один ангел, який фактично нічого не робив. Мій поводитир пояснив: «Це Відділ подяки». Я запитав його: «А чому тут нічого не робиться?», на що він відказав: «Справді, дуже сумно про це говорити... На превеликий жаль, більшість людей, отримавши благословення, про яке вони благали, забувають подякувати Богові». Я спитав: «А як це зробити?». Ангел відповів: «Дуже просто, лишень скажи: «Дякую Тобі, Господи!»».

Я сказав: «А які благословення я маю наразі, щоб за них дякувати Богу?». Ангел промовив: «Якщо в тебе є їжа на столі, одяг на плечах, дах над головою і місце для сну – ти багатший за 75% людей у цьому світі. Якщо в тебе є гроші в банку і в гаманці і можливість вибору страв – ти належиш до 8% найзаможніших людей світу. Якщо ти маєш комп'ютер – ти належиш до 1% людей на землі, які мають можливість ним користуватися. Якщо ти прокинувся сьогодні вранці не хворим, а здоровим, – ти благословенніший за багатьох, хто не дожив до цього дня. Якщо ти ніколи не зазнав гіркоти війни, самотності ув'язнення, агонії тортур і страждання від голоду – ти щасливіший, що не поділяєш гірку долю близько 700 млн людей у світі. Якщо ти маєш можливість вільно ходити до церкви, не боячись арешту, переслідування, мученицької смерті – ти щасливіший за мільйони людей в цьому світі. Якщо твої батьки досі живі і здорові, не розлучені – ти справді належиш до небагатьох щасливих людей в цьому світі. Якщо ти можеш йти з високо піднятою головою і посмішкою на вустах – ти значно щасливіший від багатьох, сповнених сумнівів і розпачу».

Ти маєш за що дякувати Богові! Тож промов зараз без вагання: "Дякую Тобі, Господи, за все!"

Переклав Т. Коковський

1. Що приснилося авторові одного разу?
2. Для чого Бог показав людині "відділи" небес?
3. Коли мандрівник дізнався, що їй неймовірно пощастило?
4. Що на прохання ангела він повинен був зробити негайно?
5. Чи часто ти проявляєш вдячність Богові, батькам, іншим людям? Чому?

Повчальна історія

Прочитай вірш і розкажи про ту вдячність Богові, яку висловлює автор. А як ти дякуєш Ісусові за Його добро?

БОГ ЗІ МНОЮ...

Коли наступають у серці моєму хвилини печалі,
Чи сум огортає окрилену душу мою,
Я вихід запитую в Бога і вже якось далі
Сильнішою навіть за будь-яку кривду стаю.

Щодень відчуваю Господню любов і підтримку,
Не страшно нічого, коли ти з Ісусом ідеш.
Він завжди зі мною: в час праці і в час відпочинку,
За це Йому завжди я вдячною буду без меж.

А. Лісничка

Життєві історії

Познайомтеся з прикладом невдячної поведінки, поділіться враженнями.

КОЛИ БУВАЄ ПІЗНО...

Дмитро ріс без батька. Мама Василина була йому й за татка, й за дідуса, і за бабусю; працювала на трьох роботах, щоб хоч якось допомогти синові вчитись. Наймала репетиторів із іноземної, математики. Платила за спортивну секцію, музичну школу, бізнес-клуб. Хотілося, щоб усе, як у людей. Але син що далі, то більше замикався в собі, а на її розпити грубо кидав: «Відчепися, дай мені спокій!»

Вступати до інституту на найпрестижніший юридичний факультет Дмитро поїхав сам. Через тиждень повернувся й повідомив матері: «Прийняли на платний відділ». Платний відділ... Це означало, що треба шукати ще одну роботу, можливо, в нічний час. На першому курсі син приїздив зрідка, хіба щоб узяти гроші на оплату навчання. А на другому заявився перед Новим роком. «Привіт предкам!» – вигукнув з порогу, і в кімнаті різуче розповсюдився алкогольний запах. – «Як, мамуля, бабки на навчання маєш? Пора прийшла платити». Вона дивилася на своє дитя – і біль розривав їй серце. А син уже заснув, широко розкинувши взуті ноги на блакитному покривалі. Вона підняла з килима цигарку й помітила великий портфель. Те, що побачила, остаточно забрало в неї сили: в портфелі були шприци й порошок...

На похорони Василяни прийшли знайомі, друзі, колеги. Не було лише сина. За трьома адресами, які знайшли сусіди в записнику, Дмитро не проживав.

...Рідне місто для Дмитра давно стало чужим, незнайомим. Тішила серце думка, що мама пробачить, не прожене. Він уявляв собі, як притулить її до грудей, коли зайде у дім. Але він зустрів чоловіка пустою...

Не пам'ятав, скільки плакав і молився на цвинтарі біля неї – рідної, дорогої й далекої. Коли б можна було все повернути і виправити! Якби ж то він мав мудрість і шанував маму, поки вона була жива. Пізно...

Л. Ганжелюк

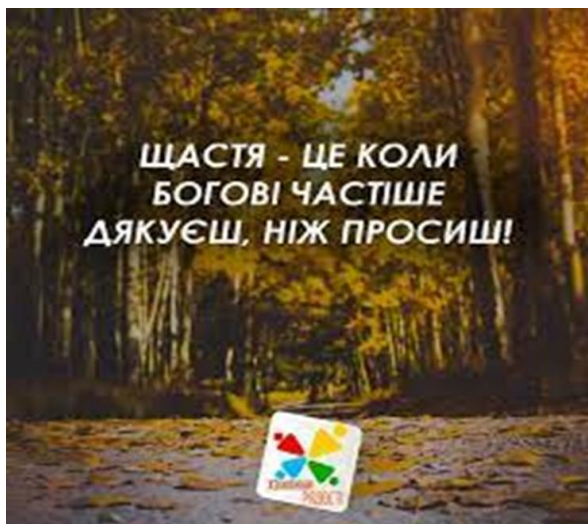
- Що мати робила для свого сина?
- Які зміни відбулися у характері хлопця в чужому місті? Яким він став?
- Чи усвідомив Дмитро свої помилки?
- Як ти гадаєш, пішов хлопець за покликом сумління? Яким чином?

Моральний практикум

Робота в парах

1. Складіть діалог між людиною, якій допомогли, і благодійником, висловіть вдячність людині за її вчинок.

2. Робота в групах

1. Уявіть, що ви зіткнулися з людиною, яка не знає, що таке вдячність. Як краще навчити її вдячності?
2. Як потрібно дякувати членам родини за те, що вони просто існують? Чому іноді буває важко пробачити їм дрібні недоліки й виявляти вдячність?

3. Чому стародавні ізраїльтяни так рідко дякували Богу за блага й впадали в ідолопоклонство? Чи мусили вони дякувати Богу за те, що Він їм посилав лихоліття? Чому?

3. Проаналізуй ситуації й поміркуй, як би ти вчинив у кожній із них.

I. Ти запитав у свого друга, які почуття переповнюють його, коли він отримує в подарунок річ, про яку давно мріяв. Очікуючи відповіді, що, перш за все, це має бути радість, задоволення та щастя, ти почув слово «вдячність». Більше того, товариш сказав, що він завжди в такі моменти щиро дякує Богу, бо від Нього походить усяка милість та щедроти світу.

Чи здивувала тебе така відповідь? Чому? А чим для тебе є вдячність? За що треба дякувати Богу?

II. Одного разу з екрану телевізора до тебе долинула думка, що вдячність Богові – це перш за все віра в Нього. В Євангелії від Луки (17:11–19), де йшлося про зцілення десяти прокажених, Господь сказав, що саме віра врятувала вдячного самарянина.

Як ти розумієш такі слова? Чи віра породжує вдячність?

Підсумовуємо

Скласти підсумковий інформаційний текст (8-10 речень, усно) за головним змістом уроку.

Виконаємо вдома

Завдання за вибором

1. Спостерігайте, як ваші рідні виражають вдячність одне одному, іншим людям.

2. Намагайся постійно виражати вдячність іншим людям.

3. Знайди в Біблії декілька місць, де виражається вдячність людей Богу за Його чудеса (вкажи місця).

4. Напиши твір-мініатюру про те, як ти розумієш вислів: «Вдячність – справа доброї людини».

ТЕМА 35

ПІДСУМКОВИЙ УРОК ЗА РІК

Підсумковий урок проводиться у формі публічного захисту знань у присутності адміністрації навчального закладу, педагогічної, батьківської, учнівської спільноти за попередньо підготовленими ситуаціями, які подані нижче, у формі колективних інсценізацій, есе, презентацій за вибором учнів.

Ситуації для аналізу

1. Кожна людина намагається брати приклад з інших людей. Для когось це батьки, родичі, історичні постаті, військові, релігійні лідери, літературні герої тощо. Для християн – Ісус Христос. Які переваги має людина, що вибирає Христа як Ідеал для наслідування?
2. Ставлення до людей, Батьківщини, рідного краю проявляється постійно, але особливо в час лихоліть. Наприклад, під час російсько-української війни. Як християнські цінності розкрилися у діях волонтерів, воїнів, цивільного та військового керівництва нашої держави? А чим керувалися у цій ситуації колаборанти та корупціонери?
3. Кожна людина живе в суспільстві і потребує допомоги – хто більше, хто менше. Проаналізуйте категорії людей, яким сьогодні потрібна підтримка. Як у громадян нашої держави проявляється прагнення допомогти нужденним?
4. Під час російсько-української війни в українському суспільстві особливо проявилася допомога і підтримка ближньому. Яким чином і в яких ситуаціях люди допомагають одне одному?
5. Які чесноти сьогодні найбільш яскраво виражені в українському суспільстві? Чому?
6. Яких чеснот сьогодні найбільш бракує в українському суспільстві (3-5 чеснот)? Чому?

